T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

"SOSYAL SERMAYE VE HEMŞEHRİLİK"

Maltepe, Gülsuyu ve Gülensu Örneği

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nur Özlem DEMİR

141127211

İstanbul, Eylül 2016

T.C.

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

"SOSYAL SERMAYE VE HEMŞEHRİLİK"

Maltepe, Gülsuyu ve Gülensu Örneği

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nur Özlem DEMİR

141127211

DANIŞMAN ÖĞRETİM ÜYESİ

Prof. Dr. Nurgün OKTİK

İstanbul, Eylül 2016

T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

30.09.2016 tarihinde tezinin savunmasını yapan Nur Özlem DEMİR'e ait "Sosyal Sermaye ve Hemşirelik Gülsuyu ve Gülensu'da Yapılan Niteliksel Bir Araştırma" başlıklı çalışma, Jürimiz Tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi Olarak **Oy Birliği/~~Oy Çokluğuyla~~** Kabul Edilmiştir.

.....

Prof. Dr. Nurgün OKTİK
(Jüri Başkanı)-Danışman

.....

Doç. Dr. Güncel ÖNKAL
(Üye)

.....

Doç. Dr. Verda İRTİŞ
(Üye)

ÖNSÖZ

Bu araştırmada, Türkiye'de yeni sayılabilecek bir kavram olarak karşımıza çıkan Sosyal sermaye; Kentsel bir alan içinde kişilerin, topluluk ile olan ilişkisi bağlamında incelenmiştir. Kırdan kente göç sonrasında, kentsel ilişkilerin, olağan ilişkiler gibi değerlendirilemeyeceği, sosyal sermaye teorisi ile değerlendirilerek bu ilişkilerin gücünün anlaşılabileceği öngörülmüştür.

Emek verilen her tez çalışması anlamlı bir süreci ifade eder. Bu süreç içerisinde ahde vefanın bir gereği olarak teşekkürler yer alır. Sadece tez çalışma sürecinde değil, yüksek lisans öğrenciliğim boyunca da ihtiyaç duyduğum her anımda varlığını hissettiren Tez danışman hocam sayın Prof. Dr. Nurgün Oktik'e öncelikle çok teşekkür ederim. Yüksek lisans öğrenimim içerisinde çok yararlandığım değerli hocalarım, Prof Dr. Bahattin Akşit'e, Prof Dr. Belma Akşit'e ve Doç.Dr. Güncel Önkal'a teşekkürü bir borç bilirim. Araştırma sürecinde, görüşme taleplerimi kırmayan ve değerli zamanlarını ayıran, Gülsuyu ve Gülensu sakinlerine ve Sevgili dostum Ayşegül Ekmek ve tezimin uygulamasında desteklerini esirgemeyen kıymetli öğrenci arkadaşım Zeynep Ekşi'ye ayrıca teşekkür ederim.

Son olarak hayatı benim için anlamlı kılan, hayatım boyunca beni koşulsuz destekleyen ve yetiştiren annem Sultan Kaya'ya teşekkür ederim.

İSTANBUL – 2016 Nur Özlem DEMİR

ÖZET

Bu araştırma kapsamında ele alınan sosyal sermaye kavramı hakkında Türkiye'de sınırlı sayıda çalışma olsada, son zamanlarda yapılan araştırmaların sayısında artış olduğu gözlemlenmektedir. Türkiye'de sosyal sermaye kaynaklarının başında gelen aile, hemşehrilik, akraba ve komşuluk ilişkileri sosyolojik kurumlardır.

Sosyal sermayenin temelinde bulunan güvenin ve birlikte yaşama değerlerinin verdiği rahatlık kırsaldan kente göç sonrasında bireyler ve grupların yerleşim yerlerini tercih etmelerinde hemşehrilik ilişkilerini ön plana çıkarmaktadır. Bu açıdan hemşehrilik ilişkilerini bir etkileşim ağı olarak ele aldığımızda, bu etkileşimde ortaya çıkan unsurların sosyal sermaye değerini ortaya koyabilmesi önemlidir. Bu çalışmada, Gülsuyu ve Gülensu Mahallelerinde kırdan kente göç sonrasında akrabalık ve hemşehrilik bağlarının sosyal sermaye üretebilirliğine ilişkin detayların incelenmesi ve ortaya konulması amaçlanmıştır. Farklı grupların, kendi içlerindeki ve diğer gruplarla olan ilişkileri, göç ve kentleşme bağlamında irdelenerek anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda Türkiye'nin farklı yörelerinden gelerek Gülsuyu ve Gülensu'da yaşayan 50 kişinin katılımı ile "odak grup görüşmeleri" ve "derinlemesine görüşmeler" yapılarak veri toplanmıştır. Gülsuyunda 10, Gülensuda 10 olmak üzere toplam 20 derinlemesine görüşme; Gülsuyunda 5, Gülensuda 5 olmak üzere toplam 10 odak grup görüşmesi yapılmıştır.

Araştırma kapsamında katılımcılara, göç hikâyeleri, yerleşim örüntüleri, iş tercihi ve koşulları, Gülsuyu ve Gülensuda yaşayan akrabaları, hemşehri ve diğer gruplarla ilişkileri ve sosyal sermaye ile hemşehriciliğin ne yönde parçalandığı hakkında sorular yöneltilmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın sorun / sorunsalı belirlenmiş ve kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Araştırmanın gerekçesi, önemi ve hipotezleri de bu bölümde sunulmuştur. Araştırmanın ikinci bölümünde araştırmanın örneklemi hakkında bilgiler verilmiştir. Araştırma sorusunun ve modelinin belirlenme süreci, verilerin toplanması ve analizi bu bölümün içeriğini oluşturmaktadır. Araştırmanın üçüncü bölümünde bulgular yer almaktadır. Araştırmanın dördüncü ve son bölümünde araştırma soruları göz önünde bulundurularak sonuçlara ulaşılmış ve öneriler sunulmuştur.

Sosyal sermaye teorisi, toplumu daha çok etkileşim ağları ve biraradalık üzerinde değerlendirmektedir. Sosyal uyumun ortaya çıktığı, güvene dayalı ilişkilerin olduğu ve biraradalığın yaşandığı toplumlar sosyal sermaye stoğu yoğun toplumlar olmaktadırlar. Sosyal sermayenin nasıl üretileceği ve nasıl sürdürülebileceği husunda, hemşehri ve akrabalık ilişkileri gerek yapısal unsurları gerek etkileşim örüntüleri açısından kolaylık sağlamaktadır. Sosyal sermaye üzerine yapılmış çok çalışma bulunmamaktadır. Türkiye'de sosyal sermaye üzerine daha fazla çalışmanın yapılmasına ihtiyaç görülmektedir. Diğer yandan Sosyal sermaye ve Hemşehrilik üzerine de yapılmış pek çalışma bulunmamaktadır. Hemşehrilik ve akrabalık bağları içinde sosyal sermayenin boyutuna, farklı zaman zarflarında yapılacak araştırmalarla ihtiyaç olduğuna da vurgu yapmak gerekir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Sermaye, Hemşehrilik, Göç, Gülsuyu, Gülensu.

SUMMARY

Although the scope of this research which explores the concept of social capital has been limited within Turkey, there has been an observed increase in relation to these research studies in recent times. Within Turkey, the forefront of social capital resources include family, relative and countrymen relations as sociological institutions.

The security given by the foundations of social capital, along with the comfort given by the values of communal living in rural areas, have enabled individuals and groups who have preferred to migrate to the city, to put communal relationships at the forefront. In respect to this, when we consider the communal relationships of country men as an interactive network, it is important to highlight the elements that make up social capital value. In this study, it is examined that those who have migrated from rural Gülsuyu and Gülensuto the city, have examined their networks of family and countrymen, in order to gain social capital. Different communal groups, have analysed the relationships within their own groups as well as their relationships with other groups, to understand the context of migration and urbanization. In relation to this, 50 individuals from the different regions Gülsuyu and Gülensu participated in "focus group interviews" and "depth interviews" where data was collected. A total of 20 individuals, 10 from Gülsuyu and 10 from Gülensu, participated in “depth interviews” and a total of 10 individuals, 5 from Gülsuyu and 5 from Gülensu participated in focus groups interviews.

In the scope of the research, questions relating to migration stories, settlement patterns, job preferences and conditions and relatives who live in Gülsuyu and Gülensu, were asked to the participants. Relationships between countrymen and other communal groups, and the split of social capital between countrymen were also asked. In the first part of the study, problems relating to the research were identified, and a conceptual framework had been established. The rationale for the study, its significance, and the hypotheses are also presented in this part of the research. In the second part of the research, information about the samples used within the study is given. The processes of establishing the research questions, as well as the collection of variables and data analysis, also make up this part of the study. The third part of the research consists of findings. In the fourth and final part of the research, the results have been established while keeping in consideration the research questions, and any suggestions have been presented.

Social capital theory comes alight when communal interaction networks and togetherness is at the core of one’s society. Social cohesion emerges when, the relationship of trust and coexistence of communities lead to a heavy collection of social capital stocks. In terms of how to produce and sustain social capital value, the relationship between family and countrymen interactions should provide ease and convenience whether its in terms of the interaction patterns or structural elements. There is still a lot of work and research needed to be done on social capital theory in Turkey. Along with this, there needs to be more research conducted on Social Capital theory and countrymen relations. In terms of the connection between family and countrymen interactions within social capital theory, it is vital that research needs to be conducted from time to time.

Key words: Social Capital, Countrymen, Migrate, Gülsuyu, Gülensu.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖNSÖZ	**i**
ÖZET	**ii**
SUMMARY	**iii**
İÇİNDEKİLER	**iv**
KISALTMALAR ve TABLOLAR LİSTESİ	**vi**
BÖLÜM 1: GİRİŞ	**1**
1.1. Sosyal Sermaye Teorisi	**9**
1.1.1. Literatürde Sosyal Sermaye	**11**
1.1.2. Sosyal Sermaye ve Çağdaş Teorisyenler	**14**
1.1.3. Pierre Bourdieu ve Sosyal Sermaye Çeşitliliği	**17**
1.1.4. James Coleman ve Sermayenin Üretken Faaliyeti	**20**
1.1.5. Robert Putnam ve Yurttaş Toplumu	**23**
1.2. Göç	**25**
1.2.1. Göç Kuramları	**26**
1.2.1.1. Ravenstein'ın Göç Kanunları	**27**
1.2.1.2. İtme-Çekme Kuramı	**27**
1.2.1.3. Petersen'in Göç Kuramı	**28**
1.2.1.4. Kesişen Fırsatlar Kuramı	**29**
1.2.1.5. Merkez Çevre Kuramı	**29**
1.2.1.6. Göç Sistemleri Kuramı	**29**
1.2.1.7. İlişkiler Ağı (*Network*) Kuramı	**30**
1.3. Hemşehrilik	**30**
1.3.1. Hemşehri Dernekleri	**32**
1.3.2. Sosyal Sermayenin Hemşehrilik Bağlamında Etkisi	**33**
1.4. Tezin Amacı	**35**
1.4.1 Araştırmanın Hipotezleri ve Diğer Araştırma Soruları	**35**
1.5. Tezin Önemi	**36**
BÖLÜM 2: TEKNİK	**38**
2.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	**38**
2.2. Veri toplama Teknikleri	**39**
2.2.1 Niteliksel Araştırma Teknikleri	**40**
2.2.1.1. Derinlemesine görüşmeler	**41**
2.2.1.2. Odak Grup Görüşme	**42**
2.3 İşlem	**43**
2.3.1. Veri toplama	**43**
2.3.2. Veri Analizi	**44**
BÖLÜM 3: BULGULAR	**45**
3.1. Çalışmaya Katılanların Profili	**45**
3.2. Göç Olgusu	**46**

3.2.1. Nereden Gelmiş Oldukları	**48**
3.2.2. Göç Nedenleri	**48**
3.2.3. Yaşadıkları Mekâna Aidiyet Hissetme Durumu	**54**
3.3. Yerleşim Tercihleri	**57**
3.3.1. Kentleşme ve Yer Seçimi	**57**
3.4. Akrabalık ve Hemşehrilik İlişkileri	**63**
3.4.1. Aile ve Hemşehrilerle Beraber Oturma	**63**
3.4.2. Hemşehriliğin Ön Plana Çıktığı Durumlar ve Güven Duyma	**68**
3.4.3. Hemşehrilik ve Ötekilik	**73**
3.4.4. Hemşehrilik, Sosyal Yaşam ve Ötekileştirme	**75**
3.4.5. Hemşehri Dernekleri	**78**
3.4.6. Hemşehrilik ve Medyadaki Ötekileştirme	**82**
3.5. Gülsuyu ve Gülensu'da Sosyal Sermaye Olgusu	**84**
3.6. Farklı Memleket Gruplarının Birbirleriyle İlişkileri	**103**
3.6.1. Evlilik ve Aile Kurma Tercihleri	**106**
3.6.2. Komşuluk İlişkileri	**108**
3.7. Eğitim ve İş Hayatı; Tercihler ve Koşullar	**110**
3.7.1. Eğitim	**110**
3.7.2. İş Hayatı	**114**
3.8. Hemşehriliğin ve Sosyal Sermayenin Parçalanması	**116**
3.8.1. Göç Sonrası Bireyde Değişim	**116**
BÖLÜM 4: SONUÇ VE ÖNERİLER	**120**
KAYNAKLAR	**129**
EKLER	**133**

KISALTMALAR ve TABLOLAR

A: Alevi

AKP: Adalet ve Kalkınma Partisi

CHP: Cumhuriyet Halk Partisi

D.G: Derinlemesine Görüşme

E: Erkek

K: Kürt

Kd: Kadın

M.G.G: Mini grup Görüşmesi

O.G.G: Odak Grup Görüşmesi

T: Türk

METİN İÇİNDEKİ TABLOLAR

Tablo 1: Sosyal Sermayenin iki farklı tanımını ve karakteristiklerini sunan sosyolojik gelenekler

Tablo 2. Sosyal Sermayenin Unsurları

Tablo3: Araştırma Stratejileri ve Soruları

EKLER BÖLÜMÜNDE VERİLEN TABLOLAR

EK1: Derinlemesine Görüşme/Odak Grup/Mini Grup Görüşmeleri için Görüşme Çerçevesi

EK 2: Odak Grup / Derinlemesine Görüşme yapılan Katılımcı Listesi

EK3: Kütük geliştirme Formu

EK4: Derinlemesine Görüşme /Odak Grup Görüşmeleri Değerlendirme (Veri Analizi) Formu

EK5.A: Maltepe'nin Coğrafi Konumu

EK5.B: Gülensu Mahallesi Haritası

EK5.C: Gülsuyu Mahallesi Haritası

EK5.D: Gülsuyundan Fotoğraflar

EK5.E: Gülensudan Fotoğraflar

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bir ülkenin gelişmişlik ya da azgelişmişlik düzeyini sadece elinde bulundurdukları ekonomik zenginliklerle ayrıştırmamız çok doğru sonuçlar vermez. Sosyal sermaye, ekonomik olarak gelişmiş ülkelerle, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler arasındaki eşitsizliği gidermede önemli bir rol oynar. Ekonomik gelişme sürecinde sosyal sermayenin kaynaklarla güçlendirilmesi ve arttırılması büyük önem taşır. Aile, sivil toplum örgütleri, farklı gruplar, özel kurumlar ve devlet kurumları sosyal sermayenin kaynaklarını oluşturmaktadır. Günümüzde modernleşme ile doğan bireyselleşme sonucunda toplumsal bağların zayıflaması, bireylerin karşılıklı güven eksikliği, toplumda oluşan gruplaşmalar sonucu sınıflar arası ayrışmalar ve sürekli bir ötekileştirme durumu sosyal bağların zayıflamasına neden olmuştur. Sosyal sermaye kavramı karşımıza bu aşamada çıkmaktadır. Toplumda yaşanan bu sağlıksız gidişatın incelenmesi ve düzeltilmesi gerçeğini Sosyal bilimler alanında bulunan sosyal sermaye kavramı içinde değerlendirebiliriz.

> *Bourdieu'ya göre, aileler, maddi sahipliğin (ekonomik sermaye) yanı sıra, çocuklarını yetiştirme ve evliliklerini planlama biçimleriyle bağlantı ağlarının (sosyal sermaye) genişletebilir ve prestijlerini (kültürel sermaye) arttırabilirler. Bu örneklerde, birikim her kuşakta yeniden-üretilmek zorundadır, aksi takdirde yok olur (aktaran Çeğin, Göker, Arlı, Tatlıcan 2014, s.106).*

Sosyal sermaye; toplumların ekonomik etkinliklerini ve toplumsal hayatın dinamiğini ortaya koymayı amaçlayan sosyal içerikli yeni bir kavramdır. En yalın hali ile sosyal sermaye; En az iki kişi arasında, güvene dayalı iletişim kurabilme biçimi, daha geniş bir anlamda sosyal sermaye; Toplumu oluşturan bireyler, sivil toplum örgütleri ve kamu kurumları arasındaki etkileşimlerini harekete geçiren ve toplumun üretkenliğini arttıran, güvene dayalı iletişim kurma biçimleri şeklinde tanımlayabiliriz. Ekonomik olarak sosyal sermaye, bireyler ve kurumlar arası güvene dayalı ilişkilerin, ekonomik etkinliğe yansıması şeklinde kabul edilmektedir.

OECD'nin araştırmasında Sosyal sermaye konusunda yapılan değerlendirmeler genel olarak; iletişim ağı, sosyal normlar ve güven ekseni etrafında yoğunlaşmaktadır. Bu bağlamda sosyal sermaye olgusu, topluma yön veren ahlaki değerlere, kültürel ve siyasi yapı ile eğitime göre şekillenmektedir. Bu nedenle; adalet, güzellik, iyilik, aşk, arkadaşlık ve geleceğe duyulan güven gibi maddi olmayan pozitif değerlerin toplumda oynadığı rolün etkisi fazladır (Masca, Karagül, 2005, I:37-52).

Toplumsal düzenin şekillenmesinde önemli bir yeri olan hemşehri kimliği her geçen gün yeni kentlilerin katılımıyla ortaya çıkmaktadır. Sosyal sermayenin merkezinde, öncelikle aile bulunmaktadır. Bu bağlamda sorunsal olarak ele aldığımızda coğrafi değişkenlik, aile ve akrabalık ilişkilerinde farklılıklar göstermektedir. Göç ile beraber kente yeni gelen göçmenlerin yerleşim ihtiyaçları ve iktisadi bağ kurabilecekleri referans noktası kente daha önce gelmiş olan kendi hemşehrileri olmaktadır. Bu bağlamda göçmenlerin sosyal ve kültürel sermayelerini taşırken hemşehri kimliğini doğuran nedenlere daha ayrıntılı bir şekilde bakmakta fayda vardır.

Bu çalışma göç sonrası oluşan toplumsal bağların sosyal sermaye potansiyelini anlamaya odaklanmıştır. Narlı'nın da belirttiği gibi, bir toplumda birlikte yaşayan insanlar, yaşadıkları mekânı, ortak hayat tecrübeleri ve yakın toplumsal ilişkileri ile sosyal sermaye ağlarını geliştirdiği kabul edilmektedir. Türkiye'de yaşanan göçler sonrasında kurulan sosyal yapılar içinde bireyler arasındaki kod'lar, normlar, ilişkiler bağlamında insanlar arasındaki sosyal sermayelerini, göç sürecinde nasıl aktardıkları önemli bir olgudur. Kente göç eden ve bulundukları çevreye yabancı olan göçmenler, kent içinde mevcut ya da yeterli olmayan aile ve akrabalık ilişkilerinden sonra en kolay ilişki kurabilecekleri kişileri, kente daha önce gelip yerleşen hemşehrileri olacağını düşünmüşlerdir. Güvenlik duygusu hemşehri kimliğinin ortaya çıkmasında önemli bir faktör olarak görülmüştür. Göç süreci özellikle 1980'lerden günümüze kitle göçü ve zincirleme göç şeklinde oluşmuştur. Bu süreç karşılıklı ilişkilerin yöresel bağlara dayalı olan hemşehrilik ilişkilerinin harekete geçmesini sağlamıştır (Narlı, 1999, s.2-3).

Sosyal sermaye kavramını inceleyen Field'e göre, sosyal sermaye, insanların birbirleriyle ilişki kurarak, kendi başlarına başaramayacakları şeyleri gerçekleştirebilmek için birlikte hareket ettikleri ve etkileşim içinde oldukları ve ilişkilerin bu yönde geliştiğinin önemli olduğunu belirtir (Field, 2006, s. 1).

İnsanlar birçok iletişim ağıyla birbirlerine bağlanmaktadırlar ve bu yönde ortak paydaları bu iletişim ağlarının diğer üyeleriyle paylaşma durumlarıdır, bu iletişim ağları bir nevi kaynak oluşturduklarından dolayı sermaye oluşumu olarak görülmektedir. Bu sermaye birikiminin yarar sağladığı durumlar da ortaya çıkmaktadır. Bu durumun sonucu olarak, ne kadar çok insan birbirini tanıyor ve ortak hayat görüşünü paylaşıyor ise sosyal sermaye açısından kendilerine zenginlik katmış olurlar (Field, 2006, s.1).

İnsanların toplumsal bağlarını inceleyen Durkheim, toplumsal bağların, toplumun genelini birbirine tutturan bir iplik gibi hizmet ettiğiyle ilgilenmiştir. Durkheim, otoriteye itaatin bazı kalıplaşmış toplumsal bağlardan ve alışkanlıklardan oluştuğu modern öncesi toplumlarda "mekanik dayanışma" ile modernitenin değişken "organik dayanışma"sı arasındaki zıtlığı belirtmiştir (aktaran, Field, 2006, s.15). Ona göre:

> *"Toplum asla yan yana konulmuş bir atomlar yığını olamaz. Daha ziyade üyeleri; değişimin yapıldığı kısa anları daha derin ve daha ileriye yayan bağlarla birleşmiştir (Durkheim, aktaran Field, 2006, s.16).*

Field'e göre, sosyal sermayenin ana fikri, sosyal iletişim ağlarının çok değerli olduğudur. İletişim ağları, sosyal bağlılık için önemli bir husustur. Bunun sebebi insanların birebir değil ortaklaşa çalışmalarına imkân sağlamış olmasıdır (Field, 2006, s.16).

Sosyal bağları, bir sermaye biçimi olarak karşımıza çıkaran metaforu, Robert Putnam, 20.yüzyıl boyunca en az altı kez keşfedilmiş ve her seferinde, insanların hayatlarını iyi yönde geliştirmek için, bağlantıların kullanılmasının gerekliliğini önermiştir (Putnam, aktaran Field, 2006, s.16).

Field, "Sermaye" terimini, gelecekte karlı bir kazanç sağlamak amacıyla yatırım yapılmak için biriktirilmiş bir miktar para anlamına geldiğini ifade eder. Toplumda bu terimi kullandıklarında insanların akıllarına gelen ilk anlam bu şekildedir. Daha sonra ekonomik faaliyetlerin arttırılması ile makinelerin ve yapıların rollerini tanımlamak için ortaya atılan "fiziksel sermaye" terimi karşımıza çıkar. 1960'lı yıllarda sermaye fikri insanları ve onların kapasitelerini kapsayacak şekilde kullanılmaktaydı. İlk olarak (1961) Theodore Schultz ve sonrasında (1964) Becker tarafından geliştirilen insani sermayenin arkasındaki

kavram, iktisatçıların, işçilerin özelliklerini ölçmek amacıyla kullanılan bir araç olarak kullanılıyordu. Onlara göre, emek, üretimin bir diğer faktörüydü ve az ya da çok verimlilik gösterebilirdi, ama eğitim ve sağlık gibi önemli alanlardaki dikkatli yatırımlar sonucunda çok daha verimli sonuçlar ortaya çıkmaya başlamıştı (Field, 2006, s.17)

Toplumsal bir varlık olan birey, farklı ilişki ağları içerisinde pek çok grupta bulunmaktadır. Bireyin aidiyet duyduğu bu kimlikler birer kolektif kimlik oluşturmaktadır. Kolektif kimlik; sınırları belirsiz bir topluluktan oluşur.

Durkheim, kolektif kimlikten hareketle, toplumsal normların bireye dışsal ve kişiyi zorlayıcı niteliğe sahip olduğunu, bu sosyal normların bireyleri hep aynı şekilde kısıtladığını, aynı toplumsal normların çok sayıda birey tarafından benimsendiğinde ise, farklı bireyler arasında benzer davranışların doğmasına neden olduğunu, böylelikle de toplumsal düzenin devam ettiğini öne sürmüştür (aktaran Kağıtçıbaşı, 2010, s.29).

Yılmaz'a göre, Türk toplumunda aile ilişkileri merkezi bir konuma sahiptir. Aile, akrabalık ilişkileri ile toplum yapısını etkileyebilmektedirler. Göç ve kentleşme sürecinde aile faktörünün önemi inkâr edilemez. Göç sürecinde akrabalık ilişkilerinin yanı sıra kırsal kesimlerde görülen ve yarı akrabalık ile bilinen kan kardeşliği, ahret ve sütkardeşliği, sağdıçlık, dünür, asker arkadaşlığı, kirvelik, müsahiplik, ebe anneliği vb. akrabamsı ilişkiler şeklinde süre gelmektedir. Bu ilişki ağları göç edilen bölgelerde önemli görülmektedir (Yılmaz, 2008, s.11).

Louis Wirth, The Getto adlı kitabında göçmenin kentle bütünleşmeden önce bir hazırlık süreci geçirdiğini ifade etmektedir. Wirth'e göre kentteki aile, akrabalık ve komşuluk ilişkilerindeki bağların kopacak, bunun yerine kitle kültürü ve ticari ilişkiler yaşamın her alanına yayılacaktır (aktaran, Yılmaz, 2008, s.8).

Sosyal, ekonomik, politik ve kültürel yapılarda yaşanan değişimlerin sonucunda ortaya çıkan göç, söz konusu yapılar üzerinde önemli değişim ve dönüşümlere yol açan mekânsal bir yer değiştirme hareketidir. Kaygalak'a göre, insanlık tarihi boyunca yaşanan göçler, mekânda eşitsiz biçimde dağıtılmış ekonomik olanaklardan yararlanma isteğinin sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bunun yanı sıra

doğal afetler, iklimsel sorunlar ya da devlet gibi siyasal bir otoritenin zorlaması sonucu ortaya çıkan sürgünler, mecburi iskânlar ve savaşlar nedeniyle de ortaya çıkmaktadır (Kaygalak, 2009, s. 9).

Tekeli'ye göre, kişilerin, beklentilerini gerçekleştirmek için başvurdukları yollardan biri de göç ederek yaşam yerlerini değiştirmek olmaktadır. Kişi açısından da yer değiştirmenin çok yönlü işlevleri bulunmaktadır. Kişiler yeni yerleştikleri yerlerde faydalanabilecekleri fırsatları mesleki ve sosyal hareketlilik sağlayabilecekleri yönde kullanmaktadır. İnsanlar göç ederek yeni bir yaşam şekli tercih edebilmektedir (aktaran Özer, 2004, s.13).

Kentleşme, dar tanımıyla şehrin oluşumunu anlatır (Marshall, 1999, s.399). Kentin durağanlığına karşın, sosyolojik bir olgu olan kentleşme, devamlılığı olan bir durumdur. Kentleşmenin demografik tanımı, nüfusun büyük bir kısmının tarımdan kopup, kentlerde hayatlarını kazanmaya ve yaşamaya başlamalarıdır. Kentleşmeyi sadece nüfus oranlarındaki artış olarak görmemek gerekmektedir. Bu nüfus hareketini yaratan ekonomik, toplumsal ve siyasal boyutlarla da ele alınmalıdır. Kentlerde endüstri ve hizmet sektörlerinde çalışmak isteyen bireyler, toplumsal yapıda önemli değişimler meydana getirir.

> *Shure göre; "kentleşme; mekânda bir yerleşme, bir nüfus toplanması ve nüfus yoğunluğu, yerel bir örgütlenme, sosyal tabakalaşma, kurumlaşma, üretimde farklılaşma, uzmanlaşma, yeni bir yerleşme hali, sosyo-ekonomik ve kültürel değişime yol açan bir nüfus toplanması sürecidir" (aktaran Torlak&Polat, 2006.s 170).*

Max Weber kentleri, üretici ve tüketici tiplere ayırarak yönetsel ve sınıfsal ayrışmanın kentleşmeye etkisini incelemiştir. Ona göre:

> *"Sakinlerinin ekonomik açıdan soyluların hane halklarının satın alma gücüne bağımlı olduğu prensin şehri, daha fazla sayıdaki tüketicinin (örneğin, rant gelirleri sahiplerinin) satın alma gücünün yerleşik esnaf ve tüccarların ekonomik fırsatlarını belirlediği şehirler vardır. Gelirlerinin türü ve kaynağı bakımından daha büyük tüketici kitlesi, hayli farklı tiplerde olabilir.(...) Genel tüketiciler, işinden elde ettiği gelirleri (bugün esas olarak bono faizleri ve hisse senedi gelirleridir) şehirde harcayan rantiyeciler olabilir. Tüm benzer durumlarda, kentsel oluşum biçimleri, bir tüketici şehri olarak tanımlayabilirsiniz çünkü özel*

bir ekonomik karaktere sahip bir büyük tüketici grubunun yerleşik varlığı, yerel esnaf ve tüccar için hayati ekonomik önemdedir" (aktaran Uğurlu, 2013, s.31).

Kentin çeperlerinde yer alan gecekondu içinde görülen kirvelik, kan kardeşliği, hemşehrilik gibi ritüel bağlardan oluşan ilişki türleri genellikle dini, sosyal ihtiyaçların karşılanmasında kullanılmaktadır. Türkiye'de hemşehrilik ilişkilerinin tarihsel sürecine bakıldığında Türk işçilerin Avrupa'ya göçü ile birlikte ortaya çıkan ve bu şekilde tanınan bir hemşehrilik kavramı ortaya çıkmaktadır. Kırdan kente yapılan göç ile Türkiye'den Avrupa'ya yapılan göç benzerlik göstermiştir. Bu tip göçlerin ana nedeni ekonomik nedenlerle ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla göç süreçlerinde yaşanan gelişmeler genellikle benzerlik göstermektedir.

Özdemir'e göre, modern ilişkilerin geleneksel bağları zayıflatacağı, modern toplumda etnik aidiyetin toplumsal bir güç olarak ortaya çıkmayacağı görüşü ile modernleşme sosyolojisinin temel yaklaşımı olduğu üzerinedir. Bunun sonucu olarak 20.yüzyılda etnisitenin önemli derecede ortadan kalkacağını, etnik ve ırksal bağların zayıflayacağını, insan aklının ve davranışlarının modern dünyayı şekillendirecek derecede yer değiştireceğini ifade etmiştir. 2.Dünya Savaşı'ndan sonra dikkat çeken gelişmekte olan ülkeler, endüstrileşme ve kentleşme sonucunda hızlı bir sosyalleşme sürecine girmişlerdir. Dolayısıyla kentleşme, insanların kökenlerine bakmadan çeşitli insanları bir araya getirip temasta bulunmalarını sağlamaktadır (Özdemir, 2013, s.376).

Somersan'nın düşüncesinde, büyüyen pazar işçilerin kökenlerine bakmaksızın onları bir araya getirecekti. Bununla beraber kitle iletişimine bağlı yeni teknolojiler, insanları ve görüşleri birbirine yakınlaştırırken ilkel bağları ve yerel tecrübelerin sıkıntılarını giderecekti. Modern sistemin geniş eğitim ağı, ortak dil ve kültür öğretecek; ulus inşa ile yeni kimlikler meydana getirecekti. Sonuç olarak endüstrileşme, adım adım modern toplumu inşa edecek, kentleşme ve kitle iletişimi gibi olguların aidiyet ve etnik bağları ortadan kaldıracağını ön görüyordu. Fakat sonuç bu şekilde olmadı; ifade edilen dönem etnik bir yüzyıla dönüştü (aktaran Özdemir, 2013, s.376-377).

Fainstein ve Campbell, modern toplumu, hızlı kentleşmenin kentsel aidiyetleri çözmek bir yana, hemşehrilik bağları, etnik/dinsel cemaatler veya getto tarzı

örgütlenmiş mahalleler benzeri yeni kentsel tarzlarıyla onlara kimlik kazandırdığını düşünür (aktaran Özdemir, 2013, s.377).

Türkiye'de yaşanan iç ve dış göçlere bakıldığında genellikle aile ve hemşehrilik bağlamında gerçekleşmiş ve sadece barınmak ve karın tokluğuna çalışmak koşuluyla kalifiye olmayan bir işgücü göçü yaşanmıştır. Göç başladığı andan itibaren gerisinde zincirleme bir göç hali kendini göstermektedir.

Yılmaz, zincirleme göçü; Belli bir ülkenin belli bir bölgesine yaşanan ya da Türkiye'de belli bir bölgeye yapılan göç durumunu şeklinde göstermektedir. Zincirleme göç, ilk başlarda istihdam edinme amacıyla yapılırken sonrasında köyde kalan ailelerini kente getirmeleri ile boyut değiştirmiştir. Burada yapılan göçlerin ilk olarak kimler tarafında yapıldığı da göçün devamını getirmiştir. Kırsalda önemli olarak görülen bazı öncü aileler, kente göç ettikleri bölgelerde, kendilerinden sonra diğer ailelerinde göç etmesinde etkili olmuştur. Oluşan bu zincirleme göç, kent yaşamında hemşehrilik örüntülerini ortaya çıkarmıştır. İlk olarak aile, akraba ve akrabamsı ilişkilerle başlayan göç hareketleri sonrasında aynı şehirden göç eden diğer üyelerini de içine alarak bu ağın büyümesine neden olmaktadır. Bunun nedeni, kente yeni göç etmiş ailelerin, güvenip dayanışacağı ve yardım isteyebileceği referans noktasının kendi "hemşehrileri" olacağıdır. Hemşehri kavramı; Aynı şehirden göç edenler ile memleketi dışında bulunan birbirlerini hemşehri olarak tanımlayan kişilerdir (Yılmaz, 2008, s.12).

Hemşehrilik bağları kendi ile aynı kökenden gelmeyenlerle ayrışan bir kimlik oluşumuna neden olmuştur. Hemşehri kimliğini doğuran nedenler arasında sosyo-psikolojik, kültürel, ekonomik, siyasal nedenler bulunmaktadır.

Yılmaz, hemşehri kimliğinin, kentsel alanlara yapılan göçler sonucunda akraba ve akrabamsı ilişkileri barındırırken zamanla aynı şehre göç eden diğer üyeleri de kapsayarak genişleyen hemşehri kimliğinin, kırsal alandan farklı olarak iletişim kurulacak kişinin seçilmesi, görüşülmesi hususunda farklılığa neden olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla kişi kentsel ortamda istediği akraba, aile bireyi, hemşehrileri ile görüşüp, istemedikleriyle görüşmemektedir. Bunun sonucu olarak yapılan göçlerin, köken, toplumsal katman ve türünün karmaşıklığıyla ilgili olduğu kadar kente yerleşen göçmenlerin, göç ettikleri dönem içindeki ekonomik, toplumsal ve siyasal konjonktür ve göç eden grupların değişme gösteren

tecrübeleri, bilgi birikimleri ve ilişki ağları ile de ilgilidir. Kentleşme ile beraber hemşehri grupları arasında bir ayrışma başlamış ve kentsel eşitsizliğe neden olmuştur. Buna örnek gösterecek olursak; geleneksel Alevi grupların yanı sıra farklı özellikte Alevi grupların oluştuğu ve kendi aralarında ayrıştığı, bu ayrışmalarında ekonomik, sosyal ve kültürel nedenlere bağlı olarak Sunni gruplar arasında da yaşandığını söylemek mümkündür. Hemşehri kimliğinin ortaya çıkması ve biçimlenmesinde sosyo-psikolojik ve kültürel faktörlerin neden olduğu görülmektedir (Yılmaz, 2008. S.13-14).

Işık ve Pınarcıoğlu'na göre, kentin yarattığı fırsatlardan yeterince yararlanmayan, sosyal devlet himayesinden mahrum kalan ve toplumsal olarak dışlanan kentli yoksullar, kendilerini iyi hissedecek korunaklı ortamlar, stratejiler ve enformel ilişki ağları geliştirmektedirler. Bu ilişki ağları kent yoksullarını kentin anonimleştirici etkileri karşısında kaybolmaktan kurtarmakta ve daha çok akrabalık, hemşehrilik bağları etrafında çevrelemektedir. Kentteki yoksulların kentte geliştirdikleri ve büyük çoğunlukla arsa ve konut piyasası üzerinde kurulan ilişkilere bağ kurdukları, çoğu kez hemşehrilik, cemaat ilişkileri ve siyasetle ilişkili, elde edilen gelirin sistem içindeki bireylere eşitsiz dağıtıldığı "nöbetleşe yoksulluk" olarak kavramsallaşan bu strateji, kente göç eden grupların kendi aralarında kurdukları bir ortaklığa işaret etmektedir. Nöbetleşe yoksulluk, esas olarak kente önceden gelmiş göçmenlerin, kente daha sonradan göç edenler üzerinden zenginleşmeleri, bir anlamda yoksulluklarını onlara devretmelerini ve onların üzerinden refahlarını arttırmalarını ifade eden ilişkiler ağını oluşturmaktadır (Işık ve Pınarcıoğlu, 2009).

Bu çalışmanın temel ekseni; İstanbul-Maltepe ilçesinin Gülensu ve Gülsuyu mahallelerine göç eden birey ve grupların, hemşehrilik ağlarının referansı ile sosyal ve kültürel sermayelerini, iktisadi, kültürel ve sosyal alanlarda nasıl kullandığı ve ne yönde etki sağlamış olduğu üzerinedir. Bölge, 1980'li yıllarda, işyerlerine ve fabrikalara yakınlığı nedeniyle gecekondulaşmaya uygun coğrafi bir altyapıya sahiptir. 1980 sonrası bireysel, devamında kolektif olarak ülkenin farklı bölgelerinden aldığı göçlerle nüfus yoğunluğunu arttırmıştır. Kentin çeperlerinde kalan bu mahallelerde yaşam dinamikleri ve farklı kültürel sermaye birikimleri kent yaşamı ile iç içe geçmiştir. Bölge insanı, süre içerisinde şehirle bütünleşmiş, aile yapısı, eğitim algısı ve ekonomik statüleri değişime uğramış ve günümüzde

farklı bir olgu olarak karşımıza çıkmıştır. Bireylerin göç sonrası sosyal, ekonomik ve kültürel sermayelerinin hemşehrilik bağlamında incelenmesi bu tezin konusunu oluşturmaktadır.

Çalışmanın amacı, Türkiye'de yaşanan göç süreçleri ve göç sonrasında, sosyal sermayenin inşa ve dönüşümünü, kentsel alana geldikten sonra kurulan hemşehrilik ilişkileri boyutunda anlamaya yönelik bir çabanın ürünüdür. Bu bağlamda farklı dini, etnik, kültürel, siyasi, kimlikleriyle kente gelen grupların, hemşehrilik ilişkilerini bir referans boyutunda düşünerek nasıl işlerlik sağladığı değerlendirilmiştir. Göç nedenlerinin, sosyal sermaye algılarının, yaşam biçimlerininin, iş ve meslek örüntülerinin, bunlardaki değişim/dönüşümlerin, kırdan kente göç ve hemşehrilik bilinci etkisiyle incelenmesi amaçlanmaktadır.

Bu tez sosyal sermaye konusunu araştırmanın merkezine alarak, göç sonrasında hemşehrilik olgusu ile sosyal sermayeyi anlamaya yönelik bir çalışmadır. Pierre Bourdieu'nun "Sosyal Sermaye" kavramına dayanarak, göç eden farklı grupları, göç nedenleri, memleket algısının ne olduğu ve hemşehrilik ilişkileri kapsamında göç sonrasında neler yaşadıkları ve yaşam biçimlerini şekillendirirken sosyal sermayelerini nasıl harekete geçirdikleri gösterilmeye çalışılacaktır.

1.1.SOSYAL SERMAYE TEORİSİ

Field'in (2008), "sosyal sermaye" adlı kitabında belirttiği üzere, 1981'den önce "sosyal sermaye" tanımı çeşitli makalelerde yirmiden fazla kez kullanılmış, bu oran 90'ların başından sonuna kadar artarak çoğalmıştır. Field'in, sosyal sermayeyi tanımlarken "İlişkiler önemlidir" önermesi önemlidir. Bu önerme, toplumsal hayatın ilişki ağlarından oluştuğunu ve toplumsal yapının ilişki türlerine göre belirlendiğini ifade etmektedir. Sosyal sermaye'nin toplumu oluşturan bireyler, örgütler ve kurumlarla ilişkilerin çeşitlendiği ve toplumsal etkileşimi sağlayan bir çerçeve oluşturduğunu görmekteyiz. İnsan ilişkileri ve iletişim ağları ele alındığında, günümüzde yapılan sosyal sermaye araştırmalarına 19. yy'da öne sürülen tezlerin kaynaklık ettiği düşünülebilir. Alexis de Tocqueville tarafından Amerika'da yapılan toplumsal çalışmalarda, Amerika'nın ekonomik ve siyasi gücünü, gönüllülük esasına dayalı derneklerin işbirliğinden aldığı görülmüştür, Tocqueville, dayanışma ve toplumsal birikimden bahsederek aslında günümüzde kullandığımız sosyal sermaye kavramından bahsettiği

anlaşılmıştır. Bu bağlamda, sosyal sermayenin toplumları ayakta tutan veya ileriye götüren bir kaynak olduğunu söyleyebiliriz. Pierre Bourdieu, James Coleman ve Robert Putnam'ın ortak kanısı sosyal sermayenin toplumsal ve daha çok soyut bir yatırım kaynağı olduğu düşüncesidir. Sosyal sermaye kavramın oluşumunda "Ne bildiğin değil kimi tanıdığın önemlidir" felsefesi ile hareket edilmektedir (Field, 2008).

Field'e göre, "sosyal sermaye, sosyal iletişim ağlarının değerli bir serveti olduğudur". Bu bağlamda Field, Bourdieu'ya yakın bir düşünceyle, insan ilişkilerine yatırım yapılabileceği ve bu ilişkiler sonucunda olumlu ve istenilen sonuçlar elde edilebileceğini ifade etmiştir. Bourdieu'ya göre, sosyal sermayeyi akıllıca kullanabilen avantajlı zümreler bir nevi toplum mühendisliği projesi altında dinamikleri kendi çıkarları yönünde değiştirebileceklerdir. Bourdieu'nün neo-Marxist görüşü temel aldığı tezinde, sosyal sermaye sosyo-ekonomik ve kültürel avantajların sunduğu seçenekler dâhilinde gelişir. Coleman'ın sosyal sermaye kavramı, tümüyle, eğitim, aile ve insan yetiştirme olarak ele aldığı ve rasyonel tercih kuramı ışığında geliştiğini, Bourdieu'nün aksine, ayrıcalıklı zümreler haricinde dezavantajlıların ve fakirlerin de sosyal sermayeden çıkarları doğrultusunda faydalanabileceklerini belirtmiştir. Field, sosyal sermayenin bireysel çıkarlara hizmet eden, güven ve dayanışmayı pekiştirmekten ziyade bireyci ve bencil karakterleri destekleyerek toplumda rekabet ve ayrışmalara sebep olacağını işaret etmiştir. Putnam, sosyal sermayeyi daha çok işlevselci bir açıdan ele almış ve toplumun tamamını kapsayan, güven, dayanışma, karşılıklılık ve politik kararlılık bağlamında incelemiştir. Sosyal sermayenin gelişimini takip ederken, post-modern akımın bireyselleştirdiği ve yalnızlaştırdığı toplumun sermayede azalmaya yol açtığını, ailelerin, arkadaş gruplarının ve cemaatlerin birbirlerine daha az vakit ayırarak uzaklaştıklarını dile getirmiştir (Field, 2006, s.1-18).

Sosyal sermayenin açıklanması ve kavramların geliştirilmesine yönelik görüş ve çalışmalar 1980'li yıllardan sonra farklı bakış açıları sunan üç önemli yazar Pierre Bourdieu, James Coleman ve Robert Putnam'ın öne sürdüğü tezler ve çalışmalar çevresinde geliştirilmiştir. Tezin asıl yazılış amacı olan Bourdieu'nün sosyal sermaye anlayışını aktarmadan önce Coleman ve Putnam'ın sosyal sermaye kavramı ile ilgili görüşlerini incelemek kavramın anlaşılması açısından yerinde

olacaktır. Modernleşme ve sonrasında post-modern sürecin kendini göstermesiyle birlikte, toplum daha bireyci bir yapıya dönüşürken bunun sonucu iletişimin ve toplumsal birliğin önemini ortaya çıkarmıştır. Sivil toplum ve politik çevrede, sosyal iletişim ve güvenin sürdürülebilir ve sağlıklı toplumsal yapının ortaya çıkmasında önem arz ettiği anlaşılmıştır. Dolayısıyla, sosyal sermaye üzerine araştırmalar son yıllarda giderek artmaktadır.

1.1.1.Literatürde Sosyal Sermaye

Sosyal sermaye, bireyler ve gruplar arasındaki karşılıklı ilişkiler toplamıdır. İnsanlar tek başlarına başaramayacakları veya başarmakta zorlanabilecekleri şeyleri birlik ve beraberlikten doğan karşılıklı iletişim ağlarıyla daha kolay gerçekleştirirler.

Burada sosyal sermaye kuramına katkıda bulunan kuramcılara ve bakış açılarına yer verilecektir. Tezin ana ekseninde sosyal sermaye kuramının kullanılmasının nedenleri: Bourdieu'nun görüşünde, sosyal sermayenin diğer sermaye çeşitlerine dönüşebilen sosyal ilişkilerin farklı görünmesi bunun sonucu olarak bireyin toplumda davranış ve tutumlarının geliştirip muhafaza ettiğidir (aktaran Gök, 2014, s.31).

Sosyal sermaye kavramı günümüzde, akademik dilden gündelik dile transfer olmuş ve sıklıkla kullanılan bir kavram haline gelmiştir. Sosyal sermaye kavramı, çok eski bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal Sermaye kavramının üzerine bir yolculuğa çıkarsak, öncelikle Karl Marks, Emile Durkheim, Max Weber ve Sımmel gibi önde gelen düşünürlere uzandığı görülmektedir. Sosyolojinin geçmişten günümüze kadar geldiği süreçte sınıfsal yapılar, tabakalaşma, cemaat-cemiyet ilişkileri, dini inanışlar ve siyasal çerçeve ekseninden geçtiğini görmekteyiz. Klasik teorilerin, klasik sosyologlar tarafından problemleri çözüme ulaştırmak amaçlı yaklaştığı tezleri, günümüzde geliştirilmeye devam edilen teoriler açısından faydalı sağlamaktadır.

Sermayeyi toplumsal ilişkilerin merkezine yerleştiren Marks, bir bilinç durumu olarak eşitsizliği ortaya çıkarmasını, dolayısıyla siyasal ekonominin sınıfsal bilinç üzerindeki üst yapısal etkisini anlamaya çalışmıştır. Sermaye odaklı olarak artan

toplumsal eşitsizliklerin yanında, emeğin pratik toplumsal görünümlerinde de yabancılaşma süreci doğmuştur.

Swingewood'e göre, yabancılaşma teorisi ile Marks"insan ilişkilerini kişiler arasındaki değil, şeyler arasındaki ilişkiler olarak tarif eder" (aktaran Aydemir, 2011, s.29). Dolayısıyla, toplum yapısı içinde, özellikle kapitalist bir ortamda barınan sermaye ve yabancılaşmanın, toplumsal eşitsizliklerin ve sınıf bilincinin yaratılmasında çok önemli olduğu görülmektedir.

Portes ve Molyneux'un düşüncesinde, Marx'ın kendi içinde bölünmüş sınıf ve kendi için etkili sınıf arasındaki ayırımı da sosyal sermaye kavramının temeline ışık tutmaktadır. Bu bakış açısıyla bakıldığında, sosyal sermaye kavramının geçmişten günümüze kadar bilimi aydınlattığı ve toplumlardaki dayanışma biçimlerine bağlı olarak geliştiği (mekanik-organik, cemaat cemiyet gibi) söylenebilir. Özetle, kavramın klasik zamanlardaki entelektüel geçmişine bakıldığında bunun 19. yüzyıldaki sosyolojinin ana kaynaklarından farklı olmadığı görülmektedir (aktaran Gök, 2014, s.32).

Aydemir'e göre, İngiltere'de yaşanan Sanayi Devrimi, toplumda önemli kırılmalara neden olmuştur. Toplumda hissedilir bir şekilde, zihinsel ve duygusal boyutlar, inanç ve ahlâki yapıdaki değişimleri, bilim ve bilginin elde edilmesindeki farklılaşmaları da beraberinde getirmiştir. Bu yeni toplumsal ortamı anlama, sorunları çözme ve farklı bakış açıları geliştirerek inceleyen sosyoloji bu aşamada ortaya çıkmıştır. Bu geçiş dönemi sürecinde Durkheim, toplumda yaşanan değişimler ve problemlere çözümler ve genellenebilir bakış açıları getirerek eserlerine yansıtmıştır (Aydemir, 2011, s.30).

Emile Durkheim'ın toplumun ilişkiler aracılığı ile birbirine kenetlenen bir ağ oluşturduğunu ve bu ağ sıkılaştıkça sağlamlığının artacağını ifade ettiğini söyleyebiliriz. Grup birliktelikleri ve aktif katılımların toplum için olumlu sonuçlar yaratabileceği Durkheim'ın intihar ve anomi vakalarında bir çözüm noktası sunmasıyla dikkatleri üzerine çekmiştir. Durkheim'ın insan ilişkilerinin değişen bir doğaya sahip olması görüşü, sosyal teorisyenler tarafından sosyal yapı analizlerindeki çalışmalarına ışık tutmuştur (aktaran Gök, 2014, s.32).

Durkheim, ahlakın var olabilmesi için toplumsal dayanışmanın gerekliliğinden söz eder. Şan ve Şimşek'e göre, Özellikle mekanik ve organik dayanışmanın birbirlerinin alternatifi olarak değil de birbirlerini tamamlayan unsurlar olarak toplumsal kalkınmayı sağlayacağı iddia edilmektedir (aktaran Gök, 2014, s.32).

Mekanik dayanışmada bireyler birbirleri ile benzerlik gösterdikleri, aynı bakış açılarına ve inançlara sahip oldukları ve bireylerin çok fazla farklılaşma düzeyi olmadığı için toplum daha tutarlıdır. Organik dayanışma ise, toplumda bireyler arasında farklılaşma düzeyinde bir işbölümünü gösterir. Toplumun yarattığı baskı, birey üzerinde yoğun bir biçimde hissedilmeye başladığı andan itibaren işbölümü zorunlu bir sonuç olarak ortaya çıkar.

Toplumu sağlıklı bir şekilde bir arada tutan şey, birey ve grupların arasındaki güvenilir ve karşılıklı sağlam ilişkiler bütünüdür. İlişkiler öncelikle sosyal sınıflar etrafında biçimlenir, insanlar arasındaki güçlü iletişim örüntülerinin genellikle aynı sosyal sınıf ve kendilerine yakın hissettikleri, kendilerini kültürel ve ekonomik olarak yakın buldukları insanlar olduğunu görmekteyiz. Bu gibi güçlü bağların onların birikimine katkıda bulunduğu ve yeni ilişki ağlarına eklentiler yaptığını söyleyebiliriz. Modernite öncesi toplumlarda ilişkiler daha çok hiyerarşik ve cemaat çerçevesinde toplanmıştır. Toplumsal ilişkiler, ferdileşme sonucunda cemaat- millet dayanışmasından, kişisel ağlara ve bireysel ilişkilere doğru bir değişim yaşanmıştır.

Durkheim için birey toplumun oluşturduğudur, "bireyin kendine karşı ödevleri, gerçekte topluma karşı ödevleridir" (aktaran Aydemir, 2011, s.32).

Weber'in toplum tanımı, toplumlaşma, yani, "her birinin eylemi, anlamlı içeriğiyle, başkalarının eylemini dikkate alan ve buna göre yönlendirdiği için aktörlerin çoğulluğunun davranışını yansıtan toplumsal ilişkilerdir" (aktaran Aydemir, 2011, s.32).

Bireyin kendini var edebilmesi için değer, anlam ve ahlâkı içselleştirmesi, onun toplulukla kurduğu ilişkinin doğası gereği kurduğu zaruri bir ihtiyaç olarak görülebilir.

Simmel, toplumsal olarak neticelenen olguların esas itibariyle bireysel etkileşim süreçlerinden geçtiğini vurgular. Toplumlaşma kavramı, ruhsal ve içsel ilişkilerde,

eylemlerde ve gruplar arası yansımalarda ortaya çıkmaktadır. Sosyal sermayeyi geçmişten günümüze uyarladığımızda, bireylerin kendilerine hedef olarak belirledikleri şeylere ulaşabilmesi için toplumdaki diğer bireylerin bilgisi ve etkinlik ağına katılabilme oranı kişisel çıkarlara ulaşmakta önemlidir. ” (aktaran Aydemir, 2011, s.35).

TABLO- 1. Sosyal Sermayenin İki Farklı Tanımını ve Karakteristiklerini Sunan Sosyolojik Gelenekler

Sosyolojik Gelenekler ve Nitelikleri	**Durkheim'cı Gelenek**	**Çatışmacı ve Etkileşimci Gelenek**
Sosyal Sermayenin Tanımı	İnsanları ortak çıkar için bir araya getiren sosyal yapıdaki özellikler dizini.	Güç, prestij ve eşitsizliğin diğer çeşitlerini tanımlamak için kullanılan dizinler toplamı.
Sermaye kavramına farklı bakış açıları	Sermaye kavramı geniş olarak kullanılır ve sadece kâr getiren (maddi) eşyalar olarak görülmez.	Farklı sermaye türleri birinden diğerine çevrilebilir.
Sosyal sermayenin faydaları	Sosyal sorunları işbirliği içinde çözmeyi kolaylaştırır ve kamu yararı için çalışmayı teşvik eder.	Bireylerin ağ bağlar ve diğer sosyal yapılardan elde ettiği özel çıkarlarını korumalarını ve sürdürmelerini sağlar.

Kaynak: Fulkerson ve Thomson (2008)'den uyarlanmıştır (aktaran Gök, 2014, s.3).

1.1.2.Sosyal Sermaye Ve Çağdaş Teorisyenleri

Ekonomik kalkınma politikaları son yıllarda yoğun olarak gündeme gelmektedir. Bu doğrultuda insan faktörünü biraz daha öne çıkarabilmek için özellikle sermaye kavramı konularında yeni çalışmalar yapılmaktadır.

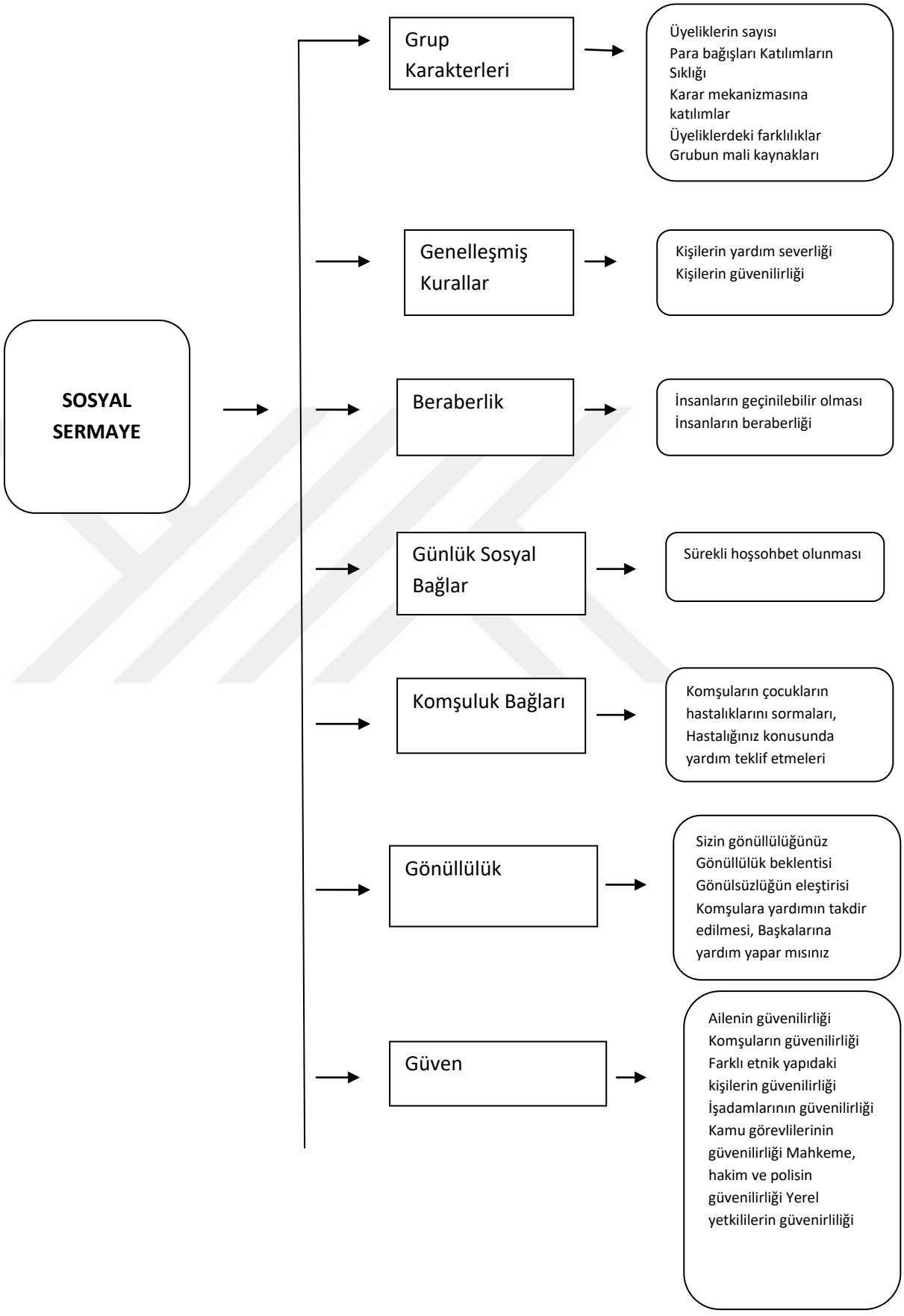
Temple'ye göre, sosyal sermaye en az iki kişi arasında, güvene dayalı bir şekilde kurulabilen iletişim imkânı, biraz daha geniş bir tanımlamayla, toplumu oluşturan

bireyler, sivil toplum örgütleri ve kamu kurumları arasındaki bağlantıyı kolaylaştırarak toplumun üretkenliğini arttıran, güven, norm ve iletişim ağı özellikleridir (aktaran Karagül&Masca, 2005, 39).

OECD'nin araştırmaları doğrultusunda, herhangi bir topluma ait sosyal sermayenin ölçülebilmesi için bir dizi gözlem ve anket süreçlerinden geçmesi gerekmektedir. Bu konuda, ilgili toplumdaki mala ve cana yönelik suçların oranı, kişiler arası alacak-borç ilişkilerinde senet kullanma oranı, ticari işletmelerin ne ölçüde kişi ve aile boyutunu aşıp anonimleştiği ve kamudaki bürokratik işlemler ile yolsuzluklar ve boşanmaların yoğunluğu konuları üzerinde durulması gereken önemli kriterlerdir. (aktaran Karagül&Masca, 2005, 39).

Narayan ve Cassidy'in ifade şekli ile sosyal sermayenin kaynaklarını; aile, sivil toplum örgütleri, firmalar, kamu sektörü, etnik ve diğer sosyal gruplar oluşturmaktadır. Görüldüğü üzere söz konusu gruplar, toplumun en küçük temel taşı olan aileden en geniş hali olan millet'e kadar uzanmaktadır. Sosyal sermayenin unsurlarını ve kriterlerini, Narayan ve Cassidy'nin oluşturduğu Tablo 2'de ayrıntılı bir şekilde görmek mümkündür (aktaran Karagül&Masca, 2005, 43).

Tablo 2. Sosyal Sermayenin Unsurları

Mikro ve makro düzeyde sosyal sermaye üzerine çalışan birçok teorisyen bulunmaktadır. Bunlardan Bourdieu, sosyal sermayenin daha çok mikro görünümü üzerinde dururken, Putnam ve Coleman makro düzeyde incelemeler yapmıştır. Bu bağlamda ilk olarak Pierre Bourdieu'nun Sosyal Sermaye kavramına değinilecektir. İkinci olarak James Coleman'ın sosyal sermaye'ye ilişkin işlevsel yeni kavramsallaştırmasına değinilecektir. Üçüncü olarak ise Robert Putnam'ın sosyal sermaye kavramını nasıl tanımladığına yer verilecektir. Sosyal Sermayenin ana ekseninde araştırmalarıyla topluma ışık tutan ve kavramı geliştiren bu üç düşünürden bahsetmek bu tez kapsamında daha yerinde olacaktır.

1.1.3. Pierre Bourdieu

Bourdieu (2002), toplumsal uzamı ve alanı anlamlandırabilmek için, habitus, alan ve sermaye kavramlarını geliştirmiştir. Dolayısıyla sermaye kavramına dair çözümlemeleri değerlendirirken diğer kavramlardan ayrı düşünülmemesi gerekir. Bourdieu, toplumda birden fazla farklı alan olduğunu iddia eder. Toplum geniş bir alana aittir ve eyleyiciler bu alanda uygun sermayelerini harekete geçirirler ve bazı roller üstlenirler. Bu anlamda alan, sınırların ve kuralların olduğu bir sosyal gerçekliğin inşasıdır. Aynı zamanda toplum, hem "tarihsel olarak oluşmuş" kurallar bütünü, hem de kendini eyleyicilerin zihinlerinde yeniden üreten bir sosyal gerçeklik zeminidir (Aydemir, 2011,s.41).

Bourdieu, sosyal gerçeklik kavramı ile alanı ima eder. Sosyal alan içinde eyleyiciler kendi habitusları çevresinde sahip oldukları sermayelerini geliştirir ve sürdürürler. Bireyler kendi sosyal sermayeleri sayesinde toplumda belli bir konuma sahip olurlar. Toplumda bireyler aileleri, aldıkları eğitim durumları ve kendi edindikleri şeyler aracılığıyla sosyal alanda yer işgal ederler.

Bourdieu, sosyal alanı anlatırken oyun metaforunu kullanır. Calhoun'a (2007) göre, Bourdieu, "sosyal hayat, ödüllerin daha büyük olması dışında, bir oyuna benzer. Sosyal hayat sadece bir mücadele alanı değildir, sürekli doğaçlamayı gerektirir" eyleyicilerin hamleleri oyunun stratejileri ile birlikte alanın güç ilişkilerini üretir ve mücadele alanlarının toplumsal zeminini oluşturur. Bourdieu'nun habitus olarak tanımladığı tam da bu bağlamda "bir oyundaki her oyuncunun bir sonraki hareketi ve oyunu, bir sonraki vuruşu sezgileriyle kavrama

kapasitesi" olarak toplumsal alanda bireyin konumlanışını imler. Calhoun'un ifadesi ile "Habitus alışkanlık gibi tekrarlar sonucunda edindiğimiz, sadece zihnimizle değil bedenimizle de tanıdığımız bir şeydir" (aktaran Aydemir, 2011,s.41).

> *Bourdieu'nun (2010) ifadesi ile: Anında ve doğrudan paraya çevrilebilir ve mülkiyet hakları biçiminde kurumsallaştırılabilir olan ekonomik sermaye; belirli şartlar içinde ekonomik sermayeye çevrilebilir olan ve eğitim vasıfları biçimlerinde kurumsallaştırılabilir olan kültürel sermaye; ve son olarak toplumsal yükümlülüklerden ("bağlantılar") oluşan, belirli şartlar içinde ekonomik sermayeye çevrilebilir ve bir soyluluk unvanı gibi biçimlerde kurumsallaştırılabilir olan sosyal sermaye (aktaran Yarıcı, 2011, s.131).*

Sosyal alanın en temel unsuru sermayedir ve bu aşamada sermaye karşımıza çıkar. Bourdieu (2003), sermayeye ilişkin çözümlemelerinde üç temel türden bahseder. Bu sermaye türlerine eşlik eden daha genel kapsamlı bir sermaye türü olarak da simgesel sermaye, bu türlerden herhangi birinin, algı kategorileriyle kavrandığında büründüğü biçimdir (aktaran Aydemir, 2011,s.42).

Bourdieu'ya göre, kişiler arası bağların yoğunluğu ve sürekliliği çok önemlidir: Sosyal sermaye, "uzun süreli iletişim ağlarına sahip olmanın sonucu gerçek ve ulaşılabilir kaynakların tümünü" temsil etmektedir. Bununla beraber, Bourdieu, insanlar arası bağların değerinin, harekete geçirebildiği bağlantı sayısına ve her bağlantıyla sahip olunan sermaye büyüklüklerine bağlı olduğunu doğrulamıştır (aktaran, Field, s.23).

Bourdieu, iletişim ağları içerisinde tek mümkün şeyin dayanışma olduğunu belirtir; Tüm üyeler maddi ve sembolik olarak kara önem vermektedirler. Bireylerin rastlantı sonucunda devamlılıkları olan komşuluk, akrabalık gibi ilişkileri sosyal ilişkilere dönüştürmeyi amaçlayan "bireysel ya da kolektif yatırım stratejilerini" nin olması gerekmektedir; bunların uzun vadede işlemesi için bireysel anlamda uzun süreli yükümlülükleri kapsaması gerekir (aktaran Field, 2006, s.24).

Bourdieu'nun teorisine göre, "sermaye" kavramını kullanmasındaki amaç, bu sosyal bağlantıların yatırım stratejisi işlevi gördüğüne dikkat çekmesidir ve sosyal bağlantıların insancıl yönlerini anlaşılır şekilde yansıtmaktır. Çoğunlukla

kurumsallaşmış sosyal sermayeyi temsil eden insanların onu "suistimal etme" olasılığını öngörmektedir. Yetkileri verilmiş sosyal sermaye örneklerinde, aile adına karar alacak aile reisi ve soyluluğun kurumsallaşmış bağlarından faydalanan aristokratlarda bu gruba dâhildir (aktaran Field, 2006, s.26).

> *Bourdieu'nun yorumuyla (2003), "Oyuncular yalnızca oyuna girerek, oyunun oynamaya değer olduğunu kabul etmiş olurlar (yoksa oyuna dair bir sözleşme olduğu için değil) ve bu karşılaşma rekabetlerinin ve çatışmalarının ilkesidir. Kozlara, yani güçleri oyuna göre değişen kartlara sahiptirler: kartların görece gücü nasıl oyuna göre değişiyorsa, farklı sermaye türlerinin (iktisadi, kültürel, toplumsal, simgesel) hiyerarşisi de farklı alanlarda değişir. Başka bir deyişle, her alanda geçerli, etkili olan kartlar vardır –bunlar temel sermaye türleridir- ama koz olarak görece değerleri, alanlara hatta aynı alanın birbirini izleyen hallerine göre değişir. Daha temelde bir sermaye türünün değeri bu sermayenin kullanılabileceği bir alanın, bir oyunun varlığına bağlıdır ....Alanın yapısını belirleyen şey, oyuncular arasındaki kuvvet ilişkilerinin her anki durumudur. "(aktaran Aydemir, 2011,s.43).*

Yukarıda Bourdieu'nun temel olarak üç ana türde sermayesinden sözedilmişti. Field'in belirttiği gibi, ekonomik sermaye klasik sermaye teorilerinde bahsedildiği şekli ile anlaşılabilmektedir. Maddesel olarak para ve kaynağı ifade eder. Bourdieu, sosyal sermaye kavramına neo-Marxist birikimin öne sürdüğü ekonomik sermayenin güçlü tarafı ve bu gücün oluşturduğu iletişim kanallarının sağladığı avantajlar açısından yaklaşmış, dolayısıyla bireylerin kültürel sermayelerinin de göreceli olarak ilişkiler ağlarına katkıda bulunduğunu öne sürmüştür. Bunun yanında, sosyal sermayenin ayrıcalıklı sınıfların kendi statülerini korumak ve iyileştirmek için tekelleştirdikleri bir alan olduğunu düşünen Bourdieu, sosyal sermayenin insan ilişkilerine, kültürel ve ekonomik sermayeyi desteklemek üzere yapılan bir yatırım olduğu, tanıdığımız ve bağlantı içinde olduğumuz insan sayısı ile doğru orantılı olarak kişisel kapasitemizin artırılacağı ve çıkarlarımızı gerçekleştirmek için ihtiyacımız olduğunda kullanabileceğimiz bir kredi olduğu anlamı çıkarılmaktadır. Bourdieu, sınıf yapısının dikey boylamı bağlamında, yeterli sosyal sermaye kaynakları sayesinde, bireylerin aşağıdan yukarıya bir sıçrama kaydedebileceğini öne sürmektedir. Tüm bu tezlerin dayandığı temel nokta ise, Field'ın da belirttiği gibi Bourdieu'nun 1960'ların 1970'lerin Fransız toplumu üzerinde yaptığı ampirik çalışmalardır. Zamanın dinamikleri ve eğilimlerini göz önüne aldığımızda, sınıflı toplum

yapısının, liberal ekonominin kategorilere böldüğü insan profilinin Bourdieu'nun sosyal sermaye kavramını açıklamasına büyük etkisi olmuştur. Bu sebeple, fikirlerini sosyal sermayenin topluma kazanç fırsatları sunacak bir yatırım olduğu görüşünde toplamış ve ekonomik bazlı bakış açıları sergilemiştir (Field, 2006, s.18-28).

Bourdieu'nun tanımıyla, kültürel sermaye, toplumsal eşitsizliklerin kültürel yeniden üretimini ifade eder. Kültürel sermaye üç şekilde ortaya çıkar; bedenselleşmiş halde (embodied state), nesneleşmiş halde (objectified state), Kurumsallaşmış halde (institutionalized state) (Göker, 2014, s.282). Kültürel sermaye en kapsamlı şekliyle ifade edilirse, sınıfsal eşitsizliklerin toplumsal kurumlar aracılığıyla sürdürülmesine ve tüketilen nesne ve hizmetlerin sahip olduğu kültürel kodlar ile sınıfsal farkların pekiştirilmesini sağlar (aktaran Aydemir, 2011,s.45). Bu duruma bir örnek verilebilirse, eğitim alanı uygun olacaktır. Eğitim durumu iyi olan çocukların kültürel sermayelerini biriktirme olanakları daha fazla olacaktır. Ancak devlet okullarında ve ayrıca ek bir eğitim desteği almadan eğitim gören çocukların edinecekleri kültürel sermaye düzeyleri aynı olmayacaktır.

> *Bourdieu'ya göre, sermaye, ya materyal şeklinde ya da içselleştirilmiş 'katılmış' şekilde biriktirilmiş iştir. Her bir aktör ya da grup tarafından sermaye şahsen ve özel olarak öğrenilir ki bu şekilde metalaştırılmış ya da canlı iş şeklinde sosyal enerjinin sahiplenilmesi de mümkündür (aktaran Yarıcı, 2011,s.130).*

Bourdieu'ya göre, sermaye, aktörlerin veya grupların düşünce ve davranışlarını formüle ettikleri, topluma ait alışkanlık, kodlama veya kalıpların bütünüdür. Söz konusu bu formülasyon sonucunda aktörler ya da gruplar davranışlarının meşruluğunu sağlarlar. Zamanla ve yeni davranışlar yoluyla sermaye kendini yeniden üretir. Söz konusu bu sermaye aslında toplumun 'mantıksal pratikleri'dir. Bu mantıksal pratikler, sosyal olan için 'tesis edilmiş anlam'dır (aktaran Yarıcı, 2011, s.130). Dolayısıyla bir sosyal aktör eğer söz konusu bu kodlama içerisinde hareket ederse, davranışlarının devamında ne olacağı mümkün hale gelir.

1.1.4. James Coleman

Coleman, eğitim sosyolojisi alanında araştırmalar yaparak, sosyal statünün okul başarısındaki etkisini araştırmıştır. O, çalışmalarının sonucunda sosyal

sermaye'nin sadece iyi şartlara sahip sosyal gruplar açısından değil; yoksul ve kötü şartlarda olan sosyal gruplar açısından da pozitif etkiler gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Bu nedenle Coleman sosyal sermaye'yi "temelde üretken faaliyeti kolaylaştırıcı bir fonksiyona sahip" bir kamu malı/çıkarı olarak düşünür (aktaran Yarcı, 2011, s.128).

Coleman'a göre sosyal sermaye, içinde karşılıklılık beklentilerinin bulunduğu ve ilişkilerin yüksek dereceli bir güvenle ve ortak değerlerle oluştuğu, böylece bir bireyin iletişim ağlarının ötesine geçtiği şeklinde ifade eder (Field 2006: 28). Coleman sosyal sermaye tartışmalarına katkısını disiplinler arası bir bakış açısı ile geliştirir. O sosyoloji ve ekonomi disiplinlerini, sosyal sermaye kavramını geliştirmek adına geliştirir. Ekonomi disiplininden ödünç aldığı rasyonel tercih kuramı'nı Coleman, "sosyal sistemdeki bireysel davranışların bir toplamı olarak geliştirmiştir" (Field 2006: 29).

Fuchs, Coleman'nun bireyselcilik ve bencillik varsayımına rağmen, insanlar rekabet etmek yerine, kendi çıkarlarını gözetmek adına gayri iradi bir biçimde - tıpkı klasik ekonomi anlayışındaki görünmez el gibi- iş birliği yapabildiklerini belirtir. Böylece Colaman'ın düşüncesinde sosyal sermaye, bireysel olanla kolektif olan arasına köprü kurmaya yarayan, herkesin yararlanabileceği tehlikesiz, tarafsız ve mükemmel bir kamusal mal olarak karşımıza çıkar. Coleman'a görüşüne göre "sosyal sermaye'nin kendisiyle belirli yükümlülük ve beklentiler bağlıdır" (aktaran Yarcı, 2011, s.129). Fuchs'a göre, eğer bir kişinin alacaklarının sayısı çok sayıda insana ulaşmışsa, işte o zaman Coleman, ileriki bir zaman için hazır duran bir sosyal sermayeden bahseder. Dolayısıyla Coleman iki önemli zorunluluktan söz eder: Güvenin önemi ve gerçek manada karşılığı ödenmiş yükümlülüklerin çokluğu (aktaran Yarcı, 2011, s.129). Coleman, eğitim alanında yaptığı araştırmalarda, zayıf bağların sayısının ve derecesinin akademik başarıda etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca Coleman, sosyal sermaye'nin, sosyo-ekonomik dezavantajlı grupların üzerinde dengeleyici bir rolü olduğunu savunmuştur (Yarcı, 2011, s.129).

James Coleman, Bourdieu'nün kavramsal olarak somutlaştırdığı ve literatü e büyük katkı sağladığı sosyal sermaye kavramının ekonomik-sınıfsal elitin ihtiyaç kredisi gibi kullandığı bir birikim olmasından ziyade, güvene ve karşılıklı

ilişkilerin sürdürülebilirliğinden kaynaklı kazanımlara dayanan soyut bir yatırım olduğu görüşündedir. Bireylerin toplumda seçtikleri konumun, aileden ve eğitimlerinden aldıkları birikim ile sosyal statülerinin ekonomik ve sınıfsal getirilerini birleştirdikleri bir kazanım olduğunu düşünürsek, Coleman'a hak vermek doğru olur. Örneğin, alt sınıftan bir gencin, sosyal sermayesinin (ailesinin, akrabalarının, öğretmenlerinin ve akademik başarısının) desteğini kullanarak sınıf atlaması ya da sermaye ağını geliştirmesi muhtemeldir ve sosyal sermayenin olumlu yanına işaret etmektedir. Field'in belirttiğine göre Coleman'ın sosyal sermaye tezi, insani sermayenin sosyal sermaye ile desteklenmesidir. Coleman bu iki olguyu birbirini destekleyen kavramlar olarak tanımlamış, sosyal sermayenin getirdiği kazançların bireyselden ziyade tüm topluma mal edilebilecek bir kamusal kazanç olduğunu belirtmiştir. Mikro düzeyde bireyin aile ve eğitim içinde şekillenmesi açısından ele alındığında, sosyal sermaye henüz birikim hesabını oluşturmamış bir çocuğun sosyal sermaye ağına katkıda bulunabilecek potansiyel ilişkilerini kullanarak sahip olduğu sermayeyi katlayarak ve olumlu şekilde geliştirme ve bunun sonucunda da her bireyin biriktirdiği sosyal sermaye kapsamında toplumun genel profilini değiştirme şansı olduğu görüşü ortaya çıkmaktadır. Field de bu konudaki kişisel görüşünü, sosyal sermayenin yalnızca karşılıklı güven ve sosyal alışverişe dayanan bir yatırımdan ziyade, aynı zamanda kişinin kendini geliştirmesi ve topluma faydalı bir birey olması konusunda da iyi bir kaynak olması şeklinde dile getirmiştir. Yine Field'in de katıldığı şekilde, Coleman sosyal sermayenin birey ile kolektif örgütlenme arasında güçlü bağlar kurduğunu öne sürmektedir. Bu açıdan, fikrimce sosyal sermaye, bireylerin toplumda statü ve özerklik kazanması konusunda sosyal sermaye ağlarını sağlayan çevrenin denetimi ve kontrolü sayesinde toplumu şekillendirmeye ve onun "istenilen/beklenilen" forma girmesine yardımcı olmaktadır. Ancak Field'in de eleştirdiği gibi, bireylerin kendilerini gerçekleştirme süreçlerinde bir asansör görevi gören sosyal sermaye, yalnızca bireysel çıkarlar ve kazanımlar için kullanıldığında sermayenin bağlı olduğu diğer ağ elemanlarını geçici olarak bir basamak olarak kullanacak ve dikey transfer gerçekleştiğinde göz ardı edecektir. Bu da Coleman'ın sosyal sermayenin olumlu taraflarına odaklandığı ve karanlık tarafını fazla önemsemediği gerçeğini ortaya koymaktadır.

1.1.5. Robert Putnam

Putnam, toplumsal hayatın sivil örgütler ile sağlanabileceğini düşünür. Bundan dolayı, derneklere aktif katılım, toplumsal ve siyasal meseleler konusunda duyarlılık, işbirliği ve dayanışma gibi kolektif faaliyetler yaklaşımının temelini oluşturur. Bununla birlikte Putnam için 'güven' önemli bir sosyal sermaye kaynağıdır. Güven, toplumsal hayatı kolaylaştıran ve sosyal ilişkileri kuvvetlendiren bir değişkendir (Aydemir, 2011, s.4).

Putnam, Coleman'dan farklı olarak sosyal sermaye kavramını daha çok toplumsal bir düzeyde ele almıştır. Onun sosyal sermaye kavramında öne çıkardığı, iletişim ağlarına aktif katılıma ve bu katılımdan doğan toplumsal güvenirlilik normları olduğu söylenebilir (Field 2006: 53). Roller'in ifadesiyle, sosyal sermaye tartışmalarında bir klasik sayılan "Making Democracy Work" kitabında Putnam, kuzey ve güney İtalya bölgesel yönetimlerinin göreli performanslarını, sivil geleneği performansın kaynağı olarak ele almak suretiyle analiz etmiştir. Temsili demokratik kurumların başarısını, vatandaşların söylem ve uyarılarını dikkate almaya hazır olma manasında duyarlılık ve bu söylem ve uyarıları etkili/verimli bir şekilde uygulama noktasında etkililik kıstaslarına bağlamıştır. Devamında siyasi başarıyı üç temel unsurla açıklamıştır: sosyo-ekonomik modernlik ya da refah düzeyi, yurttaş toplumu (civic community) ve siyasi kurumların kendisi. Bu unsurlardan yurttaş toplumu kavramının dört özelliği şunlardır: yurttaş bağlantısı, siyasi eşitlik, yurttaşlar arasında ilişki ve özgür dernek(leşme)ler. Making Democracy Work kitabında Putnam, yurttaşların yönetime katılımının çokluğu kıstası ile siyasi başarıyı açıklamıştır. Yönetime yurttaşların katılımı ve siyasi başarı arasındaki ilişki, yurttaş toplumunun (civic community) varlığı ile açıklanmıştır. Burada, yurttaş toplumunun varlığı, sosyal sermaye'nin varlığı şeklinde yorumlanıp tanımlanmıştır (Yarcı, 2011, s.129). Roller'e göre, Putnam, sosyal sermaye'yi "içlerinde koordine hareketleri kolaylaştırmak yolu ile toplumun başarı kabiliyetini iyileştiren güven, normlar ve ağlar gibi sosyal organizasyon özellikleri" şeklinde tanımlamıştır (Yarcı, 2011, s.129).

Field'e göre, Putnam sosyal sermayeyi iki temel biçimde ele alır: heterojen/birleştirici ve seçkin/homojen nitelikteki bağlayıcı olan sosyal sermaye. Putnam, aşırı işbirlikçi ve toplumsal ilgisizlik gösteren bağlar yerine gönüllülük

esasına dayanan ve sosyal olabilirlik seviyesi yüksek bağların daha önemli olduğunu savunur. Bu, Putnam'ın kolektif eyleme yaptığı vurguyla alakalıdır. Toplum merkezli bir sosyal sermaye anlayışı olan Putnam, sosyal katılımın düşüşünde dört temel faktör belirlemiştir: kadınların toplum/iş hayatına dâhil olması, metropollerdeki yaşam şartları ve zamansızlığın vermiş olduğu kısıtlılık, kuşaklar arası değişim ve televizyon şeklindedir (Field 2006: 40-56).

Field'in belirttiği üzere, diğer iki yazarın aksine, Robert Putnam siyaset bilimi geçmişiyle sosyal sermaye kuramına politik açıdan yaklaşmıştır. Sosyal sermayeyi "Sosyal kurumun koordine edilmiş eylemleri kolaylaştırarak toplumun etkinliğini artıran güven, normlar ve iletişim ağları gibi özellikleri" olarak tanımlayan Putnam, onun siyasi katılım ve sivil toplumla olan ilişkisini temel almıştır. Field'in neo-Tocquevilleci olarak tanımladığı Putnam, demokrasinin temel gereksinimi olarak kabul edilen katılımcı topluma, onun sivil toplum kuruluşları, dernekler, cemaatler ve kiliseler aracılığıyla grupları birbirine yakınlaştıran ve güveni pekiştiren bir sosyal ağlar bütünü olması gerçeğine odaklanmıştır. Bu sebeple, modernite öncesi homojen ve işbirliği içinde bağlarını sıkı tutan bir toplumdan postmodernizm sonrası bireysel, tekil ve izole toplum yapısına geçişin sosyal sermaye için bir kayıp olduğu görüşündedir. Bourdieu ve Coleman'a göre daha güncel verileri değerlendiren ve geniş kapsamlı, yenilenen bir bakış açısına sahip olan Putnam, ilişki ağlarının yatay boyutuna daha fazla önem vermektedir. Aile, akrabalar, dostlar ve ait olunan cemaat gibi yakın çevrede kurulan bağların sürekli paylaşım ve dayanışma ile güçlü sermaye oluşturacağına ve bu ağın sarmal bir şekilde sivil katılımla birleştikçe otorite ile toplum arasındaki dengeyi sağlayan daha güçlü bir sistem oluşturacağına inanmaktadır (Field 2006: 40-56).

Field, Bourdieu'yü sosyal sermaye kavramını literatüre tartışma konusu olarak sokan, Coleman'ı sosyal sermayeyi insani sermayeyi destekleyen ve toplumun her kesimine eşit fırsatlar sunmasının literatürü besleyici tartışmalara yol açtıran, Putnam'ı ise kendisinden önce ileri sürülmüş deneyler ve verilerle destekleyerek başka araştırmacıların çalışmalarıyla kıyaslanabilecek yeni bir kaynak sağlayıcısı olarak görmektedir. Bu üç düşünürün, sosyal sermaye araştırmalarının gelişimine önemli derecede katkı sağladığı görüşündedir.

1.2.GÖÇ

Türkiye'de süregelen yerleşim hareketlerinin tarihçesine baktığımızda, çok zengin ve çeşitli göç deneyimlerinin yaşandığı bu topraklarda kültürel çeşitliliğin bu yol ile kazanıldığını görmekteyiz.

Tekeli'ye göre, göçün; nüfusun yer değiştirmesi kavramından ayırıcı özelliği olarak, yer değiştirmenin kişinin kendi isteğiyle yapılması gerektiği şeklindedir. Bu tanım daha çok modern sanayi toplumları için geçerlidir. Tarım toplumlarında kişiler toprağa bağımlı olarak çalıştıklarından dolayı nüfusun yer değiştirmesi bireyin kendi elinde olmadan değişir. Eğer modern anlamda göç, bireyin kendi rızasıyla yer değiştirmesi ise, o toplumda özgür bireyin ve ulus devletin oluşması gerekmektedir. Bu şekilde olunca iç göç modern toplumların yer ve insan ilişkisinin düzenlenmesinde fayda sağlayabilecek bir kategori olarak gelişmiştir (Tekeli, 2007, s.447-448).

Tekeli, göçü işlevsel olarak iki farklı şekilde açıklar. Buna göre, göç kapitalist sistemin devamlılığıyla ilgili olarak iş gücü, üretim ve tüketim temelinde yapar, ikinci açıklamayı ise bağlantılı olarak bireyin karşısına çıkan mesleki ve sosyal fırsatlardan yararlanmasıyla yapar. Ancak göç konusunda genel bir teori olmadığını, farklı alanlardan fikir beyanlarıyla oluşan varsayım düzeyinde genellemelerin bulunduğunu belirtir. Tekeli göçü sistemleştirmeye çalışırken, göçü serbest piyasa toplumu temeline oturtur (Tekeli, 2011, s.19-23). Tekeli, göç sorunsalını beş kategoride ele alır:

- Sosyal sistemde göçün yaşanmasının nedeni ve bu sürecin nasıl işlediği.
- Bireyin göç kararını alma nedeni.
- Göç edenlerle etmeyenler arasındaki farklar.
- Göçler sonucunda ortaya çıkan sorunlar.
- Göçün toplumsal yapıdaki yarattığı değişiklikler.

Ayrıca Tekeli, göç sorunsalını ele aldığı, göçün nedeni ve sürecin nasıl işlediğine dair, dörtlü bir kategori yapar. Buna göre, göçün ortaya çıkmasındaki ilk neden, sistemdeki ücret eşitsizliği, işgücü talep ve arzındaki dengesizliktir. İkinci olarak sanayileşme gibi toplumun geçirdiği değişim ve dönüşümlere paralel olarak ortaya çıkan kırdan kente tek yönlü göçlerdir ve burada göç, göç edilen yerin niteliğinin de değiştirmesini de kapsar. Üçüncü olarak bireyin sosyal ve ekonomik

düzeylerdeki rol seçimlerinden kaynaklanan göçler tanımlanır. Dördüncü olarak da sosyal sistemde siyasal süreçlerin etkili olduğu göçlerden bahsedilebilir (Tekeli, 2011, s.25-27).

Kaya ve Erdoğan'a göre, göç dinamizmdir; farklılıkların bir aradalığıdır, bir yanıyla çatışma ve rekabet alanları yaratır; ama göç ortaya çıkan gerilim hallerinin çözümlerinin mümkün kılacak enerjiyi de yaratır; göç toplumları canlı kılar ve etno-kültürel ve dinsel farklılıkları ile birbirleriyle iletişim kurmasını ve böylelikle üçüncü alanların oluşmasına imkân sağlayacaktır. Göç bu tarafıyla toplumsal ve siyasal barışın kurulmasında karar alıcılara olanaklar sağlar; göç ayrışmayı değil, bir aradalığı mümkün kılar (Erdoğan&Kaya, 2015, s.5).

Yapılan araştırma bölgesinde de, biri diğerinden farklı kültür ve etnik yapılara sahip kişi ve toplulukların göç ile kesişmesi sonucu ortaya çıkan uyumsuzluğun yarattığı çatışma halleri, giderek varlığını kabul etme, kültürel çeşitliliğinden faydalanma ve dayanışma kurmayı mümkün hale getirmiştir. Farklı kültürlerin çok kültürlülüğe dönüştüğü ve renklerin kaynaştığı toplumsal bir zeminin ortaya çıktığı gözlemlenmektedir.

Kaya ve Erdoğan'a göre, kitlesel göç hareketlerinin kendi içinde riskler barındırdığını ve önemli çatışmalara zemin hazırladığı gerçekliğin bir başka yüzüdür. Burada belirleyici olan göçe maruz kalan toplumun göçmene tavrı ile göç edenlerin sergileyecekleri çabalarıdır. Bunun sonucunda ortaya çıkan katkılar ve sorunlar da her iki tarafın çabaları ile sonuçlanır. Dolayısıyla, modern süreçlerde göçün dinamik ve çok yönlü yönetimi konusunda ortaya çıkan başarının göçün etkilerinin şekillenmesinde belirleyici bir tarafı vardır (Erdoğan&Kaya, 2015, s.6).

1.2.1. Göç Kuramları

Göç olgusuna genel olarak bakıldığında, küreselleşmenin etkisi görülmektedir. Göçün oluşumu, göçe iten kararların alınması, göç edilecek yerin seçimine kadar tüm süreçlerde küreselleşme, göçü ve göçmeni etkilemektedir.

Yılmaz'a göre, geçmişten günümüze neredeyse tüm toplumlarda çeşitli sebeplere bağlı olarak ortaya çıkan göç hikâyeleri insanlık tarihinde önemli değişim ve

dönüşümlere neden olarak görülür. Şimdilerde kabul gören temel göç kuramları, göçü modernitenin bir sonucu olarak ele almakta ve göç hareketlerini modernitenin sosyal yapıda ortaya çıkardığı değişim ve dönüşümlerin bir sonucu olarak değerlendirmektedir. Göç hareketlerinde ekonomik nedenler ve kitlesel etkileşimler belirleyici olarak kabul edilir. Bu doğrultuda bireyler, ekonomik standartlarını yükseltmeyi, sağlık ve eğitim hizmetlerinden maksimum düzeyde faydalanarak mevcut durumlarından daha iyi bir yaşama sahip olabilmek için göç etmektedirler. Göç literatüründe göç ile ilgili kuramların çoğu ekonomik sistem ve sistemi oluşturan sanayileşme bağlamlı değişkenlerce incelenmektedir (Yılmaz, 2004, s.250).

1.2.1.1. Ravenstein'ın Göç Kanunları

Ravenstein, göç edilen merkezlerdeki iş imkânlarının çokluğunun o kentte yaşayan nüfusa oranının, göçün boyutunu belirlediğini ifade etmektedir. İşsizliğin ve yaşam koşullarının güç olduğu yerlerden çıkıpta büyük sanayi ve ticaret merkezlerine yakın olan bölgelere göç hareketleri yönelir ve bu göçler genelde kısa mesafeli göçleri oluşturmaktadır. Bu kısa mesafeli göçler sonrasında zincirleme göçlere neden olur. Raventein'e göre, kadınlar kısa mesafe göçlere daha eğilimliyken, uzun mesafeli ya da dış göç söz konusu olduğunda, erkekler daha katılımcıdır. Ravenstein'in göç kanununa göre, göçün boyutunu göç edilen yerdeki nüfus yoğunluğu ve iş olanakları belirlemektedir. Göçü bir amaç olarak değil, sosyal ve ekonomik yönden imkânlara ulaşmada bir araç olarak görülmektedir. Göçün zincirleme etkisinden dolayı yerleşim yeri göç alıyorsa diğer taraftan da göç de veriyordur. Dolayısıyla her göç dalgası yeni dalgaları tetiklemektedir. Uzun mesafe göçmenlerinden bazıları ise göç alan merkezlerin çevreleri yerine doğrudan kente yerleşmeyi tercih etmektedirler. Tüm bu göç hareketlerinde kırsal kesimin göç eğilimi, kentte yaşayanlardan çok daha fazladır (aktaran Çağlayan, 2006, s.70-71).

1.2.1.2. İtme-Çekme Kuramı

Lee, göç eden bireylerin algısına göre, göçü itici ve çekici faktörler olarak ikiye ayırır. Bunlar; yaşanan yerle ilgili faktörler, gidilmesi gereken yerle ilgili faktörler, işe karışan engeller, bireysel faktörler şeklinde oluşmaktadır. Çağlayan'a (2006) göre, hem yaşanan yerde hem de gidilecek yerde itici ve çekici

nedenler vardır. Lee, itme ve çekme nedenlerini eksiler ve artılar şeklinde kategorileştirir. Olumlu olan faktörler göçe çekmeyi temsil eder, olumsuz olan faktörler ise itmeyi temsil eder. Dolayısıyla bu faktörler göreceli ve kişiseldir. Bireysel anlamda göç için artıları ve eksileri belirleyen yaş, cinsiyet, eğitim, ırk vb. gibi demografik faktörlerin değerlendirilmesi, itme - çekme kuramı için çok önemlidir (aktaran Çağlayan, 2006, s.73).

1.2.1.3. Petersen'in Göç Kuramı

Çağlayan'ın ifade ettiği şekliyle; Petersen, her insanın aynı olduğu ve göçünde normal bir şey olduğu yaklaşımına karşı çıkmış, "eğer her insan aynıysa neden bazıları göç ediyor da bazıları göç etmiyor" tepkisi çalışmasına derinlik kazandırmıştır. Petersan, ekonominin göçü nasıl etkilediğini, belli sınıflar için ne anlama geldiğini, göçleri anlayıp sınıflandırmak için incelenmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Bunun sonucu olarak ekonomide yaşanan dalgalanma üst, orta ve alt sınıfları farklı şekillerde etkilemektedir. Petersan, bireysel ve sınıfsal farklılıkları gözeterek beş göç tipi oluşturmuştur (aktaran Çağlayan, 2006, s.76).

- İlkel Göç: İtme etkisiyle oluşan, göçebe toplulukların dönemlik göçleri ile ilişkilendirilmektedir. Doğal afetlerden kaynaklanan, fiziksel zorluklardan oluşan toplu göçlerdir.
- Zorlama ile Yapılan Göçler: İlkel göçlerde itici faktör doğal yapı iken, zorlama göçlerde, daha çok sosyal yapıdır. Sosyal bir zor kullanma ve zorlama sonucunda bireylerin ya da toplumların ellerindeki karar mekanizmasını kullanma şansına sahip olmamaları ya da ellerinde bulundurdukları karar mekanizmasını kullanamamalarıdır. Bu göç tipi iki gruba ayrılmaktadır. Birincisi, göçe tabii topluluk göç etme konusunda az çok kontrolü elinde tutabilirken, ikinci grupta bu kontrol tamamen topluluğun elinden alınmıştır.
- Serbest Göç: Bu göç tipinde bireyler göç etme kararını kendileri vermektedirler. Burada söz konusu olan göç, daha çok bireysel tercihlerden kaynaklanan göçlerdir.
- Kitlesel Göçler: Serbest göçlerin sonuçlandır. İradi olarak az sayıda öncü bireyin başka bir yere göçerek, geride kalanlarla bir çeşit bağ kurmaları

sonucunda o bölgeden göç edenlerin sayısını hızla arttırması ve kısa sürede çekici etmenler nedeniyle göçün kitlesel bir niteliğe bürünmesidir.

1.2.1.4. Kesişen Fırsatlar Kuramı

Göç sosyolojisinde bir diğer kuram da kesişen fırsatlar kuramıdır. Jansen'in ifadesiyle, belli bir mesafeye göç edecek kişilerin sayısı bu mesafedeki iş imkânları ile ilgilidir. Göç edilecek yerdeki mesafe, iş imkânları ve imkânların sayısı, göçe yönelecek olan kişiyi göç için cesaretlendirmekte ve göçü olumlu anlamda etkilemektedir. Yani göç edilecek yerdeki iş imkânlarının çokluğu ve göç mesafesinin kısalığı, o çekim merkezine göç eden kişilerin sayısını artıran faktörlerdir (aktaran Çağlayan, 2006, s.77).

1.2.1.5. Merkez Çevre Kuramı

Immanuel Wallerstein, Amin, Galtung, Castle, Kosack tarafından ortaya atılmış ve Castelles, Sassen ve Portes gibi yazarlar tarafından geliştirilen kuram, merkez çevre kuramı veya bağımlılık okulu olarak adlandırılır. Kurama göre dünya, merkez-çevre olarak ikiye ayrılmıştır. Merkez-çevre kuramının modern dünyada temel işleyiş şekli kapitalizm ve ulus-devlet şeklindedir. Oktik'e göre, geleneksel üretim tarzından kopan işçiler sanayi merkezlerine doğru göç etmekte, bu da ülke içinde bir göçe neden olmaktadır. "Sanayinin gelişmesiyle birlikte köy ve köydeki nüfus hem endüstri için işgücü kaynağı oluşturmuş hem de sanayi toplumunu beslemeyi üstlenmiştir" (aktaran Çağlayan, 2006, s.81). Kapitalist ilişkiler ağı, çevre ülkelerden merkez ülkelere doğru göçe, hem de merkez ülkelerin kendi içerisinde bir göçe neden olmaktadır (Çağlayan, 2006, s.81).

1.2.1.6. Göç Sistemleri Kuramı

Göç sistemleri kuramı uluslararası ilişkiler çerçevesinde, ekonomik ve politik temelli olarak geliştirilmiş bir kuramsal çerçevedir. Bu kurama göre iki ya da daha fazla ülke karşılıklı olarak göçmen değişimiyle bir göç sistemi ve ilişkiler zinciri oluştururlar. Bu ilişki ve ilişkiler bütünü yakın iki ülke arasında gerçekleşebileceği gibi, birbirileriyle aralarında hayli mesafe bulunan ülkeler ve

bölgeler arasında da kurulabilir. Buna örnek olarak Almanya ve Türkiye arasındaki göç hareketlerini gösterebiliriz (Çağlayan, 2006, s.82).

1.2.1.7. İlişkiler Ağı Kuramı

Çağlayan'a göre, göç kuramları, göçün hangi sebeplerden kaynaklandığını irdelemekte ve göçün, nicel ve nitel görüntüsü üzerinde durmaktadır. Ayrıca yine pek çok göç kuramı, ekonomik temelli olup tarihsel perspektiften kopuk, zaman olarak donuk bir yaklaşımı benimsemektedir. Oysaki çağımızda şahit olduğumuz göçler ve göç olgusu sosyal zemini bağlamında hiçbir şekilde tarihsel perspektiften koparılamayacak ve gerçekleşen herhangi bir göçün zaman mekân ilişkisi göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir (Çağlayan, 2006, s.85).

İlişkiler ağı kuramının temelini; göçmenlerin göç ettikleri ülkede kurdukları, aynı zamanda göç alan ülke ile göç veren ülke arasında da kurdukları sosyal ağların varlığı ve bu ağların, süre giden karşılıklı göçler üzerine olan etkisi oluşturmaktadır. Bu ağlar sosyal temele ve değişkene bağlı olarak kurulmuş, güçlü ve zayıf ağlar olabilir. Abadan-Unat bu ağları daha genel bir bakışla şöyle tanımlamaktadır: "Göçmen ilişkiler ağı, geldikleri ülke ile yeni yerleştikleri ülkelerde eski göçmenler, yeni göçmenler ve göçmen olmayan kişiler arasında ortak köken, soydaşlık ve dostluk bağlarından oluşan kişiler arası bağlantılardır" (aktaran Çağlayan, 2006, s.85).

Günümüz dünyasında yaşanmakta olan göç hareketleri, birçok faktörün etkisinde gerçekleşmektedir. Dolayısıyla bu faktörlerin yarattığı etkiler, göç ve göçmen ilişkisi bağlamında geniş bir bakış açısı gerektirmektedir. Bu bakış açısı, bünyesinde, disiplinler arası bir yaklaşımı barındırmalıdır. Buradan hareketle her bir göç olayı, kendi içerisinde farklı boyutlarıyla ele alınırken, aynı zamanda da tarih içinde yaşanmış farklı olay ve olgularla ilişkisinin analiz edilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede ağ kuramı gerek göçe, gerekse de göçmene yaklaşımıyla diğer kuramlardan farklılık göstermektedir (Çağlayan,2006, s.85).

1.3.HEMŞEHRİLİK

Hemşehri, doğrudan bir bütünün parçası algısı yaratmasa da, ait olma bilinci ile olgunlaşan ve pekişen ilişkilerin yüklediği anlamı dolaylı olarak bu şekilde ifade

etmek yanlış olmayacaktır. Göçlerde, genellikle hemşehrilik örüntüleri ile öne çıkmaktadır.

Yılmaz'da da, göç ve kentleşme sürecinde, hemşehrilik, aile, akrabalık ilişkilerini görmekteyiz. Ona göre, bu aşamada akrabalığın yanında yarı akrabalık olarak tanımlanan kan kardeşliği, ahiret kardeşliği, sütkardeşliği, kirvelik, asker arkadaşlığı, sağdıçlık, vb. akrabamsı ilişkiler devam ettirilmekte olup bu tip ilişkiler göç alan kentsel bölgelerde önemini göstermektedir (Yılmaz, 2008, s. 7).

Kurtoğlu hemşehrilikle ilgili olarak belirttiği gibi 'memleket ailenin yerleşip kök saldığı coğrafyayı' tanımlar

> *"Türkiye'de insanların coğrafi bir alanla kurabildikleri en kapsayıcı tahayyül 'memleket'e ilişkin olandır… Sözlük anlamlarıyla, memleketin insan ilişkileri bağlamında iki anlamı vardır. 'Memleket'in birinci anlamı ulusun toprağıdır. Bu anlamında memleket, ulusun yerleştiği veya kök saldığı dişil coğrafyayı, anavatanı tanımlar. 'Memleket'in ikinci anlamı, ailenin toprağıdır… Ata toprağı anlamında 'memleket' anavatanın içinde veya dışında olabilir, ama anavatan tahayyülünden daha dar bir coğrafi alana gönderme yapar. Memleketin hemşehri ve hemşehrilik olgularıyla ilişkisi, bu ikinci anlamdadır. Bu bakımdan memleket tahayyülü, Anderson ve Brah'ın kavramlaştırmalarının kesişiminde yer alır. Ayrıca, retorik olarak hemşehrilik ilişkisine kaynak olan 'memleket' ve dolayısıyla ata toprağı, anavatan kavramıyla birlikte ve yan yanadır. Biri diğerinin yerini almaz" (Kurtoğlu, 2005, s.7)."*

Kurtoğlu'nun da konuya ilişkin ifadesi, gündelik hayatın içine sızmış olan ve çeşitli vesilelerle tekrarlanan "hemşehrim" kelimesi, aynı memleketten göç edenlerin birbirleri için kullandıkları bir tanıtma sıfatıdır. Hemşehri tanımlamasının ortaya çıkabilmesi için en az iki kişinin olması gerekir, diğer bir deyişle hemşehri tanımı gereği ilişkiseldir. Bu ilişkiselliği içinde hemşehri, aile kökeni aynı coğrafi alan olan ve kendisiyle hemşehrilik bağı tanımlanan kişidir (aktaran Köse, 2008, s. 223).

Kurtoğlu, yerel yapılarda değerlere dayalı bir örgütlenme olarak hemşehriliğin gelişiminde yaşanan modernleşme sürecinin de büyük payı olduğunu vurgular. Modernleşmenin ortaya çıkardığı toplumsal değişim sürecinde toplumsal yapıya şeklini veren unsurların aynı hızda değişerek, günlük yaşama girememesi söz konusudur. Bu bağlamda hemşehri derneklerini, Clifford Geertz'in (1963) "primordial" yani "Küreselleşme Çağında Bir Aidiyet Zemini Ve Örgütlenme Şekli Olarak Hemşehrilik" ilksel bağlar diye tanımladığı, aşiret, klan, din, dil,

etnik ve mezhepsel kimlikleri temsil eden değerler üzerinden aktarılan bağlara dayalı dernekler olarak ele almak da mümkündür (aktaran Köse, 2008, s. 224).

Tekşen'e göre, bu ilişki coğrafi bir yere atfen insanların güvene dayalı bir ilişki geliştirme ve ortak hareket edebilme yeteneğini de bünyesinde barındırmaktadır. Diğer bir tanıma göre ise hemşehri, "genellikle aynı köyden, aynı ilçeden, aynı ilden, aynı bölgeden hatta kimi zaman aynı ülkeden insanları" tanımlamak için kullanılmaktadır
(aktaranAlkan,2015,http://www.derneklerdergisi.com/1216/hemserilik-ve-hemseri-dernekleri-duygusal-birliktelikten-kentsel-taleplerin-temsiline.html).

1.3.1.Hemşehri Dernekleri

Daha çok büyük kentlerde yaygınlaşan ve köy, kasaba ve il isimlerini taşıyan tüzel kişiliklerdir. Kent yaşamında yüz yüze ilişkilerin yetersiz kalması ya da kentli olmanın zorlaması sonucu ortaya çıkan hemşehri dernekleri, çoğunlukla "dernek/vakıf" türü modern kentli yapılar biçiminde örgütlenmiştir. Hemşehri dernekleri, ilksel bağlara dayanan ve farklı sosyo-ekonomik statü gruplarına içeren insanları bir çatı altında toplayan kurumlar olarak hayatımızdaki yerini almıştır.

Hemşehrilik dernekleri, geleneksel toplum yapısının izlerini taşıdığı gibi değişim ve gelişmenin önünü açan kuruluşlardır. Hemşehri ilişkileri, bir taraftan eski yapıya ait bir takım özellikleri içermesi, diğer taraftan da yeni yapılanmaya ait özellikleri barındırmaktadır.
Göç sürecinin başladığı 1950'li yıllar ve sonrasında hemşehriler için tampon bölge işlevi gören hemşehri dernekleri, hızlı bir kentleşme ile beraber daha da önem kazanmıştır.

Güldemir'e göre, kentlileşme ve modernleşme sürecine giren hemşehriler, ortak çıkarlar etrafında toplanan bir yapıya dönüştü. Bununla da yetinmeyip kendi çıkarlarını elde etmek için siyasetle ilişki kurarak başta seçimler olmak üzere birçok siyasal yapı ve süreçte yer aldılar (aktaran Alkan, 2015).

Schüler'e göre, bireylerin siyasal sistemden hemşehri dernekleri aracılığıyla talepte bulunmalarından hareketle, bunların siyasi sistem ile birey arasında

iletişimi kuran ve bireyin talep ve hoşnutsuzluklarını sisteme aktaran bir ara kurum işlevi kazandığı görülmektedir (aktaran Alkan, 2015).

Önen'nin (1997) ifadesiyle, hemşehri dernekleri, siyasal bir yapı olmamakla birlikte, üye sayılarının oluşturduğu güç ve sahip oldukları potansiyelle siyasetçilerin adeta iştahını kabartmaktadır bu dernekler, farklı partilere mensup siyasetçilerin sık sık ziyaret ettikleri, hemşehri gruplarını mobilize etmeye çalıştıkları bir cazibe merkezi olmuşlardır. Hatta pek çok belediye başkanının, parti yöneticisinin, milletvekilinin veya belediye meclis üyesinin aynı anda bir hemşehri derneğinin üyesi olduğu bilinmektedir (aktaran Alkan, 2015).

Kurtoğlu, dernek-siyaset ilişkisinin geldiği düzeyi, kollamacılık ilişkisinin önemli bir kaynağı olarak görmektedir. Ona göre, siyasetin işleyiş biçimi nedeniyle, hemşehri dernekleri siyasete, özellikle de partilere yakınlaştığı ölçüde kollamacılığa yakınlaşmaktadır (aktaran Alkan, 2015).

Narlı'nın ifadesiyle, seçimlerde, hangi parti olursa olsun adaylar arasında hemşehrileri varsa seçmenlerin öncelikle onu destekleyecekleri beklentisiyle siyasi partiler aday belirlerken seçim bölgesindeki hemşehri yoğunluğunu göz önünde bulundururlar. (aktaran Alkan, 2015).

Hemşehri derneklerine politik açıdan yaklaşımların giderek daha fazla olduğu kabul edilebilir. Dolayısıyla hemşehri dernekleri, siyasiler üzerinde çıkar amaçlı baskı kurabilme gücüne de erişmiş olmaktadır.

1.3.2. Sosyal Sermayenin Hemşehrilik Bağlamında Etkisi

Sosyal sermaye, ilişkiler bütününü ifade eden makro ve mikro düzeyde hayatın her sürecinde bağlantılı olunan bir gerçekliktir. Bu kapsamda yer alan aile içindeki ilişkiler, akrabalık ve hemşehri ilişkileri sosyal sermaye birikimlerini taşımaktadır. Sosyal sermaye bireyin kültürel, sosyal ve ekonomik alanlarda kendine fayda sağlayacağı ve kendini sürekli üreten ve yenileyen sermaye biçimlerini yaratmaktadır. Bu sermaye ağları aracılığıyla ilişki ve iletişim kanalları oluşturulmaktadır. Hemşehrilik bağlamında sosyal sermaye, bireyler arası güven, duygusal birliktelikler, gönüllü davranışlar, günlük sosyal bağlar ve komşuluk ilişkilerinde işlerlik sağladığı görülmektedir. Bireyler veya gruplar

sosyal sermayeleri aracılığıyla pek çok alanda çıkar ve kollama gibi tutumları da sergilerler.

Kente daha önce göç edenlerin, zaman içerisinde yeni gelen hemşehrilerini, kendi barındıkları yerleşim bölgelerine çekmekte olduğu görülmektedir. Giderek sayıları artan bu topluluk bir çatı altında toplanarak hemşehri derneklerini yaratmıştır.

Hemşehri dernekleri, Türkiye'de kurulan tüzel kişilikler arasında sayıları en fazla olan sivil toplum kuruluşlarıdır. "Dayanışma", "yardımlaşma", "güzelleştirme" gibi kavramları barındıran dernekler, genellikle doğum ve bazen yaşama yeri esasına dayanarak üye kaydetmekte veya doğrudan doğruya bir mahallede yaşayan ya da bir mahalle ile kuvvetli bağları bulunan insanlara yönelik faaliyetler yürütmektedir.

Hemşehri gruplarının dernekleşmesinde iki farklı neden görülmektedir. Bunlardan ilki ekonomik amaçlı olarak bir yerleşim yerinin güçlenmesi, çevrenin güzelleştirilmesi ve düzenlenmesi şeklinde gösterilebilir. Kısaca bu yerleşim mekânında refah seviyesinin maksimum düzeye çıkarılması amaç olarak görülmektedir.

İkinci olarak derneklerin oluşmasındaki faktör, aynı memlekete tabi olan ve aynı nüfusa kayıtlı bireylerin aralarındaki manevi ilişkilerini yaşatabilmek, yardımlaşabilmek ve dayanışabilmek adına kurulduğu görülmektedir.

Mahalle bazında bulunan hemşehri derneklerinin üç şekilde ayrıştığı gözlenmektedir. Bunlar tabela dernekleri olarak adlandırılan sadece adı verilmiş fakat dernek olarak bir aradalığı sağlayamayan çoğunluğu faaliyet göstermeyen ve kapalı derneklerdir. İkinci olarak sadece kahvehane amaçlı insanların bir araya geldikleri hemşehri dernekleridir. Son olarak, gerçekçi dayanışma ve yardımlaşma adına birlikteliklerini koruyan ve amaca fayda sağlayan hemşehri dernekleri de bulunmaktadır.

Hemşehri ilişkileri bağlamında kurulan bu dernekler, oy potansiyeli taşımaları nedeniyle özellikle yerel bazlı seçimlerde ağırlığını hissettirmiş, üyelerine iş imkanı ve istihdam sağlamak adına olumlu işlev görürken, Yayla'nın ifadesi ile, özellikle kamu görevlerinde

abartılmış hemşehrilik dayanışmasının liyakat ilkelerini iyice arkaya attığını, bunun da kamu idaresinde daha kötü ve ayrımcı sonuçlara götürebileceği ihtimalini de göstermektedir (Yayla, 2015, s.1).

1.4. TEZİN AMACI

Bu çalışmanın temel ekseni; Kente göç eden birey ve grupların, hemşehrilik bağlarının referansı ile sosyal ve kültürel sermayelerini, iktisadi, kültürel ve sosyal alanlarda nasıl kullandığı ve ne yönde etki sağlamış olduğu üzerinedir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de yaşanan göç süreçleri ve göç sonrasında, sosyal sermayeyi, hemşehrilik ilişkileri boyutunda anlamaya yönelik bir çabadır. Bu bağlamda farklı dini, etnik, kültürel, siyasi, kimlikleriyle kente gelen birey ve grupların, hemşehrilik ilişkilerini, bir referans boyutunda düşünerek nasıl işlerlik sağladığı değerlendirilmiştir. Göç nedenlerinin, sosyal sermaye algılarının, yaşam biçimlerinin, iş ve meslek örüntülerinin, değişim/dönüşümlerin, kırdan kente göç ve hemşehrilik bilinci ve etkilerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

1.4.1. Araştırmanın Hipotezleri ve Diğer Araştırma Soruları

Araştırmanın Hipotezleri

Tezin dayandığı araştırma verileri, niteliksel araştırma teknikleri kullanılarak yapılmıştır. Niteliksel araştırmalarda hipotez kurulması gerekmemektedir. Ancak bu çalışmanın sonunda aşağıdaki temel ilişkilerin ortaya konulabileceği beklenmektedir.

- Farklı grupların kentte aynı mekânda toplanmasından ortaya çıkan göç olgusu birey ve gruplarda sosyal sermaye çeşitliliğini arttırmaktadır.
- Göç sonrasında hemşehri ve akraba temelli bir yerleşme görünmektedir. Bu da akraba ve hemşehrilik bağlarının devam ettirilmesine olanak tanımaktadır.
- Farklı dini, etnik, kültürel, siyasi, kimlikleriyle kente gelen birey ve grupların, hemşehrilik ilişkileri ve sosyal sermayeleri yaşam biçimlerini, meslek edinimlerini etkilemekte, bu da bireyler arasında sadece sosyal değil ekonomik sermayenin oluşmasına katkı sağlamaktadır.

- **Diğer araştırma Soruları**

- Gülsuyu ve Gülensu'ya yönelen göç'ün neden ve sonuçları nelerdir?

-Göç süreci kapsamında, farklı bölgelerden göç eden farklı grupların bölgede yerleşme düzenleri nasıl olmaktadır? Bu yerleşme sürecinde kente uyum ve hemşehrilik ilişkilerine etkileri nasıldır?

-Kente göç eden birey ve grupların, göç sonrasında sosyal ve kültürel sermaye düzeylerinde nasıl bir değişim görülmektedir?

-Kente göç eden farklı gruplar, kentsel alanda hemşehrilik ağlarını ne yoğunlukta kullanmaktadırlar?

-Farklı grupların birbirlerine karşı önyargıları ve mesafesi nasıldır? Bunu etkileyen faktörler nelerdir?

-Farklı grupların, göç sonrasında geldikleri yerle ilişkilerinin devam etmesinin hemşehrilik algı ve inşasına olan etkisi nasıldır?

- Hemşehrilik bağlarının yerleşme, evlenme, iş bulmada rolü nedir?

1.5. TEZİN ÖNEMİ

Kentli insan, olanakları sayıca fazla olan daha kurallara dayalı ve karmaşık bir yaşam biçimine adapte olmuştur. Kırsaldan göç eden insanların bu yapılara uyum sağlayabilmeleri zaman almaktadır. Eğitim seviyesini yükseltmek, ekonomik şartları olgunlaştırmak ve kentin davranış örüntülerini içselleştirmek süreç içerisinde gerçekleşecektir. Bu aşamada göç edenler, kent ortamına uyum sağlama çabalarına desteği, önemli ölçüde kendilerinden önce o yerleşim yerine göç eden hemşehrilerinden almıştır.

Hemşehri ve akraba bağları, sosyal sermayeyi besleyen en önemli unsurlardır. Ülke insanlarının belirli hedeflere ulaşmak amacıyla oluşturdukları soysal ilişkiler ağı, kişilerin ortak amaçlar için ilgili alanlarda işbirliği yapmalarına da imkân vermektedir. Bu ilişki örüntüleri içerisinde kişilere, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda çeşitli menfaatlerde sağlayan hemşehrilik, geçmişten gelen ve kuşaklar arası aktarılan sosyal sermaye birikimlerini de geliştirmektedir.

Farklı etnik yapılarda insanların yaşadığı Gülsuyu ve Gülensu mahallelerinde yapılan bu araştırmada; sosyal sermayenin ilişkiler ekseninde, toplumsal bütünleşmeye katkısı ve etkileri incelenmiştir. Bu nedenle, bu tez çalışmasında Gülsuyu ve Gülensu benzeri yerleşim yerlerinde yaşayan ve göçle istanbul'a gelen ailelerin sosyal sermayelerini nasıl kullandıklarını anlamak oldukça önemlidir. Bunun yanı sıra hemşehri dernekleri ve bağlarıyla birlikte sosyal sermayenin nasıl değişime uğradığı ve yeni yetişen nesili nasıl etkilediği de tezin en önemli ayağını oluşturmaktadır. Araştırma ayrıca farklı grupların etkileşimini anlamaya yönelik bir çalışma olduğundan bulgular daha sonra benzer konuda yapılacak araştırmalar için bir zemin oluşturabilir.

Bu çalışmada, hemşehri ilişkilerinin süreç içerisindeki değişimi ve bu değişimin etkilerini gözlemlemek tez konusunun kapsadığı amaçlardan biridir.

Sosyal sermayenin hemşehrilik bağlamında etkilerine ilişkin yapılmış başka bir tez çalışması veya konuya ilişkin benzeri bir araştırma olduğu görülmemektedir. Bu yönüyle bu tez çalışması bir boşluğu dolduracak, yeni yapılacak olan araştırmalara da kaynak teşkil edecektir.

BÖLÜM 2

TEKNİK

2.1.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma, İstanbul'un güneydoğusunda bulunan Maltepe İlçesine bağlı Gülsuyu ve Gülensu Mahallesinde yapılacaktır. Araştırma için Gülsuyu ve Gülensu'nun seçilmiş olmasının nedeni, dışarıdan göçlerle oluşmuş ve farklı etnik, dini, kültürel, siyasal grupların bir arada olması ve hemşehrilik bağlarının sosyal, kültürel ve ekonomik sermaye olarak nasıl bir hareketlilik gösterdiği konusunda yapılan çalışmanın araştırılmaya elverişli bir bölge olmasıdır.

Maltepe; İstanbul'a bağlı, Marmara Denizi'ne kıyısı olan, Anadolu yakasında bir ilçedir ve İstanbul'un 10. büyük ilçesi konumundadır. Maltepe Nüfusu TUİK verilerine göre 2015 yılında 487.337 nüfusa sahiptir. 241.440 erkek (%49,63), 245.897 kadın (%50,37) olmak üzere tespit edilmiştir. Maltepe ilçesinin 18 adet mahallesi vardır. Bu mahalleler arasında bulunan, Gülsuyu ve Gülensu mahalleleri, coğrafi olarak E-5'in üst tarafında Zümrütevler ve Esenkent Mahallelerinin arasında bulunmaktadır. Gülsuyu, 1953-1954 yıllarında başlayan yerleşim ile birlikte 1955 yılında muhtarlık statüsünü kazanmış ve 1956 yılında muhtarlık olmuştur. 1990 yıllarında kente gelen yoğun göç ile beraber Gülsuyu mahallesinin kuzeyine doğru yayılan göç hareketleri ile kendi içinde bir başka mahalleyi doğurur. Bu mahalle Gülensu Mahallesi olarak kent sisteminde resmi olarak yerini alır. TUİK verilerine göre; Gülsuyu Mahallesi 15.398, Gülensu Mahallesi 15.703 nüfusa sahiptir.

Gülsuyu'nun eski adı Horozköy'dür. 1950'den önce hazine arazisi olup Kartal-Soğanlık Mahallesinin merası ve Maltepe'nin av alanı olarak kullanılmıştır. Yıldız'ın 2013 yılında gerçekleştirdiği oda projesinde, kentlere göçün başladığı 1950'li yıllarda bu hazine arazileri potansiyel yerleşim yeri olarak görülüyordu. Anadolu yakasının ilk yerleşime açılan hazine arazisi olan bu bölge, çevre

ilçelerdeki fabrikalara yakın olmasından dolayı yerleşenlerce tercih edilmiştir. Mahalleye 1953-1954 yıllarında gelen en eski göçmenlerin Bayburtlulardır. Sonrasında Erzincanlılar ile hızlı bir şekilde gecekondulaşma dönemi başlamıştır. 1953-1954 yıllarında başlayan yerleşim ile birlikte 1955 yılında muhtarlık statüsünü kazanmış ve 1956 yılında muhtarlık olmuştur. Bölgedeki güller ve kaynak suları nedeniyle mahalle, Gülsuyu Mahallesi adını alır. Sanayi gücünün tetiklemesi sonucunda göçlerin ve çalışan işçilerin çoğalması, nüfusu 1965 yılında 3500'e yükseltmiştir. İstanbul'da kendi kaynak suyuna sahip nadir mekânlardan biri olarak, tek kat bahçeli gecekondu alanlarıyla köyden kente göçte tercih edilen ve bütün kültürel geleneklerin yaşanabildiği, kent bütününden ayrı bir yer olarak görülmekteydi. 1970'li yıllara gelindiğinde, ülkenin ve kentin sosyalist fraksiyonları mahalle içinde de etkili bir taban bulmuştur. Bu ideolojik yapı Mahalle düzeyinde de etkili olmuş, politik aktörlerin isimleri cadde ve sokaklara isimlerini vermiştir; Emek Caddesi, Ümit Kaftancıoğlu Caddesi ve diğerleri gibi. Bu süreçte, kamu alanları eşit büyüklerde parçalanarak ihtiyaç sahiplerine arsalar halinde dağıtılmıştır (Yıldız, 2013, s. 11).

Gülsuyu mahallesi 1990'lı yıllarda da kente göç eden göçmenlere ev sahipliği yapmıştır. Gülsuyu Mahallesi'ne gelenler, mahallenin kuzeyine doğru yeni bir dalga ile hareketlilik ve yerleşim başlatmıştır. Böylece Gülsuyu, kendi içinde ikinci bir mahalleyi üretmiştir. Gülensu Mahallesi resmi olarak kent sisteminde de yerini almıştır. Mahalleye yeni gelen göçmenler akrabalık ve hemşehriliğe dayanan doğrudan bir ilişki zemininde hareket etmişlerdir.

Yıldız'a göre, Gülsuyu ve Gülensu Mahalleleri İstanbul'da bulunan küçük, bahçeli ve tek katlı, geçici amaçla inşa edilmiş, gerçek anlamda gecekondu örneği olarak görebileceğimiz nadir yerlerden biridir (Yıldız, 2013, s. 15).

Bu tezde katılımcılar: Mahalle, cinsiyet ve yaşları göz önünde bulundurularak, 1970 yılı sonrası göç etmiş insanlar arasından tesadüfî olarak belirlenmiştir.

2.2. Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada veriler, niteliksel araştırma teknikleri olan "derinlemesine görüşme" ve "odak grup görüşme"leri kullanılarak toplanmıştır. Neuman'a göre:

Saha araştırması görüşmelerinin pek çok özelliği vardır: Yapılandırılmamış, derinlemesine, etnografik, açık uçlu, gayriresmi ve uzun. Genel olarak, bir veya daha fazla insanın mevcut bulunmasını gerektirir, sahada gerçekleşir, gayriresmidirler ve yönlendirici değildirler (Neuman. L.W, 2014, s.20).

2.2.1. Niteliksel Araştırma Teknikleri

Kümbetoğlu'na göre; Sosyal Araştırma, içeriğinde kişiler, gruplar (aileler, akrabalar, komşular), kurumlar (okullar, örgütler, kuruluşlar) ve topluluklar (kültürler, alt kültürler) arası ilişkilerin tümünü içeren bir kavramdır. Niteliksel araştırmanın ana ekseni birden fazla kişi arasında oluşan bağdır. Sosyal araştırma, bu ilişkilerin herhangi bir sosyal öğesinin, bu ilişkilerden doğan sosyal olguların, süreçlerin, sorunların incelenmesi ve bunlara dair bilgilerin toplanıp analiz edilmesidir (Kümbetoğlu, 2012, s.34).

Niteliksel araştırmaların amacı, araştırma faaliyetleri sonucu gerçekliği olduğu gibi tanımlamak ve anlamak olduğundan, niçin sorusundan çok, ne, nasıl, kim sorularına odaklanmaktadır (Kümbetoğlu, 2012, s.34).

Halliday'in tablosunda da görülebileceği gibi nitel araştırmaların odaklandığı bir öz ve bir stratejisi vardır. Sorular aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi belli bir öz odağında sorulur ve yanıtları aranır: (Kümbetoğlu, 2012, s.35).

Tablo 3: Araştırma Stratejileri ve Soruları

Sorular	Odaklanan Öz	Biçim	Araştırma Stratejisi
Ne	Sorunun doğası, özellikleri	Betimleme	Niteliksel
Nasıl	Sorunun doğası, özellikleri ve özellikler arası ilişki, nasıl farklı, neye benziyor vb. gibi	Betimleme Keşfetme Sınıflandırma Anlama	Analitik Yorumlayıcı Açık, esnek Bütüncül
Nasıl oluşturuldu	Bir sosyal grup ve bir aksiyon arasındaki ilişki	Betimleme Keşfetme Sınıflandırma Anlama	Araştırma sürecinin katılımcılara etkilenip yönlendirilişi
Kim	Bir sosyal grup, kültür, bireyler vb.	Betimleme	Etkileşim ve iletişim süreçlerinden çıkarsamalar analizler yapma.

Kaynak: A. Holliday, Doing and Writing Qualitative Research, 2002. Sage Pub., London ve R.K. Yin, Case Study Research, Desing and Methods, 1994, Sage Pub., London.

2.2.1.1.Derinlemesine Görüşme

Bu araştırmada, gerçekleştirilen ve veri toplama tekniklerinden biri olan derinlemesine görüşmeler, sosyal dünyadaki "görünür" birçok olgu, süreç ve ilişkinin görünümünden çok, özüne inmeyi, bunların ayrıntılarını kavramayı ve bütüncül bir bicimde anlamayı mümkün kılan bir veri oluşturma aracıdır.

Kümbetoğlu'na göre, derinlemesine görüşme bir veri toplama tekniği olarak, açık uçlu soruların sorulması, dinlenmesi, cevapların kaydedilmesi ve ilişkili ilave sorularla araştırma konusunun detaylı bir şekilde incelenmesini mümkün kılar. Bir konuşma ve ilişki başlatma sürecini kapsayan bu süreç, teknik beceri, duyarlılık, yoğunlaşma, karşı tarafı anlama, içe bakış ve disiplin gerektirir. Derinlemesine görüşmede, araştırmacı, tanımadığı bir kişiyle ayrıntılı sohbet gerçekleştirmek

üzere bir araya geldiğinden özen ve dikkat çok önemlidir (Kümbetoğlu, 2012, s.71-72).

Neuman'a göre ise, sosyal bilim alanında yapılan araştırmalarda kullanılan tipik saha görüşmelerinin özellikleri şöyledir:

• Başlangıç ve son belli değildir. Görüşmeye daha sonra kaldığı yerden devam edilebilir. Sorular ve sorulma sırası belirli insanlara ve durumlara uyarlanır.

• Görüşmeci yanıtlara ilgi gösterir, ayrıntılara girmeye teşvik eder. Dostça sohbete dayalı bir bilgi alışverişi gibidir, ancak görüşmecinin soruları daha çoktur.

• Grup ortamında ya da alanda başkaları varken gerçekleşebilir, ancak bu değişiklik gösterir. Araya şakalar, parantezler, hikâyeler, sapmalar ve anekdotlar serpiştirilir ve bunlar kaydedilir.

- Açık uçlu sorular yaygındır ve sık sık derinlemesine irdeleme yapılır.
- Görüşmeci ve üye, görüşmenin yönünü ve hızını ortaklaşa denetler.
- Görüşmeci toplumsal bağlamına dikkat edilir ve yanıtların anlamı yorumlamada önemli olarak görülür. Görüşmeci, üyenin normlarına ve dil kullanımına uyar (Neuman. L.W, 2014, s.586).

2.2.1.2. Odak Grup Görüşmesi

Kümbetoğlu'na göre, Odak grup görüşmeleri, "görüşülen kişilerden belirli bir konuya ait düşüncelerini açıklamalarını ve bu düşüncelerini grup içinde tartışabilmeleri için imkân sunan bir teknik olduğunu ifade etmektedir. Sayıları 6 ile 9 kişi arasında değişen grup büyüklüğü araştırmacının kendisi tarafından belirlenir. Grubun büyüklüğü hem katılımcının görüşlerini derinlemesine alabilmek, hem de bireyin eşitçe konuşabilme fırsatı bulabilmesinde önemli bir faktördür (Kümbetoğlu, 2012, s.117-118).

Kümbetoğlu'na göre, Niteliksel analiz, verilerin ayıklanması, verilerin düzenlenmesi ve yorumu içeren, birbirini izleyen ve devam eden işlemler analizi oluşturulur. Analiz veride bulunan örüntülerin ortaya çıkmasını sağlar. Bu örüntüler, davranışlar, olgular, ilişkiler olabilir. Bu örüntüler bir kez ortaya

konduktan sonra, veriler betimsel temelden yorumlamaya giden bir işleme tabi tutulur. Niteliksel araştırmada verilerin analizinde öncelikle kaydedilen görüşme çözülerek bir metin haline getirilir ve veri tabanı oluşturulur. Bunun yanı sıra gözlem notları, yazılı olan / olmayan ikincil kaynaklardan oluşan veri de göz önüne alınarak, niteliksel veri analizinde kullanılan betimsel analiz, sistematik analiz ve yorumlama gibi değişik analiz biçimlerinden biri ile değerlendirilir. (Kümbetoğlu, 2012, s.151).

Neuman, odak grubu, insanlarla bir grup tartışması ortamında gayriresmi olarak "görüşme yapılan" özel bir nitel araştırma tekniği şeklinde açıklar. Odak Grup görüşmesi, araştırmayı yapan kişinin, birkaç kişi ile beraber birkaç meseleyi tartışmak üzere 6 ile 12 kişi arasında gerçekleşir. Çoğunlukla 90 dakika sürer. Toplantıyı düzenleyen kişi toplantıya katılanlara yönlendirici olamayacak şekilde, üyelerin serbest, açık bir şekilde tartışmayı kolaylaştıracak biçimiyle yönetilir. Grup üyelerinin homojen olarak dağılması ve yakın arkadaş ve akrabaların bulunmaması gerekir. Tipik bir çalışmada, 4 ile 6 ayrı grup kullanılır (Neuman. L.W, 2014, s.592).

2.3.İşlem

2015 yılı Ekim ayı içerisinde tez danışmanıyla birlikte, araştırma konusu belirlenmiştir. Tez önerisi enstitüye 2016 Ocak ayı itibari ile teslim edilerek onay alınmıştır. Sonrasında görüşme çerçeveleri oluşturulmuştur. 2016 Mart itibarı ile Gülsuyu ve Gülensu mahallelerinde tesadüfî olarak belirlenen katılımcılarla, derinlemesine ve odak grup görüşme yöntemleri kullanılarak veri toplanmıştır. Mart 2016'dan itibaren tezin yazımına başlanmış ve Ağustos 2016'da tez yazımı bitirilmiştir.

2.3.1. Veri Toplama

Araştırmada veriler, odak grup ve derinlemesine görüşme teknikleri kullanılarak toplanmıştır. Araştırmada görüşülecek katılımcılar semtlere, cinsiyet, yaş grubuna göre planlanmıştır. Görüşmelerin başında araştırmacı kendisini tanıtmış ve orada hangi amaçla bulunulduğu üzerine kısaca açıklama yapmıştır. Görüşme için olumlu yanıt alındıktan sonra yerleşme düzeni ayarlanmıştır. Burada katılımcı / katılımcıların kendisini rahat hissedeceği ve görüşmenin kaydedilebilmesi için

uygun ortam ve oturma düzeni oluşturulmaya çalışılmıştır. Daha sonra, önceden hazırlanmış rehber form yardımıyla çerçeve soruları katılımcıya / katılımcılara yöneltilerek görüşme gerçekleştirilmiştir.

Katılımcılara sorular 7 ana başlıkta soru yöneltilmiştir. Görüşmelerin her biri yapıldıktan sonra, görüşmeler senaryo haline getirilerek yazılmış olup, her bir görüşmenin veri analizi yapılmıştır. Veri analizi görüşme metni üzerinden önemli görülen bulguların özetlenmesi, birbiriyle ilişkisi çıkarılarak ve yorumlanarak yapılmıştır. Görüşmeler metne dönüştürülürken katılımcıların ifadelerinin yanı sıra, mimikleri, tavırları da dikkate alınarak metne yansıtılmıştır**.**

2.3.2. Veri Analizi

Derinlemesine ve odak grup görüşmelerde ses kayıt cihazına kaydedilen görüşmeler, görüşme yapıldıktan sonra çözümlenerek metin haline getirilmiş ve bulgular özetlenmiş ve katılımcıların kişisel bilgileri tablolaştırılmıştır. (EK 2)

BÖLÜM 3

BULGULAR

Araştırmanın verileri, İstanbul Maltepe İlçesine bağlı Gülsuyu ve Gülensu mahallelerinde, 2016 Mart – 2016 Haziran tarihleri arasında, toplam 50 kişi ile derinlemesine ve odak grup görüşmeleri yapılarak toplanmıştır.

Maltepe'de yapılan ve bir tek mekâna bağlı olan bu niteliksel araştırmada elde edilen bulgular, çalışmanın doğası gereği genellenememekle birlikte, araştırma yapılan yerde yaşayan kişiler hakkında önemli ipuçlarına ulaşılmıştır. Bu bulgular aşağıda özetlenmektedir.

3.1. ÇALIŞMAYA KATILANLARIN PROFİLİ

Gülsuyunda 10, Gülensu'da 10 kişi olmak üzere 20 derinlemesine görüşme ve Gülsuyunda 5, Gülensu'da 5 olmak üzere 10 odak grup ile toplamda 50 görüşme yapılmıştır. (Görüşülen kişilerle ilgili ayrıntılı bilgi Tablo 2 'de verilmiştir. Bu görüşmelere katılanların özellikleri özetle şunlardır:

- Katılımcılardan 20 kişi (% 40'ı) erkek, 30 kişi (% 60'ı) ise kadındır. Katılımcıların semtlere göre dağılımı ise, Gülsuyu 24 görüşme (% 48), Gülensu 26 görüşme (% 52) şeklindedir. Görüşmeler, mahalle ayrımında eşit bir dağılım gözetilerek yapılmasına rağmen, kadın-erkek olarak düzgün bir dağılım gösterememektedir. Katılımcı bulma konusunda sorunlar yaşanmamıştır. Bunun en önemli nedeni ise komşuluk bağlarının iç içe olmasından kaynaklıdır. Görüşmelerin büyük çoğunluğu ev ortamlarında, komşu ve akrabalardan oluşan kadın grupları ile gerçekleşmiştir. Araştırma kapsamında görüşülen erkek katılımcılar, semtlere göre Gülsuyu 7 kişi(% 14), Gülensu 13 kişi (%26) şeklinde dağılım gösterirken, kadınların semtlere göre dağılımı, Gülsuyu 17 kişi (% 34), Gülensu 13 kişi (% 26) şeklindedir. Araştırma kapsamında görüşme teklifi götürülen kişilerin büyük bir çoğunluğu, araştırma konusunu öğrendikten sonra yardımcı olabileceklerini söylemiş, çalışmanın kapsamı ve mahiyeti anlatıldıktan

sonra görüşlerini rahatlıkla belirtmişlerdir. Kadın nüfusun büyük çoğunluğunun çalışmıyor olması ise evde bulunmaları nedeniyle kadın katılımcı sayısını artırmıştır.

- Çalışma; 6 kişi 18-29 yaş, 25 kişi 30-45 yaş ve 19 kişi 46 yaş ve üzeri yaş gruplarında dengeli olarak dağılmaktadırlar.
- Görüşme yapılan kişilerin eğitim düzeyleri: Gülsuyu'nda İlkokul ve lise mezunlarının, Gülensu'da ise, ilkokul ve lise mezunlarının yanı sıra, üniversite mezunlarının ağırlıklı olduğu görülmektedir.
- Görüşme yapılan erkeklerin çalışma alanlarının, daha çok kamu ve özel sektörde işçi statüsünde olduğu gözlemlenmiştir. Aralarında sınırlı sayıda da olsa emekliler bulunmaktadır. Kadınlarda ise çalışan sayısının erkeklere oranla az olduğu, çoğunlukla vasıfsız temizlik işçisi olarak çalıştıkları, diğer çoğunluğun ise ev hanımı olduğu görülmektedir.

3.2. GÖÇ OLGUSU

Göç; Bireyin yaşadığı mekânı, süreli veya süresiz olarak değiştirmesi sürecidir. Araştırmaya katılan bireylerin göç nedenleri analiz edildiğinde, ekonomik koşulların en önemli etken olduğu gözlemlenmiştir. Bununla beraber, siyasi baskılar, kimlik çatışması, aidiyet sorunu, sağlık sorunları, evlilik ve eğitim gibi nedenler de öne çıkmaktadır. Genel olarak İstanbul'a göç etme nedenleri, sorunlarını burada daha kolay çözeceklerine inanma temeline dayanmaktadır. İstanbul'da yer-mekân edinme; gecekondu olarak adlandırdıkları barakalardan başlayarak, birkaç yıl sonra, her iki semti de İstanbul'un ilk ve büyük gecekondu mahallesi haline dönüştürmüştür. Kendine bir yer çevirip barınma ihtiyacını karşılayan göç edenler, sonrasında iş bulmaya başlamıştır. Yakınlarda bulunan fabrikalarda başlayan çalışma hayatları, zamanla Gebze'ye kadar uzanan hat boyunca sanayi ve limanlardaki ucuz iş gücü ihtiyacı nedeniyle yaygınlaşmıştır. Bölgedeki hızlı sanayileşme süreci, düşük maaşla da olsa, göç eden bu kişilerin beklentilerini zorlanmadan karşılayacak düzeyde olmuştur. Fabrikalardan sonra, oy potansiyeli olan göç edenler belediyelerde ve kamu kurumlarında da iş bulabilmişlerdir. Yukarıda anılan nedenler dışında, göçmenlerin ortak özelliklerinin fazla olması da göç ettikleri yeni mekâna yansımış, daha çabuk kaynaşma becerileri ile yardımlaşma ve dayanışma anlayışı içerisinde, zor şartlar

altındaki yaşamlarını kolaylaştırma yöntemleri geliştirdikleri gözlemlenmiştir. Bu anlayış yaşadıkları mekâna aidiyet duygusu ile daha da bağlanmalarına sebep olmuştur. Belirli bir bölgeden göç edenler, birbirlerinin eksik ve noksanlarını tamamlayan, güçlü komşuluk hukukunu geliştirebilmişlerdir.

Araştırmaya katılanların büyük bir kısmının kendisi ve atalarının ağırlıklı olarak alt-gelir grubundan insanlar oldukları, çoğunlukla Türkiye'nin kırsal bölgelerinden göç ettikleri, işsizlikten kurtulmak ve daha iyi bir yaşam standardına kavuşmak üzere İstanbul'a göç ettikleri anlaşılmaktadır. Sonrasında göç ettikleri yeni yurtlarını, geldikleri mekâna yakın bir şekle dönüştürerek hem kendi ile beraber göç eden akraba ve hemşehrileri hem de yaşadıkları ve özledikleri fiziksel mekânı bu bölgeye taşımış oldukları görülmektedir. Bunun sonucunda belirginleşen gözlem; göç etmeye neden olan en önemli etkenin, bölgeler arası gelişmişlik düzeyindeki belirgin bir farklılaşmadan kaynaklandığı kabul edilebilir. İşsizlik ve geçim sıkıntısı bazı bölgelerde çok yoğun yaşanırken diğer bölgelerde hızlı sanayileşmeyle birlikte yaşanmamıştır. Bu bağlamda, 1960 larda başlayan göçlerin, İstanbul'a olduğu gibi sanayi ve ticaretin yoğun olduğu bölge ve şehirlere hatta Avrupa'ya yöneldiği görülmektedir.

Çalışmaya katılanların büyük bir kısmının aile bağlarının güçlü olduğu, güven duydukları akraba, hemşehri ve arkadaş ilişkileri ile göç ettikleri mekânlar arasında paralellik olduğu görülmektedir. Genellikle önceden İstanbul'a gelen ve burada çalışmaya başlamış erkekler daha sonra eşlerini ve çocuklarını alarak Gülsuyu ve Gülensu'ya yerleşmişlerdir. Göçmenlerin yaşadıkları köylerde genç nüfusun giderek azaldığı ve köyde kalanların çoğunluğunun yaşlı nüfus olduğu, bu durumun yeni nesil gençleri de göç etmeye teşvik ettiği görülmektedir. Bir başka önemli bulgu da, kırsal alanlardan göç edenlerin, önceden İstanbul'a yerleşmiş akraba ve tanıdıklarının, İstanbul'da kolayca ev sahibi olmalarıdır. Bu duygu ile yola çıkanlar tecrübeli akrabalardan destek alma düşüncesi ve beraberinde İstanbul'da yaşamanın avantajlarının farkına vardıkları anlaşılmaktadır. Akrabaların ve tanıdıkların yanına-yakınına yerleşme fikri, göç etme isteğini ve cesaretini artırmaktadır.

3.2.1. Nereden Gelmiş Oldukları

Görüşülenlerin büyük çoğunluğunun, Doğu Anadolu bölgesinden Erzincan, Tunceli, Bingöl, Muş, Kars illerinin kırsal alanlarında yaşayanlardan oluştuğu, Karadeniz bölgesinden ise Giresun, Gümüşhane, Bayburt, Samsun, Ordu, Çorum, Amasya ve Tokat İllerinin köy ve kasabalarından gelindiği, İç Anadolu Bölgelisinden ise ağırlıklı olarak Sivas ili köy ve kasabalarında geldiği görülmektedir.

3.2.2. Göç Nedenleri

Araştırmaya katılanların pek çoğu, daha önce yaşanılan yerdeki ekonomik sıkıntılar, hane sayısındaki çoğalma sonucu işsizlik gerçeği ve bunun bir uzantısı olan geçim sıkıntısını göçü zorlayan ana neden olarak ifade etmişlerdir. Tarım ve hayvancılık yaparak toprağa bağlı yaşayanlar, göçe direnmek için mücadele etseler de, iklim değişikliklerine bağlı kuraklık ve sulama sıkıntıları nedeniyle giderek verimsizleşen toprağı işleyemez hale geldiklerini, elde kalanı satıp ilk gidenlerin ardından göç ettiklerini ifade eden katılımcılar olmuştur. Az sayıda da olsa eğitim ve sağlık nedeniyle göç edenlerle de görüşmeler yapılmıştır.

Aşağıda yer alan cümlelerde de bu durum daha açık ifade edilmiştir. (Cümleler, katılımcının ağzından çıktığı gibi yazılmıştır. Her cümlenin sonunda parantez içinde sırasıyla, yaşanılan semtin adının kısaltması, cinsiyet, yaşı yer almaktadır.)

- "Silahtar ağada doğmuşum sonra buraya gelmişiz. Ben burada büyüdüm. 57 yıldır buradayım. Babam 12 yaşında gelmiş.1932 doğumlu babam… Ailem Erzincan'dan geldi. Taşı toprağı altın diye gelmişler. İşini götüren götürüyor burada. Bizim sülale çok kalabalık. Hemşehriye elini sallasan herkes. İstanbul'un her ilçesinde akrabamız var neredeyse. Çok kalabalığız."(Gülsuyu, E, 57).

- "Sivas- Divriği'den ailem gelmiş buraya. Amcamın burada kendi işi vardı. Babamda amcamın yanında hani para kazanırım diye geliyor. Annem 8 tane çocukla köyde kalınca olmuyor. O da bir kamyon gelince kamyona eşyalarını yüklüyor bende geliyorum diyerek babama haber vermeden çekip geliyor. Sonra burda önce kiracı olarak sonra kendi evimizi böyle müstakil yaparak yaşamaya devam ediyoruz." (Gülensu, Kd, 41).

- "….ekonomik yetersizlik tabii. Çalışmak için babam geliyor birkaç yıl sonra bizi aldırıyor. O arada fabrikada iş buluyor falan." (Gülsuyu, Kd, 55)

- "…ben iş için geldim. Dükkânımız burada. Ekonomiye bağlı." (Gülsuyu, Kd, 43).

- "Dedemler 1974 yılında gelmişler. Biz 1992 yılında geldik. Köy hayatında zorlukla olduğu için, sanayileşme olmadığı için, temel neden ekonomik olduğu için gelmişler."(Gülensu, E, 29).

"….bir akraba gelmiş arkasından hepsi gelmiş aslında. Kalabalık nüfus ve işsizlik etkili olmuştur." (Gülsuyu, Kd, 39).

"Sivas'tan gelmiş. Babam evin en küçüğü... Amcalarımın hepsi, Isparta'da birisi subay, birisi Almanya'da işçi ondan sonra Ankara'da bir tane amcam var devlet memuru. Oda İstanbul'u tercih etmiş, büyük amcamın yanına gelmiş." (Gülensu, Kd, 29).

- "Benim ailem Sivas'tan İmranlı'dan geldi yani babamlar. Dedemler Tunceli ovacıktan gelmiş. Yaklaşık 42 yıldır buradayız. Bizden önce amcamlar geldi. Sonra bizde geldik. Çalışmak için gelmişler."(Gülensu, E, 33).

Katılımcıların ifadesi ile dolaylı yoldan bu mahallelere gelenler de olmuştur. İlk zamanlar, İstanbul'un farklı semtlerinde kira ödeyerek ikamet ederken daha sonra akraba veya hemşehrisinin "bir yer çevirerek gecekondu sahibi olma'' teşvik sonucu Gülsuyu ve Gülensu ya yönlendirilen ve burada gecekondu yaparak ev sahibi olanlarda mevcuttur.

- "72'den beri burdayız. Kâğıthane'den geldik. Biz ilk Bayrampaşa'da Sağmacılar da oturuyorduk. Orda büyüdüm. 4. Sınıfa kadara yatılı okulda okudum. 5. Sınıfı Sağmacılar da okudum. Orda okudum, sonra birkaç sene sonra Kâğıthane'ye geçtik. Sonra evlendim. Kâğıthane'den buraya da bizi turan abiler getirdi. Turan amca o benim amcam oluyor. O bir kez gelmişti kendi halasının orda aklımıza gece kondu falan koydu. Takıldık geldik. O vesile geldik. "(Gülensu, Kd, 55).

- "Çok küçükken gelmiş babam. İstanbul'da çalışmış ondan sonra.. 13 yaşında oradan çıkmış İstanbul'da bazı işlerde çalışmış. Burada akrabalar oturduğu için onların yanlarına gelmiş. İstanbul'da oturan akrabalar. Daha sonra benim annemde emekli, emekli olduktan sonra buradan bir yer almışlar. İkisi de emeli olduktan sonra bu binayı yaptılar. Şu anda orada oturuyoruz. Babam çok erken gelmiş, 49 doğumlu babam, 61-62'de gelmiş yani 13-14 yaşında gelmiş. Ondan beridir de İstanbul'da. Gülsuyunda değil ama 76-77 yılından beri Gülsuyundalar. Gecekondu zamanında. 70'lerde oluştu. Gülensuda, bizim üstümüzde oturan yakın köylümüz bizimkileri götürmüş oraya, orada arsa sahibi yapmış. Ondan sonra orada yol bile yoktu. Yol olmadığı için hep birbirlerine yardım ederek gece kondular yapmışlar. Bizim şu an üç katlı evimiz var ama ondan önce gecekondumuz vardı. Gecekonduyu yıkıp ta biz orada ev yaptık. Yani birbirlerine yardımcı olarak nasıl diyim traktörler taşıyarak ya da el arabasıyla oralara getirerek buraları yapmışlar. O şekilde de orası şimdi yerleşik hayata geçti. Önceden bu şekilde değildi."Gülensu, E, 39).

- "Gülsuyuna Zeytinburnu'ndan geldim. Oraya da Sinop'tan geldim. 1968 de geldim. Biz Fatih'te, Zeytinburnu'nda baya dolaşmışız. Sanırım 1959'da babam gelmiş. Bizim memleketimizde pek iş yokmuş. Fabrikalarda çalışmışlar. Dayımın biri ECA'da çalışıyordu. Dayım matbaacıydı. Sinop'ta şu anda sadece bir halam var. Bağımız çok yok oralarda."(Gülsuyu, E, 60).

- “63’de İstanbul’a geldim.70’de Maltepe Lisesinin orta bölümüne kayıt oldum. 1965’de Üsküdar’a 1970’de buraya geldim. Selimiye ilkokulundan mezun oldum. 5 sene orda oturduk. İlkönce Üsküdar’a geldik. Babam orda adliyede gece bekçisiydi. Paşa kapısı adliyesinde gece bekçisiydi. Geldik orda kapıcılığa girdik. Peyderpey buraya sonradan 68-70 yılları arasında buralarda gecekondulaşma sürecinde zaten biz buraya geldik. 68’den beri 42 yıldır burada yaşıyoruz.”(Gülensu, Kd, 60).

- “…Feriköyüne geldik ilk önce. O zaman devletin arsalarına gece kondular yapılıyordu. 2 oda bir gece kondu yapmışlardı ailem, buraya taşınmışlardı. Böyle geldi. Çalışma amaçlı geldi.”(Gülsuyu, Kd, 53).

- “Ben 3 yaşındayken ailem göç etmiş. Sivas- Hafikliyim. Ben karşıda Avrupa yakasında büyüdüm. Sultangaziye gelmişler. Çocukluğum falan orda geçti benim. 15 yaşında evlendim zaten. Çok erken. Fikirtepe de yaşadım bir süre Suadiye de yaşadım, Kadıköy de yaşadım. En sonda 30 yıldır da yaklaşık Gülensuda yaşıyorum.”(Gülensu, Kd, 48).

- “1980’de geldim. Babam buraya hiç gelmedi. Amcamla beraber buraya yer yaptı. 1980’den beri ara ara ayrılıp tekrar döndüğüm bir yer. İzmir’de de kaldım başka yerler de de kaldım ailece değil tek başıma kaldım. Ya tabi ki kuşkusuz akraba ilişkileri üzerinden buralara gelinmiş ama yani temel fikriyat ekonomik koşullar. Var olan durumlar coğrafik yapısı oradaki insanların ekonomik koşullarına hitap etmediğinden dolayı, nüfusun kendi içinde büyümesinden dolayı alan yaratılmaması ve aslında insanların kendi içlerinde yarattıkları arayış. Çözüm arayışları. Ama şeyde etkendir burada akrabalık ilişkileri etkendir. Buraya yerleşen insanların çoğu, 76’da yapılmış bizim yerimiz 77’de beyanda bulunulmuş ve o dönemki ilişkiler zor koşullarda bir yaşam sürdürmenin kendi içerisinde sürdürmüş. Birbirine destek verecek kişilerin yanlarına çekerek getirmişler. Amcam gelmiş, dayısı gelmiş, teyzesi gelmiş gibi böyle. Aynı bölgede ve aynı sokak içerisinde ikamet etmeye başlamışlar. Birde şöyle bir şey var. O dönem İstanbul’un kendi içerisindeki ucuz iş gücüne ihtiyaç duymasında bir etken olmuş. Mesela gülsuyu muhtarı Necdet Bayburtludur ama Singer’den emeklidir. Orada mesela Singer vardı, tekel vardı, Otosan vardı falan. En büyük etkendi bunlar. He bizimkiler buralara mı girdi yok. Amcam karayollarından emekli oldu. Doğal olarak herkes çevresindeki insanların hem birbirlerinden güç almaları ve destek olmaları hem de o insanların mevcut koşullardan faydalanmasını sağlamaktır temek fikriyattır. Temel gelme sebebimiz budur.”(Gülensu, E, 46).

Göç süreçleri incelendiğinde akraba ve hemşehri yanına yapılan göçlerin yanı sıra, hiçbir kan bağı olmadığı halde sadece arkadaşlık ilişkilerine dayalı yapılan göçlerle de karşılaşılmaktadır.

- “…şöyle diyebilirim hemşehri, tanıdıktan daha ileriler. Yani eşim tanımıyor sadece asker arkadaşıydı. Geldikten sonra askerden iş bulamayınca mektup yazıyor iş var mı geleyim mi diye. Hâlbuki iş yok gel diyor.” (Gülensu, Kd, 64).

Göç nedenlerinden biri olarak da saydığımız sağlık nedeniyle göç eden katılımcılardan biri, eşinin yaşadığı önemli sağlık sorununun tedavisi için İstanbul’a geldiklerini ve kira vermeden bir yer çevirerek uzun yıllar yaşadıklarını şu sözleri ile ifade etmektedir:

- "…eşim hastaydı. Orda kira veremedik. Burda gecekondu çevirdik öyle içine girdik işte. Burda hiç kimse yoktu. Benim beyimin amcasının oğlu vardı. …Erzincan'dan Kâğıthane'ye taşındım. Kâğıthane'de üç sene oturdum. Eşim hastanede ameliyat oldu 7 sene yattı. Ondan sonra ordan buraya geldik. İşte gecekondu yaptık bi zaman oturduk. 41 senedir İstanbul'a geldik." (Gülensu, Kd, 65).

Gülsuyu ve Gülensu mahallelerine göç edenler arasında, yaşadıkları köylerde tarım ve hayvancılıktan elde ettikleri gelir ile ihtiyaçlarını karşılayamayacak hale geldikleri için göçe mecbur olduklarını ifade edenler olmuştur. Bir katılımcı, yaşadıkları köyde öncelikle genç nüfusun göç etmesinin köylerde iş gücünü azalttığını, çoğunlukla yaşlıların yaşadığı köyünde işlerin ortada kaldığını ve hiç bir beklentilerinin karşılanamamasının göçü zorlayan önemli bir neden olduğunu ifade etmiştir..

- Ben geldim.86 yılında geldim. Ben buradaki ilk kuşağım. Şey vardı yani o tarihlerde tabi gençlik göç vardı. Hatta şöyle, köyde bir market işletiyordum. 86 yıllarında marketi satıp geldim. Bir tane vatandaş bana şöyle demişti iyi hatırlıyorum. "ya niye gidiyorsun bakkalın var işte babanın arazisi var, koyunu var, kuzusu var". Dedim ki: genç yaşta kimse kalmadı ya. Birinci sebep buydu.

  Şu an bile öyle aslında köylerde müthiş bir göç var. 80'li yıllarda başladı bu göç. 12 Eylülünde tabi burada çok büyük bir etkisi oldu. Özellikle Avrupaya daha sonra böyle büyükşehir metropole göç başladı. Örneğin Maraş'ta Pazarcık'da bir biliyorsunuz orada devletin Suriyelileri yerleştirmesi için bir şey var bir kamp var. Tepkiler oluşuyor ve bu o tepkilerin başında 50-60-70 yaşında insanlar var. Genç yok.

  Bizim İstanbul'a gelmemizdeki en büyük sebeplerden bir tanesi tarımın oradaki mevcut olan nüfusu beslememesinden kaynaklanıyor. Oradaki genç diyor ki: 60 dönüm var. 4 kardeş var. Yarın paylaşmaya kalksak bize 20 dönüm anca düşecek. Ee 20 dönüm beni doyuramayacak, çocuklarımı besleyemeyecek. Gerek ekonomik temelli, gerek eğitim anlamında ileriye dönük pek beklentisi olmadığı için köylerde çok müthiş bir göç başladı. Ve şu anda köylerde yaşlı insanlardan başka pek kimseyi bulamazsınız. (Gülensu, E, 65).

Araştırmaya katılan bir katılımcı ifadesinde, göç nedenlerinin ekonomik temelli olduğunu, köylerinde, üzerinde yaşadıkları arazilerin çoğunun ağalara ait olduğunu ve o toprakların işlenmesini kendileri yaparken kazancın tümünün ağalara kaldığını söylemiştir. Bu durum giderek katlanılamaz olduğu ve kendilerini büyük şehre yönlendirildiğini ifade etmektedir. Çok sevdikleri köylerinden ayrılma hikâyesini özetlemektedir. Toprak ağalığı düzeninin hala hüküm sürdüğü ülkemizde bu durumunda göç kararı almakta etkili olduğu görülmektedir.

- "….orda da olanak falan yok ya çalışma alanı falan da yok. Yani gençler hep hayvancılık falan yapacak, hayvancılıkta öldü artık. Çünkü tarım yapsalar kendi mesela babam falan babamın oturduğu yer ağaların hala. Onlara mesela şey ödüyorlar kira gibi. Çayırları

falan biçiyorlar ya onlara ödüyorlar vergi öder gibi öyle yani. Orda ne yapacak işte buraya geldiler." (Gülsuyu, Kd, 31).

Katılımcıların önemli bir kesimi, göç nedenleri ne olursa olsun, yerleşim yapacağı bölgedeki komşularının aynı mezhepten olmasını öncelikli tercih nedeni olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Özellikle bu nedenle Gülensu'ya göç eden katılımcılar, yine kendi gibi göç edip gelen aynı mezhepten kişilerle bir arada yaşayıp, kendilerini güvende hissettikleri, yeni bir ortam inşa ettiklerini ifade etmektedirler. Bu anlamdaki şu sözler ilginçtir:

- "….şöyle bir şey var. Hayvancılık işliyordu genelde. Ama şöyle bir şey oldu o dönemler Almanya'ya ve İstanbul'a göçler başlayınca kabuklarını aşmaya başladılar. Neden Gülensu oldu. Bizim mezhepsel bir durumumuz var. İnsanlar korku psikolojisi ile yaşamışlar. Kıyımlara uğramışlar o yüzden kendilerini yakın buldukları insanların olduğu yerlere yerleşmişler. Biz hiç kendimizi güvende hissetmedik bakın hep mezhepler dağlarda tepelerde yaşamışlardır. (Gülensu, E, 27).

Gülensu ve Gülsuyu; Farklı coğrafyalardan gelen insanların, ortak kültürlerde buluştukları yeni yurtları, mahalleleri olmuştur. Buraya göç eden aileler, hemşehri grupları oluşturarak yeni gelecek yakınlarına yer çevirmeye uzunca bir süre devam etmişlerdir. Daha kalabalık olmanın, topluluklarını korumak için önemli olduğunu ifade etmektedirler. Bir diğer katılımcı, geldikleri bölgede yaşanan deprem neticesinde, kendi yakınlarının bulunduğu mekâna, Gülensu ya göç ettiklerini şu ifadelerle anlattı.

- "…1983 de bir deprem olunca buraya babam gelmiş. Neden buraya gelmiş derseniz hepimiz doğu kültüründen gelmişiz. Dedemiz, babamız. Kalabalık da bir aileyiz sonuçta. Orada dedemin babalarının 10 tane ineği, 5 tane koyunu yetmemeye başlayınca göç başlamış. Burada tanıdıklar vardı onların çağırmasıyla.70-80 öncesi arsa çevirmeler vardı çok. Önce başımızı koyacak bir yer sonra iş güç derdine düşmüşler. Dört duvarımız olsun yeterdi."(Gülensu, E, 39).

Kız çocuklarını okula göndermek için göç ettiğini söyleyen bir katılımcı ise, bir başka sosyal yaraya işaret ediyor cümlelerinde:

- " okumuş olduk bu arada İstanbul'a gelip kızlarını okutmayan bir kesim içerisinden kopmuş olduk. Ve böylelikle okuduk. Sonra 68 yıllarında babam herkes gelince tabi babam bu seferde kendi çevresini getirmek başladı. Haydar amca ordadır, gideriz haydar amca yanına sığınırız gibi olunca, o dönemde burada benim teyzemin çocukları AEG, SİNGER fabrikasında çalışmaları nedeniyle gecekondulaşma olduğunu öğreniyorlar. Hadi gelin bir gecekonduda siz yapın gibi. Bir yandan da fabrikaların işçilere ihtiyacı var. Babam o teyzemin çocuklarından kaynaklı işte onlar ordalar gideyim orada onlarla bir gecekonduda ben yapayım diye gelince. Tabi onlarda babamdan kaynaklı bizden kaynaklı hanımlarını bu semte bırakarak fabrikalara gidiyorlardı."(Gülensu, Kd, 60).

- "…bende liseyi bitirmek için geldim. Memlekette iş yok. Öyle olunca ablamın çalıştığı fabrikada çalıştım. Bende o bahane geldim." (Gülsuyu, Kd, 35).

Bireylerin, köyden kente ya da kentler arasında göç etmesinin bir diğer nedeni de evlilik yoluyla göçtür. TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) rakamlarına göre, Türkiye'de genel göçün % 7,4 ünü "evlilik göçü" oluşturmaktadır. Hiç küçümsenmeyecek bu oranın % 94'ünde genç kızlarımız gelin giderler.(aktaran Özgür ve Aydın, 2011, s. 29). Araştırmaya katılan kadınların evlilik yoluyla İstanbul'a geldiklerinden söz etmektedir:

- "….8 senedir burada oturuyorum. İstanbul'a Çorumdan geldim, buraya da Avcılardan geldim. Evlenince buraya geldim."(Gülsuyu, Kd, 35).

- "….evlenince buraya geldim. 16 yıldır buradayım. Sarıgazi tarafından geldim. İstanbul'a da babamlar ben 2 yaşındayken gelmişler. Erzincan'dan." (Gülsuyu, Kd, 45).

- "17 sene oldu. Ardahan'dan geldim. Evlenip geldim. Eşim burada yaşıyordu ben buraya geldim."(Gülsuyu, Kd, 35).

- "Ben memleketteydim. Amcamlaa gelmiştim. Tanıştık burda konuştuk evlendik. Gezmeye gelmiştim evlilik yaptım kaldım burda."(Gülsuyu, Kd, 41).

- "Evlenerek geldim. Babam Maltepe'de yaşıyor."(Gülensu, Kd, 28).

- "Amasya'dan geldik. Önce eşim geldi. 1968 olması lazım. 1971'de de ben geldim. Düğünüm oldu. 3 gün köyde kaldım sonra buraya geldim."(Gülensu, Kd, 64).

- "98'de geldim. Pendik- Kurtköy'den geldim. Aslen Sinop Boyabatlıyız. Evlenip buraya geldim. Ben seviyorum burayı, arkadaş çevresi olarak, komşuluk olarak seviyorum. Bir şikâyetimde yok."(Gülsuyu, Kd, 40).

- "95'de geldim. Ailem Antalya'da yaşıyordu. Evlilikten geldim."Gülsuyu, Kd, 36)

Araştırmaya katılanların arasında, göçle gelen ebeveynlerinin yanında Gülsuyu ve Gülensu'da doğup büyüyen ikinci ve üçüncü kuşak yetişkinlerde yer almıştır.

- "Valla anadan doğdum Gülensu'dayım. Doğma büyüme Gülensu'dayım. Annem babam da öyle. Biz kökenden buralıyız. Dede, anne, ben burada yaşadık."(Gülsuyu, Kd, 32).

- "Ben kendim doğma büyüme buralıyım.38 senedir Gülensuda ikamet ediyorum. Babamlar 55-60 seneye yakındır buradalar. Erzincan Refahiyeden geldik. "(Gülsuyu, E, 38).

- "Doğma büyüme buralıyım. 41 yıldır buradayım."(Gülensu, Kd, 41).

- 36 yıldır Gülsuyunda yaşıyorum. Giresunluyum. Babamda Giresun'dan gelmiş 18 yaşında.(Gülsuyu, Kd, 36).

- "Ben Gülsuyunda doğdum 18 yıldır burada yaşıyorum. Kastamonuluyum. Babam oralı olduğu için..".(Gülsuyu, E, 18).

- "Sivaslıyım. Sivas'tan gelmişler. Ben doğma büyüme buralıyım."(Gülensu, E, 27).

- "Doğma büyüme Gülensuluyum. 32 yıldır. Ailem 1973 yılında geldi."(Gülensu, E, 32).

Katılımcılar arasında, Türkmenistan'dan çalışmak için gelenlerin, Gülsuyu'na yerleştikten sonra diğer aile bireylerinin de geldiği görülmektedir.

- "Türkmenistan'dan 2 sene oldu geldim. Küçük kızımla geldim. Çalışmaya geldim."(Gülsuyu, Kd, 47).

3.2.3. Yaşadıkları Mekâna Aidiyet Hissetme Durumu

Nesiller boyu yaşadıkları toprakları terk eden, tüm sosyal sermayesini orada bırakan insanlar için göç, kararı almak kolay olmayıp özünden kopmak demektir. Özellikle İstanbul'u, 'taşı, toprağı altın' benzetmesi ile tercih ederek gelenlerin, kolay iş bulmanın yanında ortak kültür paydasında buluşma ve grup oluşturma çabası da, alışkanlıkları ile yaşama isteğinin göstergesidir. Bu çerçeveden

bakarak, katılımcıların halen yaşadıkları bölge ile kurdukları aidiyet ilişkilerini daha iyi anlamak, göç ettikleri şehir veya köylerle olan bağımlılıkları hakkında bilgi almak ve onlarda derin anlamı olan bu bağları saptamak için değerlendirme yapılmıştır.

Yaşadığı yerin ve topluluğun üyesi olduğunu kabul eden, bundan mutlu olduğunu ifade eden görüşmecilerin hemen hemen tamamı, nereli olduğu sorulduğun da İstanbul dememiştir.

Son yıllarda da göçün devam ettiği bu mahallelerde; Farklı etnik gruplardan farklı inanç ve mezheplerden farklı kültürlerden oluşan yeni bir toplumsal yapı meydana gelmiştir. Hazırlanan bu araştırmada aidiyet olgusu, kimlik algısı ve bölgeyle bütünleşme gibi sosyolojik sorgulamalara yanıt aranmaya çalışılmıştır.
Katılımcılar, aidiyet duygularına ilişkin düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

- "Ben burada doğduğum için tabii ki." (Gülsuyu, Kd, 43).
- "Evet ait hissediyorum."(Gülsuyu, Kd, 36).
- "aslen Gülsuyuluyum."(Gülsuyu, E, 36).
- "Tabiki ben seviyorum burayı."(Gülsuyu, Kd, 41).
- "Ait hissediyorum. Zaten buraya geldiğimizde babam Bağlarbaşı tarafından yer bulmuşlar. Babam demiş ben buralarda yapamam yukarılara çıkayım kendini oralara yakın hissetmiş. Oraya yerleşmiş işte. Burada para pul yok ama insanlık var." (Gülensu, E, 23).
- "Antalya'da yaşadım 10 yıl. Ama ben burayı ayrı görüyorum. Ait hissediyorum. Bizim için bu durum şey gibi bizim yaş grubumuzun üstündekiler hani babalarımız, halalarımız falan köyünü özler ya köy hasreti. Bizde bir yere gidince aynı şeyi yaşıyoruz gülensuyu özlüyoruz. Zaten köy havası var burada. Buraları devlet en az hizmet verdiği yerler. Devlet tehlike olarak görüyor. Buraya en eski otobüsler gelirdi. Şimdi aşıldı bunlar." (Gülensu, E, 27).
- "Ben buranın dışında yapamam. Birkaç gün bir yere gidiyorum. Burayı arıyorum hemen. Buraya gelince resmen nefes aldığımı hissediyorum. Ben ne olursa olsun gülensudan gitmeyi asla gitmeyi düşünmüyorum. Bana başka bir yerde daire verseler de orayı kira verir yine burada otururum. Neden Gülensu derseniz….Şurada 20-25 sene önce minibüs çıkmazdı Fatma hanıma kadar. Minibüs hak getire. Bizim gibi düşünüp ama giden

insanlar var çok pişman oluyorlar. Biz yaz geldği zaman sokakta bacada otururuz, iç içeyizdir. İlişkiler sıcacıktır. "(Gülense, E, 39).

- "Burada 3.kuşakta olsan özünü kaybetmiyorsun. Çünkü etraf bir köy gelmiş gibi. 3.Kuşakla da beraber yaşıyoruz biz burada yaşatıyoruz her şeyi. Ait hissediyorum."(Gülsuyu, E, 30).

- "Tabii. Burada muhtarım; 2. Dönemim. Hatta şöyle bir şey söyleyeyim benim kızım bu içeridekidir. Daha doğduğum yeri görmedi. Bayburt'u görmedi. Onun için. Ben şu an Bayburt'a gitsem kalacak yerim yok. "(Gülsuyu, E, 56).
- "Tabiki hissediyorum. Gülensu bizim doğup büyüdüğümüz yer."(Gülensu, E, 39).
- "Valla ben şahsen 30 senedir Gülensuluyum. Gülensulu olarak da ölmek istiyorum açıkçası. İnşallah gözüm görmez bazı şeyleri o şekil. Gülensudan memnunuz yani."(Gülensu, E, 61).
- **"**Kesinlikle. Bakın Norveç'e gittim 4 ay zor dayandım. Nişantaşı'na misafirliğe de gitsem veyahut ta Ümraniye'ye yakınlarımız, dostlarımız, akrabalarımız var, gidiyoruz. Zor geçiriyorum oradaki birkaç saatlik misafirliği. Gülsuyu benim için bir ayrıcalık, tatile de gitsem ben gülsuyunu arıyorum."(Gülensu, Kd, 60).

- "Tabiki. Burada kaç senedir oturuyorum. 45 sene oldu."(Gülensu, Kd, 65).

Araştırmaya katılanlardan bazıları, yaşadıkları bölgeye aidiyet duygularına ilişkin düşüncelerini çeşitli etkenlere bağlı olarak geliştiğini ifade etmektedir:

- "Hissediyorum çünkü çoluğum çocuğum burada, yaşam burada. Mecbur çoluğun çocuğun için seviyorsun."(Gülsuyu, Kd, 36).

- "…aslında alıştım. Karşıdaki ilişkilerim daha şeydi. Arada gidiyorum. Burayı konum bakımından daha çok seviyorum. Burası daha havadar. "(Gülsuyu, Kd, 35).

- "Ya şimdi burada büyüdük. Ortam eskisi gibi değil. Mecbur buralıyız diyoruz."(Gülsuyu, E, 57).
- "Evet yani. İnsan alışıyor. İnsanın doğduğu değil de doyduğu yerdir derler ya." (Gülsuyu, Kd, 31).

- "Ben ilk zamanlar sevmiyordum ama şimdi şimdi alıştım. Aşağı yukarı 5-6 senedir alıştım. Ben burdan bir gidiyordum buraya gelmek istemiyordum. Mesela annemlere gidiyordum, halamlara gidiyordum. Sonra buraya gelmek istemiyordum. Oraya gidip eve geldiğimde bir hafta kendime gelemiyordum. Şimdi gitsem burayı özlüyorum diyorum

gideyim temiz bir hava alayım. Şimdi seviyorum, severek geliyorum, rahatlıyorum burda."(Gülsuyu, Kd, 55).

- "Alıştık buraya. Sadece bir Adanaya gidersem durabiliyorum."(Gülsuyu, Kd, 44).

Araştırmaya katılanlar arasında kendini hiçbir mekâna ait hissedemeyen katılımcılarda bulunmaktadır.

- "Açıkçası İstanbullu da kendime çok ait hissetmiyorum."(Gülsuyu, Kd, 45).

- "Hiç hissetmedim. Ya aslında açıkçası hani o biraz politik bir fikriyattır. Türkiye'nin gündemi, koşulları, şartları… Yani sizin aidiyet hissedebilmeniz için kendinize dair kalıcı bir yeriniz olması bunun ön görüsü yok. Mesela benim ailem 38'den sonra Tunceli'den ayrılmışlar, Erzincan'a gelmişler, Erzincan'dan Sivas'a gelmişler, eee Sivas'tan biz buraya gelmişiz ama bunun ötesi var mı ? Valla açıkçası şu an benim İstanbul Üniversitesinde okuyan oğlumun yurtdışına gitmesi konusunda baskı yapıyorum. Yani git diyorum. Buranın koşulları, buranın geleceğe dair ön görüleri, gerek ekonomik gerek siyasal, gerek toplumsal. Bugün mesela kutuplaşmaların ayrışmaların olduğu ortada... Bende Alevi bir ailenin çocuğuyum doğal olarak. Ben çocuğumun burada bu aidiyet içerinde bende göremiyorum." (Gülensu, E, 46).
- "Hayır. Ben Türkiye'ye ait hissetmiyorum açıkçası hiç hiç. İngiltere'de de öğrenci değişim projesinde de bir yıl kadar yaşadım orada çalıştım. İngiltere'ye ait hissediyor muyum hayır ama tamamen bir Avrupa kültürüne ait hissediyorum."(Gülensu, Kd, 28).

3.3. YERLEŞİM TERCİHLERİ

3.3.1. Kentleşme ve Yer Seçimi

Kentleşme bir yerleşim mekânında, nüfusun yoğunluğuna bağlı artışı ve buna bağlı olarak yeni çözüm yollarının bulunması şeklinde tanımlanabilir. Bugün özellikle gelişmekte olan ülkelerde sosyal gelişme ve dönüşümün en açık göstergelerinden birisi kentleşmedir. Burada vurgulanması gereken husus, kentleşmenin hızlı nüfus artışıyla beraber seyretmesidir. Kırsal yapıda yaşanan hızlı nüfus artışı ve toprağın parçalanması, kentin de çekiciliği ile birleşerek hızlı bir kentleşme sürecini yaşanmasını gerekli kılmıştır.

Kentleşme, dar tanımıyla şehrin oluşumunu anlatır (Marshall, 1999, s.399). Kentin durağanlığına karşın, sosyolojik bir olgu olan kentleşme, devamlılığı olan bir durumdur. Kentleşmenin demografik tanımı, nüfusun büyük bir kısmının tarımdan kopup, kentlerde hayatlarını kazanmaya ve yaşamaya başlamalarıdır.

Kentleşmeyi sadece nüfus oranlarındaki artış olarak görmemek gerekmektedir. Bu nüfus hareketini yaratan ekonomik, toplumsal ve siyasal boyutlarla ele alınmalıdır. Kentlerde endüstri ve hizmet sektörlerinde çalışmak isteyen bireyler, toplumsal yapıda önemli değişimler meydana getirir.

> *Shure göre; "kentleşme; mekânda bir yerleşme, bir nüfus toplanması ve nüfus yoğunluğu, yerel bir örgütlenme, sosyal tabakalaşma, kurumlaşma, üretimde farklılaşma, uzmanlaşma, yeni bir yerleşme hali, sosyo-ekonomik ve kültürel değişime yol açan bir nüfus toplanması sürecidir" (aktaran Torlak&Polat, 2006.s 1709.)*

Türkiye'de 1950'lerden sonra kırdan kente hızlanan göçler, kentlerin sanayi ve hizmet sektörüne göre şekillenen kent yapısını ön plana çıkarmıştır. Endüstri ve hizmet sektörünün yoğun olduğu kentler daha fazla göç almaya başlamıştır.

Birey, göç ettikten sonra sosyal çevresini de değiştirmek zorunda kalmaktadır. Göç şekli zorunlu ya da gönüllü şekilde gerçekleşse de bireyde etkileri gözlenmektedir. Sürekli yer değiştirmeye maruz kalmamak için akrabaların ve hemşehri guruplarının olduğu bölgeler yerleşim için seçilmektedir.

Katılımcılardan ikisi, Gülensu mahallesine neden geldiğini ve özellikle bulundukları yeri neden muhafaza etmeye çalıştıklarını şu şekilde ifade etmektedir.

- "Bu yörede özellikle %75-80 Malatya, Sivas, Maraş, Ordu, Tokat yöresi Erzincan yöresinden insanların olması beni birinci derecede buraya çeken nedenler arasındadır. %70-80 Alevilerin oluşturduğu ve %60 sosyal anlamda sol görüşleri insanların olduğu, emeğin yüce olduğu bir mahalle ve hala komşuluk ilişkilerinin ön planda tutulduğu yani mesela bakın aşağıya inin gülsuyuna bakın! Gülsuyundan başka böyle ağaçlı bir bölge bulamazsınız, yeşilliğin bol olduğu bir bölge bulamazsınız. Ben Kiptaş bloklarına baktığım zaman samimi söylüyorum bir oraya bakıyorum bir buraya bakıyorum. Oraya bakınca midem bulanıyor. Betondan başka hiç bir şey görünmüyor. Biz hala bu mahallede dışarı çıktığımızda komşumuzla oturup sohbet edebiliyoruz. Çay içebiliyoruz, geçmişi tartışabiliyoruz. Ama o binalarda bir üst katta insan ölüyor alttakinin haber olmuyor."(Gülensu, E,65).

- "Bana soracak olursan benim yerleştiğim yer en güzel yer. Ben buradan vazgeçmek istemiyorum. Ben buranında değişmesini istemiyorum. Çünkü benim bir gecekondum var. Ön tarafta bir bahçem var, domates ve biber ektim, roka ektim, soğan ektim. Ben o gecekonduda iki aile yaşayabiliyorum. Kızım, damadım, torunum, ben o bahçeden faydalanıyorum, çatısından faydalanıyorum, altından faydalanıyorum. . Çevresinden, komşusundan faydalanıyorum. Beni tut sen şimdi iki aileyi 75 metre karede kalamam. Nefes alamadığın gibide uzaklaşamazsın da burada uzaklaşacağın yer var. O anlamda yaşam alanı derken mahallemde olmak isterim."(Gülensu, Kd, 48).

Bazı katılımcılar oturdukları yerlere kendi tercihleri sonucu gelmediklerini, şartların ve koşulların bunu gerektirmesi sonucu yerleşmek zorunda kaldıklarını ifade etmektedir.

- "Ben ilk eşimden ayrıldım. Ailemin yanına geldim. Ailem burada oturduğu için sonra tekrar evlendim ve burada devam ettim." (Gülsuyu, Kd, 43).

- "Dolandırıldık ondan dolayı geldik. Yoksa hiç gelmezdik buraya". .(Gülsuyu, Kd, 52).

- Babadan kalma evde oturuyorum, kendi seçmiş olduğum ev değil. ."(Gülsuyu, Kd, 52).

- "Mecburduk seçme şansımız yoktu. Farklı bir yer olur muydu diye düşünüyorum olmazdı herhalde"(Gülensu, E, 39).

- "Ben bir parça çocuk olduğum için bana sorulmadığı için evlenince geldim. Eşim burada doğdu büyüdü. Ben evlenince geldim. Ben açıktım kapandım."(Gülsuyu, Kd, 36).

- "Aile burada olunca burada kalmışız."(Gülsuyu, Kd,55).

- "İş durumunu nerde yapabilirsek oraya yöneliyor insan."(Gülsuyu, Kd,43).

- "Hem iş bulamadığımız için geldim sonradan da evlenip kaldım." (Gülsuyu, Kd,35).

- "Evlenip geldim." (Gülsuyu, Kd,45).

- "Seçme şeyim olmadı hiç. Zaten abimlerle oturduğumuz ev, eşimle aynı apartmandı kiracısıydık onların. Bir üst katımızdaydı onlar."(Gülsuyu, Kd, 31).

- "…evlenerek geldim zaten."(Gülensu, Kd, 62).

- "…ablam vardı Zümrüt evlerde. Onun vasıtasıyla geldik."(Gülensu, E, 61).

- "Eşimin eviydi. Birde ben bazı rahatsızlıklarım vardı hastalığım vardı. O tedavi sürecinde kaynanama çok yakın oturmak zorundaydım. O yüzden kaldık. He oturduğum mahalleyi seviyor muyum yine de seviyorum. Çünkü ben bizim kocaman bir bahçemiz var. Meyve ağaçları falan gerçekten orada yaşamayı seviyorum. Oranın kültürü ile o mantığı ile yaşamayı sevmiyorum. Hani yer olarak seviyorum o kadar."(Gülensu, Kd, 28).

- “O zaman buraları hiç bilmiyorduk. Kesinlikle buralara gelmiş insanlar değildik. Nasıl bir yer olduğunu da bilmiyorsun. Evlenip o şekilde geldim.”(Gülsuyu, Kd,40).

- “Ben seçmedim ki. Seçme hakkım yoktu. Eşim dedi ki evlencez aha burada ev. Ee napiyim erim dedim geldim. Seçme bir hakkın yok. Mecburiyetten geldim.”(Gülsuyu, Kd,32).

- “Biz doğduk, büyüdük bu evdeydik. Seçme şansımız olmadı yok. Babalarda dedelerde çevirmiş buraları gelip yerleşmişler, onlarında seçme şansı olmamış. İlk zamanlar sığınak olarak görüyorlardı.”(Gülsuyu, E,38).

- “Akrabaların olması etken oluyor. Biz gelirken seçim yapmadık. Seçim yapsaydık gelmezdik. Tercih etme şansımız olmadı yani..”(Gülensu, Kd, 55).

Akrabalarla, kendi kültürüne, siyasi görüşüne yakın insanlarla ve temelde aynı sosyo-kültürel durumuna yakın insanlarla bir arada yaşama isteği önemli bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum özellikle siyasi kimliği açısından sol görüşlü ve alevi grupların yerleşim alanı olan Gülsuyu ve Gülensu için geçerlidir. 1960’lardan itibaren göçle gelen katılımcılar tarafından tercih edilen yerleşim yerinin, önceden yaşadıkları köy ortamına benzetilmesi, kendi kültüründe insanların yoğun olarak yaşadığı bölgelerin tercih edilmesi, giderek o bölgeyi özerk bir mekân haline getirdiği ifade edilmiştir. Bu mahalleler, Gülsuyu ve Gülensu daki katılımcıların belirttiği gibi kurtarılmış bölge olarak karşımıza çıkmaktadır:

- “Yani neleri göze alırız. Tabii sağlıklı bir yaşam alanı oluşturmak bu zaten kendi içerisinde birçok şeyi getiriyor. Özgürce yaşamak... O Anadolu kültürünü kendi içerisinde barındırabilmek. Ben halen hatta Gülensu’da Gülsuyunda o doku vardır kendini korur. Bizde Cem evi, Cami ibadetini o merkezi alanlardaki bakan insanlar gibi bakmazlar. Biz eşit bakarız. Ben camiye de giderim cem evi’ne de giderim. Düğünümü yaparım Alevisi de gelir Sunnisi de gelir, Kürdü de gelir. Ben bütün katıldığım kamu alanlarındaki toplantılarımda ve görüşmelerde ben bunu dile getiririm. Gülensu ve Gülsuyu halkı olarak biz kendi Anadolu kültürünü kendi içimizde barındırıyoruz. Şu son birkaç sene içerisinde yaşanan tatsız hadiselerden kaynaklı asimilasyon, yozlaşma görülüyor. Göçlerden ziyade etkendir ama bölgenin kozmopolitlik yapısı üzerinden çeşitli senaryolar uygulanmasını görülür. Kendi mahallemdeki genç nitelikli insanlara inme noktasında sıkıntı yaşamıyorum ama tereddütte kalıyorum. Kişinin mahallemde oturup oturmadığına dair tespit yapamıyorum. O biraz bizim mahallemizin var olan mevcut dengesini bozdu. Bunlar dönem dönem gruplanmak istemiştir ama çokta başarılı olamamıştır.

Bunun içerisinde çeşitli katmanlar vardır. Ama mahalle halkı bir arada durmayı koruyor."(Gülensu, E, 46).

- "Burda şöyle bir şey oluyor, böyle kendi köyünde memleketinde gibisin sanki. İnsanlar böyle sıcak, paylaşımcı o yüzden tercih ediliyor. Derler ya eskiler yer alma komşu al diye. Çok önemli. Ben nişanlıyken istemiyorum diyordum burası için ama sonrasında alıştım." (Gülensu, Kd, 44).

- "Tabi ki en başta sosyal ve kültürel bakımdan bakarım biraz. Bizim doğup büyüdüğümüz hep tanıdık ortam olduğu için aynı mahalle içinde komşuluk ilişkileri, düğün olsun, cenaze olsun hep aynı yerde olduğumuz için biraz daha kültürel olarak kendimize yakın hissettiğimiz yerlere göç ederiz. Ya da aynı yerde bir yapılanma olursa işte bu nedir o bölgeye imar verilmesi tarzında aynı bölgede yine komşularla beraber o bölgede yerleşmek daha güzel olur diye düşünüyorum."(Gülensu, E, 39).

- "Ben burada doğmadım ama karar verme durumum olsaydı burayı seçerdim. Çünkü ben geçici olarak Antalya'da yaşadım bir süre... Ortak değerlere sahip olduğumuz insanların içinde bulunmak onlarla aynı yolda birbirimize omuz omuza destek vererek yürümek budur."(Gülensu, Kd,41).

İnsanlar, 1960'lardan başlayarak kırsaldan kente göç aşamasında, yerleşim tercihlerini yaparken öncelikle İstanbul'da başını sokabilecek bir ev sahibi olmak umuduyla hareket etmişlerdir. Gülsuyu ve Gülensu bu anlamda tercih edilen bölge olarak görülmüş ve İstanbul'un ilk gecekondulaşma süreci de böyle başlamıştır.

- "Şu an oturduğumuz ev bir gecekonduydu. Önce 75 lira kira verdik. Sonra 100 lira verdik. 75'de 37 bin liraya satın aldık. Yani akşam oturduğumuz yere gecekondu yapsak bizim ev oluyordu. Ama biz oturduğumuz evi beğendiğimiz için alıştık 37 bin lira verip aldık. "(Gülsuyu, E, 56).

- "Dayımların arsası varmış öyle denk gelmiş burası."(Gülsuyu, E, 60).

- "Şu an da oturduğum yerde oturmam şöyle oldu. Ben Maltepe lisesine gidip gelirken tabi eşimde Türk Anneler Derneği tarafından okutuluyor. Destek görüyor. Kolundan sakat olduğu için. Otosan'a yerleşirmişler. Otosan'dan buraya dostalar var ona da gel sana bir gecekondu yapalım deyince onlarda gelip burada bir gecekondu satın alıyorlar."(Gülensu, Kd, 60).

- "Akrabamız Var. Amcaları Vardı."(Gülensu, E,38).

Katılımcılardan bazıları, yaşadıkları yerin sosyal, kültürel eksikliklerinin ve buna bağlı dezavantajlarını şu şekilde ifade etmektedir.

- "Komşuluk, yerleşim alanı, çocuklarımızın faydalanabileceği sosyal etkinlik alanları önemli olur bir yere yerleşirken."(Gülsuyu, Kd,39).
- "Sosyal alanlar, yerleşim alanı önemli tabi.."(Gülsuyu, E, 48).
- "Tabi komşuluk ilişkileri, arkadaşlık ilişkileri, ulaşım vs onlarda bugünün şartlarında önemli. Evlerimiz şu an İstanbul'un balkonu .."(Gülensu, E, 39).
- "Gülensunun tepesinde oturuyorum. Market, kasap, fırın bunlar hep sorun oldu. Hala market, kasap, fırın yok o sıkıntım. Bir ev alma durumum olsa bunlar dikkat ederim. Okula yakın olsun isterim."(Gülensu, Kd, 42).

Gülsuyu mahallesinde, farklı bir uyruğa sahip katılımcı yerleşim yeri tercihini şu şekilde ifade etmektedir.

- "Avrupa'dan daha sakin daha rahat. Damadımın akrabaları var ondan geldim."(Gülsuyu, Kd, 47).

Gülsuyu mahallesinde doğup büyüyen bir katılımcı ise, mahallelerine yeni gelen Suriyelilerin burada yaşayanlar için sorun oluşturduğunu ifade etmektedir:

- "Benim çocuğum olduğu için ulaşımı, çevresi, gerçi iş olduktan sonra pek vakit geçiremiyorsunuz. Ben doğdum doğalı orada olduğum için sorun yaşamıyorum. Şu an dışarıdan gelen insanlar oldu o yüzden biraz sorun oluyor."(Gülsuyu, Kd, 36).

Sol görüşe sahip insanlar Gülsuyu ve Gülensu'da kendi siyasi görüşüne yakın insanlarla bir arada yaşamaktan memnun olduklarını belirtmektedir. Gülsuyu ve Gülensu Mahallelerinin sol görüşlü olarak anılmasının, bu görüşe sahip katılımcılar arasında bir aidiyet yarattığı görülmektedir.

Araştırmaya katılanların, göç ettikten sonra yerleşim yeri seçimlerini bilinçli tercih ettikleri görülmektedir. Buna göre, Gülsuyu ve Gülensu'da yaşayan katılımcılar, yaşadıkları semti; İnsanların birbirine saygı duyduğu, farklı görüş ve düşüncelerin rahatlıkla ifade edilebildiği, anlayış ve hoş görü ortamına huzurlu bir mahalle olarak gördüklerini ifade etmektedirler. Farklı düşünce yapılarına, farklı kimliklere, farklı mezhep ve inanca sahip bireyler veya gruplar olarak, birlikte yaşamayı başarabildiklerini ve yaşadıkları mahalle ile ilgili sorunların çözümünde, bir araya gelebildiklerini ve ortak kararlar alabildiklerini ifade etmişlerdir. Mahallede birlik ve beraberlik duygusunun üst düzeyde olduğu görüşü katılımcılar tarafından özellikle belirtilmektedir.

3.4. AKRABALIK ve HEMŞEHRİLİK İLİŞKİLERİ

3.4.1. Aile ve Hemşehrilerle Beraber Oturma

Kırdan kente göç eden yeni kentliler, yeni yurtlarında farklı bir kültür ve sosyal çevreye tabii olurlar. Bu duruma uyum sağlamakta çeşitli sorunlar yaşayan yeni kentliler, kendisiyle aynı sosyo-kültürel ve coğrafi kodları taşıyan komşularla beraber yaşayarak ilişkisel ağlar kurmaktadırlar. Kente ilk gelen aile ve akraba üyesi, köyde kalanları göç etme konusunda hem yüreklendirmekte hem de kırdan kente zincirleme göçlere neden olmaktadır. Bu göçler mekânsal olarak bir bölgede yoğunlaşmayı da beraberinde getirmektedir. Göçmenler, yakınları ve güvendikleri grup ve kişilerle, daha açık ifadesiyle hemşehri ve akrabaları ile birlikte yaşamak amacıyla onlara yakın yerlere yerleşmeyi tercih etmektedirler.

- "Düşünce konusunda bir sürü akrabalarımız var. Düşünce akrabalarımız var"(Gülensu, E, 65).

- "Yok yani şöyle yakın akrabam yok uzak akrabam var ama onun dışında mahalleyle bir bütün akraba olmuşuz. Yani o kadar çok göç vermişiz ki. Hemşehri olarak var ama. Çevremde çok fazla insan var. Düşünce konusunda bir sürü akrabalarımız var. Düşünce akrabalarımız var. Benim akrabalarımın çoğu 1 Mayıs mahallesinde oturuyor. Çok fazla insan var. Biz burada 3 aileyiz. Elbistanlı olarak. Hatta dernek merkez binamızda orda. Dernek başkanlığında yapıyorum, kendi köy derneğimin de başkanıyım. Ama buraya geldiğim zaman nefes alabiliyorum." (Gülensu, E, 65).

- "Çok mutluluk duyuyorum. Bak işte şuraya gelmememiz bile bizim şuraya gelmemizde sadece bu yerleşim bölgesi vardı. Buraya yerleştik. Şu karşı mahallede boş bir dağdı. 80 döneminde yapıldı. Hepimiz gittik orada boş yerleri çevirdik. Burası Ayşe'nin oğluna, burası Fatma'nın oğluna, burası amcamın kızına, burası dayımın kızına herkes kendi çeperini kendi çevreledi. Dolayısıyla onu neden getiriyorsun, o gelsin bana yakın olsun. Karşı mahalle 78, 68 de burası. Birbirimize güveniyoruz, birbirimizi sahipleniyoruz. Diyorum ya çeşmeye gidiyoruz, yola gidiyoruz birbirimizi sahipleniyoruz hastalanıyoruz birbirimizi sahipleniyoruz. "(Gülensu, Kd,60).

- "Şimdi gülsuyunda ağırlık şöyle: Bayburtlu gelmiş, Bayburtlu yanına yerleşmiş. Şu an benim bulunduğum yer Bayburt Mahallesi olarak geçiyor. Biraz üstünde Giresunlular ağırlıktadır. Sivaslıların olduğu yerlerde sıvalılar mahallesi olarak geçer. Mesela bizim evin caddesi Bayburtludur. Bayburtlu Necdet işte Sivaslı şey, Kürt rıza yani bu lakaplarla şey olur. Gelen hemşehrisini yanına almış öyle çoğalmışlar. Valla burda hemşehriden çok Anadolu kültürü yaşıyoruz. Bizim cenazemiz olur. Bir hafta yası tutulur yemeği verilir, düğün olur yol kapatırız. Burdan ayrım olmaz. Gülsuyu 10-15 sene önce büyümemişken kapılar açıktı yani herkes giderdi Erzincanlısı, Sivaslısı demez yani yatar kalkar herkes birbirine kapısını rahat açardı."(Gülsuyu, E, 56).

- "Var akrabalarımız. Ortam bunu gerektirdiği için beraberiz ama memnunum."(Gülsuyu, Kd,36).

- "Mesela bir köylü gitmiş diğerine söylemiş oda oraya gitmiş. O onu aramış o onu aramış. O yüzden bir topluluk içinde bizim kapılarımız birbirine açıktır. Bizim kapılarımızda yaz olduğu zaman kadınlarımız kapılarda, bahçelerde oturur. Biri çay yapar, biri kek yapar, biri pasta yapar. Herkes birbirine gider gelir. Müthiş derecede güzel bir şey. Hiçbir sitede göremezsiniz bunu. Bizde herkes birbirini tanır."(Gülensu, E,27).

- "Benim tercihim değildi ama şikâyetçide değilim. Koşullar onu gerektirdiği için."(Gülsuyu, Kd,55).

- "Bizim evimizde kalmayan insan olmadı. … Dayımlar, amcamlar, öğrenciler, hastalar herkes gelirdi. Şimdi babam Balıkesir'e yerleşti. Biz çok düşkünüz birbirimizi. Görmediğimiz zaman özleriz. Düğün olduğu zaman toplaşırlar herkes bir araya geliriz."(Gülsuyu, Kd,43).

- "Ben çok hemşehrici biri değilim zaten. Çok hemşehrilerin toplumsal olarak beraberlik gerektiren ortamlarda bir araya gelmelerinde ortaya çıktığını düşünüyorum. "(Gülsuyu, Kd,45).

- "Güzel, komşuluk kardeşçilik burda o var."(Gülsuyu, Kd,55).

- "Onlar yukarda ben buradayım ama ben buraya sonradan geldim. Kiracı olduğum içinde ev bulamadığım içinde zaman zaman kaydık aşağılara. Evlendim 10 sene orada oturdum. Ailemle aramızda bir ev vardı. Ondan sonra buraya taşındım. İyi bir şey onlarla oturmak."(Gülsuyu, E, 53).

- "Ben akrabalarımla beraber oturmayı tercih ederim. Güzel bir şey beraber hastamız olur, düğünümüz olur her türlü beraberlik gerektiren şeyde birlikteyiz."(Gülensu, E,33).

Akraba ve hemşehrilerle iç içe yaşamanın en önemli sebebinin güven temelline dayandığı görülmektedir. Katılımcılar, aile içerisindeki özel durumlarını paylaşacağı, çocuklarını güvenle bırakabileceği her türlü destek ve dayanışmayı kolayca sağlayacağı kişilerin, akraba ve hemşehrileri olduğu düşüncesini taşımaktadır. Bu nedenle, onlarla aynı mekânda yaşamanın, pek çok sorunun kolayca üstesinden gelmelerine olanak sağlayan avantajlı bir durum olduğunu ifade etmektedirler.

- “Akrabalarla beraber oturuyoruz. Etrafımızda çoğunlukla hemşehriler oturuyor. Yani bence tanıdığımız olduğu için aynı köylü olduğumuz için hani çocuklarımız açısından olduğu için evde güvenip bırakabiliyorsan, mahallede oynarlarken bırakabiliyorsun güvenebiliyorsun. Bence güzel yönleri var. Normalde eski dönemlerden tanıdığımız için hepsi annemleri babamları bizim çocukluğumuzu bildiği için avantajlı olabiliyor.”(Gülsuyu, Kd, 31).

- “…iyi. Mesela benim annemin sağlık problemi var. Yeri geliyor yan tarafta Çankırı bir kadın var. Bizim evin anahtarı var onda. Yeri geliyor evi temizliyor, eve giriyor yardımcı oluyor. Komşulukla alakalı. Dedemizden beri dost adamlar. Mesela adam diyor ki benim kızımın bir yerde yanlışını görürsen döv diyor farzı misal.”(Gülsuyu, Kd, 30).

- “Olumsuz tarafı da vardır ama avantajlarında çok. Yani için rahat bir şekilde çocuğunu bırakıp gidebilirsin. Ha başka bir yerde olsan güvenip bırakamazsın. O çok önemli.” (Gülensu, Kd,44).

- “Ailem seçmiş, ben seçseydim hem oturdum hem oturmazdım. Gözün arkada kalmıyor çocuğunu bırakıyorsun bakıyorlar.”(Gülsuyu, Kd, 42).

Göç edenler, burada doğup büyüyen çocuklarının, aile ve akraba ilişkilerinden uzak, geleneksel bağlarından kopuk oluşlarını, başlangıçta oluşturdukları, dayanışma ve birlikte yaşama ruhunu zedelediği görüşlerini özellikle ifade etmektedirler. Nüfus olarak çoğalsalar dahi paylaşımların giderek azalmasından endişe duyduklarını ifade ediyorlar. Komşuların artık birbirini tanıyamaz hale gelmelerinde, değişen çevre ve yaşam koşullarının etkili olduğunu ve giderek bağların koptuğunu söylemektedirler. Katılımcılar, kendilerinden sonraki kuşakların farklı yaşam kültürü geliştirmelerinden rahatsız olduklarını şu ifadelerle belirtmişlerdir.

- “Ya şimdi mesela kendiliğinden oluyor. Ben seviyorum aslında. Gülsuyunda merkezin altında Altın bilek hep Sinoplular, Çankırı. Biz mesela şey yapardık. Kamyonlarla kömür gelirdi o akşam herkes toplanırdı kömür çekilirdi. Ve herkes bir şeyler yapar kömür çekildikten sonra orda yenirdi. Hala şimdi yok eskisi gibi değil. Yeni nesil gençlik öyle değil. Ben kendi çocuğumu derneğe getiremem mesela. Yani üye yaptım zar zor. Hayatta gelip uğramaz. Yeni nesil çok farklı hep Maltepe’de oturacak carfurda oturacak. Mesela bizim dernek öncesinde düğünlerimiz daha şeydi yani he belli aileler vardı onlar farklı. Dernek 94 den bu yana tanımadığımız birçok insanı tanıdık. Şimdiki gençler ona yanaşmıyorlar. Burada aşağı yukarı Erzincan’dan sonra 2. Kalabalık geliyoruz ama şuraya gelinmiyor.”(Gülsuyu, E,60)

- “Ben 71’de evlenip geldiğimde Giresunlusu, Sinoplu vardı. Yani bir iki tane yakın köylü Tokatlılar vardı gidip geliyorduk. Çünkü onlara güveniyorduk. Hatta bizim yerimizi veren Giresunlu. Benim eşimin alevi ve Kürt olduğunu bile bile verdi orayı. Yani bu kadar ilişkiler vardı. Aynı işyerinde çalışıyorlardı. Yani bir şey olduğu zaman senin yanındalardı. Diyorum ya 80’den sonra bizi

mahvettiler. Her şey maddiyet değil. Ben manevi desteği hep verdim hemşehrilere, komşulara..." (Gülensu, E,64).

- "Benimde hemşehrilerim var tam karşımda oturuyorlar. Ben 6 senedir buradayım fazla kimseye gitmiyorum. Karşımdakiler var onlarda iyi insanlar. Kattığı fazla bir şey yok. Açıkçası kimse kimseye fazla gitmiyor. Bir kış bir gün gittim. Çünkü evin sahibi hasta hastaları var. Herkesin bir problemi var. Eski komşulukta yok. Ama tabi yine de diyorsun ki kendi hemşehrim bişey olsa ona seslenirim. "(Gülensu, Kd, 62).

- "….valla şöyle söyliyim. Bizim otuz sene önce ki komşuluklar şu anda yavaş yavaş kaybolmaya başladı açıkçası. Eskiden şuraya bir kilim seriyorduk o kilimde Maraşlısı vardı, Sivaslısı vardı, zaralısı vardı, Erzincanlısı vardı yani herkes oturuyordu güzel güzel. Ama şimdi inan ki baba oğula gitmiyor oğul babaya gitmiyor alt katta oturan abime ben ayda bir anca gidiyorum."(Gülensu, E,61).

- "Mesela köyde düğünler, cenazeler olduğu zaman birliktelik oluyor ilk olarak bunlar oluyor. Gidip gelme kadınlarda var. Bundan 10 sene önce annem bizdeyken bizler akrabalara gider gelirdik şimdi anne baba öldükten sonra ne yalan söyliyeyim 2-3 seneden beri gidip gelmiyoruz. Ama kadınlar yengenler falan gidip geliyorlar."(Gülsuyu, Kd,38).

- "Eskiden daha yakındık birbirimize. Şimdi kimse kimseye gidip gelmiyor. Önce daha çok birbirimize bağlıydık. Bunlar benim akrabalarım olduğu için sürekli girer çıkarım yani. Ben hemşehricilik yapmam, asla öyle bir şey yok. Ama yapanlar çok. Bence hemşehricilik konusunda tutkun olanlar Tunceliler. Tunceli'ysen iş bitti ne olursan ol. Yanlış yani. "(Gülensu, Kd,55).

Aile ve akraba ilişkilerinin temelindeki samimi bağlar, kişilerin daha rahat hareket sergilemesini sağlamaktadır. Mekânsal olarak yoğunlaşmanın bir sonucu olarak ortaya çıkan cemaat tipi toplumsal örgütlenme içinde bireyler, üzerlerinde daha fazla kontrol ve sosyal baskı hissetmektedirler. Bazı bireyler için böyle bir grup içerisinde yaşamak sosyal, ekonomik, kültürel koruma sağlamaktadır. Oluşan bu sosyal kontrol ve baskının, gelişme, değişme ve kente uyumun önünde önemli bir engel olmaktadır. Bu yakın ilişkilerin aile ve akraba ilişkilerinde bireyin kişisel yaşamına kolay müdahale hakkı getirmesi gençlerin tepkisine neden olmaktadır. Bu konuyla ilgili katılımcılar düşüncelerini şöyle ifade etmektedirler:

- "Şimdi avantajlı yanları var dezavantajlı yanlarında var. Bir kere bişey oluyor mesela herkes birbirinin yanına gidiyor. Ya da ben çok mesela aksi geliyorum. Benim evime gelen giden olmuyor. Bundan da kaynanam ya da kayınpederim rahatsız oluyor. Şöyle bir şey vardır mesela benim teyzem benim evime gelmeden önce 2 gün önce haber verir. Şu gün gelicem müsait misin, şu saatte gelicem müsait misin? Buyur teyze olur gel. Ama benim eşimin akrabaları çat kapı geliyor. Buda benim hoşuma gitmeyen bir şey. Yani işte akrabadır çat kapı gelebilir yok öyle bir şey. Mesela ben bu konuda çok yargılanmışımdır. Hiç kimseyle oturup bir şey paylaşamıyorum. Hep yüzeysel konular. Ama insanlar

birbirlerine yardım olmaya geldikleri zaman güzel bir şekilde çok iyi yardımcı oluyorlar. Çok bütün oluyorlar. Herkes birbirinin derdine koşar. Mesela bir iş yapılacak büyüklerin yapamayacağı gençlerin yapacağı bir iş. Ya hemen bütün gençler bir araya gelir onu yaparlar. Yaparız ederiz o konuda iyi. Ama cahile ne anlatabilirsin? "(Gülensu, Kd, 28).

- "Aynı yerde oturmak istemiyorum çok fazla. Ben hani böyle iç içe vıcık vıcık sevmiyorum. Arkadaşımı gitmeden önce ararım. Aynı binada olunca tak tak giriliyor. Buda beni rahatsız ediyor. Ben sevmiyorum. Tercih etmiyorum."(Gülsuyu, Kd, 43).

- "Şöyle bir şey akrabalarla oturmanın avantajları da var, dezavantajları da var. Ben kendimi geliştirdiğim dönem o ortamdan çıktığım dönemdir. Çünkü biz aynıyız düşünce, fikir anlamında aynıyız. Bizi geliştirecek artı bir değer görememişim. Ben 17 yaşımda Isparta'ya gittiğimde anladım bunun dezavanjlarını. Farklı eğitimler gördük, farklı bakış açılarını gördüm hani hep aynı şeylerle empoze edilip büyüdüğüm için farklı insanları bilemiyordum ben. Kendimi geliştirdiğim noktalar oldu eğer o yapının içinde olmaya devam etseydim olmayacaktı. Siyasi açıdan da Gülensuda hep kalmış olsaydım şuan ki olduğum noktada olur muydum bilemiyorum.Evden çıktığım zaman kırk kişiye hesap veriyorum. Açıklıyorum. Nereden gelince nereden geldiğini soruyorlar. Bunlar dezavantajlı tarafları oluyor. Balkondan bağırıyor bana nereye gidiyorsun diye, sana ne diyemiyorsun haliyle. Elimdeki poşeti görüyor o poşetin içinde ne var gibi sorularda sorabiliyorlar yani hayatımızı bazen beni sıkıyor yani hoşuma gitmiyor. Bu mahallenin kültürü diyerek gülüp geçtiğimiz oluyor. Burada iyi noktalarda olduğun zaman kıskançlıkta oluyor. Gözlerin seni izlemesi senin hoşuna gitmiyor. Diğer aşağılarda öyle değil. Kapı komşun bile tanımıyor seni. Bunlar birazda memleketle de alakalı herhalde. "(Gülensu, Kd,29).

- "Beraber yaşamak konusunda müdahaleler söz konusu oluyor. Biyolojik olarak kan bağımız oluyor. Sosyal ilişkilerimiz çok sıcak diyoruz ama benim bir kalender abi, kadife abla, yasemin ablayla olduğu gibi olmayabiliyor. Aynı fikirleri paylaşmadığımız için olmayabiliyor. Bunlar dezavantaj çünkü yapmak istediklerini yapamıyorsunuz. Her şeye müdahale ediliyor özellikle feodal bir aileden geldiyseniz onlar size ağabeyler, yengeler etkiliyor. Önünüze geçiyor. Yapmanız gereken şeyleri yapamıyorsunuz. Yâda akşam sinemaya gidiyorsun ya da tatile gitmişsin orda ablanız bile benim yaşamadığımı Leyla yaşıyor gibisine. Bu tarz dezavantajlı durumlar olabiliyor. Avantaj da her ne kadar bunlar sıkıntı desekte bir sıkıntınız olduğunda yine de kol kanat gerebiliyoruz birbirimize." (Gülensu, E,41).

- "Çok gidip gelmem dedikoduyu akraba hemşehri daha çok yapıyor. Yabancılar daha iyi."(Gülsuyu, Kd, 52).

- "Ben seçmedim. 15 yaşına girdim evlendim. Hiç iyi değil. Hiç iyi bir şey değil, her şeyinden haberdarlar. Affedersin yani nereye gitsem yani tuvalete gitsem haberdarlar yani. Biz Gümüşhanelilerin bu kültürü yani. Kaynanadan, görümceden veya eltiden yani gizli bir şey yapamazsın. Ben sevmiyorum yani. Ama mecburum yani yapacak bir şey yok. Benim eşim 9 yıl bir yattı hemen hemen 2 yılda bir yattı. Mecburdum onların yanında kalmaya. Ekonomik olarak mesleğim olsaydı bu hayatı bile seçmezdim, bu evliliği bile seçmezdim. Bana bırakılsaydı. Çocuktum ben. Şimdiki aklım olsaydı. Babam trafik kazası geçirdi bacaklarını kaybetti. Babam istedi diye o üzülmesin diye ben bu evliliği tercih ettim, çok çok şeyler yani."(Gülsuyu, Kd, 36).

- “Babamız gelmiş burada ev yapmış hepimiz burada yaşıyoruz yıllardır. Seçme durumu yok. Bazen güzel bazen değil.”(Gülsuyu, E,48).

- “Otorite oluyor aile içinde, rahat davranamıyorsun, çocuklar sorun oluyor.”(Gülsuyu, Kd, 39).

- “Akrabayla iç içe oturmayacaksın.”(Gülsuyu, E,57).

- “Bi yönden iyi bi yönden kötü. İyi yönleri oldu ya başına bişey geldi akrabalarınız çevrenizde yardımcı oluyorlar. Çokta iç içe olunduğu zaman oda sıkıntı oluyor. Yani yüz göz olma gibi bi olay varya. “(Gülensu, E,39).

- “…aaa çok kötü bir şey. Sevmiyorum. Avantajı yok, dezavantajları çok. Tabi canım oraya gittin onu yaptın bunu yaptın dedikodu olayı çok. Gizlin saklın hiçbir şeyin yok. “(Gülsuyu, Kd,32).

- “Kesinlikle şu anki aklımla ben hiçbir akrabamla yakın oturmam. Hiç birinden şikâyetimde yok. Bir sıkıntın olur onlar bilsin istemem. Ailemin benim kendi sıkıntılarımı bilmesini istemem. Yakın olduğun zaman biliniyor. Şu an mesela çoğu şeyi annem bile bilmez. Her gün iletişimdeyiz annemle her gün hani ben kendimle ilgili şeyleri çok paylaşmam.”(Gülsuyu, Kd, 40).

3.4.2. Hemşehriliğin ön plana çıktığı durumlar ve güven duyma

Hemşehrilik ilişkileri, toplumsal bağların kurulmasında çok önemlidir. Göçmenler, göç sonrası aynı şehirden gelenlerin yanı sıra aynı bölgeden ve hatta kendileri gibi göç ile gelen gruplar ve kişiler arasında ortak bir bağ kurarak yakınlaşmaktadırlar. Belli memleketliler arasında sadece aynı memleketli olmanın yanı sıra, bir şehrin ilçesi, kazası, köyünden de tanıdık olması bazı hallerde ayrıcalıklı bir duruma dönüşebilmektedir. Bu durum bazen aynı aşiretten veya aynı köyden olma durumlarıyla bireyler ve gruplar arasındaki ilişkisellik boyutunu kuvvetlendirmektedir.

- “Mesela kapı komşundan arabanı istersin verir mesela. Bir hastan olur gecenin bir vakti gelir alır götürür. Bunun hemşehrilikle alakası yok. Koçgiri yöresi diye bir aşireti var. Ben köçgiri aşiretine mensubum mesela. Birde aşiretçilik durumu var mesela. Koçgiri

kendi içinde 41 aşireti barındırır. Hemşehrilikten sonra aşiretçilikle önemlidir. İmranlı sokağının adını da Sivaslılar koymuştur."(Gülensu, E,27).

- Karşı tarafta hemşehriciliği önemsiyorsa işini yapıyor. Bir Sivaslılar, Maraşlılar, Tunceliler kadar tutmazlar birbirlerini. Biz davetiye gelmezse bunu bahane eder gitmeyiz. Gülensu'nun adını veren Erzincanlılardır. Erzincan'da "Gülensu" köyü vardır. (Gülensu, E, 39).

- "Biz Sivas'tan göçünce, İstanbul'da akrabamız, dostluklarımız bize çok şey katıyor. Düğünler, cenazelerde daha çok gideriz. Bir araya geliyoruz." (Gülensu, E,27).

- "Biz derneğin davetine davetiye gelmese de gideriz. O kadar tutkunuz Sivaslılar. Bizde Sarı saltıklı aşireti var.Ocak üzerinde dayanışmada bulunuyoruz. Bizim kapı komşumuz hep akraba. 300-400 yakın kişi var. Hane olarak da 150'den fazlayız. Bahçedere köyü, Gökdere köyü Gülsuyu, Gülensu, Zümrütevler ve Esenkente konmuşlar." (Gülensu, E,23).

- "kendimi hemşehrime daha yakın hissederim."(Gülsuyu, E,18).

- "Hemşehri diye bana bir şey kattığını görmedim ama Sivas İmranlı ile ona tabi ki de güvenirim ayrıdır benim için."(Gülensu, E,33).

Katılımcılardan bazıları, hemşericiliğin siyasi ilişkiler sonucunda iş bulma ve işe yerleştirme aşamasında çok işe yaradığını şu sözlerle ifade etmektedir.

- "Ben Erzincanlılara güvenirim. Onların toplumsal değer duyguları daha fazladır. Bu yardımlaşma ve dernekler, belediyede hemşehricilik kanadını getirdi. Başkan kaymağını yiyiyor. Bir sürü hemşehrisini aldı işe."(Gülsuyu, E,48).

- "Evet güveniyorum. Olumsuz olarak Giresunlu olmak daha bir ortada olduğu için sıkıntı olmuyor ama Sivaslıyım deyince oluyor mesela. Hemşehriye güvenilecek fikri yanlış. Düğün cenaze olduğunda hemşehriler ön plana çıkıyor. İş bulurken de ön plana çıkıyor."(Gülsuyu, Kd,36).

Hemşehri ilişkilerini güvenilir bulan ve bu durumun pek çok konuda olumlu taraflarından söz eden katılımcılar, hemşehriliği ön plana çıkaran özellikleri ve hemşehrisine güvenilir mi? Sorusuna olumlu tepkiler vermişlerdir.

Göç ettikleri bölgede birlik ve beraberlik duygusunu yaşattıkları ve ‘’biz’’ olgusunu ortaya çıkarabildiklerini ifade etmektedirler.

- “……Birbirini tutarlar. Aynen güvenirim. Alevi sunni muhabbetinde hemşehrilik ön plana ortaya çıkıyor.” (Gülsuyu, E,30).

- “Şehirde kaybolan o biz ilişkisini yaratmaya çalışıyorlar oda iyi oluyor yani. Cem zamanları, bayramlar, cenaze, düğün, Perşembe günleri ön plana çıkıyor. Bir şey yapıyorsan güvenmek zorundasın.”(Gülensu, E,36).

- “Bence cenaze, düğün, bayramlarda ön plana çıkıyor. Hemşehrine güvenme de kişilikle alakalı bir şey o.”(Gülensu, E,39).

- “Mesela bir düğün olduğu zaman mesela biri öldüğü zaman beraberlik oluyor. Güveniyoruz ama Sivaslı olmanın faydalı tarafını yaşamadım.”(Gülensu, E,38).

- “EEE kendini güvende hissediyorsun. Başın sıkışıyor gidiyorsun. Dertleşiyorsun. Tabiki güvenilir onarla. Güvenirim.”(Gülsuyu, Kd,53).

- “Güvenç oluyor şey yapıyorum. Güvende hissediyorsun kendini. Faydaları oluyor tabi.”(Gülsuyu, Kd,35).

- “Güvenirim tabi. Bir ihtiyacım olunca gider isterim.”(Gülsuyu, Kd,41).

- “İyi gün kötü gün yanında olurlar. İyi bir şey beraber olmak. Her Erzincanlıya güvenilir diye bir şey yok kişiye göre değişir.”(Gülensu, E, 32).

- Tabiî ki hemşehrilik ilişkileri çok önemli. Ben şuradan dışarıya çıktığım zaman korkarak çıkmıyorum. Yarısı benim tanıdığımda yarısı eşimin tanıdığı akrabası oluyor. Ama yine de merhaba merhaba en güzeli bu. Yani insanın kişiliğine bağlı bence güvenilip güvenilmeyeceği.(Gülsuyu, Kd,32).
- “Bence hemşehrilere güvenilebileceği fikrine katılıyorum. Bence vardır. Yani en azından tanıyorsun, güvenilebileceği fikri var. Tereddüdün yoksa bence evet. “(Gülensu, E, 65).

Katılımcılardan, hemşehrilik ilişkilerinin kendilerine bir faydası olmadığını, hatta bazı durumlarda olumsuz taraflarını yaşadıklarını ifade edenler olmuştur. Aile ve yakın akraba ilişkilerinin güçlü olmasına rağmen çoğu zaman bu grubunun dışında kalan ve seçimini kendisinin yaptığı dost ve arkadaşlarından her konuda daha fayda gördüğünü ve bu yakınlığın kendilerine daha anlam kattığını belirterek, akraba ve hemşehrilerden uzak durduklarını ifade eden görüşmeciler olmuştur.

- “Çok çok hemşehriler var. Cevizli ‘de çok var. Benim için insan olsun yeter. Arkadaş olsun doğru düzgün olsun bana daha yeter. Katan da oluyor katmayan da oluyor. Hangi alanlarda destek konusunda… Çok maddi durumu iyi olan insanlarımız var. Ve eşimin akrabaları var. Maddi durumu güçlü... Ben belediyeden, kaymakamlıklardan yardım değil, onlardan alabilirdim. Beni oralara bırakmaları gerekmiyordu ama ben belediyelerden yardım aldım. Benim eşimin de hataları oldu ama şimdi Gümüşhanelilere, akrabalarına çok kırgın. Benim hatam oldu ama benim ailemin suçu neydi, ilgilenebilirdiniz. Ben sizin çok şeylerine koştuk. Bir gözünü kapat diğerine faydası yok. Bu hemşehri akrabanın bir faydası yok. Kesinlikle güvenilmez. Kendi anan, baban, çoluğun çocuğun ve eşim. Çocuklarıma ben baktım ben kendim çalıştım.”(Gülsuyu, Kd, 36).

- “Katılmıyorum ona. Hemşehri grubunda da yamuk insanlar vardır yani. Karşılaşmadım demiyim canlı örneği var aslında. Onu yeryüzünden silmek lazım… Benim gözlemlediğim kadarıyla düğün, dernek, cenaze de ön plana çıkıyor. Kötü günlerde ön plana çıkıyor.”(Gülsuyu, Kd, 55).

- “Hemşehriciliğin bir faydasını görmedim. Benim akrabalarla ilişkiler olmazsa olmazım değildir. İşe girerken bana bir faydası olmamıştı görmedim hemşehriciliğin. Bende talep etmedim.” (Gülsuyu, K, 43).

- “…ben yaşamadım ama başkalarının da gördüğüm şeyler oluyor. Mesela Tuncelilerde böyle şeyler çok fazla. Bir şirket vardır, bir yıl sonra kardeşini alır sonra diğerini alır olur yani böyle. Bizde çok yok. Bizim toplumda hemşehricilik çok fazla var bence. Faydacılık var yani.” (Gülsuyu, Kd, 45).

- “Yok, yok hiç bir şey katmadı. Benim hemşehri olmayan kişilerle bağım daha kuvvetli. Daha iyi. Hemşehri dediğin zaman özellikle akraba dediğin zaman çok uzak kaçman lazım.”(Gülsuyu, E, 57).

- “Sevmiyorum hemşehrileri. Sadece şöyle söyliyim sadece özel günlerde ortaya çıkıyorlar. Bir düğün olur kalabalıkla birlikte çıkarlar ortaya. Başka türlü derdin olur sıkıntın olur hiç biri yoktur. Komşuma güvenirim, arkadaşıma güvenirim ama hemşehrime güvenmem. İnsanlık ve kişilikle alakalı güvenmek meselesi.”(Gülsuyu, Kd,40).

- Hemşehrilere güvenileceği fikrine katılmıyorum. Hayır. Ben şey diyorum mesela eşim de der. Erzincanlı gördüğün zaman dön arkanı kaç (gülüşmeler).”(Gülensu, Kd,28).

- “Bir süre öncesine kadar güveniliyordu ama şuan ben güvenilir diyemiyorum açıkçası. Sürecin ilerleyişine baktığınız zaman insanların yaşam koşullarının değişmesi var olan diyalogları değiştiriyor tabi. Sistem insanları bireyselleştirdi.” (Gülensu, Kd,41).

Katılımcılar arasında hemşehrisine güven konusunda net bir fikri olmayan ve bu ilişkilerinden ziyade, ‘’insan olsun yeter’’ diyerek ilişkilerine devam eden katılımcılarda bulunmaktadır.

- "Çocukluğumdan ya da gençliğimden tanırım ailesini bilirim ona güvenirim. Hemşehri diye güvenilecek diye bir düşünce yanlış. Çocuğumu emanet etmem asla kimseye güvenmem çünkü. Evimi emanet ederim ama çocuğumu asla emanet etmem hiçbir komşuma. Bir tek annem hariç."(Gülensu, Kd,42).

- "İçimizde öyle bir şey var yani. Aaa Erzincanlı güvenilir cinsinden oluyor ama ne bileyim güvenmek lazım mı? Bazen öyle düşünüyorsun bazen farklı düşünüyorsun. Olan olaylardan, haberlerden duyduğumuz şeylerden korkularımız oluyor yani. Çocuklarımız için. Herkese de güvenilmiyor yani."(Gülsuyu, Kd,31).

- "Öyle bir şey ki benim için hiç fark etmeyen bir şey. Ben bir insana sen nerelisin diye sormam. Hiç sormadım. Tesadüfen bir işlemini yaparken kimliği de gözüme çarpmışsa dikkatimi çeker aaa yakınmışız falan derim. Bu konuda bir fikrimde yok açıkçası."(Gülensu, Kd, 27).

- "…..Tabi o günün koşullarında da hemşehrilere de güveniliyordu. Şu anki koşullarda valla orda bir soru işareti var. Şimdi bakıyorsun, o yer altı mafyası olmuş, o uyuşturucu mafyası olmuş. Şu anda benim çevremde yok ama bir aşağıda var."(Gülensu, Kd,60).

- "Benim insan bakış açımla öyle bir şey yok. Hemşehricilik yapmıyorum pek."(Gülensu, Kd,29).

- O şekilde ben bakmam ya. O şekilde düşünmedim hiç. Bu benim hemşehrimdir yok öyle bir şey.(Gülsuyu, E, 38).

- "Ben bu konuda nötrüm. Bazen güveniliyor bazen güvenilmiyor. O hiç belli olmuyor." (Gülensu, Kd,48).

- "Yok ben güvenmem. Aman boş ver. Şu an güvenini yitirmiş bir şeye geldim. Akraba olsun, dost bildiklerin hepsi. Yeter ki insan olsun." (Gülensu, Kd,64).

- "Bizden her yöreden insanlar var mesela akraba çevre hepimiz iç içe büyüdük fark etmiyor. Memleketlisini tutar tabi insan. Şu an insanlar değişiyor arada sevgi bağı varsa hemşehriliğin önüne geçiyor. Bizlerde eskilerde hemşehricilik yok. Göç edenlerde daha çok var."(Gülsuyu, Kd,42).

Bir hemşehri derneğinin başkanlığını yapan katılımcı, hemşehrilerini güvenilir bulduklarını fakat kendi hemşehri derneğine katkı sunma noktasında duyarlı

olmadıklarını belirtti. Hemşehri derneklerinin ilişkileri geliştirme aşamasında önemli olduğunu bir araya gelebilmeyi bu yolla sağladıklarını ifade etmiştir.

- "Hemşehrilere güvenilir ama dernek açısından şöyle bakıyorsun orasını çözemiyorsun. Buradaki insanların çoğu yöneticilik yapmış insanlardır. Yöneticiliği bırakınca köşelerine geçiyorlar. Ben geçen sene geldim 1 sene oldu yaptım baya bir şey 8 Mayısta keşkeğimiz var. Bayramlarda ramazan bayramının ilk günü ziyafet deriz herkes yemeğini yapar kuran okunur herkes yer. Yani köy şeyini buraya getirmiş oluyoruz. Kurban bayramlarında öyle... Biz bu durumda yine evvelki sene 72 kişiye erzak vermişiz. Biz sadece Sinopluya vermedik ihtiyacı sahibine verdik. "(Gülsuyu, E,60).

Gülensu mahallesinde, hemşehri ve güven ilişkisinin yeri geldiğinde farklı memleketlere mensup kişi ve gruplar arasında da söz konusu olabildiğini, dışarıdan birinin müdahalesi olduğunda birbirlerine memleket farkı gözetmeden sahip çıktıklarını şu sözlerle ifade etmiştir.

- "Ya şimdi şöyle söyliyim bu benim hemşehrim buna güveniyim beş parmağın beşi bir değildir. Bazılarına güvenirsin bazılarına güvenmezsin ama. O bölgenin şöyle bir yapısı var. Biz birbirimizin içinde birbirimizi yeriz ama dışardan biride gelip bir yanlış yaptığı zaman hep birlikte o tarafa bir tepki oluşur ki biz bunu her zaman yaşadık. Yani kavgalı olduğumuz insanlar vardır konuşmuyoruzdur ama dışardan biri geldi mesela mahalleye orada bir tartışma oldu bir bakarsın hepsi gelirler senin yanında olurlar öylede bir durum var yani."(Gülensu, E,39).

3.4.3. HEMŞEHRİLİK VE ÖTEKİLER

İnsanın kendini tanıması için ötekine ihtiyaç duyması bilinen bir gerçekliktir. Biz kendimizi ve kendi farkımızın idrakine ancak bizden farklı olan bireylerin özelliklerine bakarak anlayabiliyoruz. Bu nedenle "öteki" kavramı yanlış ya da olumsuz bir anlam taşımaz. "Öteki" kavramını olumsuzlaştıran bizim öteki tanımından sonraki aşamalarda ötekine yüklediğimiz anlamdır.

Kundakçı'nın ifadesi ile; Öteki; yani ben/biz'e karşı diğerleri bir gerçekliktir, tabiidir, zaruridir. Ötekileştirme ise siyasal, kültürel ya da sosyal bir tavır alıştır, bir ilişki kurma biçimidir. Ben ve öteki arasındaki ilişkide roller bellidir. Bu rolleri belirleyen de elbette ki özne/ben'dir. Ben/ biz/ yerli olan kural koyan, konuşan, yazan, akılcı olan, sınırları tanımlı ve katı olandır.

Öteki/onlar/yabancı kurallara tabi olan, dinleyen, okuyan, öznenin yaptığı planlamaya uyması beklenen, duygusal olan, sınırları değişebilir-muğlak olan ve özneye göre esnek olandır (Kundakçı, 2013).

Günlük hayatta "öteki", "ötekileştirme" gibi kavramların temel dayanağını da bu "biz" ve "onlar" ayrımı oluşturmaktadır. Bu bağlamda araştırma bölgesinde "öteki", "ötekileştirme" kavramlarının incelenebilmesi için katılımcılara yöneltilen "Sizce öteki kimdir?" sorusuna şu cevaplar verilmiştir:

- "… Sizin gibi düşünmeyen, sizin gibi yaşamayan insanlar. Sizi siz gibi görmeyen insanlardır."(Gülensu, Kd,42).

- "Öteki deyince sistem geliyor benim aklıma. Sistemin bakış açısı geliyor. Sistemi açarsak bugün işte devlet dediğimiz. Bizi ötekileştirdiği için sistem öteki. Bizi ötekileştiren sistem olduğu için biz öteki oluyoruz onların bakış açısına dayanaraktan. Öteki kelimesini onlardan öğreniyorsun. Tek dil, tek bayrak, tek kimlik. He ben böyle bişeyi onaylamıyorum. Tek diye bir şey yok. Çeşitlilik var. Benim kızım 30 yaşında benim çocuğum bile benden farklı düşünüyor. Yani benim büyümekte olan bir torunum var oda farklı düşünecek. Tek olma gibi bir şey yok. Olmaması da lazım. Farklı etnik kimlikleri, farklı dilleri, dinleri, ırkları yani bunları bütün bakmak lazım."(Gülensu, Kd,48).

- "Ben ötekiyi bilmiyorum. Biz kimiz. Biz Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı değimliyiz ?, bizim dedelerimiz Çanakkale'de savaşmadı mı? Biz niye fakiriz insanlar neden bu kadar zenginler? Bizim niye son model arabamız yok? Bir zamanlar mini etekli ablalar geziyordu ciplerle şimdi türbanlı ablalar geziyor! Evrensel bakıyorum şu anda. Bir zamanlar dekolte giyenler çoktu şimdi türbanlılar çoğaldı. O başörtü her şeyi tamamlıyor sizden ve bizden diye. Sorsan din ile ilgili birkaç kolay soru onu bile cevaplayamaz. Geçen gün bir çadıra gittik. Bizde elhamdülillah Müslümanız. İnanç Allah'la kul arasında bir üçüncü kişiyi karıştırma. Sen kendin sorumlusun kendinden. Gidiyoruz oraya. Neymiş burası kadınların çadırıymış burası erkeklerin çadırıymış. Alışveriş yapacaklarmış. Maltepe sahilde kermes. O zaman her yer öyle olsun. Otobüs, uçak her yer olsun. Bizim Müslüman Türk milletinin en hassas noktası din, iman ve kitap. Ve insanları buradan vurursun. Adam çalmış rolex saat takıyor. Diyorum ki neden AKP'ye oy veriyorsun. Bende AKP'liyim. Ya diyor o gün çıktı peygamber efendimizin hadislerini anlattı öyle duygulandım ki diyor. "(Gülsuyu, Kd,38).

- "Benim hayat bakış açımda öteki diye bir şey yoktur. Kendi içimde çizgilerim vardır. Ötekileştirdiğim insan ancak karakteri ile ilgilidir. Hani memleketi ile siyaseti ile."(Gülensu, Kd,27).

- "Aslında öteki olmamalı. Bana göre yok. Ama bazı şeyleri ortak noktamız olmadığı yerde öteki olur. Yani ortak bir noktan yoksa ötekidir. Ya Benim gibi olmayabilir ortak bir noktada buluşamıyorsak ötekidir."(Gülensu, Kd,60).

- "…ya şimdi şöyle öteki dışlanmış insanlara kullanıyorlar özellikle Sivas ile falan. Ben hiç kimsenin bir kişinin dışlanmasını falan istemem. Karşıyım. Çünkü herkes aynı insandır. Aynı kültürden olmasa da insan insandır. Bu ötekisi nedir bu mezhep ayrımı."(Gülensu, Kd,62).

- "Zaten şu an devlet büyüklerimiz ötekileştirmeyi gayet güzel yapıyorlar zaten. Yani biz öteki demesekte onlar ötekiler diye ayrıştırıyorlar."(Gülensu, E,39).

- "Aslında öteki diye bir şey olmamalı. Ötesi olmaz. Öteki diye bir şey olmasın. Ne yazık ki sen böyle bakmamana rağmen karşı tarafın size dayattığı şey bu... Ama bunu şeyden de görmeye başladım. Son zamanlarda bizim içinde bulunduğumuz toplumda da görmeye başladım."(Gülensu, E,46).

- “Öteki diğeri falan... Dinci gruplar, Işıdlılar, sarıklılar benim için öteki.”(Gülensu, E, 33).
- “Dışlanmış insan.”(Gülsuyu, E,57).
- “Vatan hainidir.”(Gülsuyu, E,48).
- Bir sevmediklerim birde vatanımdan dışarı olanlar.”(Gülsuyu, Kd,52).

Ötekileştirme çoğu zaman genellemelerden beslenir. Bir bireyin bir grupla ilgi deneyimleri değerlendirme yaptığı esnada bunu bütün bir gruba mal etmesi, gruplar arasındaki çatışmaya, iletişim kopukluğuna ve birbirlerine karşı şiddete yönelmelerine neden olabilmektedir. Bu bağlamda, Gülsuyu ve Gülensu Mahallesinde yaşayan alevi gruplarının ötekileştirmeye bizzat kendilerinin maruz kaldığını ifade etmişlerdir.

- “Bizim alevi toplumunda ayrıştırma yok olmaz kesinlikle.”(Gülensu, E,36).
- “Biz kimseyi ötekileştirmeyiz. Öyle bir derdimizde olmadı.”(Gülensu, E,39).
- “Öteki deyince biz geliyoruz aklımıza. Yıllardır var bu. Esenkent’e giderdik adam bizi tutardı nerelisin derdi döverdi. Sahile giderdik yüzmeye yine döverlerdi. Model belli Gülsuyunda oturuyor, alevidir. Şöyle söyleyeyim 10 yaşından 14 yaşına kadar dayak yiyorsun. Ondan sonra bir başlıyorsun dayak atmaya …”(Gülsuyu, E,30).
- “Bizim yok ama var yani. Baştan biz ötekileştiriliyoruz. Alevi toplumu ötekileştirilmiş, Kürtler ötekileştirilmiş, Ermeniler ötekileştirilmiş yani çok çok.”(Gülsuyu, Kd,55).

3.4.4. HEMŞEHRİLİK, SOSYAL YAŞAM VE ÖTEKİLEŞTİRME

Doğup, büyüdüğümüz çevre içerisinde farklı kişi, grup, sınıf ve halklar bulunmaktadır. Bu kalabalık yapı içerisinde sosyal yaşam içinde oluşan ve öğretilen ayrışmalar gerçekleşir. Nahya, bu bağlamda “öteki” kavramını, bir farklılaştırma eyleminin sonucu olarak gösterir. Ötekileştirme, bir süreç ve durum olarak, farklılaştırma ve ayrıştırma düşüncesinde bir imge yaratmaktadır. Bu

imge, yargılar içermektedir. Bu yargılar, kimi zaman aşırı bir olumsuzlukla önyargılar, kimi zaman da damgalama şeklinde karşımıza çıkabilmektedir (Nahya, 2011).

Ötekileştirme, asırlar boyu tüm insan tarihi boyunca çatışmalara sebebiyet vermiştir. Türkiye'de ayrımcılık, etnik ve dinsel çeşitlilikle ulus devlet yönetiminin karşı karşıya geldiği ve tüm etnik ve dini kimlikleri bir araya toplayarak buna zemin hazırladığı söylenebilmektedir.

Ayrımcılık ve ötekileştirme, etnik bağlamda ele alınmaktadır. Buna göre ayrımcılık ve ötekileştirme daha çok hâkim grup olan "Alevi" ve "Sünni" gruplardan oluşmaktadır. Araştırma alanında etnik ayrımcılığın daha çok Alevilerle ilgili olarak kodlandığı görülmektedir. Bu ifadelerde ötekileştirilmeye hiçbir grubun maruz kalmaması gerektiğini savunan yoğunlukta Alevilerdir. Alevi katılımcılar ötekileştirme ile ilgili çoğunlukla "ön yargım yok" şeklinde cevaplar vermişlerdir.

- "….ön yargım yok. Genelde diyalog kurarım ve önemserim. Konuşurum, ön yargılı davranmam."(Gülensu, Kd, 41).

- "Önyargılı kesinlikle bakmıyorum."(Gülensu, Kd,48).

- "Kesinlikle yok ama şartlar ve koşullar bazen gerektiriyor."(Gülensu, E,65).

- "Aslında biz öyle bir şey demiyoruz. Ötekileşmeyi ayrımcılığı onlar yapıyor. Keşke onlarda hepsi gelip bizim gibi düşünse ne kadar güzel olsa. Hepsi bir arada gider. Hepsi insan hepsini Allah yaratmış. İnsan olarak göreceksin."(Gülensu, Kd,64).

- "…ilk başlarda hepimizde bir ön yargı oluyor. Sonra zamanla alışıyoruz. Anlıyorsun yani bak sana karşı ön yargılı davranmışım. Örnek veriyorum biriyle tanışıyorsun ya da bir iş ortamında diyorsun ne kadar soğuk ne kadar kötü bir insan hiç paylaşımcı değil ama tanıdıktan sonra diyorsun ki ben yargılı davranmışım."(Gülensu, Kd,44).

- "Suriyelileri ben kabul etmiyorum. Çünkü çok zor durumda olurlar amenna ama yani benim çevremde 3-5 kuruş kazanacak diye benim yan komşumda aynısı bir evde 10 kişi oturuyor. Ben onları tanımıyorum nasıl insanlar güvenemiyorum. Yani bir parmak attılar böldüler bizim şeyimizi, istemiyoruz. Karşımda Çingeneler var. Onları Suriyelilerden daha çok kabullenmişim. Ben önceden arkadaşlarıma daha sık gidip geliyorduk. Bizim

kapımızda oturma sık sık olur. Ama ben daha gitmiyorum. Biri geliyor biri çıkıyor."(Gülsuyu, Kd,32).

- "Çok ön yargım yok."(Gülsuyu, Kd, 40).

- "Çok ön yargılı bakmıyorum."(Gülsuyu, E, 38).

Katılımcılar, aşırı dinci gruplara ve Suriyeli göçmenlere verdikleri tepkileri şu şekilde ifade etmişlerdir:

- "Zaman zaman oluyor olmuyor değil. Pazar tezgâhımı sattığıma göre değiştirdiğime göre olmaz mı var. Ha bu ne zaman oldu biliyor musun? Çok net bir şekilde Uğur Mumcu'dan hemen sonra oldu. Eskiden asla düşünmüyordum, ayırmıyordum. Yüreğin acıyor. Kafamda tasarlıyorum bak, o gün ağlayarak yürüyoruz o yağmurda mollalar İran'a diyoruz, o kara çarşaf sana öcü gibi geliyor, o kılçık sakal öcü gibi geliyor. İşte öteki."(Gülensu, Kd,60).

- "Yani ben şöyle bir şey söyliyim. Mesela benim babam hani benim ergenlik yaşıma geldği zaman siyasi düşüncemin oturmasını çalışıyordu. Benim babam benim önüme hitlerin hayatınıda koydu fidel castronun hayatınıda tam bir kitap koydu. Tercihleri bana bıraktı. Ben ön yargıları kırmaya aileden öğrendim zaten. Ya bu temelden öğrenilen şeyler. Senin ailende ön yargılar varsa sen bu ön yargıları ne kadar istesende kıramıyorsun. Mesela atıyorum bir kadın kocasını aldattı. Aa ne kötü bir şey diye bakmıyorum bu kadın bunu niye yaptı. Niye yaptısının içinde gerçekten zevki için yaptıysa orda benim ön yargım başlıyor. Benim orada göstereceğim en büyük önyargıa hayır bu insan benim hayatımda olamazdır. Başka bir şey değil yani. İşid falan var onları tanımak dahi istemiyorum. Mantığını bile çözmek istemiyorum."(Gülensu, Kd,27).

- "… ben açık söyliyim Suriyelilerin buraya gelmesine karşıyım. Çünkü bizim gençlerimiz işsiz kaldılar. Huzur kalmadı onların yüzünden. Yani bir başkaları onları taşıdı getirdi kendi çıkarları için kendi menfaatleri için ama bakın Türkiye ne hallere geldi. Tarım bitti işçilik bitti. Yani ben karşıyım bizim çocuklar hep sokaklardalar bizim esnaflar kapatıyor onlar açıyorlar. Ben öteki öteki görmüyorum ama ben Suriye'nin bir başka ülkenin insanının gelip benim memleketimde ben huzur bulmadıktan sonra ben aşımı ekmeğimi kaybettikten sonra ben karşıyım."(Gülensu, Kd,62).

- "bana kalırsa gelenlerin suçu yoktur. Onları getirenler ve yönetenler suçludur."(Gülensu, E,61).

- "Fazla bir önyargılarım yok benim. Bir insanın yetiştirilme tarzı. Atıyorum ben nasıl yetiştiysem benim aile sorumlu. Karşımdakini yargılayamam. Tam tersine ona yardımcı olabilirim."(Gülsuyyu, Kd,31).

- "Var. Dışarda gördüklerim, medyada duyduklarım var yani. Olumsuz, çok olumsuz yönde. Çok kötü şeyler."(Gülensu, Kd,42).

3.4.4. Hemşehri Dernekleri

Hemşehri dernekleri; Kente göç eden aynı yöre insanlarının bir araya gelerek dayanışma sergilediklere tüzel kuruluşlardır. Dernek çatısı altındaki hemşehrilerin bir araya gelmesine en önemli etken, kendilerini burada daha rahat ifade etmeleridir. Birlikte olduklarında öz güvenlerinin tazelendiği, kentin zorlu koşulları arasında nefes alma yeri olduğu değerlendirilebilir.

Araştırma kapsamında görüşülen ve aynı zamanda hemşehri derneklerinin faaliyetlerine aktif olarak katılan bazı katılımcılar, derneklerinin amaç ve faaliyetleri ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerde bulunmaktadır:

- "Kendi köy derneğimize üyeliğim var. Karaca ören köyü. SİDAD'a üyeyim Sivas Dayanışma Derneği Maltepe'de. Orası üç sene önce açılmıştı. Şimdi restoran gibi bir açılış yapıldı. Daha yeni açıldı birşeyi olmadı. Köy derneğinde ne oluyor köye bir gezi düzenliyorlar, bir yemek veriliyor işte köyde bizim bir yaylamız var orda şenlikler yapıyorlar her yaz oraya gidebiliyoruz. Öyle şeyler sosyal faaliyetler başkada ekstre bir faydası yok."(Gülensu, E, 39,T).

- "….gidiyorum. Mesela bizim Sivas'ın çok dernekleri var. İmranlı'nın var. Üye olduğum kendi köyümün derneği var. Zara aşağı mescit köyü. Şimdi benim küçük Emre'nin futbol takımı faaliyetleri oluyor onun için toplanıyorlar. O gibi şeylerden. Mesela bir cenaze olduğu zaman mesaj geliyor. Köyde şey yaptılar. Yani güzel bir konak gibi iyidir yani ferah."(Gülensu, E, 61,T).

- Valla benim elimden gelse ben bütün derneklere üye olurdum. Cem evi derneğine üyeyim, partime üyeyim (CHP), GÜLDAM'a (Gülsuyu ve Gülensu güzelleştirme ve dayanışma merkezi) üyeyim, kendi köy derneğime üyeyim Erzincan kandil köyü derneği.(Gülsuyu, Kd, 42).

- "Şu anda 1,5 senedir evimizi ihmal etmişiz, ev toz içinde, sabah 8'den beri Cem evindeyim, ordaydım. Ayrı bir yapıdan kaynaklı orayı bir cem vakfı sahipleniyordu. Cem vakfı yönetimden alıyordu, atıyordu falan. O cem vakfının işleyişini, statüsünü beğenmediğimiz için bizi temsil etmediğine inandığımız için biz orayı en son yönetimi görevden aldıktan sonra biz dedik ki artık yeter burası alevi toplumunun yeri olsun, biz orayı işgal ettik. 1,5 senedir o yüzden işimizi gücümüz bırakıp ordayız. 12 senedir o inşaat duruyor. Yeni başlayacağız şimdi. Şuana kadar vakfı uzaklaştırmaya çabaladık. Ancak peyder pey. İşte bundan sonra belediye başkanı ile ne kadar bir araya gelebiliriz. Ne kadar yardım eder ne kadar etmez bilmiyoruz ama en kısa zamanda 1,5-2 ay içinde çatıdan başlayacağız." (Gülensu, Kd, 60, T).

- "Var derneğimiz zaten. Erzincan –Keçi gözü Derneği… Merkezimiz Kâğıthane'de. Ayrıyetten Refahiye'de de hizmet gönülleri derneğimiz var ona da gider gelirim."(Gülsuyu, E, 38, T).

- "Kemah, Kelek köyüne üyeyim. Çok küçük bir derneğiz. Yerimiz yok, arada bir araya geliyoruz"(Gülensu, E, 39, T).

- "….biz Sivas- İmranlılıyız. Gökçedere köyüne üyeyiz. Yeri Esenlerde. Şimdi ayrıyetten federasyonumuz var. Onun dışında İmranlı ilçe örgütlenmemiz var. Bu sene konserimiz de var. Eğitime destek veriyoruz. Öğrencilere burs vermek için veriyoruz. Pir sultan abdal dernekleri, cem derneklerimiz var."(Gülensu, E, 27,T).

- "Gideriz. Üyeyim zaten. Erzincan Derneği ayrıca benim başkanlığını yaptım "Gülsuyu Erenler Gençlik Platformu" var."(Gülsuyu, E,48,T).

- "Bende Erzincanlılar Derneğine üyeyim zaten abim oranın başkanı."(Gülsuyu, Kd, 39, T).

- "Evet üyeyiz gideriz. Erzincan Çayırlı Yeşilyaka köyü Derneği Cevizli'de. Kesinlikle yararlanıyoruz. Şimdi buradakilere gitmiyoruz sol derneklere giderdik şimdi biraz kopukluk oldu. Eskisi gibi değil." (Gülensu, E, 39, T).

Bazı yörelerin hemşehri grupları, kendi içlerinde tutku noktasında yakın ilişkiler kurabilirken bazı bölgelerde bu ilişkilerin daha mesafeli olduğunu katılımcılar şu şekilde ifade etmektedir.

- "Erzincanlılar Derneğine üyeyim. Okmeydanı'nda yeri. Karşı tarafta hemşehriciliği önemsiyorsa işini yapıyor. Bir Sivaslılar, Maraşlılar, Tunceliler kadar tutmazlar birbirlerini. Biz davetiye gelmezse bunu bahane eder gitmeyiz. Gülensu'nun adını veren Erzincanlılardır. Erzincan'da "Gülensu" köyü vardır. "(Gülensu, E, 27,T).

- "Biz derneğin davetine davetiye gelmese de gideriz. O kadar tutkunuz Sivaslılar. Bizde Sarı saltıklı aşireti var. Ocak üzerinde dayanışmada bulunuyoruz. Bizim kapı komşumuz hep akraba. 300-400 yakın kişi var. Hane olarak da 150'den fazlayız. Bahçedere köyü, Gökdere köyü Gülsuyu, Gülensu, Zümrütevler ve Esenkente konmuşlar."(Gülensu, E,23, T).

- "Bence hemşehricilik konusunda tutkun olanlar Tunceliler. Tunceli'ysen iş bitti ne olursan ol. Yanlış yani."(Gülensu, Kd,55,T).

Bazı katılımcılar, Hemşehri derneğine üye olmadıklarını ama faaliyetlerinden ve toplantılarından haberdar olduklarına yakınlarını görmek adına katıldıklarını ifade etmiştir.

- “Yöre derneğinin zaman zaman yemekleri olur nadiren de olsa giderim. Üyeliğim yok. Eşi dostu görmek adına giderim.”(Gülsuyu, Kd, 55,T).

- “Babam varken vardı ama şimdi o yok bizimde ilişkilerimiz koptu. Dernek var Yusufeliler Derneği gidiyorduk. Babam gidince biz koptuk. İnternetten takip ediyorum.”(Gülsuyu, Kd, 43,T).

- “Üye değilim ama gidiyorum. Çorum Mecitözü Derneği. Dal saray köyü. Etkinlikler, toplantılar, kahvaltılar oldukça gidiyoruz.” (Gülsuyu, Kd, 35,T).

Hemşehri derneklerinin amacının dışına çıkarak yanlı ve siyasi davrandığını bu durumun sonuçlarının kendilerine ve ailelerine olumsuz yönde etkileri olduğunu düşünen bir katılımcımızın ifade şu şekildedir:

- “Gitmiyoruz. Nedeni de Gülsuyun’da yanlış siyasi hareketlerin yanlış yerlerde anladın mı yanlış şekilde olmasıdır. Gülsuyunda şu son süreçte yaşanan olaylar insanların ayrılması bazı kendini bilmez lavzikler yüzünden oluyor. Daha bir gün bile sigorta girişi olmayan ama işçinin hakkını koruyorum diye kendini ortaya atanlardan ortalık karışıyor. Bu mahallenin insanları birbirinden ayrıldı. Çeteciler ve Devrimciler. Ya aslında ne çeteci çeteci ne devrimci devrimci... Sadece çıkar menfaat ilişkisi var. Bizim evimizin önünde çocuğun birini kafasından vurdular. Biz ambulansa bindirdik yine biz çeteci olduk. Yardımcı olunca da aynısın.”(Gülsuyu, E, 30, T).

Hemşehri derneklerine ağırlıklı katılımın erkekler tarafından olduğu görülmektedir. Çalışmayan, zamanının büyük bir kısmını ev işleri ve çocuklarıyla geçiren kadınlar, dernek ve faaliyetlerine pek fazla katılım sağlayamamaktadır.

- “Yok, üye değilim. Aktif görmediğim için yararlanmıyorum. Burada fazla dernek yok. Faal olarak Sinoplular, Giresunlular, Erzincanlılar var.”(Gülsuyu, E, 56,T).

- “Eşim herhalde üye. Erzincanlılar Derneği. Onlarda kapatmak üzere mi eskisi gibi açmıyorlar. Kimse ilgilenmiyor fazla. Benim çocuklar, ev, iş derken pek fazla vaktim olmuyor.”(Gülsuyu, Kd,31,T).

- “Çocukluğumdan ya da gençliğimden tanırım ailesini bilirim ona güvenirim. Hemşehri diye güvenilecek diye bir düşünce yanlış. Çocuğumu emanet etmem asla kimseye güvenmem çünkü. Evimi emanet ederim ama çocuğumu asla emanet etmem hiçbir komşuma. Bir tek annem hariç.”(Gülensu, Kd, 42,K).

Hemşehri derneklerinin bireyler ve gruplar arasında kutuplaşmayı ortaya çıkardığını ifade eden bir katılımcımızın açıklaması şu şekildedir:

- “Aslında yöresel dernekleşme insanların arasında kutuplaşmayı getiren bir şeydir. Ben mesela Gülensu ve Gülsuyunun iki mahallenin oradaki var olan mevcut sosyal faaliyetlerin yer aldığı bir dernekti ben oranın başkanıydım (Gülsuyu ve Gülensu Güzelleştirme Derneği). Mesela benim kendi köy derneğim yoktur. Karışımda, ayrıştırıyor, kutuplaştırıyor, daraltıyor, sınırlıyor, kısıtlıyor. Birçok şeyi beraberinde getiriyor. Mesela bu 84-86 döneminde Turgut Özal’ın var olan mevcut askeri rejimden sivil rejime geçişi ile birlikte insanların aslında böyle bir fikriyata girmesi insanlar arasında kutuplaşmaya götürdü. Daha iyi denetim altında tutabilmedir bana göre, kontrol edebilme mantığıdır bana göre. Her derneğin kapısında üyesi olmayan giremez mantığında bir yazı yazar. Doğal olarak siz ne kadar hemşehricilik, yörecilik anlamında sokakta harekette etseniz o yazıyı orda gördüğünüzde kendisini doğal olarak oranın bir parçası hissetmezsiniz. O aidiyete girmezsiniz, o sizi sınırlar. Yöre derneklerinde kendi içişlerinde de faydası olduğunu açıkçası ben görmedim. Yöre dernekleri kültürel ve sosyal anlamda değil kahve kültürü oluşturmaya başlamıştır. Başka hiçbir şey değildir. Memleketçilik, yörecilik, hemşehricilik, Alevilik, sunnilik gittikçe daha dar bir bakış açısı getirerek insanları farklılaştırmaya çalışıyorlar. Çorumlular ya da Ardahanlılar Derneği arasında bölgede yaşamalarına rağmen ortak sıkıntı ve kaderi paylaşmalarına rağmen ama birbirlerinden bir haberler. Niye? Daha merkezi bir alan haline getirilmiş olsalardı kaynaşmayı sağlayacaktı. Merkezileşmedi, yerleştirildi, ayrıştırıldı. Ne işe arıyor. Bir dernek gecesi yaparlar. İşte varsa bir kır piknik gezisi yaparlar. Haspel kader bir faaliyet yaparlar. Hiçbir dernekte kültürel, eğitimsel, sosyal hiçbir çalışmayı görmedim benim. Bana göre bu hemşehricilik kutuplaştıran bir durumdur.”(Gülensu, E, 46,T).

Gülsuyu ve Gülensu bölgesinde bulunan hemşehri derneklerinin genel görüntüsüne bakıldığında, tabela görünümlü dernekler, kahvehane tipi dernekler ve aktif hemşehri dernekleri şeklinde gruplandırmak mümkündür.

- “Sinop Derneği başkanıyım. 650-700 üyemiz var ama içlerinde çıkanlar oluyor ölenler oluyor değişiyor. Tam şuan ki rakam bilemiyorum. Dernek olarak her gün açığız. Ama burası o kadar zor dönüyor ki böyle sanki bıçak sırtı. O kadar 700 üye var ama buraya bağlı değil. Aidatları ödemiyorlar. Ödeyenlerle döndüremiyorsunuz burayı. Çoğu burada oturuyor üyelerin.”(Gülsuyu, E, 60,T).

- “Bizimde köy derneklerimiz var ama çok sosyal değilim. Aktif değilim. En fazla pikniklerde, cenazelerde, düğünlerde katılıyoruz. Bizimkisi tabela derneği gibi. Cenaze, düğün, piknikte bir araya geliriz. Bundan sonra bu dernekleri sosyalleştirirsek faydalanabiliriz.”(Gülensu, Kd, 41, T).

- Kendi köy derneğimizde var. Eşiminde köy derneği var. Eşimin köyü Tokat Killik köyü. Ben Sivas Hafik Kabalı köyü ama bizimki burada değil Gazi Mahallesinde. Eşiminki Zümrütevlerde. Mahallenin derneği olan Gülensu güzelleştirme derneği o sosyal faaliyetleriyle ilgili daha farklı bir dernek.”(Gülensu, Kd, 48,T).

Katılımcımız, üyelerin hemşehri derneklerine aktif olarak katılımı ve katkısını sağlamak da, o derneğin başkanı ve yönetiminin tutumu ve girişimciliğinin önemli rolü olduğunu şu şekilde ifade etmektedir.

- “Elbistan Köşk Köyü Derneği başkanıyım. Sosyal yardımlaşma ve dayanışma köy derneği olarak. Bence derneklerin aktif olması yöneticilerle ilgili bir durum. Yöneticiler çok önemli. Benim 18 senelik bir derneğim var. Ben o derneğin kurucu başkanıydım. 6 sene başkanlık yaptım şu an hala başkanım. Ve çok ciddi faaliyetlerimiz var. Sosyal medyada da az çok arkadaşlar biliyorlar. Eğer sizde varsa bir çaba bir emek karşılığını alabiliyorsun. 400’e yakın üyemiz var. Ekonomimiz çok iyi olmasa da bir bütçemiz var. Arsamız var, sosyal aktivitelerimiz var. Hani mesela tüm derneklerin bu konuda çaba göstermelerini isterdim. Sosyal, ekonomik, kültürel ilişkiler konusunda da birçok şey yapılabiliyor. Geçmişe yönelik. Dernekler aslında bir araçtır aslında amaç değil. Siz bir aracı iyi kullanabilirseniz çok başarılı olabilirsiniz. Ben örneğin çok kısa bir örnek vereyim: bizim dernekte 4 aylık bir seçimle geldik ve 2 ay içerisinde köyde çok ciddi çalışmalarımız oldu. Yani ağaçlar diktik, selviler, söğütler, piknik alanı yaptık, çeşmeler yaptık. İşte mevcut olan okulu milli eğitimden kullanım hakkını aldık. Okulun bahçesini şuan yapıyorlar. Bugün muhtar beni aradı duvarını başladık diye. Ben 2 gün önce gelmiştim. Okulun tadilatı yapacağız hizmet binası olarak. Seneye bu ayın 29’unda orada pikniğimiz var. 29’unda bu ay piknik var. 700 tane bilet satmışız. Bize 16 tane kurban bağışlanmış. Hemşehrilerimiz ve bize yakın olanlar bağışlıyorlar. Bu şu demektir. Bir emek var ve karşılığını buluyor. Arkadaşlarıma hep şunu söylerim: bir şey yapmıyorsanız karşılığını alamazsınız. Gerek ekonomik gerek işte sosyal anlamda. Ama insanlar bir çaba varsa benimle paylaşabiliyorlar bir emek varsa bir para harcıyorsan seninle paylaşabiliyorlar. Bu birinci derecede derneklerin faydalı olup olmamasında sorumlu yönetimdir. Ve başkan.”(Gülensu, E, 65,T).

- “Bende gidiyorum. Köy derneklerine katılıyorum. Son dönemde dernek yönetiminin iyi insanların yönetmesinden dolayı gidip geliyoruz orası etkili oluyor. Güzel tavırları etkili oluyor. Son 5 yıldır gidiyorum.”(Gülensu, E, 36, T).

3.4.6. Hemşehrilik ve Medyadaki Ötekileştirme

Medya yıllardır kamuoyunda bilgi akışını sağlayan önemli bir etkendir. Bu bağlamda ötekileştirme denildiğinde akla gelen araçlardan biride medyadır.

Kitle iletişim araçlarına yöneltilen eleştirilerden, sosyal sermayeyi beslemediği ve hatta eksilttiği anlaşılmaktadır. Zira kitle iletişim araçlarının güç ve iktidar ekseninde konumlandırılarak eleştirilmesi, onun kapitalist üretim ve tüketim kültürü kalıpları oluşturmada bir araç olarak kullanıldığı eleştirisi, kitle iletişim araçlarının bireysel ve toplumsal sosyal sermayeye katkısının olmadığı veya çok az olduğu anlamını taşımaktadır. Aynı şekilde modern dünyada sosyal sermaye yitiminin nedenlerinden birisi olarak kitle iletişim araçlarından televizyonu işaret eden Putnam, (Putnam 1995, Field 2008,) televizyonun başında uzun süre oturan bireyin yalnızlaştığını ve sosyalleşmekten koptuğunu belirtmektedir (aktaran Babacan, 2012).

Sosyal sermaye, ağlar, normlar, güven, karşılıklılık ve sivil katılım gibi unsurlara sahip olması nedeniyle insan ve toplum ilişkilerini belli bir zamana bağlamaktadır. Bu anlamda sosyal medya araçlarında bulunan milyonlarca bireyin, sosyal sermaye unsuru sayılabilecek bazı özellikler çerçevesinde bu araçları kullanma pratikleri onların sosyal sermayelerine katkıda bulunmaktadır.

Araştırma bağlamında medyanın ve diğer kitle iletişim araçlarının ön yargı yaratmaya ve ötekileştirmeye etkisi analiz edildiğinde pek çok katılımcının, televizyon programlarının önyargıları pekiştirerek ayrımcılık ve ötekileştirmeyi körüklediğini ifade ettiği görülmektedir:

- "kesinlikle fazlasıyla.%100"(Gülensu, Kd,41).

- "Tabii var. Şuan sistemin istediği tek tip insan medyada tetikliyor zaten. İnsanlarda bunu alkışlıyor."(Gülensu, Kd,48).

- "Kesinlikle var evet."(Gülensu, E,65)

- "Televizyonda kalkıp konuşuyor. Adam ona inanıyor. Sen istersen ağzınla kuş tut olmuyor. Şu an medyada zaten doğru düzgün haber yapmıyor ki. Yani çok çok bir iki kanal var. Gerçekleri söyleyen böyle bir şey yok ki."(Gülensu, Kd,64).

- "Hemde nasıl, insan huzursuz oluyor. Ben izliyorum ama izleyince bakıyorsun ki sanki herşey baskı altında, güvensizlik var. Ne olacak diyorsun."(Gülensu, Kd,55).

- "Tabii etkisi var. Çünkü insanlar sosyal medyadan bakış açılarını değiştirebiliyorlar."(Gülensu, Kd, 28).

- "Ben izlemiyorum. Kanallar bile farklı anlatıyor. Şu 2 aydan fazladır TV açmıyorum."(Gülsuyu, Kd,32).

- "Var. Medya çok fazla ön yargı oluşturabiliyor insanlarda. Şimdi medyayı tarafsız olarak düşünüyoruz. Öyle olması gerekiyor ama öyle bir şey yok. Şu an en tarafsız bildiklerimiz bile birilerinin tarafında olabiliyorlar. Ben açıkçası haberde izlemiyorum."(Gülensu, Kd,27).

- "Medyanın etkisi var. Bizimde önyargılarımız ondan dolayı oluşuyor. Tabi ki. Bu medyanın bize dayatmış olduğu ön yargılardır aslında. Biz belki birebir kendimiz tanımış olsak ön yargılı davranmayız ama medya bize o şekilde tanıttığı için mecburen bize ön yargılı davranıyoruz."(Gülensu, E,39).

- "Var, evet. Okuyorum, bakıyorum. İnsanlarda okudukça normalleştiriyor. Herkese normal geliyor, sıradanlaşıyor."(Gülensu, Kd,42).

- "Sağlıyor tabi. O kanala bak farklı bu kanala bak farklı."(Gülsuyu, E,60).

- "Her kanal farklı siyasi misyon yüklenmiş, toplumsal kutuplaşma, ayrışma var."(Gülsuyu, E,48).

3.5. GÜLSUYU VE GÜLENSU'DA SOSYAL SERMAYE OLGUSU

Gülsuyu mahallesi, 1990'lı yıllarda kente göç eden göçmenlere ev sahipliği yapıyordu. Kente göç eden kesimlerden Gülsuyu Mahallesi'ne gelenler, mahallenin kuzeyine doğru yeni bir dalga ile hareketlilik ve yerleşim başlattı. Böylece Gülsuyu, kendi içinde ikinci bir mahalleyi üretmiş oldu. Gülensu Mahallesi resmi olarak kent sisteminde de yerini almıştı. Mahalleye yeni gelen göçmenler akrabalık ve hemşehriliğe dayanan doğrudan bir ilişki zemininde hareket etmişlerdir. Gülsuyu ve Gülensu mahalleleri, birbirinden ayrı hareket etmeyen, bir olarak görülen mahallelerdir. Mahalleye dışarıdan bakıldığında çoğunlukla tehlikeli, gece yarısı sokağa çıkılmanın neredeyse mümkün olmadığı, emniyet güçleri tarafından gözetim altında tutulan kısacası tekin olmayan bir yer olarak bilinmektedir. Bu iki mahallede yaşayan bazı katılımcılar, yaşadıkları mahalleyi güvenli buluyor musunuz? Soruna şu şekilde yanıt vermişlerdir:

- "…..şu an olaylardan dolayı güvenli bulmuyoruz ama birbirimize karşı güven hissediyoruz."(Gülsuyu, Kd, 42).

- "…ben pek bilmiyorum yeni geldim. Ama ben buraya yeni geldim ilk zamanlar çok şaşırdım tomalar görünce."(Gülsuyu, Kd, 52).

- "….bizim mahalle çok güvenli."(Gülsuyu, Kd, 52).

- “Gülensu iyiydi ama bu terör olayları karıştı ya insanlar gidiyor duvarlara bir şeyler yazıyorlar örgütlü şeyler yazıyorlar. Ben karşıyım bunlara. Kötü oluyor insanlar etkileniyor.”(Gülensu, E, 38).

- “Yani genel olarak hiçbir yer güvenli değil. Ama ben kendimi güvende hissediyorum gülsuyunda. Dışarıdan biride güvende hissedebilir bence”(Gülsuyu, E, 36).

- “Ben güvenli görüyorum ya. Burada yaşanan şeylerden dolayı kaynaklı olabilir. Gece 10 da 11 de dolaşabiliyorum güvenli geliyor bana.” (Gülsuyu, Kd, 35).

- “Benim için güvenli bir yer. Bu kadar sorun her yerde olur başka yerlerde neler var.”(Gülsuyu, E, 48).

- “Kesinlikle güvenli buluyoruz. Tabiî ki her yerde vardır ama buranın adı çıkmıştır. Düşünsene 40.000 kişinin yaşadığı yerde 50 tane insan sıkıntılı ya da işte problemli insanlar. Herkes diyor ki aa terör aa işte şu bu. Ama yok öyle bir şey. Gece 2’de de gezebilirsiniz 2 de de gezebilirsiniz ben doğma büyüme buralıyım daha böyle aksi bir şey görmedim. Ne devrimcilerden ne diğer taraftan kimse bize karışmaz. Biz tepkimizi gösterdik insanlara son Gezi olayların da da AKP’nin önüne gittik bizim amacımız binanın önünü taşlamak, yakmak yıkmak değildi. Tepkimizi gösterdik sadece.”(Gülensu, E, 36).

- “Evimizin anahtarı komşumuzda... Güvenli bir yer burası.”(Gülsuyu, Kd, 41).

- “Bence güvenli bir mahalle… Orda herkes birbirine sahip çıkar.”(Gülensu, E, 32).

- “Şimdi ben az öncede söyledim 50 yıldır buradayım. Gülsuyunda şimdiye kadar kimseye bir şey olmamıştır. Sen kötülük yaparsan sana kötülük yaparlar. Yani onun haricinde bir şey olmaz.”(Gülsuyu, E, 56).

- “Güvenli bir yer. Nasıl güvenli bir yer? Benim mahallemde çeşitli sıkıntılarını kendi içerisinde yaşamasının ötesinde, kadını erkeği benim mahallemde çok daha özgürdür. Çocuğu sokakta özgürdür. Daha sosyaldir, daha hareketlidir.”(Gülensu, E, 46).

- “Ben seviyorum. Ya gülsuyu dışarıdan korkutuyorlar. Şöyle bizim kendi şeyimizde bir sorun olmuş değil. Bana göre son zamanlarda olmuş herhalde yine de bir Gazi Mahallesi gibi değil demi yani. Bizim derneğimiz içinde bir şey görmedim bizi kimse rahatsız etmedi.”(Gülsuyu, E, 60).

- “Ya aslında ben hiç zarar görmedim. Çocuklarımda okudular okula gittiler hiçbir zarar görmediler. Bugüne kadar bir şikâyet gelmedi. Bir tanesi üniversite okuyor, diğer sayısal bölümde okuyor. Belki de ben onları çok meşgul ettim. Dışarıyla ilişkileri çok olmadı. Ben bir zararını görmedim buranın. Bizde burada büyüdük kardeşlerimizle bizimde kötü alışkanlıklarımız olmadı. Annem babamda zarar görmedi. Yani sıkıntı varsa da kendi aralarında dışarıdan gelenlerin.”(Gülensu, Kd, 42).

- “Tabiî ki. Gece saat 2’de çok rahat sokağa çıkıp yürüyebiliyorsun. Sıkıntılar, sorunlar var ama bu o mahalleye güvenmiyoruz anlamına gelmiyor. Çözüm üretip aşma anlamında bir aradayız. Güven konusunda da güvenli buluyorum kesinlikle.”(Gülensu, Kd, 41).

- “Evet, bence güvenli. Yani şöyle %70 oranında güvenli bir mahalle çünkü şöyle yaşadığımız insanları her konuda çok yakinen tanıyabiliyoruz. Onlarla her şeyi paylaşabiliyoruz. Birbirimize de sonsuz güveniyoruz. O yüzden güvenli bir mahalle.” (Gülensu, E, 65).

- “Gülsuyu olsun Gülensu olsun gençleri hala tanıdığımız insanlar birbirine çok saygılılar. Tabi sonradan evlenenler oldu ama daha önceki toprak sahipleri duruyor. İlişkiler hala sıcak. Biz birbirimizi tanıdığımız için ben evde olmasam da benim burada tanıdığım birkaç tane samimi dostum var, komşularım var. Birbirimize anahtarlarımızı veririz konuda güveniriz.” (Gülensu, Kd, 64).

- “Yani bence şu şekilde gece 10 da 12 de sokağa çıksam herkesin yüzünü tanıyorum. Herhangi bir şey olduğu zaman ben bir delikanlıyla görüşmesem de ama o beni biliyor kim olduğumu yenge bir durum mu var, hayırdır diyor. Yani ben gece 12 de bile çıksam çok sağlıklı hissediyorum. Ama tabi dışarıdan çevre öyle hissetmiyor o ayrı.”(Gülsuyu, Kd, 32).

Gülsuyu ve Gülensu mahallesine yönelik olumsuz bakış açısının bir nedeni olarak da, orada yaşayan çoğunluğun, alevi ve sol görüşlü olması dışarıdan bakan insanlar tarafından “korkulacak bir yer” algısı yarattığı sonucunu göstermektedir.

- “Çok güvenli buluyoruz. Dışarıdaki insanlarda güvensiz hissetmesin. Burada alevi ve sol görüşlü insanlar yaşadığı için dışarıdan bakış farklı oluyor. Bir komşumuz var MHP’Lİ burada çok olaylar oldu Sivas olaylarında çatışmalar oldu biz o zaman çıktık ama o MHP komşularımızın evine kimse taş atmasın diye. Biz camilerin önüne set koyduk saldırı olmasın diye.”(Gülensu, E,39).

Bazı katılımcılar, sıklıkla gündeme gelen ve son yıllarda artan mafya ve çeteleşme olaylarının, Gülsuyu ve Gülensu mahallelerinde giderek daha çok yaygınlaştığını belirtmektedir. Bazı katılımcıların ifadesine göre, mahalle yapısı içerisinde ortaya çıkan çete grupları, belirli güç odaklarına bağlı olarak ortaya çıkarılmıştır.

Son yıllarda Doğu Anadolu bölgesinden göç ile gelen genç nüfusun bu çete gruplarına dâhil edildiği ve mahalleye güven duyulmadığını belirtmektedirler.

- "…belli bir gücün para karşılığında çeteleşmesi... Bunu mahallede insanlar yapıyor. Destek verenler belli ve kimse dokunamıyor onlara."(Gülensu, E, 23).

- "Hani Gülensuyu terk etmem burada nefes alıyorum dedim ya aslında orda biraz bencillik yapıyorum. Ben kendimi düşünüyorum. Ama çoluk çocuğumu düşünürsem burada büyümesini istemem. Bunun sebebi çeteleşme. Mahallede bu çeteleşmeye giden insanların değer yargıları yok. Ellerine üç beş kuruş veriliyor git şunu döv diyorlar dövüyorlar. Burada böl, parçala, yönet yapmaya çalışıyorlar burada. Dışarıdan biri geldiği zaman o kadarda abartılı güvensiz değil. Şehir efsaneleri yaratıyorlar dışarıdan."(Gülensu, E,39).

- "Güvenli değil. Olaylar çıkıyor sürekli. Bu olayların yüzünden eşim içeri girdi işte. İşte bu …….. (örgüt ismi) yok arda yürüyüş yapıyordu arkadaş birini vurdu o olayın içinde oda vardı. Şu an çıktı ama. O vurmadı ama oda orda olduğu için oda yattı. Daha 3 yıl yatarı daha var. Parada verecek durumumuz yok. Yani bizim şu komşularımızdan hiçbir zararımız yok. Başka yerlerden zarar veriyorlar. Komşularımızla kardeş gibiyiz."(Gülsuyu, Kd, 36).

- "Güvenli olarak görmüyorum.10 yıldır 15 yıldır güvenli görmüyorum diyebilirim."(Gülsuyu, Kd, 55).

- "Hayır, güvenli bir yer olarak görmüyorum. Eskiden bu mahallede birlik vardı düzen vardı hep beraber bir şeyler yapardık. Mücadele ise hep beraber yapardık. Şimdi mahalle çetecilerin yuvası oldu. Onları da devlet besliyor aslında bizim mahallemizin çocukları ama üç beş kuruş verdiler sonra iyice paralandılar şimdi pislik yapılıyor."(Gülensu, E, 33).

Gülsuyu ve Gülensu mahallesinde 10 yıl öncesine kadar bazı illegal grupların varlığı şu an mevcut olan çeteleşme ve sonuçlarının ortaya çıkmasını engellemekteydi. Fakat son yıllarda belli sol ve çete gruplarının karşı karşıya gelmesi sonucunda, çetelerin mahallede huzursuz bir ortam yarattığını ifade eden görüşlerde mevcuttur.

- "Önceden güvenli bir mahalleydi şimdi değil. Yani şöyle söyliyim önceden sol fraksiyonun daha etkin olduğu bir mahalleydi şimdi çeteleşmenin olduğu artık kim tarafından çetenin oraya sokulduğu belli değil ama böyle bir durum var. Yani çeteyle solcuların karşı karşıya geldi ve halkın bu arada ezdiği bir mahalle gibi bir duruma düştük. Orada bir güvensizlik ortamı var. Önceki durum olmuş olsaydı daha güvenli bir mahalle olurdu. 10 yıl öncesine bakarsak daha güvenliğiydi. İki tarafında tanıyoruz sol taraftan da arkadaşlarımız var çete dediğimiz insanlardan da arkadaşlarımız var. Bunlarla

beraber çocukluğumuz geçti. Büyüdükten sonra herkesin görüşü farklılaştı. O, işte gitti uyuşturucu çetelerine beraber oldu. Diğer tarafta solcular var. Karşı karşıya geldiler öyle bir güvensizlik ortamı oluştu." (Gülensu, E, 39).

- "100-150 kişi kadar kişi var burada bu şekilde çeteleşen. Gülsuyunda da Gülensu'da da çeteler var. Lüks arabalar var altlarında. Gülsuyunda sosyal yapı bizim kadar sıkı değil o yüzden bizde bağlar daha kuvvetli olduğu için ilk önce bizi parçalamayı istiyorlar. Mahallede örgütler ve dernekler vardı o zaman mahalleye uyuşturucu giremezdi. Onlar bitirildi sonra uyuşturucu girdi. Son 5 yıldır böyle." (Gülensu, E, 27).

- "Güvenli bir mahalle... Tamam, orda illegal örgütlerin yerleşim yeri olabilir. Çok farklı kültürde insanlar, çok farklı siyasi görüşte apayrı insanlar var. Oradaki en büyük tehlike bence cahillik... Onun dışında çok büyük bir tehlike yok. He birde aşırı derecede uyuşturucu satıcıları var. Ki yeri geliyor onla sivil halk yeteri kadar başa çıkabiliyor. Ya başa çıkabiliyor.. Bana göre Türkiye'nin en güvenli yeri Gülensudur. Benim için hiçbir sıkıntı yok."(Gülensu, E, 28).

- "Evet. Güvenlidir. Her ne kadar aşağılarda orası terörist yeri dense de gülsuyu güvenlidir."(Gülensu, Kd, 60).

- "Kendi içimizde evet böyle bir güvensizlik yok. Bu betonlaşmanın çoğalması ile birlikte dışarıdan kiracı olarak gelen sonradan gelen insanlar. Sistemin istediği, sistem odaklı bilinçli olarak buraya konulan çeteciler, şunlar bunlar. Burada oturan insanlar ama bunlar devlet destekli yapılan belli bir düşünceye sahip olmayan, kişiliği oturmamış, yaşadığı yerin değerini bilmeyen birkaç şey dicem. Tabi bunlar bunu yaptı ama bunlar bu mahallede etkili olmayacak. Bunlar geçiş süreçleri yani. Zaman zaman bunlar gelip bu mahallede boy gösteriyor ama kalıcı değil. Çünkü mahalle ne olursa olsun geçmişten gelen o bütünlüğünü koruyor. Her ne kadar dışarıdan bakıldığında korunmuyor görünse de ki mahalle kaybetmeyi adına bir şey yaşandığında bu mahalle kentleşmeyi çok iyi biliyor. Ayrıda düşünseler hani bu gün çok farklı düşünüyoruz. Satı abla farklı düşünüyor, Leyla farklı düşünüyor, kadife abla farklı, ben farklı ama eğer burada mahallemiz ile ilgili bir sorun oluyorsa burada bütünleşmeyi çok iyi biliyoruz."(Gülensu, Kd, 48).

- "…evet. Kaç senedir oturuyorum. Evet, Suriyeliler falan biraz doldu. Kızımla mesela dün bir tartışma yaşadık. Sokağa çıkmak istiyor. Her zaman çıkıyorum anne şimdi ne oldu diyor. Onlara şimdi güvenmiyorum. Çok fazla Suriyeli var. Baya var. Bu sene yerleştiler. Onlara güvenemiyoruz. Onun dışında hep bizim tanıdıklarımız, Çankırılıda var, Samsunluda var. Mesela karşı komşumuz var Samsunlu. Ben evlendiğim sene geldi buraya. Oda çalışmıyor bende. Biz şey gibiydik bir aile gibiydik. Ben girerim onlara o bize girer. Çocuğum onlarla büyüdü. Onlara artık güveniyoruz ama şimdi yeni gelen Suriyelilere güvenmiyoruz."(Gülsuyu, Kd, 31).

- "…ben 3 sene bir oturdum hiç bir şey görmedim. Tekrar geldim 3 sene bir iki defa bir şey oldu burada. Ama benim gördüğüm ben sana bir şey söyliyimmi şu parkta oturuyorlar. Çocukları dövüp dövüp götürüyorlar polisler. Buralarda pek yok ama yukarılarda daha çok olay oluyor. Bizim şu çevrede hiç kimseden zarar gelmez. Dışarıdan getiriyorlar. Kapını açık bırak yat zarar gelmez. Dışarıdan geliyor eminim. Kimsenin çocuğu kimseye karışmaz burada kötülük yapmaz. Abartıyorlar. Dışarıdan gelip bu olayları yapıyorlar. Buranın bir adı çıkmış ya. Hırsızlıklar mırsızlıkla bizim mesela kaç defa kapımızda anahtarlar kaldı hiçbir zaman biri girsin çıksın yok. Şimdi şimdi kapatıyoruz. ben eminim ki buranın adını çıkarmak için dışarıdan getirtiyorlar bilerek yapıyorlar. Şimdi buralara

göz dikmişler ya öyle tahmin ediyorum. Buradaki halkı bıktırmak, korkutmak için. Yani bir bakıyorsun takır takır. Parkta oturanı dövüyorlar bilerek yapıyorlar halkı bıktırmak buradan göç ettirmek çabası var."(Gülensu, Kd,62).

- "…vallahi bence Gülensu gerçekten çok güvenli. Ben 61 yaşındayım benim kapının önünde 2 defa plakalar çalındı. Ama bunu benim komşum çalmadı ben eminim ki dışarıdan birisi geldi çaldı. Karakola gittiğimde şunu söylüyorlar: hayatında 3 kere karakola gelmişsin 3ünde de plaka için. Mağduriyetten gelmişim. Biz hanım dediği gibi vallahi billahi pencerelerimizde demir falan yoktu kapımızda tahta kapıydı. Dışarıdan birileri geliyor. Mesela şu parkta bir bakıyorsun silahlı o çevredekiler değil buranın halkı değil. Şöyle bir anket yapsınlar desinler ki Gülen suda oturan mesela benim kaç tane çocuğum var. 3 tane 5 tane neyse. Ya benim kimliğimi ortaya koysunlar çocuklarımın da kimliğini ortaya koysunlar. Bakalım burada gerçekten bu çocuklar ne yapmış ne suç işlemiş. Burada doğmuş büyümüş çocuklar şu anda 30- 40 yaşlarındalar. Allaha şükür hiç bir şeyleri yok yani."(Gülensu, E, 61).

- "Gülsuyu şu an güvenli değil. Yabancı bir sürü insan girdi. Çocuklarımız çok rahat komşuya teslim eder işimiz olunca giderdik. Şimdi güvenemiyorsun kimseye."(Gülsuyu, Kd, 39).

Gülsuyu veya Gülensu mahallesinde yaşıyor olmanın toplumsal damgalamayı beraberinde getiren bir olgu olduğu görülmektedir. Bu damgalama sosyal yaşamın her alanında karşılarına çıkan olumsuz bir faktör olma özelliğini korumaktadır. Bazı katılımcılar tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

- "Yaşadığım mahalle dışarıdan güvenli bir yer olarak bilinmiyor. Yani ben Isparta'ya gittiğimde okuduğumda nerden geldiğinde sorduklarında gülensu dediğimde insanlar doğal olarak nasıl orada yaşıyorsunuz diye soruyorlardı. Bunun dezavantajlarını iş hayatında da çok yaşadım. Hani sürekli içerde olayların olması, dışarıya çok farklı yansıtılıyor. Aslında oradaki yürüyüşteki çıkan sesler hani hırsızlığa karşı ya da uyuşturucuya karşı eylemlerde veya kendi yerini korumaya yönelik eylemlerde bunları devlete ne kötülüğü var bilmiyorum ama oradaki insanları terörist olarak algılandırıyordu. Gülensuya girilmez deniliyordu. Hâlbuki öyle bir durum söz konusu değil. İnsana zarar verecek kişiler yok burada bir ideoloji düşüncesiyle olan bir eylemdir. Çünkü ben orada yaşıyorum benim sokağımda oluyor bunlar bana yönelik bir şey yapılmadı. İnsan korkar değil mi ama alıştığımız için mi bilmiyorum normal geliyor bana. Siyasi grupları sindirmenin yolunu önce içeri almakla bitirdiler, ondan sonra o mahallenin çocuklarından çeteleşme oluştu. Yine o mahallenin çocuklarından da oluştu. Dışarıdan değil. Son 2 yıldır o anlamda kendimi güvende hissetmiyorum. Ben artık eskiden çok rahatlıkla dolaşırdım. Bizim okuduğumuz dönemlerdekiler birbirlerini tanıyorlar ama bizden sonrakileri tanımakta zorluk çekiyoruz, büyüdükleri için bazen arabam var benim. Arabam olmadığı zaman saat 9'da taksiye biner kapımın önünde inerdim. Yani o anlamda mahallemize zararları var tabi çetelerin, uyuşturucu denilen bir şey yoktu, şuan çocuklar buna mahkûm edildiler. Ben parka yeğenimi hiçbir zaman götürmüyorum. O anlamdaki zararları benim yeğenim benim yaşadığım şeyleri yaşayamıyor çocukluğunu. Parka göndermiyorum. Dışarıya çıkıp enerjisini attırmaya çalışıyoruz. Örneğin okul hayatını orada yaşamıyor. Gülensuda okumuyor. Çoğu kişi böyle... Eskiden ben geçen yıl 23 Nisanda okula gittim tıklım tıklımdı. Bu sene az gördüm. Öğrencilerin buraya talebi yok.

Sınıflar 20 kişilik falan. Şimdiki çocuklar o mahalle kültürünü de yaşayamıyor. Gülensulu olmak. O kuşakta bu kültür olmayacak öyle görüyorum."(Gülensu, Kd,28).

- "Ya yabancıya öyle gelir ama ben güveniyorum. Çünkü çok rahat. Yabancı güvenli olarak dolaşamaz ama benim o yönden sıkıntım yok. Zaten çoğu diyordu sen Gülsuyunda nasıl oturuyorsun. Ya nasıl oturmayım her gün mermilerde patlasa ben buradayım."(Gülsuyu, E,57).

Gülsuyunda yaşıyor olmanın verdiği dışlanma ve etiketlenmenin giderek azaldığını ve mahalle üzerindeki olumsuz imajın değiştiğini ifade eden bir katılımcımızın ifadesi şu şekildedir:

- "Yani burayı biz köyümüz olarak görüyoruz. Buraya karşı o farklı algılar bu sene yıkıldı. Bundan sonra insanlar Gülsuyu denilince vatansever, Türk yani Türk bayrakları asılıyor gülsuyunda. Eskiden Gülsuyu denilince Komünist böyle soğuk bir kitle oluşmuştu insanlarda. Komünist, ateist, inançsız, gestopa tarzda bir soğuk yüz görünüyordu. Tam olarak 2 seneden beri yıkıldı. Eskiden olsa Gülsuyumu he tamam tepkisi veriliyordu. Burada dış çevreler hala 2 mahalle olduğunu bilmiyor. Mustafa bakkaldan yukarısı gülensu aşağısı gülsuyu. Yapı olarak Gülsuyu Erzincanlılar, Sinop, Samsun, Gümüşhane, Bayburt. O bir üst tarafta Kars, Muş, Bitlis daha doğu daha kritik uç noktalar. Daha çok göç alan siyasi, varoş falan. O televizyonda izlediğimiz o soğuk bölgelere ait yerler buralardan gelen göçler yani. Bu alt bölgede alevi nüfus var ama alevi nüfus nasıl diyim size bayrağını seven nüfus. Hani polisine taş atmayan, vatanını seven insanlar. Bunu insanlar bu 2 senedir kırdık burada. Dışarıdan insanlara Gülsuyudanım dediğinde bir tuhaf bakıyorlardı, itici olarak. Konuştuğumuz zaman bile korkuyorlardı bizden. İşin içine girmeyince anlamıyorlar."(Gülsuyu, E,38).

Gülsuyu ve Gülensu mahallelerinde son yıllarda artan göçün değiştirdiği yapı içerisinde komşuluk ve arkadaşlık ilişkileri sorgulanma derecesine gelmiştir. Farklı kültürlerin birbirleri ile uyumu, kendi içlerinde uyumu, iletişim kurma ve anlaşılma aşamalarında harcanan çabaları katılımcıların ifadeleriyle şu şekilde ifade edilmektedir.

Gülsuyu ve Gülensu Mahallesinde yaşayan kişilere, henüz tanımadığı bir komşusunu herhangi bir ihtiyacını gidermek için evinize davet eder misiniz? Sorusuna verdikleri yanıtlar arasında tanımadığı birini evine alabileceğini ve yardımcı olabileceğini ifade eden görüşler bulunmaktadır.

- "Ben K.Ç olarak hala alıyorum. Evet alırım. Bir mazimi anlatayım bir sakıncası yoksa. Babam, Süreyya paşa hastanesinde hasta yatıyor. Bir gün babamı ziyarete gittim ama arakadan böyle yürüye yürüye gittim. Babam baya bir rahatsız. Gittim babacım biraz konuşuyor, kendi biraz toparlamış. Bana döndü dedi ki: biz dedi ki şu delikanlıyı gördün mü dedi… Bu dedi öğretmenmiş dedi, 1402'lik olmuş dedi. Eski dedi. Taburcu etmiş Ömer Bey dedi. Ömer beyde babamın doktoru… Ama dedi gidecek bir yeri yok.

Solcularda Babam onu bana söylüyor. İsmi de Baki B… Sivas Koyulhisar'lı. Hiç unutmuyorum. Hala Baki hocamla görüşürüz. Gittim geçmiş olsun dedim. Sağ ol abla dedi. Taburcuymuşsunuz. Evet, abla taburcuyum kısmet olursa gideceğim dedi. Benimle gelir misiniz sizi eve götürsem dedim. Bana misafir olur musunuz? Nasıl olur abla dedi. Babam dedi ki benim kızım seni götürür dedi. Ben adamı, Baki hocaya aldım. Pılını pırtını topladım. Akşam kocam geldi ki evde bir adam var… Yani böyle. Varmış yakınları. Kız kardeşi var ama kendi konumundan dolayı gidemiyor. O yüzden kimsem yok diyor. Ben Baki hocayı aldım getirdim. 15 gün evimde baktım. Sonra 1 Mayısta İ.Y diye bir fabrika arkadaşı vardı eşimin. İY el işinden kazak mazak yapıyor. Bir gün bana geldi misafirliğe, ona da yardımcı oluyoruz ki kazaklarını satsın. Dayanışmaya bakın. Evde kazak yapıyor, getiriyor. Ben sokak sokak dolaşıyorum veya benim gibi kimi tanıyorlarsa sokak sokak dolaşıyoruz onun yaptığı süveterleri kazakları satıyoruz. Bir 15 günde o götürdü. Sonra Baki hocam şeye yattı. Siyami Ersek kalp hastanesine yattı gece biz refakatçi kaldık. Baki'ye baktık. Baki şimdi Kadıköy'de bir dershanede öğretmenlik yapıyor. Zaman zaman işimiz düştüğü zaman çocuklarımıza yardımcı oluyor. Müthiş vefalı. Bu kentsel dönüşümle ilgili İtalyanlar, dışardan, yurtdışından misafirler getirdik. Mahallemizle alakalı. Herkes misafir paylaştı. Bana da Abdo isminde biri düştü… İtalyan. Getirdik ama bizde yine bir arkadaş var bu mahallede oturuyor. NA adında bir arkadaşımız. Demek ki turist olarak gezmiş ama banyo yapmamış, sağda solda kalmamış. Müthiş kirli. Üstü başıda kirli. Adama pis demek istemiyorum ama. Getirdi banyoya koydu NA. Keseliyor, yıkadı, koydu. Çamaşırlarını da yıkadık. Şimdi bu dayanışma yine Üsküdar'a gidiyim. Üsküdar'dan biz bu şekilde geldik. Gecekondulaşma sürecinde gelinlerin kocaları fabrikalara giderler, biz buradan Maltepe lisesine yürüyerek gidiyoruz. Akşam geliyoruz. Kimin kocası evde yoksa geliyorlar ya beni ya kız kardeşimi alıyorlar çünkü geceleri yalnız kalmaya korkuyorlar. İşte tek göz var, kapı pencere sağlam değil. Ve dolayısıyla müthiş bir dayanışma vardı. Çeşmeye gideriz, sıramızı bekleriz. Ben olarak bencilliği sevmiyorum ama hayatımı o anlamda herkes benim gibi olduğu için kendimden örnek veriyorum. Mesela ben sıraya gireceğim, benim sıram geldi. Siz sonradan geliyorsunuz. Ben çaktırmadan sizin kabınızda yanıma alıyorum. Öyle olunca. Ama şimdi diğer insanlarda öyle olunca onlarda benim gibiler. Belki ben hissettirmedim, belki de cazgırlık yaptım doldurdum. Herkeste aşağı yukarı bizim gibi dayanışma şeklinde. Karadenizliler kendi hemşehrilerine yapıyorlar, biz Sivaslılar kendi hemşehrilerimize yapıyoruz. Böyle bir şey vardı. Ciddi bir dayanışma vardı. Evlerimizi yıktırmazdık. Kimin kiremitti geldiyse gider kiremitlerine yardım ederdik. Kumuna yardım ederdik. Bu safhaya bu şekliyle geldik."(Gülensu, Kd,60).

- **"** Alırım. Yapıyoruz da çok fazla Van'dan göç edenler oluyor evimize her türlü aldık, ihtiyaçlarına yardımcı olduk. Çocukları da her gün benim çocuğumla beraberler."(Gülense, Kd, 41).

- "Yani komşuya da açarım sokaktakine de açarım. Burada yaşamayana da açarım."(Gülensu, Kd,48).

- "Valla biz davet ederiz. Ben teksem onu yapmam ama eşim evdeyse davet ederim."(Gülsuyu, Kd,32).

- "tabiki bu söyledğinizi hiç tanımadığımız insanlara da yaparız tanıdığımız insanlarda yaparız."(Gülensu, E,36).

- “Biz mesela şuan 3 tane eve yardım ediyoruz hatta sunni eve yardım ediyoruz ayrıştırmak için demiyorum ama biz böyle bakıyoruz. Kadın diyor ki bana sen hangi partiye oy vereceksen bende ona oy vereceğim diyorlar. Bende bunun için yardım etmedğimi söylüyorum düşünün yani. Biz insana oy almak için yapmıyoruz.”(Gülensu, E,39).

- “…ederiz, bizim için sorun yok.”(Gülsuyu, Kd,55).

- “Alırım. Önsezilerimi devreye sokarım ona göre yardımcı olurum.”(Gülsuyu, Kd,55).

Tanımadığı bir komşusunu evine alma fikrine sıcak bakmayan ve eski zamanlara göre günümüz şartlarının güvensizliğe daha elverişli olduğunu savunan bazı katılımcılarda mevcuttur.

- “Yok yani onun mantıklı bir tarafı yok zaten. Neden davet edeyim ki. Eğer bir ihtiyacı varsa onu farklı bir yerde farklı şekilde çözebiliriz. Ekonomik anlamda ne bileyim ben komşuluk ilişkileri içerisinde yardıma ihtiyacı varsa.”(Gülensu, E,65).

- “…yok açmam. Eskiden olsa tamam derdim ama şimdi dönemde çok şey bilemiyorsun insanların ne niyetle senin kapını çaldığını. Sen kapını açarsın iyi niyetle alırsın içeriye ama adamın içinde başka düşünceler varsa sen orda onu anlayamazsın. Kendi köyümüzde gelmiş adamın biri ama tanımıyorsun napıyorsun orda öyle bir ortam olsam tamam okey. Kendi durduğumuz yerde misafir odası dışarıdaydı, kapısı da dışarı açılıyordu. Onun yemeğini verirsin orada yatırırsın o olurdu. Ama ben şu anda alamam. Bu şartlarda olmaz.”(Gülensu, Kd,64).

- “Tanımadığın kimseyi alamazsın.”(Gülensu, Kd, 65).

- “Almam. Tanımıyorum bilmediğim bir insanı evime alamam.” (Gülensu, Kd, 55).

- “Evime davet etmem. Ama ihtiyacını elimden geldiğince karşılamaya çalışırım. Ama evime davet etmem.”(Gülsuyu, Kd,40).

- “Ya tanımadığımı eskiden olsa ederdim ama kesinlikle etmem çünkü güvenmiyorum.”(Gülensu, Kd, 62).
- “Yani hiç tanımadığım birini çağırmam ama yardım açısından çok yardım ettiğimiz insan oldu. Mesela bizim önceden de çingeneler oturuyordu. Onlara çok yardım ettik. Parasal açıdan olsun, kumanya açısından olsun, kıyafet olarak çocukların bi şeylerini verdik ama onlar pek kıymet bilmiyor ama o başka bir şey ama yardımımız oldu. Eve aldığım söylenmez.”(Gülsuyu, Kd,31).

- “Valla kişiye göre değişir. Ama ben kimseyi eve şey yapmam.”(Gülsuyu, E,57).
- “Yok davet etmem, dışarıdan ederim ama..”(Gülsuyu, Kd,39).

Katılımcılara, Gülsuyu ve Gülensu mahallesine taşınan bir yabancı yahut farklı bir kültüre mensup bir kişi kolayca kabul görür mü? Sorusuna verdikleri yanıtlarda büyük bir çoğunlu dışarıdan kendilerinden sonra gelen kişi ve grupların kendi toplumlarında kolay kabul gördüklerini, mahallenin duyarlı bir yapıya sahip olduğunu ifade etmektedir. Toplumda farklılıkların her biçimde olabileceğini ve bu farklılıklar içinde oluşacak her türlü ötekileştirmeyi reddeddiklerini belirterek, evrensel anlamda zor durumda olan her topluluğun yanında durduklarını şu sözlerle ifade etmişlerdir.

- “Kabul görüyor. Bizlerin içinde dışlama olmadığı için.”(Gülensu, Kd, 41).
- “….kabul görüyorlar. Biz şöyle bir şey ilahla mahallemizde olmasına gerek yok biz yezidiler için bile burada dernek olarak kampanyamızı başlattık. İllaha da mahallede yaşanması gerekmiyor. Bu Türkiye sınırları içerisinde imkânımız yetse de keşke uluslararası bir şey yapsak. Yani ezilen bir halk varsa biz bunun için ne yaparız diye elimizden geldiği kadar bütün çabalarımızı gösteririz.”(Gülensu, Kd, 48).
- “…bence görüyor evet. Mahallemizin şöylede bir özelliği var sosyal anlamda yardımsal anlamda biraz daha duyarlı bir mahalle. Karşılıksız her şeyi yapabilecek kadar duyarlı bir mahalle. O yüzden her şeye de tepki gösteren bir mahalle. Antidemokratik ama haksız gelişmelere her an her zaman böyle barut fıçısı gibi tepki gösterebilecek bir mahalle onun için kabul görüyor. Türkiye’nin başına bela olan ve özellikle Türkiye’nin orta doğu ile ilgili o yanlış politikaları sonuncunda Türkiye’de kalan 3 milyona yakın Suriyeli insan var. Sokağımızda yok ama bir üst sokakta var. Çok daha farklı ve değişik insanlar görebiliyoruz. Ve çok iyi biliyoruz ki o insanlar kendi ülkelerindeki o savaştan, huzursuzluktan kaynaklı gelip sığınmışlardır. Bu konuda Türkiye’ye sığınanların sayısı çok daha fazladır. Ama ne yapmıştır iktidar ve hükümette iktidarda kalabilmek için çok farklı bir şekilde politik anlamda kullanabiliyor. Bizi esasen rahatsız eden şey burası. Ama onun dışında bir insan bulunduğu yerde sıkıntı yaşamışsa özellikle mahallemize gelip sığınmışsa biz ister istemez onları dışlamadan yapabildiğimiz anlamda elimizden gelen yardımı yaparız.”(Gülensu, E, 65).
- “Ya nereye gidersen git zaten birden şey olmaz kaynaşma olmaz. Kişiye göre tabi değişir süreç gerekli. Bakış açıları farklı. Burası kozmopolit her türden insanlar var. Genelde doğu ve güney doğu insanı olduğu için onların gelenek ve görenekleri farklı tabi. Ya ben kesinlikle hemşehricilik falan demem insanın dürüstlüğüne bakarım. Beni ilgilendirmez nereli olursa olsun. Hangi görüşten olursa olsun.”(Gülsuyu, E,57).

- "…görür. Suriyelilerin bence en uyuşabildikleri yerler Gülsuyu gibi yerlerdir. Keza esmer vatandaşlar, kentsel dönüşümle gelen fikirtepeliler çoğu buraya gelmişdir. Bura, başıbüyük, zümrütevler de kendilerini daha iyi ifade ederler. Gidipde maltepede yaşayamazlar."(Gülensu, E, 36).

- "Görüyor, görüyor. Kabul görüyor derken mesafeli duruyor zaten. Her ne sebepten geliyor olursa olsun mağduriyetten geldiğini farkındasın. Suriyeliler geliyor, Kürt bölgesinden gelenler oluyor."(Gülsuyu, Kd,55).

Mahallede yaşayan insanlar, farklı grupların mahalleye gelip yerleşmelerini kabul etmekte zorlandıklarını ve tedirgin olduklarını belirterek bazı durumlarda farklı grupların devletin olanaklarından öncelikli olarak faydalandıklarını belirtmişlerdir.

- "Ben kabul etmiyorum. Çünkü çok zor durumda olurlar amenna ama yani benim çevremde 3-5 kuruş kazanacak diye benim yan komşumda aynısı bir evde 10 kişi oturuyor. Ben onları tanımıyorum nasıl insanlar güvenemiyorum. Yani bir parmak attılar böldüler bizim şeyimizi, istemiyoruz. Karşımda Çingeneler var. Onları Suriyelilerden daha çok kabullenmişim. Ben önceden arkadaşlarıma daha sık gidip geliyorduk. Bizim kapımızda oturma sık sık olur. Ama ben daha gitmiyorum. Biri geliyor biri çıkıyor."(Gülensu, Kd, 32).

- "Çok fazla var. Hayır, kabul görmüyorlar. Yani aksi bir harekette yapılmıyor, hadsizlik, terbiyesizlik buradan gidin diye. Ama kabulde edilmiyor."(Gülensu, Kd, 28).

- "Kabul etmeyen insanlarda var. Ama yapacak bir şeyde yok. İnsanların korkuları var. Tanımıyorsun etmiyorsun ama bir o kadar da bizde vicdan daha yüksek merhamet daha yüksek olduğu için yazık diyorsun. Kendi ülkelerini bırakıp geldiler falan öyle üzüldüğümüzde oluyor ama bir yerde endişelerimizde var o yüzden bizim ailemiz o açıdan iyi yani. Elinden geldiği kadar yapıyorlar yani."(Gülsuyu, Kd, 31).

- "Çok kolay kabul görmüyorlar; geç kabul görüyorlar. Kendi memleketlinizse o hemen kabul görüyor. Bizim evimizin bir tarafında Sinoplular var diğer tarafında Çankırılılar var. Biz arasında kaldık. Ama tek tük var başka illerden."(Gülensu, E, 39).

Katılımcılar arasından bir kişi, son yıllarda mahallede hırsızlık olaylarının arttığını ve bu durumun son süreçlerde Gülsuyu ve Gülensuya göç eden yabancı uyruklu göçmenlerin sebep olabileceği aşağıdaki şekliyle ifade edilmiştir.

- "Ya tabi. Çok fazla önyargı yok. Doğudan gelenler var ama mesela örneğin Suriyeliler yeni yeni gelmeye başladı. Çok fazla sıcak baktığımı söylemem ama bunu söylerken de yüreğim cız oluyor. İşte ne bileyim mahallenin huzuru açısından sıcak bakamıyorum. Şimdi geçen günde çok eskiden bende hala alışkanlıktır özlem hanım. Söylesem belki hala inanmazsın dış kapımı kilitlemem. Yeni yeni kilitlemeye başladık. Ya ne olur bir

şeyimiz kaybolsun. Bu sene benim oturduğum binaya 3 sefer hırsız girdi. Hatta bir tanesi de evin içine girdi salona sabah altıda. Yakalayamadık. Kovalama noktasında buralı olmadığı. Esmer, ince, uzun… Yani üzülerek söylüyorum ama Suriyeli olabilir. İnan ki esmer vatandaşlardan da böyle çekmedik. Onlarda yeni yeni kentleşiyorlar. Çadırlarda değil evlere yerleşiyorlar. O bakımdan istemediğim, hoş görmediğim. Tabi bunu söylerken onlarda bize çok meraklı değiller. Yerlerinden, yurdundan, işinden, aşından olmuşlar. Buraya gelmiş insana niye öcü gibi bakayım. Buda devletin sistemli sorunu. Burada geçen gün Karadenizli bir kızcağız kapalı bir hanım. O karşısındaki de kapalı bir hanım. Yani şekil olarak birbirlerine uygunlar. İkisi de sohbet ediyorlar. Ama Türkçe konuşan bayan ısrarla bir şeyler anlatmaya çalışıyor ama öbür garibim anlayamıyor. Onların yanından geçtim. Şöyle epeyce bir uzaklaştım dikkatimi çekti arkamı döndüm dikildim yolun ortasında onları dinliyorum. Sonunda onlar birbirlerine ne anlattılarsa ne oldu dedim. Dedi ki abla dedi. Türkçe bilmiyor dedi. Nereliymiş ki o dedim. Abla dedi Suriyeliymiş bunlar, geçen gün kapılarının önünden geçerken gördüm çok garibanlar çok perişanlar dedi. Bende de dedi çekyat vardı bilmem ne var o var şu var onu verecem, onu anlatmaya çalıştım ama bir türlü anlatamadım. Ondan sonra dedim ki ben seni tebrik ederim. Çok hoşuma gitti, çok duygulandım. O yüzden seni dinledim. Ne kadar güzelmiş. Bak dedim sen giyeceğini paylaşıyorsun, eşyanı paylaşıyorsun bu kadıncağızda bize çok meraklı değil onunda evi barkı vardı. Onunda giyeceği, yiyeceği, kullandığı eşyası vardı. Sistem onu geldi getirdi buraya koydu. Senin oy verdiğin bu hükümet onu bu hale getirdi. Dedi ki: oy verdim ama keşke oy vermeseydim, elerim kırılsaydı. Öyle üzüldüm, öyle üzüldüm ki gözlerimi yaşarttı. Bak sırada ki insanlar birbirlerine nasıl paylaşmaya çalışıyorlar, ötelemiyor, ötekileştirmiyor, ama kardeşim sen yakıyorsun, yıkıyorsun, güneydoğuda yerinden yurdundan. Öbür tarafı buraya yığıyorsun. Nasıl güvenecen. Artık komşuluk ilişkilerinde kalmayacak."(Gülensu, Kd, 60).

Gülsuyu ve Gülensu mahallesinde farklı aidiyetlerin birbirlerini içinde barındırdığını ve burada hemşehri ilişkilerinin önemli bir payı olduğunu bir katılımcımız başından geçen bir olayla örneklendirmiştir:

- "Kişi kendini aslında yaklaşımıyla ilgili bir şey... Yani göç edenler daha çok doğu Anadolu bölgesinden gelen burada kendi aidiyetini hisseder ve buraya gelir öncelik burayı tercih eder. Neden bölgenin konumu, kendi içerisinde işleyişi, dayanışması o insanlarında belki ihtiyacı olan ya da beklentisi olan ya da yaşamını biraz daha besleyen kendini burada hissedebiliyor. Burada hemşehricilik biraz ön planda mutlaka var ki onlarda dayanaktır. Şöyle hani bir emniyet toplantısında şöyle bir soru sorulmuştu bana: Emniyet müdürlüğü tarafında ben o zaman dernek başkanıydım: Ya başkan işte Küçükyalı merkezde bir binada dört tane polis oturuyor ama bir ayda 8 sefer hırsız girmiş. Bu mahallelilerin vukuat listeleriyle ilgili sizin mahallede hırsızlığa dair pek bir şey görünmüyor bunun sebebi ne olabilir falan gibisinden. Ben Küçükyalı'daki var olan bina içerisindeki sosyal bir tarif olmadığını insanların birbirine yabancılaştığını örnek vermiştim. Burada ise ben komşumun kapısında yabancı birisini gördüğüm zaman misafirsen evime gel yabancıysan kaybol oradan bu bunu destekleyen bir şeydir. Bu gibi hadiselerin burada yaşanması nadirdir. Bu komşuluk ilişkilerinin, komşuların hala birbirini gözetlediğini gösterir."(Gülensu, E, 46).

Katılımcılardan bir kişi, Gülensu mahallesine gelip yerleşen Suriyeli göçmenleri tehlike olarak gördüğünü şu sözlerle ifade etmektedir:

- "Valla ben bu gelen Suriyelileri sevmiyorum. İstemiyoruz da. Bunları buraya bilerek dolduruyorlar. Yarın öbür gün Gazi mahallesinde olan olaylar gibi bir şey olsa bunlar burada hazırda dolduruluyor burada ayaklansalar ortalık karışır. Yine Gülsuyunun adını çıkartırlar sonra. "(Gülensu, E, 33).

Gülsuyu ve Gülensu'da Mahalle içinde gönüllü proje ve organizasyonlara katılım durumlarını katılımcılar şu şekilde ifade etmekte ve bazı kanaat önderleri, kentsel

dönüşüm ve Maltepe Cemevi ile ilgili toplantılar yaparak bir araya gelebildiklerini belirtmektedir.

- "Tabi şuan bu benim 2. Dönemim. 7 yıldır bu işin içindeyim. Gülensuyla beraberiz. Bir mahalle komisyonumuz var. Komisyonlarda 20 yakın 30 'a yakın. Evlerde, kahvelerde toplanarak vatandaşı bilinçlendiriyoruz. Belediye ile birlikte bu imar işlerini takip ediyoruz. Vatandaşın isteğine göre imar çalışmalarını sürdürüyoruz."(Gülsuyu, E,56).

- "Cem eviyle ilgili toplantılara gidiyorum. Güzelleştirme derneği ile ilgili gidiyorum. Fazla toplumsal meselelerde toplanırım, giderim, gelirim."(Gülensu, Kd, 48).

- "Çok fazla. Birinci başta kentsel dönüşümümüz var. Konut hakkı, plan, proje, imar bunlarla ilgili ciddi ciddi sıkıntılarımız var. Yani şöyle diyim açıkça sizin de gördüğünüz gibi orda Dumankaya arkada Marmara üniversitesi ne bileyim o tarafta planlar".(Gülensu, E, 65).

- "Gülensu daha önceki yaşantısından şimdiki yaşantısına kadar çok şey değişti. Bu öncelikle eskiden bir yolu yaptırmak bile imkânsızdı. 2009 da mevcut gelen belediye başkanı mahalleye çok büyük katkıları oldu. Şu anki süreçte 11 yıllık kanayan bir süreç var. Kentsel dönüşüm, bu süreç içerisinde insanların tapu alması aynı zamanda yenilenebilir yaşanabilir hale gelmesi gerekiyor. Çünkü göç artıyor insanlar zaten göç etmeye de başlıyor. Bizim gibi ekonomik koşullarını ve eğitimini yerine getirip yükseldikten sonra kendisi bir ev alarak oradan çıkıp gidiyor. Orayı kiraya veriyor. Kreşlerimizin yapılması için şuan uğraşımız var. Gülensuya ilk girdiğin zaman muhtarlık vardır, altında esnaflar vardır. Çocukların eğitim olanaklarının olması için bir eğitim merkezi olacak içinde, insanların aşağı iniş çıkışları çok zor oluyor. Oralara ödeme merkezi yapacağız. Sağlık ocağımız daha kullanışlı hale getirebilmek için orayı aşağıya çekeceğiz. Cemevi'nin bitmesini istiyoruz. Maltepe'ye ait bir Cem evi. Bizim gülensu ve gülsuyu sınırları içerisinde onunla ilgili çalışmalar başlayacak."(Gülensu, Kd,28).

- "11 senedir Kentsel Dönüşümde gönüllü olarak yapıyordum. Halen yapıyorum."(Gülensu, Kd, 60).

- "CHP ile ilgili oluyor."(Gülensu, E,39).

- "Şöyle bir grup var. Dedenin yer aldı. "Gülsuyu Erenler Gençlik Platformu". Bütün gülsuyunun gençleri içinde. Alevisi, sunnisine kadar. Herkes geliyor. Sağcısı, solcusu, koministi, mafyası, işçiside var. Aşure etkinliği olur, Hızır lokmaları olur."(Gülsuyu, E,30).

- "Burda futbol turnuvaları oluyor. Mahallenin spor klubü var 2 tane onlara gidip geliyoruz. Ondan sonra bizim burda kentsel dönüşümle ilgili toplantılar oluyor onlarada katılıyoruz kayıtsız kalmıyoruz varsa görüşlerimiz bildiriyoruz."(Gülensu, E,36).

Sosyal medyanın insan hayatına girmesinden sonra, topluluk olarak hareket etmenin giderek azaldığı ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra mahalle içindeki cehalet düzeyinin üst seviyede olduğu ve bunun sonucu olarak bir fikirde

uzlaşmanın nerdeyse imkânsız olduğunu ifade eden düşünce yapısı ile karşılaşılmaktadır.

- "Önceden vardı. Son zamanlarda bu sosyal medya, cep telefonu böyle şeyler araya girince şu anda yok. Önceleri futbol turnuvaları vardı. Derneklerde yan yana gelip en kötü kahvelerde bir yere pikniğe gidip böyle şeyler olurdu. Şu son zamanlarda sosyal medyanın, televizyonun hayatımıza girmesinden sonra pek böyle şey olmuyor."(Gülensu, E, 39).

- "Yok. Arkadaşlarla gezmeyi severim. Derneklere falan gitmem. Halk güvenli değil yani. Her konuda seni yalnız bırakır. Genel olarak. Hele buradaki halk cahillik üst düzeyde… Çünkü örümcek ağı gibiler çıkamıyorlar hiçbir konu hakkında dışarıya. Çünkü cahillik ve ekonomik zorluk çeken insanlar çok tehlikeli oluyor. Burası böyle bir bölgesel… Devlet büyükleri daha iyi bilir."(Gülsuyu, E,57).

Gülsuyu ve Gülensu'da mahalle içerisinde komşu ve arkadaşlarla bir arada bulunma, çoğunlukla çalışmayan evde bulunan kadın katılımcılar arasında olduğu, çalışan kadınların ise komşularla bir araya gelmelerinin eski sıklıkta olmadığı gözlemlenmektedir. Bunun yanında arkadaş ve komşularla aralarında olması muhtemel tartışma ve kavgalarda arabuluculuğun nasıl işlediği görüşmelerde belirtmektedir:

- "Mahallede ki şu anda derneklerin dışında mahalle dernekleri dışında herhangi bir şey yok belki kadınlar gün yapsınlar. İletişim kopmasın diye şahsen katılabilirsem katılıyorum. Herhangi bir şey yok şimdilik. Ama siyasi parti toplantıları falan onlar var hep. Yani ben şimdiye kadar komşularımla çok fazla kavga etmedim, hatta hatta hiç etmedim. Benim gecekondumu çatıda kiremit dizen, duvar yapan biriydim. Eşim kolundan kaynaklı. Bir gün tabi askeriye o dönemde bakıyor. Gelip gece kondular yıkacaklar, belediye geliyor, zabıtalar geliyor. Benim sesimi komşular duyduğunda komşular gelirdi, sahiplenirdi. O kadar çok kendimi kaybetmişim ki zabıta ya şey yapmışım. Gelmiş müdahale etmiş, zabıtayı iteceğime kendi komşum Gülşen ablayı itmişim çukur.. Karşımda 2 komşum birbirleriyle çok ciddi kavga etmişler. Burada Erzincanlı bir Seyfi abimiz vardı bizim il genel meclis üyemiz, dede, bir yönü de dedelik var. Seyfi abiyi çağırdıklarında beni de çağırdılar arabuluculuk yaptık iki komşu birbirleriyle kötü olmasınlar diye. Onu çok yaparız."(Gülensu, Kd,60).

- "Oluyor. Mesela bugün piknik yapılacaktı. Avukatla görüşmem olduğu için gidemedim. Eşimin eltisi, yengesi, halası bahçemizde semaverde çayımız meyve ağaçlarının altında yapacaktık. Bunun dışında mahalle ile ilgili özellikle bir toplantı olmaz. Şu konuyu konuşalım toplanalım olmazda. Genelde hep böyle mesela biz 5 amcanın 3 halanın olduğu bir yerde oturuyoruz. Bunların çocuklarını torunlarını katarsan 70 kişiyi aşıyorsun. Mesela hepimiz toplanırız sorunlarımızı konuşuruz. Su deposu var İSKİ tarafından kullanılmıyor. Uyuşturucu kullanıyorlar oralarda. Polise şikâyet ettik olmadı iskiye gittik olmadı. En sonunda topluca hareket ettik. Var hala orası ama kullanılmıyor artık. Kentsel dönüşümle ilgili de beni ilgilendirmiyor. Zaten eşimin tapusu yok. Ne yapabileceksin. Ailedekiler katılıyor. Ailede mal varlığı var onlar ne yapmak istiyorsa yaparlar. Ama şöyle bir şey var kentsel dönüşümü orada oturanlar istemiyor. Orada yaşayanları görüyorum herkes gecekonduda yaşıyor. Herkesin bahçesi var. Oradaki kimseyi apartman dairesine sokamazsınız. Beni de mesela ben mesela alıştım. Ben küçük

lüks bir site içinde büyümüşüm ben beni bir siteye sokamazsınız bu rahatlıktan sonra. Ben kapımı açıyorum soframı kuruyorum. Elma ağacının altında... Beni de sokamazlar yani."(Gülensu, Kd,27).

- "Sadece parti toplantıları oluyor. Anca katılıyoruz. Çoğu zamanda katılamıyorum tepki alıyorum. Çünkü çalışıyorum, evde çocuk var. O yüzden fırsat bulamıyorum. Şu ana kadar tartışmam olmadı. Olsa da zamanla kendi aralarında halloluyor. Gördüğüm kadarıyla mahallede öyle oluyor."(Gülensu, Kd,44).

- "Yani ben çok şey diyemeyeceğim. Benim böyle mahalle, ev anlamında toplantılarda falan pek yer almıyorum. Benim öyle kadın günleridir falan hiç olmuyor. Benim yaşamda vermem gereken bir mücadele var. Artı birde devrimci mücadelem var. Benim eşim artı ceza evi yattı. Sistemle alakalı sistem seni ne sanıyor. Suçlu sayıyor. Onunla ilgili karışıklıklar. Hayatın verdiği uğraştan kaynaklı zaten böyle bir bişe zaman bulamıyorsun. Ben komşularımla tartışmadım ama ara bulucu oldum. Arayı buldum. Yatıştırdım."(Gülensu, Kd, 48).

- "Kızdığım an kızarım. Kız Allah cezanı vermesin derim. Benim annem karasuya taşındı. Anlamlarda çocukları büyüdü onlarla ilgileniyorlar. Ben şöyle derim benim ailemdense benim komşularım daha kıymetli. Ben onu hep diyorum. Benim bir başım ağrısa ailem duymasın ben komşuma giderim. O dönemleri çok geçirdik."(Gülsuyu, Kd,40).

- "Kavgada ederiz kendi aramızda sonra barışırız. Arabuluculuk da yaparız konu daha ileri gitmesin diye elimizden geleni yaparız."(Gülensu, E,36).

- "Evet yani aslında komşularımızla da bir araya geliyoruz. Özellikle yazları kapı sohbetlerimiz oluyor. Dışarda iki üç kişi varsa hemen takılı veririz oraya. Öyle. Mahallelide oluruz, sıradan kadında oluruz."(Gülsuyu, Kd,55).

Komşuluk ve arkadaşlık ilişkileri, eski dönemlere kıyasla yakın seyretmediği ve ağırlaşan hayat şartlarına bağlı ekonomik zorlukların etkili olduğu görülmektedir. Geçmişe duyulan özlemi ifade ederken, komşularla yapılan samimi ev sohbetlerinin ve o bağlılığın olmadığı vurgulanmıştır.

- "1980'lerin sıcaklığı o zaman tanıdığımız arkadaşlarla 12-1'e kadar oturuyorduk biz. Şu anda hala birbirimize gidip geliyoruz. Biz eskiden gün yapardık. Yani o biz o haftayı o günü iple çekerdik. Bişeyler yapardık, paylaşırdık. 10-15 kadın bir araya gelirdik. Yiyip içtikten sonra halaylar oynamak hey saat 5'e kadar. Şu an belirli bişeyden sonra yok kimisi taşındı gitti. Kimisi torununa bakıyor. Kimisi yaşlı artık. Şu anda ortam yok. Bazen diyorum ki: çocuklarımız küçükken biz oturup bir araya geliyorduk. Çocuklar büyüdü her şey tam şey oldu ama biraz ekonomik olarak zorluklar o şey yapıyor. Aslında bizim mahallemiz çok iyi bir mahalle ben mahalleden gitmek istemiyorum. Evim müstakil olduğu halde ve dar olduğu halde orası bana çok güzel geliyor yetiyor bana. Komşularımla tartışma yaşamadım. Arada çocuk için bağrıştığımız oluyordu o kadar."(Gülensu, Kd, 64).

Gülsuyu ve Gülensu, çok kültürlülük kavramını içinde barındıran mahaller arasındadır. Esasında çok kültürlülük farklılıkları ifade eden bir kavramdır. Dolayısıyla kültürü etkileyen birçok faktörün olduğu, aynı toplum içinde kültürün çeşitli sebeplerle farklılaştığı ve aynı kültür içinden farklı alt kültürlerin meydana geldiği söylenebilir.

Katılımcılar, Gülsuyu ve Gülensu mahallesinde farklı kültürlerle bir arada yaşamın kendilerinde alışageldik bir durum olduğunu ve bölge olarak çok kültürlülüğün kabul görüldüğünü gözlemektedirler. Farklı kültürlerdeki çeşitliliğin kendilerini zenginleştirdiği ve aslolan değerin "İnsan Olmak" olduğunu ifade etmektedirler.

- "Göçle gelen Suriyeliler ya da doğudakilerle iletişim kurmaya çalışıyoruz. Ben son zamanlarda dikkat ettim buradaki insanlar onlara karşı güvensizlik hissetmeye başladı. Olumsuzluklarda yaşanıyor. Biri yapar diğeri de ondan sorumlu olur gibi. Bizler için farklılığın bir sorunu yok, bizler için insan ve onurlu olması yeterli."(Gülensu, Kd, 41).

- "Yani bizim mahallede hiç böyle bir problem yaşanmadı. Yani ben şöyle söyleyeyim. Biz orada mesela ben Sivaslıyım eşim Tokatlı, memleketliyiz. Tunceliler var, Kastamonululular var emin ol arka tarafta Gümüşhaneliler var. Hepsi gayet uyumlu Elazığlısı var hiçbir problem yok. Onlarla beraber yaşamaktan memnunum çünkü kimse kimseye müdahale etmiyor."(Gülensu, Kd,48).

- "Ya tabii onlar esasında savaş ortamından kaçıp geldikleri için birbirlerine daha çok bağlılar. Yani hiç birbiriyle kan bağı olmayanlar hatta aynı yerden gelip tanışmamış insanlar bizim ülkemizde birbirleriyle tanıştılar. Sonuçta 2 milyon göçmen aldık. 2 milyon göçmen birbirini tanımıyordu. Hepsi burada tanıştı. Ve hepsi de kardeş gibi oldu bence. Benim birkaç kişiden gözlemlediğim budur. Evet. Ben hoşlanırım benim için sıkıntı yok. Hatta bu insanlara da çok şey katar, farklı şeyler katar. "(Gülensu, Kd, 27).

- "Nasıl deyim: benim altımdaki Karadenizli, Samsunlu onlarda bize gelir gider bizde onlara gelir gideriz. Cenazelerimiz, düğünlerimiz bir olur. Ayırmayız. Doğudan gelenlerde kendi içlerinde kavga edenler çok oluyor."(Gülensu, Kd,60).

Gülsuyu ve Gülensu Mahallesi çoğunluğu Alevi olan ve farklı kimlikleri barındıran bir mahalledir. Bir katılımcının ifadesiyle çoğunlukla farklı kültürlerin uyum içinde ve birbirlerine saygılı davrandıkları bir ortam olduğunu belirtmektedir.

- “Şöyle söyliyim ben tabi ki onlar kendi aralarında şimdi biz Alevi toplumu olarak baktığımızda Sünni toplumu biraz daha kendilerini birbirlerine daha bağlı hissediyorlar. Sanki gelmişler bir Alevi mahallesinde oturuyorlar. Birbirleriyle daha kaynaşmaya çalışma içindeler. Bizde dışlama olmuyor ama onlar bizlere daha ön yargılı bakıyorlar. Nasıl diyim görüş açısından dini olarak görüş açısından biraz daha tutucular ya onlar. Pek böyle muhabbete girmiyorlar. Giriyorlarsa da annemizle babamızla bacımızla falan giriyorlardır. Erkekleri de pek fazla içimize girmezler onların kahveleri vardır oralara giderler. Saygı var tabi ki o senin geldiğin kahveye gelmez sen onun gittiği kahveye gitmezsin yolda gördüğün zaman selamlaşırsın ama çokta haşır neşir olmazsın bu başka da bir şey yok.”(Gülensu, E,39).

- “Suriyelilerde bir sıkıntı görmedim. Alevi Sünni olarak da 50 yıldır ben buradayım hiç bir şey olmadı. Herkes birbirini olduğu gibi kabul eder burada.”(Gülsuyu, E, 56).

Mahalle içinde rahatsızlık duyan nedenler arasında hırsızlık ve kiraların yükselmesi katılımcıların ifade ettiği nedenler arasında yer almaktadır. Suriyelilere karşı genel bir bakış açısı olumsuz yönde seyrederken Çingenlere bakış daha ılımlı yönde olduğu görülmektedir.

- “Ben burada esnaf olduğum için biliyorum. Suriyeliler buraya geldi ya. Aslında istemiyorlar. Birde onlar geldikten sonra burada kiralar çok yükseldi. Herkes ondan şikâyetçi... Herkesle konuştuğum için istemiyorlar biliyorum. Şeyler çok var. Adana’dan, Bolu’dan gelen Çingeneler... Onların çok bir zararını görmedim. Mesela gelsinler beş kuruşuna kadar sayıp verirler. Kendi içlerinde biraz kavga ediyorlar. Çok erken yaşta evleniyorlar ona kızıyorum. Mesela Adana tarafından gelenlerinde hırsızlık yapma tarafları var. İnsanlar bunlardan rahatsız.”(Gülsuyu, Kd,43).

- “Vallahi Suriyelilerden pek burada bizim içimizde görmedim. Kürtlerden de var tabii evlerinde anlaşıyorlar yani. Bize karşı bir şeyleri yok. Çingenelerde var. Bak şurada bir Çingene var çok iyi ben onu çok seviyorum. Yani bize zararı yok. “(Gülsuyu, Kd,36).

- “Evet, çok uyumsuzlar. Buranın yerlisine karşıda uyumsuzlar. Burada sopayla taşla birbirlerine giriyorlar. Çocukları bile öyle.”(Gülensu, E,39).

Son zamanlarda artan göç hareketlerinin, mahallede yaşayanlar arasında huzursuzluklara neden olduğu görülmektedir. Bu huzursuzluklara örnek olarak, aile ilişkileri ve işsizlik verilmektedir.

- “….ben şu an bu kadar insanın memleketime gelmesine çok çok çok çok kızıyorum. Çok yuvaları yıktı. İşsiziz ayrıca. Çok sevdiklerimde var ama vatanımdaki insanım açsa işsizse, mutluyken yuvası dağılıyorsa istemiyorum.”(Gülsuyu, Kd,52).

Gülsuyu ve Gülensu’da yaşayan katılımcılar son yıllarda mahallede uyuşturucu satıp, kullanma durumlarının ortaya çıkmasında göçle gelen Doğu Anadolu bölgesindeki kesimin payı olduğunu belirtmektedir.

- “Mesela bizim 10 yıl önce Muşlu komşularımız geldi yan tarafımıza. Ekonomik olarak zor durumdalar, dil bilmiyorlar, Türkçe konuşamıyorlar. Zor durumdalar yani. Biz yani şey düşünüyoruz. Elimizden geleni yapmaya çalıştık. Daha sonra çocuklar büyüdükten sonra uyuşturucu işlerine girmeye başladılar. Böyle olunca ilk başta kurduğunuz ilişkiler bozulmaya başladı. Yani doğal olarak bozuldu. Şu an hatta birbirimize selam bile vermiyoruz. Hem satıyorlar hem kullanıyorlar.”(Gülsuyu, Kd, 45).

- “Birbirleri ile uyumu bir dönem iyiydi şimdi birbirlerine girmişler. Geçen günlerde bu çeteci gruplardan biri birbirini vurmuşlar. Bacağından falan vurmuşlar.”(Gülensu, E,33).

Bir diğer ifade edilen durum arasında sonradan göç ile gelen yabancı uyruklu göçmenlerin yerleşik yaşayanlardan daha avantajlı duruma geldikleri ifade edilmektedir.

- “Onların bir sıkıntılarıda olsa kendi aralarında hallediyorlar. Aşiret gibiler. Biz bir kere millet olarak fırsatçı bir milletiz her şeyden önce. Şimdi bu insanlar ordan buraya iş aramaya gelmişler. Biz nasıl kaç sene önce gelmişiz iş bulamamış onlarda öyle. Ben konuşuyorum bazen diyorlar ki abi iş yok ki nereye gideyim, gidiyoruz aylak aylak geziyoruz geliyoruz iş yok. Sizin burada az gördüğünüz 1000 lira maaşı biz burada neler yapıyoruz. Alıyoruz oraya gidiyor. Onlar tek bir aile olarak yaşamıyorlar. 5 aile yaşıyor. 10 nüfus yaşıyor. Adam başı 50 lira veriyorlar kirayı. Bölmüşler 4 odayı bölmüşler. Bakkal açtılar, kahveleri var kahvede açtılar. Camileri var.”(Gülsuyu, E, 38).

Katılımcılar, aile ve çevresindeki insanlardan gerekli değeri görme noktasında genel beklentilerini şu şekilde ifade etmektedir.

- “Çok. İnanıyorum.” (Gülensu, Kd,41).

- “Yani çok büyük bir ailem yok ama kendi ailemde geniş ailemde hani benim gibi düşünmese bile ama destektir bana. Gerçekten zor durumda olduğum zaman yanımdalardır.” (Gülensu, Kd,48).

- “Evet ben verdiklerine inanıyorum çünkü bende değer veriyorum.” (Gülensu, E,65).

- “İnanırım, ailem ben çok değer verir.” (Gülensu, Kd,64).

- “Şimdilik iyiyiz. Küslüğümüz yok. Biraz tartışıyoruz sonra barışıyoruz konuşuyoruz. Çevreyle de küs değiliz. Bazı tartışma oluyor ama küs değiliz.”(Gülensu, Kd,65)

- “Benim çevremdeki komşularım hiçbir onlara verdiğim destek, yardım dersem belki çok fazla abartı olur. Hiç pişman değilim. Herkes 70 yaşındaki bana abla diyor, gerçekten. Niye biliyor musun? 92’de Maltepe kartaldan ayrıldığında işte o parti toplantılarında. Ben kahvelere gittiğimde tek kadındım. Babam öyle yetiştirdi. Önceden oğlan yoktu kızlarını oğlan gibi yetiştirdi ya o yüzden. O yüzden herkes bana abla diyor. Severler. Komşularımda sever. Kayınlarımda sever. Ailemde çünkü öyle olmasa zaten yapamam. Biraz kaynanam işte gelinler çok gezer diye o biraz yan çizerdi. Diğer eltilerimi ben gelin ettim. O yeni gelinleri benim yanıma bırakmazdı. Benim gibi olurlar diye.”(Gülensu, Kd,65).

- “Ailem çok fazla değer verdiğini düşünüyorum. Ben emes hastasıyım. Benim için hepsi heder oldu. Mahallemde komşularım eğer bir şey beni üzüyorsa hani böyle bana duyurmamaya çalışıyorlar, üzmemeye çalışıyorlar. Komşularım iyiler yani çok memnunum. Yakın çevremdekiler. Benim rahatsızlığımdan dolayı bana daha hassas davranıyorlar.”(Gülensu, Kd, 42).

- “Benim bir 40 yıl ömrüm varsa 20 yılını anneme 20 yılını babama verirdim. Ailemden değerin en iyisini gördüm. Çevre çok değişti buralar güvenim yok artık.”(Gülensu, E, 33).

- “Valla ben inanmıyorum. Çevrenin verdiğini düşünmüyorum. Yine biz özveride bulunuyoruz gereken şeyi göremiyoruz. Ben bu duruma düştükten sonra göremiyorum (sağlık sorunu yaşıyor).”(Gülsuyu, Kd, 55).

Gülsuyu Mahallesinde bazı kanaat önderleri, mahalle içerisinde sosyal kontrol ve düzeni sağlayabilmek amaçlı saygı ve korku duyulan liderler olarak bilinilmek gerektiğini savunmaktadır:

- “İllaki. Gülsuyunda birinden seni saymasını istiyorsan ayağa kalkmasını istiyorsan burada okuyarak tanınmayacaksın. Bileğine iki üç tanesini yatıracaksın anladın mı? Korku kültürü yani.”(Gülsuyu, E,30).

Ailesi tarafından gerekli değeri görmediğini ifade eden veya gördükleri değeri sorgulayan katılımcılarda mevcuttur.

- “Hayır. Kendi ailemin de düşünmüyorum. Şimdi babam bana babalık yapmış bir insan değil. Annem için bunu söylersem annem rahmetli. Annem bana değerimin çok üstünü verdi. Ben şu anda yaşayan en yakın aile bireyim için bunu söylesem babam için hayır bunu söyleyemem. Eşimin tarafı, kendi çevremle iyim.”(Gülensu, K,27).

- “Yok almıyorum.”(Gülsuyu, Kd, 35).

- “Çevremdeki insanların değer verdiğini bir bakımdan düşünüyorsun, bir bakımdan acaba doğrumudur diye düşünce altına giriyorsun. Acaba diyorsun.”(Gülensu, Kd,53).

Hemşehrilik ilişkisini kullanarak kendisine yaklaşan bir kişi tarafından başından bir dolandırıcılık mevzusu geçen katılımcı çevresindeki insanlara değer verme durumunu değiştirdiğini şu olay ile anlatıyor:

- “Ben aileme inanıyorum ama çevreme inanmıyorum. Bende yapıp karşılığını alamadığımı düşünüyorum. Çok kötü bir durum yani... Ne yaparsa yap yaranamıyorsun. İş içinde diyorum. Bir sürü insanda yaşadığım için. Mesela maddi anlamda yazıyorsun falan sen en ufak bir şey yap onlar seni hemen siliyor. Hatır düşünen insan az. Mesela bu hemşehrilikle ilgili hemşehrisi gibi gösterilip dolandırıldım ben. Baya bir hikâye oldu. Hemşehri Artvinli adam baya hikâye yazmış adam. 200 lira sahte parayı hemşehrim ayağına bana kaktırmaya çalıştı. Bir gün ben dükkânda tekim birisi geldi dükkâna. Polis diye de şey yaptım telsizden sesler falan da geliyor. İşte nerelisin yeni taşındım. Bir kere geldi bir iki bir şey aldı. Sonra tekrar bir daha geldi. Ondan sonra Artvinliyim dedi her neyse. Ben dedim hiç benzemiyorsun. Hani Artvin’in bir şivesi olur bende yok ama biliyorum. Karsa yakındır. Bir şey aldı dedi ki ben tekim dedi var mı çevrende ev temizliğine gelecek birisi dedi. Eşimle tanıştı falan. Burada kadın çok temizliğe giden… Her neyse arada bir geldi yine alışveriş yaptı en son geldi 200 lira para verdi. Bende hatta dedim ki hemşehrim ayağına gülerek dedim ki sahte olmasın para ama paraya

bakmıyorum. Yani hemşehrim ayağına beni dolandırdı adam. Bunlarda oluyor. Ben buna şahit oldum. Arkadaşım bile getirirse bakıyorum artık. Bana kızıyorlar."(Gülsuyu, Kd, 43).

Katılımcılara başkalarının hem fikir olduğu fakat kendilerinin bu düşünceye katılmadıkları konularda ne düşündüğünü açıkça söyleme durumlarını belirtmelerini istediğimizde, bir kesim katılımcı farklı fikirlere de açık olup, kendi fikrini de rahatça ifade edebileceklerini belirtmişlerdir. Vermiş oldukları cevaplar şu şekildedir:

- "Yani şey çok fazla kırıcı olmak istemem bi parça ama yüzeyselde olsa bir parça kendimi ifade ederim."(Gülensu, Kd, 41).
- "Tabii söylerim ama söylerken tabi farklılaşıyorsun. Oturup tartışıyorsun ikna et diyorsun kim kimi ikna ederse."(Gülensu, Kd, 48).
- "Kendi fikrini söylersin tabi oda fikrini söyler."(Gülensu, Kd, 64).
- "…katılmadığım şeye katılmam. Öyle içimde saklamıyorum, arkadan da söylemiyorum."(Gülensu, Kd, 65).
- "Genelde siyasette oluyor bu ya. Genel hayatta da işyerinde de aynısı. İnsanlar kutuplaşmış hale gelmiş. Ben lafımı esirgemem, söylerim."(Gülsuyu, E, 38).
- "Kişisine göre dile getiririm. Karşımdaki biraz farklı ise sessiz kalmayı tercih ederim."(Gülsuyu, Kd,32).
- "Söylerim, hiç, kesinlikle. O yüzden bir siyasetçiye hakaretten yargılandım ya." (Gülensu, Kd, 60).
- "Ben söylerim. Savcıda poliste olsa söylerdim."(Gülsuyu, E,57).
- "Ya söylerinde söylediğin yere de bağlı. Bazen söyleyemediğin yerlerde oluyor."(Gülensu, E, 36).
- "…ben söylerim. Bizim DNA'mızda yok böyle bir şey."(Gülensu, E,39).
- "….bizim derneğimizde, düşüncemizde biat etmek, boyun etmek yoktur. Kim olursa olsun."(Gülensu, E, 28).

3.6. FARKLI MEMLEKET GRUPLARININ BİRBİRLERİYLE İLİŞKİLERİ

Farklı kimlik yapılarına sahip ortamlarda, birbirlerini reddetme karşılaşılabilen bir olgudur. Katılımcılar arasında da farklı görüş yapıları bulunmaktadır. Bir arada yaşayan farklı kültür yapılarına mensup toplumların giderek birbirlerini daha iyi tanıma ve tahlil etme sonucunda davranışları şekillenmektedir.

- “Türkiye’nin başına bela olan ve özellikle Türkiye’nin orta doğu ile ilgili o yanlış politikaları sonuncunda Türkiye’de kalan 3 milyona yakın Suriyeli insan var. Sokağımızda yok ama bir üst sokakta var. Çok daha farklı ve değişik insanlar görebiliyoruz. Ve çok iyi biliyoruz ki o insanlar kendi ülkelerindeki o savaştan, huzursuzluktan kaynaklı gelip sığınmışlardır. Bu konuda Türkiye’ye sığınanların sayısı çok daha fazladır. Ama ne yapmıştır iktidar ve hükümette iktidarda kalabilmek için çok farklı bir şekilde politik anlamda kullanabiliyor. Bizi esasen rahatsız eden şey burası... Ama onun dışında bir insan bulunduğu yerde sıkıntı yaşamışsa özellikle mahallemize gelip sığınmışsa biz ister istemez onları dışlamadan yapabildiğimiz anlamda elimizden gelen yardımı yaparız.”(Gülensu, Kd, 46).

- “Ben geldiğimde eşimde bende kendi kültürüm yakın insanlarlayım. Diğer kişilerle de diyalogum vardı. Maalesef 80’den sonra bizim içimize mihrap soktular. Şey yapamadık. Ama 80’den önce çok güzel yaşantılar vardı.”(Gülensu, Kd,64).

- “Aslında bir espri yapayım. Şu an benim mahallemde hemen hemen Türkiye’nin her yerinden insanlar var. Ama şey bir tek yer yok KAYSERİLİ. İnsanlara ben Kayserliyim diyorum. Neden Kayserili? Bana göre en doğru tanımlama… Herkesle eşit mesafede olmak… O akrabalık bağını o feodal bağını işte hemşehricilik bağını ortadan kaldırmak adına. Evet benim kimliğimde Sivas yazıyor İmranlı yazıyor. Ben özünde Kayseriliyim derim neden Kayserili? Ya burada hiç Kayserili yok. Benim akrabam yok hemşehrim yok anlamında siz benim için eşitsiniz. O eşit denge üzerinden bunu söylüyorum. Ha aidiyet olarak ben kendimi Gülensu’lu hissediyorum. Niye biz Gülensu ile ilgili birçok evrelerden geçtik. Gülensu 1945’lerde kurulmuş. 1992’de muhtarlık olarak ayrıldı. Biz diyoruz ki tek mahalleyiz ama iki muhtarız. O bizim açımızdan bir artıdır. Benim mahallemle ilgili bir sorun oraya gidebilir oradaki bana gelebilir.”(Gülensu, E, 48).

Katılımcıların memleket ilişkilerini anlayabilmemiz için katılımcılara yakın ve uzak olan memleketler sorulmuştur. Burada ki amaç, farklı grupların ilişkilerini incelemektir. Bu ilişkilerin topluluklar arasında yarattığı bir ayrım yaratıp yaratmadığı ve ayrım yaratıyorsa neden kaynaklandığını ortaya koymaktır.

Katılımcılar arasında bazılarının, memleket grupları ile ilgili düşünceleri incelendiğinde; Etnik yapılarının komşuluk seçimindeki önemli olduğu görülmektedir. Farklı bir diğer düşünce olarak da komşuluk ve arkadaş seçiminde etnik yapının önemli olamadığını ifade etmişlerdir;

- “Erzincanlılarla anlaşıyoruz. İyi yani. En uzak diyeyim sana insan olarak ayrım yapmıyoruz. Alevi Kürt ayırmıyoruz. Beraber yiyoruz içiyoruz. Ben Gümüşhaneliyim Sünni’yim Alevi arkadaşlarım var. Hiçbir aramızda kesinlikle öyle bir şey yok. Bu alevidir bu Sünni’dir bu şöyledir. İnsan insan olsun. Benim başım dara geldiğinde benim o alevi arkadaşlarım koşup geldiği zaman ben ona farklı bakmam ne olursa olsun. Yok muydu çok kötü insanlarda vardı Alevilerden kendi ailesine zarar veriyor başta. Amca çocuğu amca çocuğunu vuruyor. Sana da zarar verebiliriz sonuçta. O yüzden biz öyle bakmıyoruz artık.”(Gülsuyu, Kd,36).

- “Sivas, Giresun, Erzincan, çaykara.. karadenizin insanları çok doğal bence.müthiş insanlar.. uzak olarak Kastamonu, Siirt uzak gelir. Erzurumularında bir kısmını sevmiyorum.”(Gülensu, E,28).

- “Sivas, Tuncelli, Erzincan… Uzak olarak Karadenizlilerden pek hoşlanmam. Giresunu saymıyorum.”(Gülensu, E,39).

- “…en sevdiğim ülke olarak herkesi seviyorum. Kötü olanları sevmiyorum.”(Gülensu, E,23).

- “ben bundan bir hafta önce bir ufak tur yaptım. Gördüm ki benim memleketim çok güzel. Benim memleketimin bazı insanları bazı insanlarını birbirine düşürdükleri için. Mesela doğu bana itici geliyor çünkü orada kan akıyor. Ama insan olarak ben kimseden rahatsız değilim. Fakat ortamı rahatsız… Şu an bana en yakın gelen yerler Ege, Akdeniz, Marmara, Karadeniz.”(Gülsuyu, K,43).

- “Memleket olarak ayrım yok.”(Gülensu, Kd,48).

- “Memleket olarak fark etmez benim için.”(Gülensu,E, 64).

- “Memleket olarak dersen Sinop’u çok sevmem. Biz hep doğuluyuz. Ya bana doğu daha cazip geliyor.”(Gülsuyu, Kd, 32).

- “Memleket olarak yokta düşünce tarzı olarak var. Nasıl ayırırım aşırı dindarlarla görüşmem. Sağcı insanlarla hiçbir şey konuşmam. Konuşmaya başlayınca beş dakika sonra konuşmadan çıkar. Ön yargıları olan insanlarla asla konuşmam. Tek esnetemeyeceğim konu budur. Yüzeysel olarak bakan insanlarla asla oturmak istemem.”(Gülensu, Kd,27).

- “Hiç düşünmedim bunu. Kesinlikle demedim ki şu memleketli benim komşum olsun şu olmasın. İnsan olması yeterli benim için. Şu benim için Sivaslıymış ya da aleviymiş ya da sunniymiş. Kesinlikle yani.”(Gülensu, E,39).

- “Öyle bir şey ki. Eşimin işi dolayısıyla çok farklı kişilerle bir araya geldik mezhep ayrılığı yapmıyorum. Bazen insanın kendisi insanı bile kendini çok üzebiliyor. Hiç öyle bir ayrıma girmedim. Hiç düşünmedim. Sevmesin çok önemli değil ama saygı duysun yeter. O saygısızlık olmazsa yeter.”(Gülensu, Kd, 42).

- “İzmir, Sivas, İstanbul olumsuz baktığım iç Anadolu bölgesi çok sevimsiz. Ankara’dan nefret ediyorum.”(Gülensu, E, 36).

- “Erzincan, İstanbul, İzmir en yakın, Erzurum, Bayburt en uzak.”(Gülensu, E,39).

Bazı katılımcılar ise, arkadaş ve komşuluk seçiminde kendileriyle aynı memleket, aynı kültüre sahip bireylerle arkadaşlığı ve komşuluğu tercih ettiğini belirtmektedir:

- “Kendime yakın hissettiğim gruplar derken kendi hemşehrilerim. Hemşehrilerimi korur kollarım.”(Gülsuyu, E,38).

- “Tabi oldu, tabi oldu. Öncelik hemşehrilerindi, bu bende de var. Ama daha çok bende fanatik şekilde dünya görüşü noktasında var. Orda ayrışıyorum işte. Ben Pazar tezgâhımı bile seçiyorum. Eğer sakallıysa eğer onu tanımıyorsam bana o tezgâhın hepsini bedava verse ben ordan bir şey almam. O konuda fanatiğim. Mesela mahallede market... Ben bu marketlerin hiç birinden alışveriş yapmıyorum. Şu dersim gıda evin altına yeni geldi. Kendi sokağımdaki mahalle bakkalından yaparım. Pazar alışkanlığımda yoktur, çok zaruri ihtiyaçlarım olursa giderim. Ama dünya görüşü noktasında ayrım yapıyorum. Benim Çankırılı partili dostlarım, arkadaşlarım var. Giresunlular var. Ama hep böyle şey,

çok fanatik bir MHP'lidir ben ona uğramam. Aşırı dincidir, gericidir uğramam. Biraz o yaşam tarzını aydın olması gerekiyor. Bazıları çok fanatik olunca ayrışıyoruz."(Gülensu, Kd,60).

- "Erzurum, Bingöl ve Konyalılarla olma istemem. Her pislik onlarda var. Kendi hemşehrilerimle yakın olurdum."(Gülensu, E,33).
- "Ardahan yakın hissederim."(Gülsuyu, Kd,35).
- "Tabiki Sivas ama çok ayırım etmem."(Gülsuyu, Kd,41).
- "Doğu tarafı uzak kalıyor. Kendi memleketim daha yakın."(Gülsuyu, Kd,53).

3.6.1. EVLİLİK VE AİLE KURMA TERCİHLERİ

1950'li yıllardan itibaren göç, köylerden kentlere doğru artmıştır. Bu göç esnasında kentlerdeki nüfus yapısı ve dokuda değişmeye başlamıştır. Göç eden kesim ve kentte yerleşik olarak yaşayan kesim üzerinde de değişimler oluşmuştur. Gerçekleşen göç hareketleri sonrasında kültürel, siyasal, ekonomik anlamlarda değişimler yaratan göç, evlilik yaşamları üzerinde de değişimlere yol açmıştır.

Kırsal bölgelerde evlilikler genellikle aile büyükleri tarafından uygun görülen akraba, hemşehri, eş-dost eşrafından seçilerek erkeğe gösterilir. Kadın burada itiraz etme şansı olmayan ve uygun görülen kişi ile evlendirilen taraf konumundadır. Günümüzde bu türde evlilik kalıpları giderek kırılmış olsa da hala devam eden katı gruplarda bulunmaktadır:

- "Eşim akrabam teyzemin oğlu. Ben tanışmadım hiç onunla. O burada doğdu büyüdü. Biz Gümüşhane'de doğduk büyüdük. 13-14 yaşıma kadar geldim. Eşimi hiç görmedim. Akraba olmak önemli değil insanın kişiliği önemli. Ben gördüm bir şey ailem görmedi. Ben diyorum ki acaba kaderim mi? Tanıyım seven alanlarda var onları da görüyoruz."(Gülsuyu, Kd,36).
- "Eşimle tanışmadık ki. Onun annesiyle benim annem kan kardeşmiş. Öyle tanıştık. Pek olsun istememiştim. Abisiyle arkadaştım yanlış anlaşılır diye istememiştim. Ama eşimi çok seviyorum şimdi."(Gülsuyu, E,60).

Yukarıdaki katılımcı, yaşamış olduğu evliliği kaderine bağlayıp, tanıyarak, severek yapılan evliliklerde de durumun çok farklı olmadığını ima etmiştir. Bu şekilde düşünmek kendisini bir nebzede olsa rahatlattığı görülmektedir.

Etnik farklılıkları birleştiren evliliklerde yaşanan sorunlar aile içindeki gerginliklere neden olmuştur:

- “Aşık olmuştum. Ben evlendiğimde kocamın tarafı Kürt gelin mi aldın diyorlarmış hâlbuki biz Kürt değiliz aleviyiz.”(Gülsuyu, Kd,42).

- “Görücü usulü. Ben evlendim iki üç gün sonra alevi Sünni ortaya çıkmaya başladı. Kocam şafi Kürt, ben aleviyim. Onlarda çok ayrım var.”(Gülsuyu, Kd,52).

Kırdan kente göç sürecinde akraba ve hemşehri merkezli yerleşen grupların hala köylerindeki gelenek ve göreneklere göre davranıp düşündükleri görülmektedir:

- “……benim eşim azeriydi. Yemek, giyim her şey de etkili oluyor. Biz İstanbul’da doğduk büyüdük ama bildiğin İstanbul’un köyündeydik de. Bizim şu an gecekonduda var. Ora bile buram buram köy.”(Gülensu, E,36)

- “….kendi yörenden birileri olunca daha rahat ifade ediyorsun.”(Gülensu, E,39).

- “Eşimle Ankara’dan bizim mahalleye gelmişti. Öyle gördüm. Severek evlendim. Bence önemli. Şuan kültür dedim ya. Örnek vereyim. Bir ege kültürü ile bir doğu kültürü bir olmaz. Gerçi şu an gençlik onları şey yapmıyor. Kendi kültüründen olursa daha iyi oluyor.”(Gülsuyu, E,56).

- “Ayy.. Vallahi nasıl tanıştık o beni görmüş. Sonra beni bulmuş. 10 kere istedi beni babamdan. Yaşım küçük olduğu için uzun sürdü. Bence aynı yöreden olmak önemlidir. Ne olursa olsun bir yerde çatışırsın.”(Gülensu, Kd,42).

- “Önemli tabi ki. Aynı kültürdeniz. Diğer türlü fikir çatışması olabiliyor.”(Gülensu, E,39).

- “Babamın bir bakkalı var. Orda alışveriş yaparken tanıştık. Çevredeki yine böyle komşular, komşuların desteği ile benim gönlümü çaldı diyebilirim. Kulakları çınlasın makbule ablam vardı. Küçük oğlunu tembihlemiş, geldi bana bir gün dedi ki: sen dedi Allahtan ne istiyorsun dedi. Kemal amca seni istiyormuş dedi, kemal abi seni seviyormuş dedi. Sen niye o kadar yüksekten uçuyorsun deyince ben şöyle bir şaşırdım. Acaba ben ne düşünürüm diye düşünüyorlar kolundan dolayı. Ne diyorsun sen dedim. Dedi ki o kolsuz kemal seni istiyormuş sen demişsin ki ben onu almam. Ben öyle bir şey demedim ablası. Allah ne dediyse o olur. Sağlamda alırsın kolu yok olur. Öyle bir sorunum yok dedim. Peyder pey makbule ablada cesaret aldı. O arada kemalde bakkala geliyor, gidiyor. Anneme laf sokuşturuyor: “teyze, teyzeler annelerin nesidir” falan böyle bir yakınlık kurmaya çalışıyor falan. Arada bir kardeşime eskiden böyle fotoromanlar vardı, okurduk. Fotoroman veriyor. Sonra bu komşuların desteği ile bu bağ kuruldu da. Birbirimizden hoşlanmaya da başladık. Eşim Erzincanlı. Beni Samsunlu bir mübaşir dostum kardeşi için söyledi. Hiç unutmuyorum şu cem evinin üst yolunda öyle okula gidiyoruz. Oda sabah erkenden denk gelmiş benimle konuşuyor. Seni diyor ramiye isteyeceğim diyor. Dedim ki: Mehmet abi ben seni çok severim ama siz Laz’sınız ben Kürt’üm dedim. Niye öyle düşünüyorsun dedi. Ben yabancı almıyorum. Aynı mezhep aynı kültür olması önemli… Maraşlı biri ile de evlenebilirim ama kültürüm ve mezhebim aynı olması lazım. Böyle öğretildik belki de. Ama hala aynı düşünüyorum. O düşüncem şöyle değişmedi. Benim damadımın biri Sünni biri alevi. Biri Erzurumlu biri Tunceli… Evet, önemli olan insan yapısı ama farklılıklar olabiliyor. He evet kişi olarak baktığım zaman benim Sünni olan Erzurumlu damadım Tuncelili damadıma on çeker kesinlikle. Ama halende aynı kültürü paylaşan aynı kültürden gelen insanların anlaşmaları daha başka… Şimdi benim oğlum Norveç’te, Norveçli bir kızla evlendi. Olmuyor be aşkım. O geldiğinde çamaşırını, ütüsünü, yemeğini yapıyordum. Onu memnun etmek için kendimi paralıyordum. Ne o benim dilimi biliyordu ne ben onun dilini biliyordum. Sonra oğlumla anlaşamadılar ayrıldılar. Ben oğluma dedim ki oğlum onlarda sana meraklı değiller. Belki kız seni sevdi, aşktı, geçici bir aşktı, oldu bitti. Türk olduğun içindi. Anne ne kadar kötüsün niye öyle desinler ki dedi. Hep bana kızdı. Tabi onlar ayrışma noktasında çocuk olduğu için ben oraya gittim çocuğa bakmak için. 4 ay her gün kapıya gidiyordum arabayla. Oğlumun

arabası var. Çocuğu alacam kreşe bırakacam. Gittim kapıda deyim yerindeyse bir köpek gibi ben kapıda bekliyorum. O çocuğu hazırlayıp bana geliyordu. Demiyordu ki: buyur içeri gel veya babaannesi gelmiş odasını görsün, yatağını görsün. Görmedim. Teyzelerini görmedim, anneannesini görmedim, dedesini görmedim. Anlaşamadıysa örneğin benim oğlumla anlaşamadın ben ona her türlü hizmeti yaptım. Annesi gelsin hoş geldin desin veyahut kız kardeşi gelsin ne bileyim. Yok. Niye kültürler farklı çünkü. Yani ben hala aynı düşüncemi paylaşıyorum. Şimdi benim bu Sünni dediğim damadım bizim içimizde hep. Ama onlarında kültürü farklı olduğu için aile bu tarafa gelmiyor. Bizde çok fazla o tarafa gitmiyoruz. Kültürler, yaşam tarzları çok önemli. Evet, akrabası da alsan anlaşamayabilirsin ama ailelerin kültürleri paylaşması mutlu evlilikler ortak kültürlerle uzun sürüyor."(Gülensu, Kd,60).

Bazı yapılan evliliklerde kadınların, çocuk sahibi olma arzusu, ekonomik paydaşlık, manevi destek ve yalnızlık korkusu gibi gerçekler ile evliliği gerçekleştirmiş olduğu görülmektedir:

- "….artık nasıl diyim alın yazışımı diyim. Bilmiyorum öyle... Aşık olmadım. Ben belirli bir yaşa geldiğim zaman âşık olacağımı zannetmiyorum. Öyle bir şeyde olmadım. Ya sanırım herhalde emre beni itekledi. Şöyle diyeyim. Emre 1,5 yaşındaydı anneliği tadar mıyım, tattım da. Emre'nin bana anne demesi. Gerçekten çok duygularımı kabartıyor. Saçımı öpmesi o bana yetiyor herhalde bu olsa gerek."(Gülensu, Kd,62).

- "Neden onu seçtim. O dönem bir sıkıntı yaşıyordum. Annem hastaydı. Yoğun bakımda yatıyordu. En büyük destekçim eşimdi. Annem öldükten sonra babam bana hiçbir destek olmadı. Ne maddi ne manevi. O süreçte eşim hep destekçimdi. O an ki duygusal boşluktan eşimi seçmiş bulundum. Esasen kendi mantığıyla düşündüğün zaman şimdi ben Bingöllüyüm. Temel olarak baktığımız zaman aynı kültüre sahibiz. O dönemlerde daha akıllı mantıklı düşünseydim seçmezdim. Aynı yöreden teyze çocuklarının evlenmesi hem biyolojik olarak sıkıntı çocuklarda hem de sapık diyorum. Ben eşimin yeğenlerine siz sapıksınız diyorum. Ben kuzenimle evlenmem yani. "(Gülensu, Kd,27).

3.6.2. Komşuluk İlişkileri

Gülsuyu ve Gülensu'ya 1970 yılından sonra göç edenlerin bilinçli şekilde yerleşim yerini tercih ettiği görülmektedir. Komşu seçiminde, yöresel anlamda bir ayrım gözetilmediği katılımcıların ifadelerinde belirtilmektedir. Son yıllarda dikkat çeken diğer bir hususta, Gülsuyu ve Gülensu'nun, yabancı uyruklu göçmenlerin ucuz yerleşim alanı olarak tercih ettikleri görülmektedir.

Komşuluk ilişkilerinde öncelik verdikleri şeyin farklı bakış açılarına karşı saygılı bir yaklaşım ve ötekileştirilmenin olmadığı bir ortam istedikleri görülmektedir. Katılımcıların bazıları kendisinin hemşehricilik ilişkilerine dayanmadan da güven bağı kurabileceğine dikkat çekerek; Hoşgörülü, aydın görüşlü, bencil olmayan, kendi kişisel mülkiyetini düşünmeyen, memleket ayrımı yapmayan, şiddet yanlısı olmayan kişilerle daha kuvvetli bağlar içinde olunabileceğine dikkat çekmiştir.

- “Yoo hiç yok. Seçme şansım olsa, ben insan ayırmıyorum. Ya tabii böyle benim gibi düşünen, bencil olmayan, kendi kişisel özel mülkiyetini düşünmeyen, birlikte tüketen, birlikte üreten bir toplumla arkadaş ve komşu olmak isterdim. Beraber yaşamak isterdim. Memleket olarak ayrım yok.”(Gülensu, Kd,48).

- “Bende bencil olmayan, ben demeyen biz diyen, karşındaki kişiyi küçümsemeyen, tepeden bakmayan, alçakgönüllü kişilerle arkadaş ve komşu olmak isterdim. Memleket olarak fark etmez benim için.”(Gülensu, Kd,64).

- “Benim için iyi bir insan olması önemli. İnsan olsun yeterli. Dini, dili, ırkı fark etmez. Kafaların uyuşması önemli.”(Gülsuyu, Kd,43).

- “Göçmenleri daha şey bulurum. Onlar sakindir. Bende bir yerleri var. Tanıdığım göçmenlerde bunu gördüm. Biz ev yaparken başımızı sokalım yeterlidir. Sungurluda bir konak var çok güzel yapılmış konak kendini çekiyor. Misafirliğe çekiyor. Onlarda göçmendi. Sungurluya göç edip gelmişlerdi. Onlar insana değeri fazla veriyor bende değeri vardır onların. Çocuklara önem veriyorlar, onların isteklerine karşılık verebiliyorlar. Bizde veriyoruz ama onlar daha özel el üstünde tutuyorlar. O benim cezbeder ve ben onlara komşu olmak isterdim. Uzak olarak yok. İnsana zarar vermeyen insanlarla komşuluk yaparım.”(Gülsuyu, Kd,35).

- “Şiddet yanlısı olmayan her türlü insanla komşuluk yaparım.”(Gülsuyu, Kd,55).

- “yook ayrım yapmıyorum.”(Gülsuyu, Kd, 45).

- “Valla ben bencillik yapıyorum evet o konuda bencil oluyorum. Mesela daha sosyal daha aktif bir yaşamı sürdürebileceğim insanlarla komşu olmak isterdim.”(Gülensu, Kd,41).

- “Şöyle bir şey her şeyden önce insan insan olsun. Güler yüzlü, sevecen, candan herkesle de komşuluk yapılır. Biz Adana’da 77 ilinden her yerden de komşumuz vardı. Çokta iyiydik yani. Şimdi mesela yazın gidiyorum. 1 ay orda kalıyorum. Çok memnunuz.”(Gülensu, Kd,44).

- “…ben şöyle diyim tabiki ayırt etmem ama daha şöyle aydın görüşlü insanlarla komşuluk yapmayı oturup kalkmayı isterim.”(Gülensu, Kd,62).

- “Hep iç içeydik ya şunlarla otursam bunlarla oturmasam demedim hiç. Diyorum ya bir alt mahalle bir üst mahalle kendi kendimize olduğumuz için o yüzden hiç öyle düşünmedim.”(Gülsuyu, Kd,31).

- “Benim için hiç önemli değil. Benim her türden arkadaşım, komşum vardır.”(Gülsuyu, E,60).

- “Valla şimdi ben memleket ayrımı yapmam. Yalnız iyi komşu isterim. Bir örnek vereyim bundan 10 sene önce bitişiğimizde bir komşumuz vardı. Yaprak dalından dolayı birbirize giriyordur, öldürüyorduk neredeyse. Bahçenin yaprağı komşunun bahçesine düşmüş. Sattı gitti Adapazarlıydı giden. Şimdi gelen Bingöllü bir komşu… İnan bana şimdi dese 10 metre yer ver veririm. Komşuluk çok önemli... Biz Anadolu kültürünü gördüğümüz için bize bir gelene biz iki gideriz. Onun için komşuluk çok önemli.”(Gülsuyu, E,56).

- “Kültürlü insanlarla. Cahillerle aman ha komşu olmak istemezdim.”(Gülsuyu, E, 57).

- “Bir şey doğallığında olur. Kimin öyle bir seçme şansı var ki. Geldik buraya orayı almışlar 3 kardeş ev yapmışlar oturmuşlar. Üstümüzde Karslılar var. Biz seçmedik sonuçta.”(Gülensu, E, 36).

- “…ya öyle bir ayrım yapmam ben. Şovenistte olmam alevide olsun illa demem. İnsan olsun. Alevi dediysekte onlarda mukemmel insanlar değil.onalrın da iyisi kötüsü var. Genel dünya görüşümüz budur.”(Gülensu, E,39).

- “İnsan ayrımı yapmayız herkesle komşuluk yaparız. Yoo”.(Gülsuyu, Kd, 42).

- “Birincisi yalnızlığı çok seven birisiyim. Gidip geldğim belli kişilerdir. Onlarda bana gelir. Yani en fazla ayşegül, ayten, üst komşum ayşe market. Etrafımda azdır özdür candostlarımdır. Mesela yan dairemle komşu olmak istemezdim sürekli kavga ediyorlar. Hatta kapılarına bir kâğıt astım.”Çevrenize verdiğiniz rahatsızlıkdan dolayı özür diyein “diye.(Gülsuyu, Kd,43).

Katılımcılardan bazıları ise yöreci-hemşehricilik yaptığını çünkü kendisini o tarafa daha yakın ve rahat ifade ettiği belirtmiştir.

- “Yörecilik, memleketçilik ağır basıyor. Ben şu kardeşime sarılabiliyorum. Ama bir çarşaflıya sarılamam.”(Gülensu, E,65).

- “Sivas İmranlılarla olurdum.”(Gülensu, E,33).

3.7. EĞİTİM VE İŞ HAYATI: TERCİHLER VE KOŞULLAR

3.7.1. Eğitim

Araştırmaya katılan bireyler, hayatlarında karşılaştıkları olumsuzlukları alamadıkları eğitime bağlamaktadır. Eğitimin, özellikle kadınların hayatlarında çok belirleyici bir etken olduğuna inanmaktadırlar. Bu bağlamda kendilerinin almış oldukları eğitimden memnuniyetleri ve sonrasında bulundukları girişimleri ve beklentilerini; şu şekilde sıralamaktadır.

Almış oldukları eğitim ve sonrasında bu mesleği hayata geçirmek anlamında genel anlamda umutsuz bir düşünce durumu görülmektedir:

- “Artık burada okumakta çok şey fark etmiyor. Mesela benim oğlum üniversite mezunu ama kendi işini yapamıyor.”(Gülsuyu, Kd,43).

Türkiye’deki verilen eğitim sistemine eleştirel bakan ve sistemin eskisinden daha zor ve kötü şekilde işlediğini savunan ifadelerde yer almaktadır.

- “Çağdaş, bilimsel, laik, dinin eğitime bağlı olmadığı bir eğitim isterdik. Yani din dersi seçmeli olmalı. Bence şu an bütün dünya ne çekiyorsa dinden çekiyor. Bu benim fikrim.”(Gülensu, E,36).

- "…memnun değilim. Çok fazla ders işliyoruz. Hocalarımız yeterli ama saat olarak çok ders işliyoruz."(Gülsuyu, E,18).

- "Şu an ki eğitimden hiç bir şey beklemiyorum. Şu anki eğitimden hiçbir cacık olmaz. Ben aldığım eğitimden memnunum. Eşimin kıskançlıklarından dolayı mesleğimi yapamıyorum."(Gülensu, Kd,27).

Eğitim sürecinde özellikle lise başlangıç zamanlarında, doğru bir yönlendirme yapılamadığından dolayı geri dönülmez hatalar yapıldığı ve bu durumun gelecekte istenmeyen bir mesleği icra etmeyi gerektirdiğini savunanlarda görülmektedir.

- "…Elektronikteydim farklı bir okula gitmek isterdim. Beni oraya yönlendirdikleri için gittim bize kimse sormadı."(Gülensu, E,27).

- "….liseye kadar okumaya meyilliydi. Geceleri 3'e kadar ders çalışırdım. Askeri liseye gitmeyi çok istedim. Müzik öğretmenim kanıma girdi ve soğudum. Mantıklı şeyler söyledi aslında ama o beni etkiledi. Ben şuan deli gibi çalıyorum şimdi."(Gülensu, E,23).

- "Keşkelerimizi şu anda tamamlamaya çalışıyoruz. Okuyoruz şu anda. Liseyi bitirdik ama şu anda teknik liseye çeviriyoruz. Haziranda diplomayı alacağız diplomayı aldıktan sonrada düşünüyoruz direk geçiş yapmayı 2 yıllık üniversiteye."(Gülsensu, E, 39).

- "Benim dönemim siyasetin en yoğun olduğu dönemdi. O dönem babam 42 yaşında vefat etmişti. Top oynuyordum amatör sporcuydum. Sporu seçtim okulu yarım bıraktım doğrusu. Çünkü yön verecek kimse yoktu."(Gülsuyu, E,56).

Geleneksel yapılar içerisinde önceliklerin, aile büyüklerinin kararlarına göre belirlendiği ve erken yaşta evlendirilerek eğitim hayatının başlamadan sonlandığını yaşayan katılımcılarda görülmektedir.

- "Memnun değilim..Babam trafik kazazı geçirince, sebepler, olaylar okuyamadım. İlkokula kadar.. Annem dışarda tarla ekerek yani o dışarıya biz ev işine baktık. Küçüktük ama küçük ev kadınıydık. Ablamla bende. Okuyamadık.."(Gülsuyu, Kd,36).

- "…hayır tabiî ki de memnun değilim. Ben çok erken yaşta evlendim. Onların sorumlulukları falan kendime vakit ayıramadım. Ben kendimi cahil olarak görmüyorum. Çok kitap okurum. Kendimi geliştiren bir insanım."(Gülsuyu, Kd,32).

Eğitimini yetersiz görüp, ilerleyen yaşına rağmen eğitim hayatının içinde bulunan katılımcılar kendilerini şu şekilde ifade etmektedir:

- "Değilim, yetersiz. Hala kendimi sorguluyorum, geç kalmışta değilim. Hatta dönem dönem hesaplar yapıp girişimlerde bulunmayı düşünüyorum."(Gülensu, E,46).

- "Çok fazla pişmanlığım var. Hiç memnun değilim eğitim hayatımdan. Dışarıdan bitiriyorum ama çok geç kaldım."(Gülensu, Kd,42).

- "…aldığım eğitimden memnunum kendim çabalıyorum şu an dışarıdan okuyorum. Kendi oğlum yapamazsın dedi ben o gazla yapıyorum şimdi."(Gülsuyu, Kd,40).

Eğitim alamamanın önündeki engeller içerisinde, ailenin yaşadığı ekonomik zorluk, ataerkil bir toplum yapısının getirdiği erkeklerin öncelikli eğitimi, kız çocuklarını ikinci plana itmiştir.

- "Şimdi biz ben ilkokulu köyde bitirdim. Bizim orda ilkokul vardı. Ortaokul yatılıydı. Babam öyle hani katı biri değil. Çok iyi biri… Kendi koşullarıyla abimler falan yatılıda okudu. Ben bir kız olarak yatılıya başlayacağım zaman yatılıda olaylar olmuştu. Yatılı derken müdürle bir kızın ismi falan anılmıştı. Babam beni kaydetti ama bu olay olunca göndermedi. Kızım İstanbul'da okusun akşam evine gelsin yatılı olmaz dedi. Bir sene geçti baba ne zaman taşınacağız dediğimde bir daha ki seneye kızım. Bir dahaki sene sorduğumda böyle derken kaldı. Ama şimdi ben dışarıdan bitirebilirim tabi. Buraya geldim tabi evlendim ya ondan sonrada kayıt oldum girdim sınavlara ama çalışmadan girdim. Birkaç dersi verdim birkaç dersi veremedim sonra hamilelik dönemimde bıraktım ama şimdi tekrar başlayacağım."(Gülsuyu, Kd,31).

- "…valla ben şöyle söylim şimdi zamanın genç olsaydım. Bende bir üniversite bitirmesini isterdim ama bizlerin zamanın da kartalda bir tane ilkokul vardı. Bir tane ortaokul varı. Olana yoktu, yoksulluk vardı. Babalarımızın o zaman ne maaşı vardı ki isterdim bir üniversite okumayı. Daha bir kültürlü sizler gibi. Yabancı dil öğrenmeyi. Şimdi gençlerde şimdi şey yapıyor."(Gülensu, Kd,62).

- "…şimdi biz memleketten geç geldiğimiz için ilkokul 4 ü bitirdim 5 i bitirmeden buraya geldim ben. Gelir gelmezden dediği gibi imkânsızlıklar içinde mesela kapıcılık yaptık onu yaptık şunu yaptık. Allah razı olsun benim Sivaslı bir tane abim vardı. O yardımcı oldu. Beşiktaş-Barbaros ilkokuluna beni götürdü. Kaydımı yaptı. Ben orda hariçten diyorlar yani sınava girdim diploma aldım. Tabii isterdim okumak ama şartlar koşullar elvermedi. Yine halimize şükrediyoruz."(Gülensu, E,61).

- "Şimdi o dönemde kızlara çok fazla bizim jenerasyon için söylüyorum, çok fazla okutmuyorlardı. 75'de mezun oldum. Babam ayrıca parmak daktiloya falan verdi bir meslek yapayım diye. Babam kolundan dolayı eşime Allah'ın emri ile vermeyince ben kaçtım. Dolayısıyla şey yaptık. Eğitim evet çok önemli. Benim kız kardeşim benden sonra hemşire oldu. Ben özellikle kadınların ekonomik özgürlüğünü, eğitimlerini almalarından yanayım çünkü biz kadınlar çocuklarımızı yetiştireceğiz. Ben eğer bir şey bilmeseydim kendim çok ezilecektim, hem benim çocuklarım çok ezilecekti. Hem de benim o mektuplarını yazdığım kadınlarda çok ezilecekti. Öyle düşünüyorum. Eğitime çok önem veriyorum."(Gülensu, Kd,60).

- "Bize kimse fırsat vermedi ki. Ben mesela okumak isterdim. Daha farklı bir yere gelmek isterdim. Kurslara gitmek istedim müsaade etmediler. Benim bir üvey annem vardı müsaade etmedi. Bırakmadılar yani engel oldular."(Gülensu, Kd,55).

- "…ben bir kız olduğum için evin oğlu da kızı da benim. Annem hep düşük yapıyordu benden sonraki de yaşamıyordu. O dönemlerde 65-66 mezunuyum. O dönemlerde okula sınavsız istediğin yere girebiliyordun. Aslında benim okuma şeyim hemşirelik yapmak isterdim. Ama benim babamın ablası müsaade etmedi. Neden müsaade etmedi? Senin bir kızın var bir tane evladın var. Sen bunun peşinden nasıl dolaşacan kim gidecek kim gelecek. Eğitimimi engelledi öyle kaldı. O yüzden bıraktım."(Gülensu, Kd,64).

- “Ben çok eğitim almadım ilkokul mezunuyum. Devamının olmamasında ekonomik sıkıntıların etkisi oldu. Ben ilkokulu bitirdikten sonra o dönemler öğretmen okulları vardı. 6 yıl okuyorduk öğretmen olabiliyorduk. Öğretmen okulu sınavlarına katıldım Malatya’da kazandım, kalacağım yer yoktu. Babamın da parası yoktu ve beni gönderemedi.”(Gülensu, E,65).

Gülensu’da eğitim hayatını tamamlayan bazı kadın katılımcılar, eğitim aldıkları yıllarda bölgesel nedenli ötekileştirmeye maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Öncelikle öğretmenlerin Gülensu ve Gülsuyu Mahallerini tercih etmeyip gelmemeleri ya da geliyorlarsa da branşı olmayan öğretmenlerin derslere katılması noktasında yaşadıkları zorlukları şu şekilde ifade etmektedirler.

- “Ben çok zeki bir kızdım çocukluğumda da, iyi bir öğrenciydim. Derslerime çok önem veriyordum. İyi bir eğitim yerinde eğitim almış olsaydım ben şimdi çok farklı noktada olmuş olurdum. 50 kişilik sınıflarda okuduk. Yani Gülensuyun gülsuyunun okullarına gelmek istemeyen öğretmenler vardı. Örneğin benim bir ödevim olurdu. O zaman internet yoktu aşağıya kütüphaneye indiğimizde bizler Gülensuda okuduğumuz için ilgilenmezlerdi bile. Etiketleniyorduk, dışlanma vardı. Örneğin sadece okul hayatı vardı. Sosyal çevre yoktu. Kendini geliştirebileceğim hiçbir şey yok. Bunun sıkıntılarını yaşıyorum. İyi bir eğitim almadım. Hep kendi çabamla yaptım.”(Gülensu, Kd, 28).

- “Memnun değilim aldığım eğitimden. Bizim yaşadığımız süreçte yeni yeni gelişen bir mahalleydi. Okulumuz yoktu, öğretmenlerimiz çok uzaktan geliyordu. Matematikçi felsefeye, felsefeci dine girerdi. İngilizce son sınıfta okuduk sadece. Gelişmem çabam sonrasında oldu tabiî ki. Okul bittikten sonra üniversiteye girdim. Ama tabi koşullar, o an evlilik yaptım farklı bir bölgeye gittim işte Antalya’ya. Bundan sonrasında olmayacak diye bir şey yok tabi.”(Gülensu, Kd,41).

Eğitim hayatını kendi isteği ile yarıda bırakan bazı katılımcılar, gelecekte yaşamış oldukları pişmanlık duygusunu ifade etmişlerdir.

- “Okumak isterdim çok pişmanım. İmkânlarımızda vardı. Ablam özellikle üstüme çok düşerdi. Okumamı çok istedi. Biz şey yapamadık. Üstelemedik.”(Gülsuyu, E, 38).

- “Bizim kardeşlerin hepsi gittiler tam tersine ben gitmedim. Biraz öğretmenlerin verdiği etki vardı. Nasıl? Abim orta 3’e gidiyordu. Ben orta2’ye, kardeşim orta 1’e. Ama onlar çok dersleri güzeldi. Ben evde kardeşimle ilgileniyordum. Küçük kardeşim vardı. Sürekli sınıfta işte sen abinle kardeşin gibi değilsin. Sen niye hiç onlara çekmedin. Bir kıyaslama oluyordu. Daha da gitmedim. Eve kadar geldiler ama gitmedim. Ama çok pişmanım.”(Gülensu, Kd,44).

- “Ben ilkokul beşe kadar okudum. Derler ya bugün ki aklıma, o yaşım olsa. Benim biraz haylazlığımdan kaynaklanıyordu bitirememem. Benim ailemin ekonomik anlamda pek bir sıkıntısı yoktu. Tabii evlendikten sonra ben hayatın ne olduğunu öğrendim. O mücadeleyi hem siyasal anlamda o zaman girdim. Daha doğrusu küçük burjuva bir aileden çıktım farklı bir hayata girdim. Diyorum ya gayet hiçbir problem yaşamadım. Çok çalıştım, çok yoruldum ama iyi ki de yorulmuşum diyorum. Hiç bir şeyden pişman değilim.”(Gülensu, Kd,48).

3.7.2. İş Hayatı

Katılımcıların iş ve meslek örüntüleri incelendiğinde otuz dokuz çalışabilir yaşta / durumda olan katılımcının on yedisinin evde çalışan kadın olduğu, 6 tanesinin ev temizliğine giden kadın olduğu, 11 tanesinin emekli kadın ve erkek olduğu, 2 tanesi mahalle muhtarı, geri kalanların ise esnaflık veya çeşitli sanayi işkollarında işçi olarak çalıştığı görülmektedir. İşsiz olduğunu belirten katılımcılardan çoğunluğunun evde çalışan kadınlardan oluştuğu görülmektedir. 50 kişi ile yapılan araştırmada 1 kişinin işsiz olduğu görülmüştür.

Gülsuyu ve Gülensu Mahallesinde uzun yıllardır yaşayan katılımcılara iş bulurken hangi kanalları kullandıklarını ve çalıştıkları mekâna aidiyet durumlarını sorguladığımızda, hemşehri veya akraba ilişkilerinin etkili olmadığını şu cevaplarla ifade etmektedir:

- "Ya aslında eskiden ben mağaza yöneticiliği yaptım. 13-15 sene mağazada çalıştım. 3 aydır da Maltepe Cem evinin muhasebesini tutuyorum. Hemşehri kimliği iş bulmada etkili olmadı bende. Yani daha çok ben mağazacılık yapmış olsaydım kendi kimliği, kendi sosyal çevremi kullanırdım. Diğer türlü tabi arkadaşların sayesinde oldu. Kendimi buranın bir parçası olarak hissediyorum. Her işi de yaparım."(Gülensu, Kd,41).

- "ben şu an bir fiil belli bir yerde çalışma şansım yok. Geçici çalıştım hep. Eşimin ceza evi durumu oldu. İkimizin aynı anda aranma durumu oldu. Yani ben kaç yıl çalıştım. Yıllarca çalıştım. Çalışmamam 2-3 yıldır. İş bulurken temizlik işi olduğu için daha rahat buluyordum. Birde o işi yaptığım için önerme ile gidiyordum. Hemşehri kimliği ile iş bulmadım."(Gülensu, Kd,48).

- "Esnaflık yapıyordum. Ben esnaflık yaptığım için çok fazla iş aramadım."(Gülensu, E,65).

- "Partili arkadaşlarım yardımcı olmuştu."(Gülensu, Kd,60).

- "İşimi kendim buldum. Ben siyaset yapıyorum. Gençlik kolları ile çalışıyorum. Siyasi çevre memlek çevresi var. Ben Ataşehir'de çalıyordum sorumluydum. Sonra gençlik kolları seçimi oldu oraya geçtim. Ben eski çalıştığım yerde en az 6000 tl ye çalışıyordum... Buraya 2000 tl ye geldim."(Gülensu, E,23).

- "Bizim etrafımızda çok hemşehri yok. Son 10 yıldır yakın ilişkiler olmuyor. Hayat şartları uzaklaştırdı. Etkili olmadı iş bulmada."(Gülsuyu, E,36).

İş ararken ve bulurken hemşehri kimliğinin etkili olduğu ve faydasının dokunduğu durumlarla da karşılaşılmaktadır.

- "2003-2004'den beri çalışıyorum. İlk önce temizlik işlerinde çalıştım. Bir hastaneye gittim form doldurdum. Oranın patronu tanıdıktı. Onun vesilesi ile oraya girdim. Hemşehriciliğin baya bir etkisi oluyor. Şimdi çalıştığım yere yeni girdim 1 ay oldu ama baya yani alıştım. Benimsedim yani. İşini severek yapıyorsan her şeyi yaparsın."(Gülensu, Kd,44).

- “Tabi canım genelde oluyor. Dayın varsa oluyor.”(Gülsuyu, Kd,32).

- “Tabiî ki önemli olmaz mı? Süleyman Karaman Devlet Demir Yollarına git neredeyse hepsi Erzincanlı. Şimdi Maltepe Belediyesi Tuncelili olduğu için çalışanların %70’i Tuncelili. Daha önce Mustafa Zengin vardı. Bütün birim müdürleri Trabzonlu, Rizeliydi. Şimdiki birim müdürlerinin yarısı Sivaslı yarısı Tuncelili buda hoş değil. Şimdi bu sadece CHP döneminde değil AKP döneminde de böyledir. Ben AKP döneminde de çalıştım. İnsanlar söz veriyorlar, seçim vaatlerinde bulunuyorlar. İnsanları hep bu duruma getirdiler.”(Gülsuyu, E,38).

- “Hele Maltepe belediyesinde süper oluyor. Şahit olduğum çok çoğu arkadaşlarım var çalışan. Hemşehriler, yakın arkadaşlar birbirini tavsiye ediyor. Yani bu işler böyle böyle gidiyor. “(Gülensu, Kd,27).

- “67’den beri çalışıyorum. Gelir gelmez semeri sırtımıza aldık biz. 49 senedir çalışıyorum. Hala da çalışıyorum. Benim patronum sıvalıydı. Ben onla birkaç sene çalıştım. Başka işler buldum. Garsonluk, bakkalcılık hep hemşehriler girdi devreye. Bizim zarardan gelenlerin hepsi restoranlarda çalışıyorlardı. Garsonluk yapıyorlar.”(Gülensu, E,61).

- “Eşimin teyzesinin oğlu var Metin abi o buldu. Amcası vardı. Onlarla vesile oldu. Eşim çalışıyor ama iki çocuğumuz var. Yetmiyor. Kredilerimizde var.”(Gülensu, E,31).

- “Tabi ki etkili. Referansın olması çokta etkili oluyor.”(Gülensu, E,39).

- “Oluyor tabi. Şuan da öyle bir şey yok. Tanıdığa falan söylüyoruz iş aranınca tabi.”(Gülsuyu, E,60).

- “Biz çocukluğumuzdan beri çalışıyoruz. Anadolu’daki ailelerin çocuk yapmalarının sebepleri biri kuzuya gidecek biri danaya gidecek. Kim nerde ne iş yaptıysa kendi hayatını idame ettirme noktasında biz bunu daha dengeli daha düzeyli bir hala getirmek için hep çaba sarf ettik. Ülkedeki var olan insanların hayatlarını daha iyi idame ettirmeleri noktasında da mücadele etmiş bir insanım. Muhtarlıkta ilk dönemim. Hemşehrilik iş bulmada etkili oluyor.(Gülensu, E,46).

- “Oluyor. İstersen ODTÜ’yü bitir tanıdığın yoksa olmuyor. Bayanlar fiziki yapısı ve torpil özellikle bayanlar öyle işe alınıyor. Ben yaşadım. Çünkü mülakat formalitedendi. Tamam, sen yazılıyı kazanabilirsin. Mülakatta torpilin ve fiziki yapın yoksa olmazdı.”(Gülsuyu, E,57).

- “Bayan kuaförüydüm Şu an alüminyum cam cephe işlerini yapıyorum. Şimdi tanıdık aracılığıyla işler bana geliyor.”(Gülensu, E,39).

- “8 senedir çalışıyorum. Erzincanlılar sayesinde iş bulduk. Tabi ki hemşehrilik ön plana çıkıyor.”(Gülsuyu, K,39).

- “Hiç çalıştığım yerin bir parçası hissettirmediler bizi. Çünkü biz taşeron olduğumuz için hissedemiyoruz. Mesela bizim alt katımızda sosyal hizmetler var (işyerinden söz ediyor). 12 dedin mi sosyal hizmetlerin kapısını kitliyorlar. Ve dışarıya oraya gelen vatandaş acı ama gerçek o soğukta mermerin üstünde öyle bekliyor. Ben onları tutuyorum 1.kata çıkartıyorum bekletiyorum. 1’e kadar çay için bekleyin diyorum. Çocuklara oyunca buluyorum veriyorum. Bu benim insiyatifim.”(Gülsuyu, E,30).

3.8. HEMŞEHRİLİĞİN VE SOSYAL SERMAYENİN PARÇALANMASI

3.8.1. Göç Sonrasında Bireyde Değişim

Kırdan kente göç sonrasında kentlerin çeperlerinde oluşan gecekondulaşma, zaman içerisinde kentsel dönüşüm mekânı olarak belirlenmeye başlmıştır. Gülsuyu ve Gülensu mahalleleride kentsel dönüşüm gerçeği ile karşı karşıya kalmış olan yerlerdir. Bu aşamada katılımcılar içinde bir diğer kaygı, kentsel dönüşümün, bireyler arasındaki hemşehrilik ve sosyal sermaye bağlarının parçalanmasına neden olmaktan korkulmaktadır. Bu durumun sonucu olarak katılımcıların, yaşadıkları mekândaki fiziksel değişimler, bireyin kendi yaşam alanında ki ilişkileri ve kendi iç dünyasına yönelik değişimleri yaşatmaktadır.

Aşağıdaki cümlelerde katılımcıların göç sonrası kendilerinde veya çevrelerindeki değişimle ilgili ifadelerinden bazıları sunulmaktadır:

- "Burda mafyalar temizlendi, yerine uyuşturucu geldi. Yani burda bir grup vardı bilipte görmediği burdan uyuşturucuyu uzak tutan hani şey olarak siyasiler. Onaları ortadan kaldırdılar. Onların yerine uyuşturucu geldi. Ötekileri kimse görmüyordu çünkü çoluk çocuğumuz için işimize geliyordu. Uyuşturunun burada satılmasına izin verilmiyordu. Tek tek onları ortadan kaldırdılar sonrada burası uyuşturucu ile dönmeye başladı."(Gülsuyu, Kd,43).

- "Gülsuyunda son 5 yıldır bir hareket var değişim olarak. Kendimde değişim yaşla berabere kemale eriyor, olgunlaşıyorsun."(Gülsuyu, E,48).

- "Bizim burda çok şey değişmedi. Yollar, fiziki olarak değişti biraz. Eskiden bir kişi çalışıyordu 5 kişi yiyordu. Şimdi hepimiz çalışıyoruz."(Gülensu, E,36).

- "Şu an beş kişi çalışıyor bir eve bakamıyoruz. Herkeste her şey var ama borç da var."(Gülensu, E,39).

- "Valla ben şöyle bireysel olarak kendimi iyi yetiştirdim. Dediğim gibi çevrem, iş arkadaşlarım, diğer ortamlarda eee Gülsuyunda dışardan gelip olay yapıyorlar. Gülsuyunun adı böyle çıktı. Sen nasıl orda oturuyorsun? Niye gelip oturmayayım dedim. Ben bir tehlikeye rastlamadım bugüne kadar. EEE tabi herkesi tanıyorsun. Dışardan gelenleri nerden tanıyacaksın hele bir Suriyeliler doldu. 10-15 kişi dolaşıyor. Gülsuyu olduğundan beri kozmopolitlik bir yer burası. Değişmez burası. Burada cehalet üstün

olduğu için ekonomik zorlukta var. Dev bir insan çıkartıyor. Her türlü suça meyilli insan oluyor."(Gülsuyu, E,57).

- "Yani herkez buradakiler değişti. Eskiden gaz lambasıyla yapardık her işi şimdi her şey elimizin altında. Çocukların değişimi fazla… Kötü yönde. Bizim zamanımızda ilişkiler daha sıkıydı bağlıydı. Şimdi oda yok."(Gülsuyu, Kd,53).

- "Gülensu çok değişti hep dediğim gibi. Eski ruh yok artık burada. Eskiden birine haksızlık yapılsa herkes bir araya gelirdi. Hasan Ferit öldüğü zaman burada insanlar bir araya gelemedi. Yürüyüş, toplantı hiçbir şekilde… İnsanlar ölüyor. Bende artık bu mahallede hiç bir şeye girmiyorum. Karışmıyorum. Çocuk boşu boşuna öldü. Bu duyarsızlık için."(Gülensu, E,33).

- "Şimdi Gülsuyuna ilk geldiğimizde Pazar yoktu, araba yoktu, minibüste yoktu. Yürüyerek Maltepe'ye giderdik pazarı görür geldirdik.35 sene önceydi. Biz okula giderken Orhangazi lisesine köprü yoktu. E5i yürüyerek geçerdik. Bağlantısı yoktu. Köprüyü tırmanarak geçerdik. Gülsuyu değişti çok değişti. Bizim tek eksiğimiz imar. Başka hiçbir eksiğimiz yok. 2004'de arkadaşlar başlamış. Bu benim 2. Dönemim biz burada 100'lerce toplantı yaptık halede yapıyoruz. Biz halk olarak, belediye ve anakent belediyesi ilk defa böyle bir şey olacak. Ortaklaşa olacak. Bizim burada arsalar küçük olduğu için ada bazlı çalışmalar olacak. Vatandaşa bunu anlattık. Vatandaş bunu benimsiyor. Seçeneklerimizde var bizim. Kendi yeri vardı 500 metresi kendi olanakları vardır kendi de yapabilir. Ama ağırlıklı olarak ada bazlı olacağını buradaki vatandaşlar biliyor ve kabul ediyor. Biz toplantılarda şunu da söyledik. 10 katım var yarın yıkılınca 10 katıda alma şansın yok. Kaç metre yerin varsa ona göre hak sahibisin. İnşallah iyi olacak. Burada vatandaşımız burada dönüşümü istiyoruz."(Gülsuyu, E,56).

- "Değişimle ilgili bireyler toplum çok birbirinden bağımsız değil koşulları ve dengeleri onun üzerinden kurarsanız açıkçası toplumda kendini bunun üzerinden değiştirir. Ama siz toplumun önüne bir takım kısıtlamalar koyarsanız toplum o kısıtlamalar içerisinde bir takım şeyler yapmaya başlar. Ama bu en büyük değişim aslında var olan sanal âlemin internetin sisteminin gelişimi ile insanlar birçok şeyi net gördüler. Bana göre yanlış tanımlamalar üzerinde gidiliyor. Yanlış uygulamalar ya da yanlış görmeler. Yâda demokratik anlamda ihtiyaçların ne olduğunu anlamadan dinlemeden bunun altına sığınarak bir takım söylemler geliştirebiliyoruz. Buda kendi içinde sıkıntı doğuran bir şeydir. Biz internet ya da sanal âlemi iletişimi doğru kullanmıyoruz. Şöyle bir örnekle Ali başkan bizi Almanya'ya götürdüğünde çok iyi de gözlemciyimdir. Bir hafta boyunca ben Almanya'da bir tane gencin elinde alo deyip de konuşmasının dışında elinde telefon görmedim. Ama bizde bu çok. Zamanı verimli kullanmıyorlar."(Gülensu, E,46).

- "Gülsuyu eskiden çok candandı. Burada bir olay olsa birlik olunurdu. Şimdi siyasi yönden bir şey var. Kim kimi tutarsa… Eskiden burada mahalle maçları olurdu 4-5 bin kişi gelir izlerdi. Şimdi bakıyorsun yola çıkıyor adam burnunu çıkardı kavga oluyor."(Gülsuyu, E,60).

- "Gülensuda çok değişimler oldu tabi. Belediyecilik anlamında yollar düzeldi. Mahalle olarak eski insanların çoğu gitti, yeni gelen insanlarla da sorunlar oluyor bazen, uyuşturucu çeteleri falan. Bazen evimize rahat çıkamıyoruz. Polisler oluyor panzerler falan. İnsanlar ateş yakıyor. Eskiden yoktu şimdi arttı. Ben fazla etkilenmiyorum sanırım. Alıştık belki de. Biz panzeri görünce aa biz korunuyoruz diyerek şakalar yapıyoruz."(Gülensu, Kd,42).

- "Değişim şöyle söyliyim arka tarafta kentleşme oldu kiptaş konutları olsun narcity olsun baktığınız zaman bir tarafta gece kondu bir tarafta büyük bir şehir yapıldı. Ben zaten orda o gecekonduların tutacaklarını sanmıyorum. Bir tarafa baktığın zaman zengin biraz daha zengin bu tarafta gece kondu ondan dolayı orda bir değişim var değişimde olacak. Önceden mesela yollar topraktı ee şimdi asfalt oldu minibüsler yukarı çıktı herkes biraz değişti. Sosyal medyanın da hayatımıza girmesinden sonrada daha değişti. İnsanlar birbirleriyle daha az görüşüyorlar. Önceden komşuluk vardır. Biz akşamüzeri 4-5'i iple çekerdik. Herkes dışarı çıkardı kapıya otururlardı. Biz top oynarken annelerimiz orda

muhabbet ederdi ya da getirirlerdi çekeridek yerlerdi. Şimdi böyle şeyler görmüyoruz. Herkes evlerinde evlilik programlarımı izliyorlardır içerde sörvayvır mı izliyorlardır ne izledikleri belli değil. Herkes içerde kimse dışarda değil."(Gülensu, E,36).

- "Ne bileyim, köyde hep içiçeydik. Zaman nasıl geçer hiç bilmezdik. Ne biyeim otururduk sohbet ederdik. Nenem babaannem geçmişi anlatırlardı. Ben öyle şeyleri sohbeti çok seviyorum. Eski şeyleri. Ama şimdi ilk geldiğimizde öyle şeyler vardı ama şimdi koptu gibi herkes çalışıyor ya. İlk geldiğimiz sene herkes o kaldırımlara otururdu çaylar, çekirdekler, sohbetler, köy gibiydi. Ama şimdi hiç biri kalmadı. İşte şöyle nerden bakarsak 10 yıl geçti. Akraba bağlarında da akrabalarını fazla göremiyorsun. Herkes diyor ki ben çalışıyorum zamanım yok."(Gülsuyu, Kd,31).

- "…şöyle diyim Gülensu halkıda baya bir her yönden bakıyorsun çok güzel giyiniyorlar, bakımlı kızlar, gençler, arabanın vesaitleri falan şimdi bir güzellik var. Hele de bu belediye başkanı buralara bir güzellik veriyor. Her gün temizliğini çöplerin alınmasını o daha bir duyarlı. O gerçekten beni çok mutlu ediyor."(Gülensu, Kd,62).

- "Attan indim eşşeğe bindim… Benim ortamıma alışma o kadar komik ki bukalemundan daha çok şekil değiştiriyorum. Herkes bana onu diyor. Çünkü şeyim yok hani bu ortamda nasıl karşılanırım. Amannn istediğini düşünsün benim hakkımda ne istiyorsa ister iyi düşünsün ister kötü düşünsün. Yani böyle şeylerim yok egolarım yok. Egoları çok sıfır bir insan olduğum için çok umrumda olmadı. Bir an şeyi yadırgadım genelde şehir merkezlerinde oturduğum için bi anda şehir merkezinden çıkıp tamamiyle benim alışkın olduğum insanların dışında hani bir anda o kasılmayı yaşadım ama o da 3-5 gün falan sürdü. Çok rahat . ben hamur yoğurmamışım evlenmişim 5 gün sonra kaynanam ekmek yapıyor ben bilmiyorum langur lungur dalıyorum öyle. Alışma durumum zorla olmadı. Aynı tas aynı hamam. Benim ilk taşındığım zamanlarda illegal örgütler daha göz önündeydi. Daha çok eylem yapılıyordu. İşte bu uyuşturucu satıcılarıyla daha çok çatışmalar yapılıyordu. Şimdi bunların hepsi bir pasife oldu. Daha bir sakinleşti. Gülen suda bunun dışında bir değişiklik yok. Oradaki illegal örgütlerin yaptığı eylemlerin bana hiçbir zararı yoktu yani. Hatta benim karşılaştığım bir durum da vardı. Hamileyim o zaman. Eve gidicem. Konteynırları yola dökmüşler. Bir tarfaı ateşe vermişler. Hatta bir taraf bir platform diğer tarafta polis… İkisinin ortasında kaldım. Polis bana diyor ki ateş edecek. Ne ateş edecek ya dedim. Sen ateş etmezsen o bana hayatta ateş etmez. Ben buradan geçeceğim sen beni arkamdan vurmazsan o beni önümden vurmaz dedim. Ne oldu ikisi de durdu durdular. Yapacakları bir şey yok. Biraz insanların haddi de önemli, nerde durması gerektiğinde bilecek. He şimdi kalıpta o insanlara bulaşmazsam bir çatışmaya girmezsem bu çatışmayı fiziksel olarak diyorum. Düşünce olarak herkes birbiriyle çatışabilir, çatışmalıdırlar. Düşünceler hep birbiriyle çatışmalıdır ki hani doğru bir sağlık bir ortam oluşabilsin. Herkesin aynı düşündüğü bir ortam düşünemiyorum çok sıkıcı. Bunun dışında hiçbir sorun yok."(Gülensu, Kd,27).

- "Önce yerleştiğimiz, askeri cemseleri taşladığımız, gecekonduları yaptığımız insanlar değişti. Herkes bıraktı gitti. Ya kimi memleketine gitti, kimi sattı gitti. Yani kimi gecekondusunu 3 kuruşu bir arada görüp giden çok insan gitti. Çok değişik kesimden gelenler oldu. Hani gülsuyu hep solcu bir mahalledir ya devrimci bir mahalle diyoruz ya o eskiden kaldı ama o imaj yıkılmadı sadece."(Gülensu, Kd,60).

- "Benim mahalleme bakış açım ve sevgim hiçbir zaman değişmedi. Ben huzurlu hissediyorum. İlk defa mahalleden bir meclis üyesi çıktı. Şimdi çocukluktan bu yana büyüyen arkadaşlarımızın çoğu gittiler zaten, evlenip gittiler ya da tercihleri ile de gittiler. Bizler daha özgüvenli bir kuşattık. Şimdiki çocuklar öyle büyümüyor. Saat 11-12'ye kadar dışarda oynayabiliyorduk. Ama şu anda çocuklar o şekilde büyümüyorlar. Aileler daha çok kendi içlerinde sindirerek büyütüyorlar. Çok büyük bir değişim olarak gördüğüm şey çeteleşme var. 10 yıl önce bunun adı bile yoktu. Mahallede parkta bira içmek bile yasaktı. Halk bunu kendisi yaratılıyordu. Bu sinsice oluşan çeteleşme nasıl yaratıldı ben ona anlam veremiyorum. Ulaşımımız daha iyi oldu.Doğalgazı, ısıtma sistemi, çeşmeler vardı. Bunlar 10 yıl oldu olalı."(Gülensu, Kd,28).
- "…son süreçte bir yozlaşma var. Gençlerin içerisinde falan burjuva yaşama doğru bir özenti var. Yozlaşma çok fazla var. İlişkiler yozlaştı. Akrabalık ilişkileri sadece biyolojik

olarak var oluyor. Kan bağıda çok etkili olmuyor artık ilişkilerde. Benlik duygusu ön plana çıktı. "(Gülensu, Kd,41).

- "…ben 89'da geldim. Ben kendimde değişim olmadı. Çünkü eşim ceza evindeydi ben burda ev yaparken. Zaten burası yapılaşmış bir mahalleydi. Ortak bir mahalle, ortak bir düşünce aynende devam ediyor. Burdaki değişimden söz edebilirsem insanların ekonomik anlamda hani güç olarak ekonomik anlamda güçlendikleri için daha bireyselleştiler. Hani binaların yükselmesine insanlar daha kendi dünyalarına çekildi. Bu sefer mülkiyet hırsı böyledir. Kaybetme korkusu sürekli işte insanlarımızı biliyorsunuzdur. Hani bunu buldum daha fazlası daha fazlası. Var olan yaratılan bir çok emeği unutmaya başladılar. Geldikleri yeride unutmaya başladılar. Buda ne yapıyor kültürel yozlaşmayı da getiriyor. Bütün yozlaşmaları da getiriyor."(Gülensu, Kd,48).

- "Bu mahallede aslında sosyal anlamda çok fazla bir şey değişmedi. Ama bundan sonra değişecek diye tereddütlerim var. Yani buda kentsel dönüşümle ilgili tereddütlerimiz var. Yani şuradaki böyle bağımsız yaşayan insanlar sosyal anlamda birçok şeyini paylaşan insanların yarın binalar oluştuğunda kapıya bir güvenlik konulduğunda bir asansör oluştuğunda biz o bütün sosyal ilişkilerimizi bitireceğiz diye tereddütlerimiz var. Ben açık söyleyeyim 40 tane daire istemiyorum. Bir tane dairem olsun 40 tane güzel komşum olsun istiyorum. Ve Türkiye çok ciddi bir çöküntüye gidiyor. Neden şu? özel mülkiyet hırsı. Avrupa'da bu özel mülkiyet hırsı yok İngiliz'le özel mülkiyeti Türklerden öğrendi. Evet, doğru kebabı da Türklerden öğrendiler ama özel mülkiyeti de Türklerden öğrendiler. İngiltere'nin en zengini belediyenin kansılevlerinde oturuyor. Adamın illa benim 3-5 dairem olsun gibi bir derdi yok. Ama bizim ülkemizde adamın 3 dairesi var. Yemiyor içmiyor bir daire daha almaya çalışıyor. Özel mülkiyetin olduğu yerlerde dışa bağımlı az gelişmiş olan bizim ülkemiz gibi olan yerlerde işte siyaset ve politika yapmakta çok zor oluyor."(Gülensu, E,65).

- "…71 yılında geldim. Ben aynıyım. Ben ailemde de bana özgüveni sağlayan bir ailem vardı. Ben buraya geldikten sonra o özgüveni eşimle de devam ettirdik."(Gülensu, Kd,64).

4. BÖLÜM

SONUÇ

Sosyal sermaye olarak değerlendirilen mezhepsel bütünlük, hemşehrilikte ön plana çıkmış durumdadır. Ayrıca yaşanılan yere bağlı biz bilinci çok güçlü; yani Gülsuyu ve Gülensu'lu olmak.

Sosyal sermaye, birey ve toplum hayatının karşılaştığı zorluklar ve olumsuzluklar karşısında kullanılan önemli bir kaynak olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk göç eden bireyler, kültürel ve ekonomik gerekçelere bağlı olarak belli bölgelerde hemşehri grupları şeklinde yoğunlaşmışlardır. Bu ilişki ağları güçlenerek varlığını devam ettirmiştir. Hemşehri ilişkileri göçün ilk süreçlerinde daha güçlü bağ kurucu işlevi üstelenirken, yoğunlaşan göç hareketleri ve yeni nesil anlayışı ile birlikte dayanışmacı rolünü ve önemini yitirmeye başlamıştır.

Araştırmaya dâhil olan katılımcılardan kendilerini tanıtması istendiğinde, kişilerin etnik kimlik ve siyasi görüşleri ile kendilerini ifade ettikleri görülmüştür. Birey, kendi farklı taraflarına ancak kendinden farklı olan bireylerin özelliklerine bakarak anlayabilmektedir. Bu nedenle "öteki" kavramı yanlış ya da olumsuz bir anlam taşımaz. "Öteki" kavramını olumsuzlaştıran bizim öteki tanımından sonraki aşamalarda ötekine yüklediğimiz anlamla ilgilidir. Araştırmanın yapıldığı bölge içinde, katılımcıların kendilerinden farklı buldukları gruplara olan gözlem ve hassasiyeti dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, son yıllarda bölgeye yerleştirilen Suriyeli göçmenlere yönelik olarak olumsuz görüş ve yaklaşımlar olduğu görülmektedir. Katılımcıların çoğu, Suriyeli göçmenler ile ilgili olarak "üniversiteye sınavsız girebiliyorlar", "sosyal yardımı fazlasıyla alıyorlar", "iş imkânları sağlanıyor", "hırsızlık olayları arttı", gibi ifadelere yer vermişlerdir. Etnik ayrışma bağlamında son yıllarda artan Suriyeli göçmenlerin mahalleye yerleşmesi sonucu, dışlanma ve ötekileştirmeyi bir tehlike olarak görülmektedir. Bazı görüşlere göre ise, etnik ve kimlik farkı gözetmeksizin "insan olabilmek" çerçevesinde herkesin farklılara saygı göstermesi gerektiğini ve ayrışmanın yaşanmamasına vurgu yapılmıştır. Bir diğer ötekiler ise, kendilerini öteki olarak ifade eden Alevilerdir. Alevi katılımcılar, kendilerini daha rahat ifade ettikleri,

dışlanmadıkları, etiketlenmeye maruz kalmadıkları ayrıca bu etkenleri kendinden olmayanlara da kendilerinin uygulamadığı bir mekân olarak Gülsuyu ve Gülensu Mahallesinin bir arada yaşanabilen farklı fikirdaşların mahallesi olarak tanımlamaktadır.

Araştırmada gözlemlenen önemli bir diğer hususta, 80'li yıllarda gelen göç dalgasındaki birey ve grupların ikinci nesil ile kuşak çatışması yaşamalarıdır. 1950'li yıllardan itibaren artarak devam eden göçle birlikte kentlere akan farklı etnik, dini ve kültürel kimlikteki gruplar, günlük hayatta diğer gruplarla etkileşime girmektedir. Bu süreçte hem kendileri hem de diğerleri değişip dönüşmektedir. Buna göre homojen köy toplumundan daha heterojen yapıdaki kente göç eden bireylerin kendi aralarındaki ilişkilerde de dönüşümler görülmektedir. Çocukluğu ve gençliği memleketinde geçmiş yetişkinler "memleket" denildiğinde kendi doğup büyüdükleri yeri ifade ederken, aidiyet hissettikleri mekânın ise Gülsuyu ve Gülensu Mahallesi olduğunu belirtmektedirler. Doğup büyüdükleri memleketlerine hiç gitmeyen ya da nadiren giden ve heterojen bir çevrede yaşayan bu kişiler hiçbir ekonomik bağı olmasa dahi, doğup büyüdükleri topraklara daha bağlı oldukları gözlemlenmiştir. Türkiye'de sosyal sermaye faktörlerinin üzerinde değişim yaratan en önemli olgulardan biri kırdan kente göçtür.

Katılımcıların ifadesi ile dolaylı yoldan bu mahallelere gelenler de olmuştur. İlk zamanlar, İstanbul'un farklı semtlerinde kira ödeyerek ikamet ederken daha sonra akraba veya hemşehrisinin "bir yer çevirerek gecekondu sahibi olma'' teşviki sonucu Gülsuyu ve Gülensu ya yönlendirilen ve burada gecekondu yaparak ev sahibi olanlarda mevcuttur.

Gülensu ve Gülsuyu; Farklı coğrafyalardan gelen insanların, ortak kültürlerde buluştukları yeni yurtları, mahalleleri olmuştur. Buraya göç eden aileler, hemşehri grupları oluşturarak yeni gelecek yakınlarına yer çevirmeye uzunca bir süre devam etmişlerdir. Daha kalabalık olmanın, topluluklarını korumak için önemli olduğunu ifade etmektedirler.

Katılımcıların büyük çoğunluğunun, ekonomik olarak iyi durumda olmalarının geride kalan ve göçe direnen nüfusu da motive ettiği anlaşılmaktadır. Bu durum göç hareketlerinin hızlanmasına katkı sağlamaktadır. Göç eden ailelerin, zaman

içerisinde geride kalan diğer akraba ve hemşehrilerininde yanlarına gelmesini teşvik etmesi sonucu, yaşam alışkanlıklarını uzun süre devam ettirmişler, kent hayatına adapte olmaya direnmişlerdir.

Çalışma alanı olan Gülsuyu ve Gülensu mahallelerinde, Tekeli'nin dört kategoriye ayırdığı göç süreçleri gözlemlenmiştir. 1970'li yıllarda söz konusu mahallelere başlayan göç hareketleri, bölgede sanayileşmenin giderek yoğunlaşması sonucu 1980'li yıllara gelindiğinde iş gücü talebini de artırmış, buna paralel olarak bu mahallelere göç hareketlerini hızlandırmıştır. Sistemdeki ücret eşitsizliği ve siyasal süreçlerin etkili olduğu bu göçlerde de görülmektedir.
Araştırmada iki farklı tutum gözlemlenmiştir. Bunlardan ilki, aynı mahallede yaşayan akraba ve hemşehrilerin başlangıçtaki ilişki ve bağlarını sıkı sıkıya koruma altına aldıkları görülürken, belirli sayıda katılımcı ise, yerleşim yerini akraba veya hemşehri yakınında tercih etmelerine rağmen yıllar içerisinde bu düşüncelerinin değişime uğradığını belirtmeleridir. Bununda en önemli nedenleri arasında zorlaşan ekonomik koşulların sosyal hayata ve ilişkilere bağlanmasıdır. Araştırma yapılan bölgenin sürekli güvenlik tedbiri altında olması, mahallelinin çocuklarını sokağa çıkarmayarak sosyalleşme ortamlarını ev, okul veya mahalle dışı ortamlara itmiştir. Yeni kuşak, akraba ve hemşehri bağlarına daha mesafelidir. 70 ve 80'li yıllarda göç eden kuşağın, akrabalarla ve hemşehrileriyle daha fazla vakit geçirerek kendi kültürlerine dönük yaşamaya tercih etmektedirler. Göç edenler, burada doğup büyüyen çocuklarının, aile ve akraba ilişkilerinden uzak, geleneksel bağlarından kopuk oluşlarını, başlangıçta oluşturdukları, dayanışma ve birlikte yaşama ruhunu zedelemektedir. Nüfus olarak çoğalsalar dahi paylaşımların giderek azalmasından endişe duydukları anlaşılmaktadır. Komşuların artık birbirini tanıyamaz hale gelmelerinde, değişen çevre ve yaşam koşullarının etkili olduğunu ve giderek bağların koptuğu gözlemlenmiştir. Belli sayıda insanın bir araya gelerek Hemşehri dernekleri altında etkinlikler düzenleyerek var olan ilişkilerin tamamen kopma noktasına gelmelerini önlemeye çalışmaktadır. Kendilerini burada daha rahat ifade ederek birlikte olduklarında daha öz güvenli oldukları görülmektedir.

Sosyal sermayenin kaynaklarından biri olan güven duygusunun; araştırma yapılan bölgede hemşehri veya akrabalar arasında güvensizlik temeline indiği

görülmektedir. Hemşehrilik ilişkilerinin kendilerine bir faydası olmadığını, hatta bazı durumlarda olumsuz taraflarını yaşadıklarını ifade edenler olmuştur. Aile ve yakın akraba ilişkilerinin güçlü olmasına rağmen çoğu zaman bu grubun dışında kalan ve seçimini kendisinin yaptığı dost ve arkadaşlarından her konuda daha fayda ve ilgi gördüğünü belirterek, akraba ve hemşehrilerle ilişkileri sadece ritüel görüşmeler şeklinde sürdürenler de mevcuttur. Yıllar önce akraba ve hemşehrisine güvenerek gelen kişi ve grupların, günümüzde güvensizlik duygusunu en yakınlarına dahi hissedebildiği bir tavır sergilemeye başlamışlardır.
Yaşanılan bölgeye duyulan güven sorunu da dikkat çekmektedir. Sıklıkla gündeme gelen ve son yıllarda artan mafya ve çeteleşme olaylarının, Gülsuyu ve Gülensu mahallelerinde giderek daha yaygınlaştığı görülmektedir. Mahalle yapısı içerisinde ortaya çıkan çete grupları, belirli güç odaklarına bağlı olarak ortaya çıkarıldığı mahalleli tarafından belirtilmektedir. Son yıllarda Doğu Anadolu bölgesinden göç ile gelen genç nüfusun bu çete gruplarına dâhil edildiği ve mahalleye güven duyulmadığı anlaşılmaktadır.

Araştırma yapılan bölgede sosyal sermaye ilişkilerini anlamaya yönelik sorular arasında, tanımadığı bir komşusunu evine alma fikrine sıcak bakmayan ve eski zamanlara göre günümüz şartlarının güvensizliğe daha elverişli olduğunu savunan bazı katılımcılarda mevcuttur. Diğer bir görüş ise, evine misafir etmeden dışarıdan yardımda bulunabileceğini belirtenlerdir. Mahalleli, Gülsuyu ve Gülensu mahallesine taşınan bir yabancı yahut farklı bir kültüre mensup kişi ve grupların kendi toplumlarında kolay kabul gördüklerini, mahallenin duyarlı bir yapıya sahip olduğunu ifade etmektedir. Toplumda farklılıkların her biçimde olabileceğini ve bu farklılıklar içinde oluşacak her türlü ötekileştirmeyi reddeddiklerini belirterek, evrensel anlamda zor durumda olan her topluluğun yanında durduklarını ifade etmişlerdir.

Gülsuyu ve Gülensu, çok kültürlülük kavramını içinde barındıran mahaller arasındadır. Esasında çok kültürlülük farklılıkları ifade eden bir kavramdır. Dolayısıyla kültürü etkileyen birçok faktörün olduğu, aynı toplum içinde kültürün çeşitli sebeplerle farklılaştığı ve aynı kültür içinden farklı alt kültürlerin meydana geldiği söylenebilir. Gülsuyu ve Gülensu mahallesinde farklı kültürlerle bir arada yaşayanlar, kendilerinde alışageldik bir durum olduğunu ve bölge olarak çok

kültürlülüğün kabul gördüğünü ifade etmektedir. Farklı kültürlerdeki çeşitliliğin kendilerini zenginleştirdiği ve aslolan değerin "İnsan Olmak" olduğu belirtilmektedir.

Araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğu Alevi olduğunu belirtmiştir. Alevilerin yakın akraba ilişkileri içinde yaşamayı tercih etmelerinin nedenini, yıllar boyu dışlanmışlık ve ötekileştirmeye maruz kaldıklarına bağladıkları görülmektedir. Gülsuyu ve Gülensu Mahallesi farklı kimlikleri barındıran bir mahalledir. Farklı kültürlerin uyum içinde ve birbirlerine saygılı davrandıkları bir ortam olduğu yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır.

Katılımcıların memleket ilişkilerini anlayabilmemiz için katılımcılara yakın ve uzak olan memleketler sorulmuştur. Burada ki amaç, farklı grupların ilişkilerini incelemektir. Bu ilişkilerin topluluklar arasında bir ayrım yaratıp yaratmadığı ve ayrım yaratıyorsa neden kaynaklandığını ortaya koymaktır. Etnik yapılarının komşuluk seçiminde çoğunlukla önemli olmadığı görülmüştür. Katılımcılar, aralarındaki güvene dayalı ilişkilerin, komşuluk hukukuna verdikleri önemden kaynaklandığını açıklamaktadırlar. Farklı memleket ve etnik kimliklere ait komşuların zaman içerisinde oluşan yakınlık ve kaynaşmanın birçok akraba ve hemşehri ilişkisinden daha güvenli olduğunu ifade etmişlerdir. Farklılıkların ayrışma değil, zenginlik olduğu bilinci giderek yerleşmekte ve yaygınlaşmaktadır. Araştırma yapılan bölgede, eğitim algısı üzerine, kendilerinin almış oldukları eğitimden ve sonrasında bulundukları girişimleri ve beklentilerinden memnun olmadıkları görülmektedir. Verilen eğitim sisteminin fayda sağlayamayacağı ve değiştirilmesi gerektiği üzerine görüşler ifade edilmiştir. Eğitim alamamanın önündeki engeller içerisinde, ailenin yaşadığı ekonomik zorluk, ataerkil bir toplum yapısının getirdiği erkeklerin öncelikli eğitimi, doğup büyüdükleri köy ortamlarının elverişsizliği, erken yaşta evlendirmeler kadını ikinci plana itmiştir. Mahalle içinde doğup, büyüyen gençler ise Gülsuyu ve Gülensu mahallelerinde eğitim aldıkları yıllarda öğretmenleri tarafından tercih edilmeyen bölge olmanın vermiş olduğu tavırla kendilerinin dışlanmaya maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Gülsuyu ve Gülensu Mahallesinde yapılan görüşmeciler arasında işsizlik oranı çok düşük seviyedir. Genel çoğunluğu emeklilerden oluşmaktadır. Ekonomik

olarak da dezavantajlı insanların yaşadığı mahalleler olarak bilinen Gülsuyu ve Gülensu, kadınların pek çoğunun ev işlerine giderek geçimlerini sağladıkları, erkeklerinde özel ve kamu sektöründe işçi statüsünde çalıştığı görülmektedir. İş bulmak ve istihdam sağlamak yönünden, genellikle hemşehri kimliğinin yapıcı etkileri, siyasi güce göre fayda sağlamaktadır. Yerel yönetimlerde istihdam edebilmenin başlıca özellikleri arasında aynı yöreden olmanın önemli bir etkisi oluşmaktadır. Yeterli eğitime sahip bireylerin dahi iş ararken hemşehri, tanıdık, akraba kanallarını kullandığı ve bu sosyal sermaye ilişkileri üzerinden kaynaklara ulaşıldığı görülmektedir.

Gerçekleşen göç hareketleri sonrasında kültürel, siyasal, ekonomik anlamlarda değişimler yaratan göç, evlilik yaşamları üzerinde de değişimlere yol açmıştır. Araştırma yapılan bölgede, evliliklere bakış açısı ortak kültürün mutluluk getirdiği üzerine olmuştur. Kurulan komşuluk ilişkilerinde ayrışımcı düşünmeyen ve davranmayan kişiler, konu evlilik olduğu zaman ayrıştırıcı oldukları ve ortak kültürü önemsedikleri görülmektedir. Farklı kültürlerdeki kişilerin evliliklerinde zaman içerisinde çatlaklar oluşmaya başladığı yapılan görüşmeler neticesinde anlaşılmaktadır. Görüşlerin büyük bir kısmı evlilikte ortak kültürün mutlu bir yuva kurmada önemli bir etkisi olduğu üzerinedir.

Gülsuyu ve Gülensu' mahalleleri, yoğun göçler sonucu giderek büyümüş ve nüfusu artmıştır. Çarpık kentleşmenin tüm özellikleri her iki mahallede de görülmektedir. Diğer taraftan bölgenin tamamının denize hâkim noktada oluşu ve çevresinde oluşan yeni bina ve sitelerin yüksek fiyatlarla alıcı bulması, Anadolu yakasının balkonu olarak betimlenmesi ve rantsal bir bölge olma özelliği taşıması öne çıkmasına neden olmuştur. Bu durum bölgede yaşayan katılımcılar arasında, yerinden olma korkusu ile huzursuzluk yaratmaya başlamıştır. Kentsel dönüşüm sonucunda, araştırma bölgesinde şuan mevcut olan eski sosyal bağların yok olacağı belirtilmiştir. Gülsuyu ve Gülensu sakinleri, kentsel dönüşüm sonrasında yaşadıkları mahalleyi terk etmek zorunda kalarak, büyüyen kent içerisinde tamamen kültürlerinin yok olacağı ve yıllardır var edilen birikmiş emek ürünü ilişkilerin geleceğinden endişe duymaktadır.

Bourdieu için, “Sosyal sermaye, gerçekte ve uygulamada karşılıklı tanışıklık ve tanımaya dayalı olarak az ya da çok kurumsallaşmış, uzun ömürlü iletişim ağına sahip olması nedeniyle, bir bireyin veya bir grubun haklı olarak hissesine düşen kaynakların bir toplamıdır” (Bourdieu ve Wacquant aktaran Fıeld 2006). Bu çerçeveden bakıldığında bölgeye yapılan yoğun göç hareketleri, bireylerin kültürel ve sosyal sermayelerini bir kanal olarak kullanarak harekete geçirdikleri anlaşılmaktadır. Akraba veya hemşehri bağları doğal yaşamın bir çok evresinde kendini göstermektedir. Yerleşim yeri tercihlerinde, iş bulmada, evlilik tercihlerinde, göç hareketlerinde sosyal sermaye önemli bir etken olmuştur. Gündelik yaşamda kurulan kuvvetli ilişkiler sosyal sermayeyi güçlendirmede oldukça önemlidir. Araştırma alanındaki, birey ve gruplar arası ilişkilerin temeli, dayanışma esasına uygun olarak önemini korumaktadır. Görüşmecilerin ortak temennisi uzun yıllardır devam eden bu hukuka gelecek kuşaklarında sahip çıkmasıdır.

Bourdieu için, kişiler arası bağların yoğunluğu ve sürekliliği çok önemlidir: Sosyal sermaye, “uzun süreli iletişim ağlarına sahip olmanın sonucu gerçek ve ulaşılabilir kaynakların tümünü” temsil etmektedir. Bununla beraber, Bourdieu, insanlar arası bağların değerinin, harekete geçirebildiği bağlantı sayısına ve her bağlantıyla sahip olunan sermaye büyüklüklerine bağlı olduğunu doğrulamıştır (aktaran, Field, s.23).

Bourdieu, sosyal sermayenin ayrıcalıklı sınıfların kendi statülerini korumak ve iyileştirmek için tekelleştirdikleri bir alan olduğunu düşünmektedir. Coleman ise; sosyal sermayenin dezavantajlılarıda beslediğini, sınıf yapısının dikey boylamı bağlamında, yeterli sosyal sermaye kaynakları sayesinde, bireylerin aşağıdan yukarıya bir sıçrama kaydedebileceğini öne sürmektedir. Coleman, Bourdieu’nun kavramsal olarak somutlaştırdığı ve literatüre büyük katkı sağladığı sosyal sermaye kavramının ekonomik sınıfsal elitin ihtiyaç kredisi gibi kullandığı bir birikim olmasından ziyade güvene ve karşılıklı ilişkilerin sürdürülebilirliğinden kaynaklı kazanımlara dayanan soyut bir yatırım olduğu görüşündedir.

Araştırmada, hemşehri gruplarının büyüklüğüne göre sermaye büyüklükleri de artış göstermektedir. Sosyal sermayesi daha kuvvetli bazı yöre dernekleri arasında ki dayanışma, gönüllülük esası, yardımlaşma, bağlantılarının daha dayanıklı

olduğu ve ön plana çıktığı görülmektedir. Bourdieu'nun ifadesi ile rastlantısal devamlılıkları olan komşuluk, akrabalık ilişkileri sosyal ilişkiler ile bireysel olarak uzun süreli yükümlülükleri kapsamaktadır. Bu ilişkilerin sağlam olması bireysel veya kolektif olarak sosyal sermayeye yatırım sağlamış olacaktır..

Öneriler:

1970'li yıllarda göçlerle oluşmuş bir ilçe olma özelliği taşıyan Gülsuyu ve Gülensu farklı etnik, dini ve kültürel grupları barındırması ve İstanbul'da nadir görülen gecekondu bölgesi olması açısından Türkiye'nin çok kültürlü yapısını yansıtmaktadır. Bu kültür çeşitliliğini bölge halkı, kendi uyumları içinde yaşatmaktadır. Yapılan araştırma neticesinde, kendilerine tehlike olarak gördükleri üç etken bulunmaktadır. Bunlar;

- Son 10 yıl içerisinde mahalle içinde oluşan uyuşturucu çetelerinin huzursuz bir ortam yarattıkları konusudur. Bu huzursuz ortam kendilerinde güven sorunu yaşatarak, birbirleri arasındaki ilişkileride kötü yönde etkilemiştir. Mahalleye içinde duyulan güven durumu güvensizlik ortamına dönüşmeye başlamıştır. İnsanlar çocuklarının eğitimlerini mahalle içerisinde değil yaşadıkları ilçe içerisinde bulunan farklı okullara aldırmak zorunda kalmışlardır. Bu anlamda uyuşturucu ile mücadelede etkin önlemler alınması, söz konusu mahalelerde bu şer yuvalarının dağıtılması ve bir an evvel huzur ve asayiş ortamının sağlanması zorunludur.

- Diğer bir hususta önyargılar ve ötekileştirme ile ilgilidir. Bu önyargılara neden olan, devletin göçmenler üzerinde sağladıkları sosyal haklar üzerinedir. Özellikle Suriyeli göçmenlere verilen hakların, Türk vatandaşı olmaktan daha avantajlı hale dönüşmesi katılımcılar arasında ötekileştirmeyi ortaya çıkarmaktadır. Bu algının düzeltilmesi devletin göçmenlere sundukları olanakların tekrardan değerlendirilmesi önemlidir.

- Araştırma kapsamında, önemli bir diğer etkende kentsel dönüşümün mahalledeki dokuyu değiştireceğini, site modeline geçilerek, her kesimden insanı barındıracağı ve mahallede yaşayanların bir diğer göç hareketini oluşturacağı belirtilmektedir. Bölgede oturan insanların yerlerini

değiştirmelerine veya terk etmelerine gerek duyulmadan çözülmesi hususunda gayret serfedilmesi önemlidir.

KAYNAKLAR

Basılı Kaynaklar

Aydemir, M.(2011)"Toplumsal İlişkilerin Sosyal Sermaye Değeri", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Bölümü, 2011, Konya.

Çeğin, G., Göker, E., Arlı, A,& Tatlıcan, Ü. (2014). Ocak ve Zanaat Pierre Bourdieu Derlemesi, İstanbul: İletişim Yayınları.

Ekşi, Z.(2012). "Etnik Kimlik İnşası ve Dönüşümü", Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, 2012, İstanbul.

Erdoğan, M & Kaya, A.(2015). Türkiye'nin Göç Tarihi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları

Fıeld, J. (2006). Sosyal Sermaye, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Gök, M. (2014). Toplumsal Kalkınmanın ve Sosyal Sermayenin Bilinmeyen Aktörleri: Kadın Odaklı Sivil Toplum Kuruluşları, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2010).*Günümüzde insan ve insanlar Sosyal Psikolojiye Giriş*, İstanbul: Evrim Yayınları

Kaygalak, S. (2009).*Kentin Mültecileri –Neoliberalizm Koşullarında Zorunlu Göç ve Kentleşme*. Ankara: Dipnot Yayınları

Kümbetoğlu, B. (2012).Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma. İstanbul: Bağlam Yayınları.

Işık, O. & Pınarcıoğlu, M.(2009) *Nöbetleşe Yoksulluk Sultanbeyli Örneği*. İstanbul: İletişim Yayınları

Marshall, G (1999).*Sosyoloji Sözlüğü.* Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları

Neuman, W (2014).Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar. Ankara: Yayın Odası

Özer, İ. (2004).*Kentleşme Kentlileşme*. Bursa: Elif Kitabevi

Özdemir, E.(2013). Türkiye Perspektifinden Kent Sosyolojisi Çalışmaları. İstanbul: Örgün Yayınevi

Torlak, E, & Polat, F. (2006) “Denizli Sevindik Mahallesi Örneği Çerçevesinde: Kentte Yaşam Süresinin Kentlileşme Sürecine Etkilerinin Analizi” Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi Cilt: 15 Sayı 2 Nisan 2006 s. 75-91 s. 75-91

Ayhan Kaya & Bahar Uğurlu, Ö.(2013). Türkiye Perspektifinden Kent Sosyolojisi Çalışmaları. İstanbul: Örgün Yayınevi

Tekeli, İ. (2011).*Göç ve Ötesi*, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Yılmaz, N (2008). Hemşehri Kimliği, İstanbul: Beta Basım

Yıldız, E. & Oda Projesi. (2013). Kendi Sesinden Gülsuyu-Gülensu, İstanbul: Nota Bene Yayınları.

İnternet Kaynakları

Alkan,H.(2015) "Hemşehrilik ve Hemşehri Dernekleri: Duygusal Birliktelikten Kentsel Taleplerin Temsiline" Dernekler Dergisi, 2015, 34. İnternetten İndirilme Tarihi:10 Haziran 2016 http://www.derneklerdergisi.com/1216/hemserilik-ve-hemseri-dernekleri-duygusal-birliktelikten-kentsel-taleplerin-temsiline.html

Çağlayan, S. (2006) "Göç Kuramları ve Göçmen İlişkisi" Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Sayı 17, İnternetten İndirilme Tarihi: 17 Temmuz 2016 http://www.sobbiad.mu.edu.tr/index.php/asd/article/view/186/188

Köse, A.(2008). "Küreselleşme Çağında Bir Aidiyet Zemini Ve Örgütlenme Şekli Olarak Hemşehrilik". Ege Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü. İnternetten İndirilme Tarihi: 17.07.2016 http://dergipark.ulakbim.gov.tr/akademikincelemeler/article/view/5000063827/5000059782

Kurtoğlu, A (2005) "Mekânsal Bir Olgu Olarak Hemşehrilik ve Bir Hemşehrilik Mekânı Olarak Dernekler" İnternetten İndirilme Tarihi: 15 Mayıs 2016 http://ejts.revues.org/index375.html

Karagül, M., Masca, M (2005) "Sosyal Sermaye Üzerine Bir İnceleme "İnternetten İndirilme Tarihi: 7 Mayıs 2016 tarihinde http://dergipark.ulakbim.gov.tr

Kundakçı, S (2013) "Heteroseksizm ve Ötekileştirme Eleştirisi", Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi Doktora Programı, İnternetten İndirilme Tarihi: 17.07.2016 http://www.libertedownload.com/LD/arsiv/71/05-f.seda-kundakci-heteroseksizm-ve-otekilestirme-elestirisi.pdf

Masca, M & Karagül, M.(2005) "Sosyal Sermaye Üzerine Bir Araştırma", Afyon Kocatepe Üniversitesi, İk. İd. Bil. Fak. İkt. Bölümü, ANS Kampüsü, İnternetten İndirilme Tarihi: 17.07.2016 https://scholar.google.com.tr/scholar?q=sosyal+sermaye+%C3%BCzerine+bir+inceleme&hl=tr&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholart&sa=X&ved=0ahUKEwiRqdrrrvrNAhUKCiwKHWzZDy0QgQMIGDAA

Nahya, Y. (2006). “Hemşehrilik İlişkilerinin Organize Suç Örgütleri Üzerindeki Etkileri”. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara. İnternetten İndirilme Tarihi: 27.07.2016 https://www.researchgate.net/publication/27568696_HEMSEHRILIK_ILISKILERININ_ORGANIZE_SUC_ORGUTLERI_UZERINDEKI_ETKILERI

Narlı, N. (1999). Türkiye'de Hemşehri Derneklerinin Siyasete Katılması ve Demokratikleşme Sürecine Etkileri: Bursa Örneği, Marmara Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Yeni Türkiye, Yıl 5, Sayı 29, Eylül/Ekim. Cilt I: 176-184, İnternetten İndirilme Tarihi: 10.07.2016 http://bianet.org/bianet/toplum/8376-ilksel-baglar-hemsehrilik-gettolasma

Yılmaz, N. (2004) “ Farklılaştıran ve Aynılaştıran Bir Mekanizma Olarak Kentleşme”. İnternetten İndirilme Tarihi: 15 Temmuz 2016 http://www.iudergi.com/tr/index.php/sosyalsiyaset/article/viewFile/219/20720

Yarcı, S (2011). “Pierre Bourdieu’da Sosyal Sermaye Kavramı”.Yalova Üniversitesi Çınarcık Meslek Yüksekokulu Akademik İncelemeler Dergisi Cilt:6 Sayı:1.2011. İnternetten İndirilme Tarihi: 01.07.2016 https://scholar.google.com.tr/scholar?q=P%C4%B0ERRE+BOURD%C4%B0EU%E2%80%99DA+SOSYAL+SERMAYE+KAVRAMI+1&hl=tr&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholart&sa=X&ved=0ahUKEwjSwbCPgJLOAhWGa5oKHRVPBb8QgQMIGDAA

EKLER
EK-1

T.C. MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Yüksek Lisans Programı

"ETNİK KİMLİK İNŞASI ve DÖNÜŞÜMÜ"
Gülsuyu ve Gülensu'da Yapılan Niteliksel Çalışma, 2016
Derinlemesine Görüşme/Odak Grup/Mini Grup Görüşmeleri için Görüşme Çerçevesi

(Görüşmeler aşağıdaki gibi rehber bir görüşme formu üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ancak, katılımcıların anlatımlarına göre bu form genişlemiş ve yer yer katılımcıların yaş ve durumlarına uyarlanmıştır.)

Tanışma:
Araştırmacı: : "Merhaba, ben Maltepe Üniversitesi Soysal Bilimler Enstitüsün'den Nur Özlem Demir. Gülsuyu ve Gülensu'da farklı hemşehri grupları üzerine bir araştırma yapıyorum. Siz de beni kabul ettiniz, teşekkür ediyorum. Bu kapsamda size bazı sorular yönelteceğim. Bu soruların herhangi bir doğru cevabı yok. Asıl olan sizin cevaplarınızdır. En doğrusunu siz anlatacaksınız, dolayısıyla ben buraya sizden öğrenmek üzere geldim. Bir sorunuz yoksa başlayalım mı? Size nasıl hitap etmemi istersiniz?" (Tanışma aşamasında katılımcıları rahatsız etmemek ve yönlendirmemek amacıyla etnisite sözcüğü kullanılmayacaktır)
Doğum yeri (il ve köy/kasaba/kent mi olduğu) :
Yaş:
Şu an oturduğu/yaşadığı mahalle:
İstanbul'da yaşama süresi:

Konu Başlıkları:

1. Göç
a). Nereden geldiniz?/Aileniz nereden gelmiş?
b). Neden geldiniz? / Aileniz neden gelmiş
c). Siz burada yaşayan kaçıncı kuşaksınız?
d).Kendinizi buraya ait hissediyormusunuz?

2. Yerleşme Tercihleri
a). Yerleştiğiniz yeri seçerken neleri göz önüne aldınız?
(Gülsuyu ve Gülensu'da sosyo-kültürel ve ideolojik açıdan farklar bulunmaktadır)

3. Akraba ve Hemşehrilerle İlişki
a). Akraba ve hemşehrilerle beraber oturmayı siz mi seçtiniz?
b). Akraba ve hemşehrilerler aynı yerde oturmak hakkında ne düşünüyorsunuz?
c).Hemşehri Derneklerine gider misiniz? Hemşehri Derneklerine gidiyor musunuz? Hemşehri Derneklerinden yararlanıyor musunuz?
d). Hemşehriye güveninilir fikrine katılıyormusunuz?

4.Sosyal Sermaye Algısı ve Boyutları
a). Yaşadığınız mahalleyi güvenli bir yer olarak bilinir mi? Siz nasıl görüyorsunuz?
b). Tanımadığınız bir komşunuzu herhangi bir ihtiyacını gidermek için evinize davet eder misiniz?
c). Mahallenize taşınan bir yabancı yahut farklı bir kültüre mensup bir kişi kolayca kabul görür mü?
d).Son üç yılda, mahalle ile ilgili herhangi bir proje veya organizasyonda yer aldınız mı, gönüllü olarak çalışır mısınız?
e).Komşularınızla veya arkadaşlarınızla birlikte yer aldığınız devam eden yerel grup toplantılarınız var mı? Komşularınızla tartıştığınızda arabulucu bulmak için çabalar mısınız?
f).Mahallenizde farklı kültürlere mensup insanların birbirleriyle uyumu nasıldır? Farklı yaşam tarzlarına sahip insanlar arasında yaşamaktan hoşlanır mısınız?
g).Ailenizin ve çevrenizin size gereken değeri verdiğine inanıyor musunuz? (Hayatın Değeri)
h).Başkalarının hemfikir olduğu fakat sizin katılmadığınız konularda, ne düşündüğünüzü açıkça söyler misiniz?

5. Farklı Gruplarla İlişkiler

a). Seçme şansınız olsa kimlerle komşu olmak isterdiniz? Kimlerle komşu olmak istemezdiniz?

b). Kendini en yakın ve en uzak hissettiğiniz grupları\memleketlileri söyleyebilir misiniz?

6. İş Hayatı; Tercihler ve Koşullar

a). Ne iş yapıyorsunuz? Kaç yıldır bu işi yapıyorsunuz?

b). İş bulurken hangi kanalları kullanıyorsunuz?

c). Hemşehri kimliği iş bulmada etkili oluyor mu?

d).Çalışıyorsanız meslektaşlarınızdan arkadaşlık kurduğunuz kişiler var mı? Kendinizi çalıştığınız mekânın ve o mekândaki insanların bir parçası olarak hissediyor musunuz?

e).Çalıştığınız yerde lüzumlu gördüğünüz bir durumda, sizden kimse rica etmese bile, herhangi bir inisiyatif alır mısınız?

7. Değişim

a). Gülsuyu\Gülensu'ya geldikten sonra nasıl bir değişim yaşadınız?

b).Gülsuyu\Gülensu'da değişimden söz edebilir misiniz? Hangi anlamda değişimler oldu?

EK 2

T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimle Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyal Sermaye ve Hemşehrilik: Gülsuyu ve Gülensu Niteliksel bir araştırma
Odak Grup Görüşme ve Derinlemesine Görüşme Yapılan Katılımcı Listesi

SIRA NO	GÖRÜŞÜLEN KİŞİ									GÖRÜŞME		
	CİNSİYET	YAŞ	EĞİTİM DURUMU	NE İŞ YAPTIĞI	MEDENİ DURUMU	ORJİNİ	ETNİK KİMLİĞİ	YAŞADIĞI YER	NE ZAMAN GELDİĞİ	ŞEKİL VE ZAMAN	YAPILDIĞI YER	GÖRÜŞME İLE İLGİLİAÇIKLAMA
1	K	43	Lise	Kuaför	Evli Çocuklu	Trabzon	Türk	Gülsuyu	İst.Doğ.	DG. 20.03.2016	Gülsuyu Ev	Güvenli Bir Görüşme
2	K	42	Lise	Kamu İşçi	Evli Çocuklu	Erzincan	Türk	Gülsuyu	İst.Doğ.	Ogg. 20.03.2016	Gülsuyu Ev	Güvenli Bir Görüşme.
3	K	52	Lise	Ev Hanımı	Evli Çocuklu	Erzincan	Türk	Gülsuyu	2015			
4	K	52	İlkokul(Terk)	Ev Hanımı	Evli Çocuklu	Erzincan	Türk	Gülsuyu	İst. Doğ.			
5	E	15	Lise	Öğrenci	Bekar	Kastamonu	Türk	Gülsuyu	İst. Doğ.			
6	E	38	İlkokul	Özel İşçi	Boşanmış Çocuklu	Sivas	Türk	Gülensu	İst. Doğ.	DG.20.03.2016	Gülsuyu Ev	Katılımcı İçine Kapanık
7	K	36	Lise	Taşeron İşçi	Evli	Giresun	Türk	Gülsuyu	İst. Doğ.	DG.23.03.2016	Küçükyalı İşyeri	Katılımcı İçine Kapanık
8	E	23	Ünv(Açık)	Taşeron İşçi	Bekar	Sivas	Türk	Gülensu	1986	Ogg.26.03.2016	İdealtepe Cumhuriyet Eğitim Merkezi	Güvenilir Bir Görüşme
9	E	27	Lise	İşsiz	Bekar	Erzincan	Türk	Gülensu	İst. Doğ.			
10	E	39	Ünv(Açık)	Koruma	Evli Çocuklu	Erzincan	Türk	Gülensu	İst. Doğ			
11	E	27	Ünv(Açık)	Muhasebeci	Bekar	Sivas	Türk	Gülensu	İst. Doğ			
12	K	36	İlkokul	Ev Hanımı	Evli Çocuklu	Gümüşhane	Türk	Gülsuyu	1995	Dg.26.03.2016	Ev	Güvenilir Bir Görüşme
13	K	55	Ortaokul	Emekli	Boşanmış Çocuklu	Tokat	Türk	Gülsuyu	1970	Ogg.26.03.2016	Gülsuyu Kadın Dayanışma Derneği	Güvenilir Bir Görüşme
14	K	43	Lise	Esnaf	Evli Çocuklu	Artvin	Türk	Gülsuyu	2001			
15	K	35	Lise	Özel İşçi	Evli	Çorum	Türk	Gülsuyu	2008			
16	K	45	Ünv(Açık)	Ev Hanımı	Evli Çocuklu	Erzincan	Türk	Gülsuyu	2000			
17	K	47	Lise	Özel İşçi	Boşanmış Çocuklu	Türkmenistan	Türkmen	Gülsuyu	2014	DG.27.03.2016	Ev	Türkçe yetersiz olduğundan derinlemesine görüşme zor oldu.
18	E	30	Lise	Taşeron İşçi	Bekar	Erzincan	Türk	Gülsuyu	İst. Doğ.	MGG.27.03.2016	Ev	Güvenilir bir görüşme.
19	K	55	Lise	Ev Hanımı	Evli Çocuklu	Zonguldak	Türk	Gülsuyu	1988			
20	K	39	Lise	Özel İşçi	Evli Çocuklu	Erzincan	Türk	Gülsuyu	İst Doğ.	MGG.27.03.2016	Ev	Ses kaydı aldırmak istemedi.
21	E	48	İlkokul	Esnaf		Erzincan	Türk	Gülsuyu	İst.D			
22	E	36	Lise	Taşeron İşçi	Dul	Sivas	Türk	Gülsuyu	İst. Doğ.	MGG.27.03.2016	Bakkal Dükkanı	Güven verici bir görüşme
23	E	39	Lise	Esnaf	Evli Çocuklu	Erzincan	Türk	Gülensu	İst Doğ			
24	E	57	Lise	Emekli	Bekar	Erzincan	Türk	Gülsuyu	İst Doğ	DG 27.03.2016	Ev	Güven verici bir görüşme
25	K	53	İlkokul	Emekli	Dul Çocuklu	Giresun	Türk	Gülsuyu	1978	DG 27.03.2016	Ev	Güven verici bir görüşme
26	K	35	İlkokul	Ev Hanımı	Evli Çocuklu	Ardahan	Türk	Gülsuyu	2000	MGG.27.03.20	Ev	Güven verici bir görüşme

27	K	41	Okumamış.	Ev Hanımı	Dul Çocuklu	Sivas	Türk	Gülsuyu	1990	16		
28	E	32	Üniversite	Şoför	Bekar	Erzincan	Türk	Gülensu	İst doğumlu	DG.08.04.2016	Maltepe Belediyesi	Güven verici değildi.
29	E	33	İlkokul	İşçi	Bekar	Sivas	Türk	Gülensu	İst Doğumlu	DG.08.04.2016	Kadın Danışma Merkezi	Güven verici bir görüşme.
30	E	56	Lise	Muhtar	Evli Çocuklu	Bayburt	Türk	Gülsuyu	1969	DG.11.04.2016	Gülsuyu Muhtarlığı	Güven verici bir görüşme.
31	E	46	Lise	Muhtar	Evli Çocuklu	Sivas	Türk	Gülensu	1980	DG.11.04.2016	Gülensu Muhtarığı	Güven verici bir görüşme.
32	E	60	İÖO	Dernek Bşk.	Evli çocuklu	Sinop	Türk	Gülsuyu	1968	DG.11.04.2016	Sinoplular Derneği	Güven verici bir görüşme.
33	K	42	AÖF	Sekreter	Evli Çocuklu	Bingöl	Kürt	Gülensu	1979	DG.11.04.2016	T.S.Kültür Merkezi	Güven verici bir görüşme.
34	E	39	Lise	İşçi	Evli Çocuklu	Sivas	Kürt	Gülensu	İst Doğumlu	DG.12.04.2016	Kadın Danışma Merkezi	Güven verici bir görüşme.
35	K	31	İlkokul	İşçi	Evli Çocuklu	Erzincan	Zaza	Gülsuyu	2000	D.G. 19.04.2016	Ev	Güven verici bir görüşme.
36	K	62	İlkokul	Ev Hanımı	Evli	Erzincan	Türk	Gülensu	2000	M.G. G. 20.04.2016	Ev	Güven verici bir görüşme.
37	E	61	İlkokul	Esnaf	Evli Çocuklu	Sivas	Türk	Gülensu	1979			
38	K	28	ÜNV	Hemşire	Evli çocuklu	Bingöl	Kürt	Gülensu	2009	D.G 22.04.2016	Kadın Danışma Merkezi	Güven verici bir görüşme.
39	K	60	LİSE	Emekli İşçi	Evli Çocuklu	Sivas	Türk	Gülensu	1968	D.G. 26.04.2016	EV	Güven verici bir görüşme.
40	K	29	Yüksek Lisans	Meclis Üyesi	Bekâr	Sivas	Türk	Gülensu	İst Doğumlu	D.G. 28.04.2016	Maltepe Belediyesi	Kısmen Güven verici bir görüşme.
41	K	40	İÖO	Bebek Bakıcısı	Bekâr Çocuklu	Sinop	Türk		1998			
42	K	32	İO	Ev Hanımı	Evli Çocuklu	Gümüşhane	Türk		İst Doğumlu			
43	E	38	LİSE	ŞOFÖR	Evli Çocuklu	Erzincan	Türk	Gülensu	İst Doğumlu	OGG 14.05.2016	EV	Güven verici bir görüşme.
44	K	65	Okumamış	Ev Hanımı	Bekâr Çocuklu	Erzincan	Türk	Gülensu	1975	OGG 14.05.2016	EV	Güven verici bir görüşme
45	K	55	İO	Ev Hanımı	Evli Çocuklu	Erzincan	Türk		1972	OGG 14.05.2016	EV	Güven verici bir görüşme
46	K	44	İO TERK	İşçi	Evli Çocuklu	Erzincan	Türk		1987			
47	K	41	LİSE	Muhasebci	Evli Çocuklu	Sivas	Türk	Gülensu	İst Doğumlu	OGG 16.05.2016		Güven verici bir görüşme
48	K	48	İO	Ev Hanımı	Evli Çocuklu	Sivas	Kürt		1986			
49	E	65	İO	Emekli	Evli Çocuklu	K.Maraş	Türk		1986			
50	K	64	İO	Ev Hanımı	Evli Çocuklu	Amasya	Kürt		1968		Maltepe Cem evi	

EK 3

T.C. MALTEPE ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Yüksek Lisans Programı

"SOSYAL SERMAYE VE HEMŞEHRİLİK"
Gülsuyu ve Gülensu'da Yapılan Niteliksel Çalışma, 2016

Kütük geliştirme Formu

Kütük/görüşme numarası: T/01

Görüşülen Kişinin Cinsiyet: Kadın

Görüşülen Kişinin Yaşı: 42

Görüşmenin yapıldığı semt; Gülensu Mahallesi

Görüşmenin yapıldığı yer: Kamu binası

Görüşmenin tarihi: 11 Nisan 2016

Görüşmeyi yapan Moderatör ve Gözlemci Nur Özlem DEMİR

Görüşmenin teybe kaydedildi mi; Evet

Görüşmenin tarihi ve saati (süresi) 11 Nisan 2016 Saat: 12.10-25 DK

Görüşmeyi yapan ekip üyeleri: Görüşmeyi yürüten (Moderatör)

Çözümlemeyi yapan (kütüğü geliştiren); Nur Özlem DEMİR

Çözümleme tarihi: 11 Nisan

Görüşme bir kamu binasında yapıldı. Katılımcı orada taşeron işçi olarak çalışıyor.

katılımcı

masa

moderatör

- Doğum yeri (il ve köy/kasaba/kent mi olduğu): Bingöl
- Şu an oturduğu/yaşadığı mahalle: Gülensu Mahallesi
- İstanbul'da yaşama süresi:35 yıl
- Ailenin göç hikâyesi: Babası, Bingöl – Kiğı'dan 1979 yılında İstanbula geliyor. O dönem amcası yurtdışına gitmek zorunda kalıyor. Amcası, eşini ve çocuklarını abisine emanet ediyor ve gidiyor. O dönemlerde Bingölde köy boşaltmalrı yaşanıyor. Tüm aile bir taraflara göç etmeye başlıyor. Amcası 7 tane çocuğunu babasına bırakıyor.

SENARYO

Araştırmacı: "Merhaba, ben Maltepe Üniversitesi Soysal Bilimler Enstitüsün'den Nur Özlem Demir. Gülsuyu ve Gülensu'da farklı hemşehri grupları üzerine bir araştırma yapıyorum. Siz de beni kabul ettiniz, teşekkür ediyorum. Bu kapsamda size bazı sorular yönelteceğim. Bu soruların herhangi bir doğru cevabı yok. Asıl olan sizin cevaplarınızdır. En doğrusunu siz anlatacaksınız, dolayısıyla ben buraya sizden öğrenmek üzere geldim. Bir sorunuz yoksa başlayalım mı? Size nasıl hitap etmemi istersiniz?"

Katılımcı: (Aceleci bir ses ile) Gül diyebilirsiniz.

Moderatör: . Buraya nereden geldinizi ?
Katılımcı: Bingöl'den. 1979 yılında da Gülensuya geldik.

Moderatör: Neden geldiniz?
Katılmcı: Bingöl – Kiğı'dan geldi babamlar. O dönem amcam yurtdışına gitme durumu olmuş karısı ile beraber. 7 tane çocuğunu babama bırakmış. Aslında ekonomik koşullar varmış birde Anadolu'da sıkıntılı imiş köy boşaltmaları gibi. Anneanne tarafım hep Almanya'da. Hollanda'da, İsviçre'de akrabalar çok.

Moderatör: Kendini buraya ait hissediyor mu?
Katılımcı: Gülensuya ait… Gülensunun insanı birbirine çok bağlı. En ufak bir şeyde birbirinin yardımına koşuyor. Aslında çok güzel yürekli insanlar var. 35 senedir oturuyoruz. …

Moderatör: Zaman ayırdınız, bizi kabul ettiniz, yardımcı oldunuz. Çok teşekkür ederiz.
Görüşmenin yapıldığı ortam hakkındaki görüş ve gözlemler:
Görüşme kamuya ait bir kültür merkezinde yapıldı. İçerisi konforlu ve yoğunluğu olan bir odaydı.. Sürekli çalan telefonlar ve arasıra gelen vatandaşlar, görüşmeyi bölüyordu.
Görüşme katılımcının ortamının yoğun olmasından dolayı tedirgin fakat olması istekli bir görüşme gerçekleşti. Görüşme güven vericiydi.

EK 4

T.C. MALTEPE ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Yüksek Lisans Programı

"SOSYAL SERMAYE VE HEMŞEHRİLİK"
Gülsuyu ve Gülensu'da Yapılan Niteliksel Çalışma, 2016

Derinlemesine Görüşme /Odak Grup Görüşmeleri Değerlendirme (Veri Analizi) Formu

Kütük/görüşme numarası:

Görüşmenin yapıldığı Yer

Görüşmenin tarihi:

Görüşmeyi yapan Moderatör ve Gözlemci:

Görüşmenin teybe kaydedilmediği:

Görüşmenin tarihi ve saati (süresi):

Görüşmeyi yapan ekip üyeleri: Görüşmeyi yürüten (Moderatör):

Çözümlemeyi yapan (kütüğü geliştiren) ekip üyeleri:

Çözümleme tarihi:

Veri analiz tarihi:

Veri analizini yapan ekip üyeleri:

Görüşmeye katılan kişiler hakkında kısa bilgi ve oturma düzeni (Kroki):

1. Katılımcı: Sivas (41), Lise mezunu, Gülensu, Doğma büyüme Gülensulu.

2. Katılımcı: Sivas (48) İlkokul mezunu, Gülensu, 1986 yılında Gülensuya gecekondu yaparak yerleşmişler.

3. Katılımcı: Kahramanmaraş (65) İlkokul Mezunu, 1986 yılında Kahramanmaraştan Gülensuya gelerek market açmış.

4..Katılımcı: Amasya (64) İlkokul Mezunu, Amasyadan 1971 yılında Gülsuyuna yerleşmişler.

- Doğum yeri (il ve köy/kasaba/kent mi olduğu):
- Şu an oturduğu/yaşadığı mahalle:
- İstanbul'da yaşama süresi:
- Anne-baba eğitimi:
- Anne-baba mesleği:
- Varsa, ailenin göç hikâyesi:
- Kardeşlere ilişkin bilgi (sayısı, cinsiyet dağılımı, eğitim durumları, vb. gibi.)

Veri analizi yapan kişinin dikkatine: Aşağıda yer alan konu başlıkları çerçevesinde, görüşme sırasında dikkati çeken en önemli fikirler, yaklaşımlar nelerdir? Özetleyiniz. Bu başlıklar altında çok önemsediğiniz cümleleri tırnak içine alarak yazınız.

Konu Başlıkları:

1. Göç

a). Nereden geldiniz?/Aileniz nereden gelmiş?

1. Katılımcı:……..

2. Katılımcı: ……

b). Neden geldiniz? / Aileniz neden gelmiş

c). Siz burada yaşayan kaçıncı kuşaksınız?

2. Yerleşme Tercihleri

a). Yerleştiğiniz yeri seçerken neleri göz önüne aldınız? (çocuklara bu soru sorulmadı)

3. Akraba ve Hemşehrilerle İlişki

a). Akraba ve hemşehrilerle beraber oturmayı siz mi seçtiniz?

b). Akraba ve hemşehrilerler aynı yerde oturmak hakkında ne düşünüyorsunuz?

c). Hemşehri Derneklerine gider misiniz? Hemşehri Derneklerine gidiyor musunuz?

d). Hemşehri Derneklerinden yararlanıyor musunuz?

e).Hemşehrilere güvenilirmi?

4. Sosyal Sermaye Algısı ve Boyutları

a) Yaşadığınız mahalleyi güvenli bir yer olarak bilinir mi? Siz nasıl görüyorsunuz?

b).Tanımadığınız bir komşunuzu herhangi bir ihtiyacını gidermek için evinize davet eder misiniz?

c).Mahallenize taşınan bir yabancı yahut farklı bir kültüre mensup bir kişi kolayca kabul görür mü?

d).Son üç yılda, mahalle ile ilgili herhangi bir proje veya organizasyonda yer aldınız mı, gönüllü olarak çalışır mısınız?

e).Komşularınızla veya arkadaşlarınızla birlikte yer aldığınız devam eden yerel grup toplantılarınız var mı? Komşularınızla tartıştığınızda arabulucu bulmak için çabalar mısınız?

f).Mahallenizde farklı kültürlere mensup insanların birbirleriyle uyumu nasıldır? Farklı yaşam tarzlarına sahip insanlar arasında yaşamaktan hoşlanır mısınız?

g).Ailenizin ve çevrenizin size gereken değeri verdiğine inanıyor musunuz? (Hayatın Değeri)

h).Başkalarının hemfikir olduğu fakat sizin katılmadığınız konularda, ne düşündüğünüzü açıkça söyler misiniz?

5. Farklı Gruplarla İlişkiler

a). Seçme şansınız olsa kimlerle komşu olmak isterdiniz? Kimlerle komşu olmak istemezdiniz?

b). Kendini en yakın ve en uzak hissettiğiniz grupları\memleketlileri söyleyebilir misiniz?

6. İş Hayatı; Tercihler ve Koşullar

a). Kaç yıldır işinizi yapıyorsunuz?

b). İş bulurken hangi kanalları kullanırdınız?

c). Hemşehri kimliği iş bulmada etkili oluyor mu?

d).Çalışıyorsanız meslektaşlarınızdan arkadaşlık kurduğunuz kişiler var mı?
Kendinizi çalıştığınız mekânın ve o mekândaki insanların bir parçası olarak hissediyor musunuz?

e).Çalıştığınız yerde lüzumlu gördüğünüz bir durumda, sizden kimse rica etmese bile, herhangi bir inisiyatif alır mısınız?

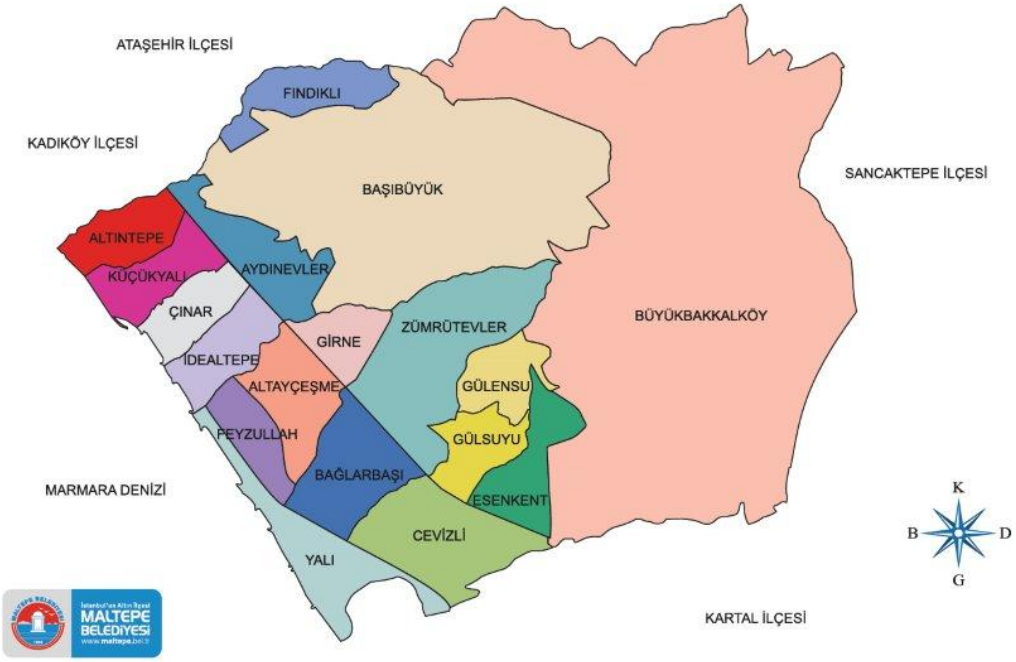
7. Değişim

a). Gülsuyu\Gülensu'ya geldikten sonra nasıl bir değişim yaşadınız?

b).Gülsuyu\Gülensu'da değişimden söz edebilir misiniz? Hangi anlamda değişimler oldu?

EK 5.A

Maltepe'nin Coğrafi Konumu

Kaynak: www.maltepe.bel.tr

EK5.B

Gülensu Mahallesi Haritası

Kaynak: www.maltepe.bel.tr

EK.5.C

Gülsuyu Mahallesi Haritası

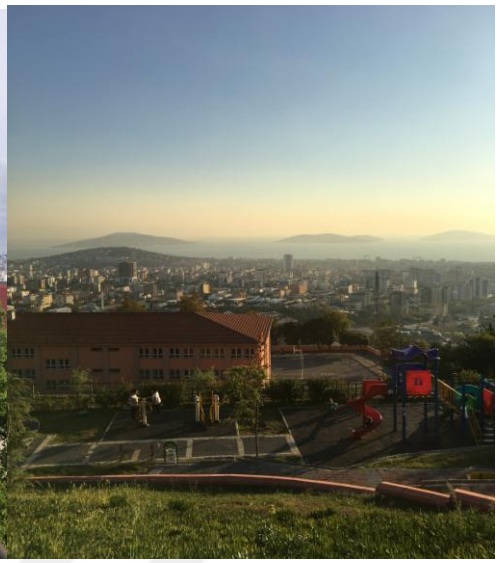

Kaynak: www.maltepe.bel.tr

EK 5.D

Gülsuyu'ndan Fotoğraflar

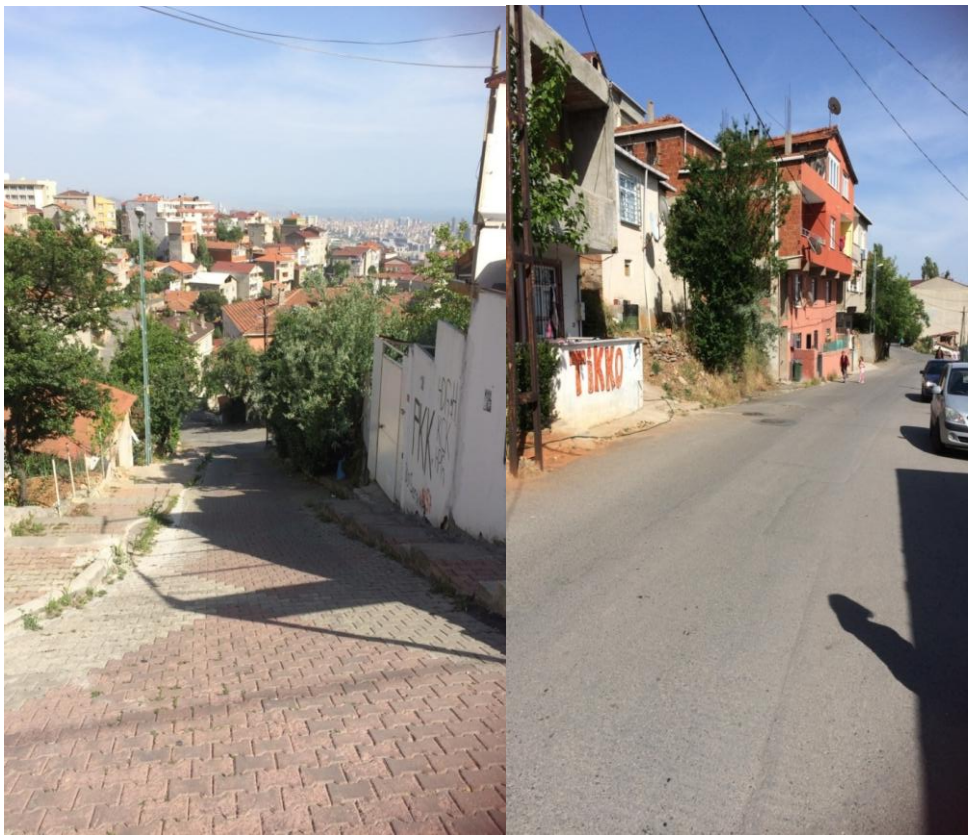

Tarih: 01.09.2016

EK 5.E

Gülensu'dan Fotoğraflar

Tarih: 01.09.2016

